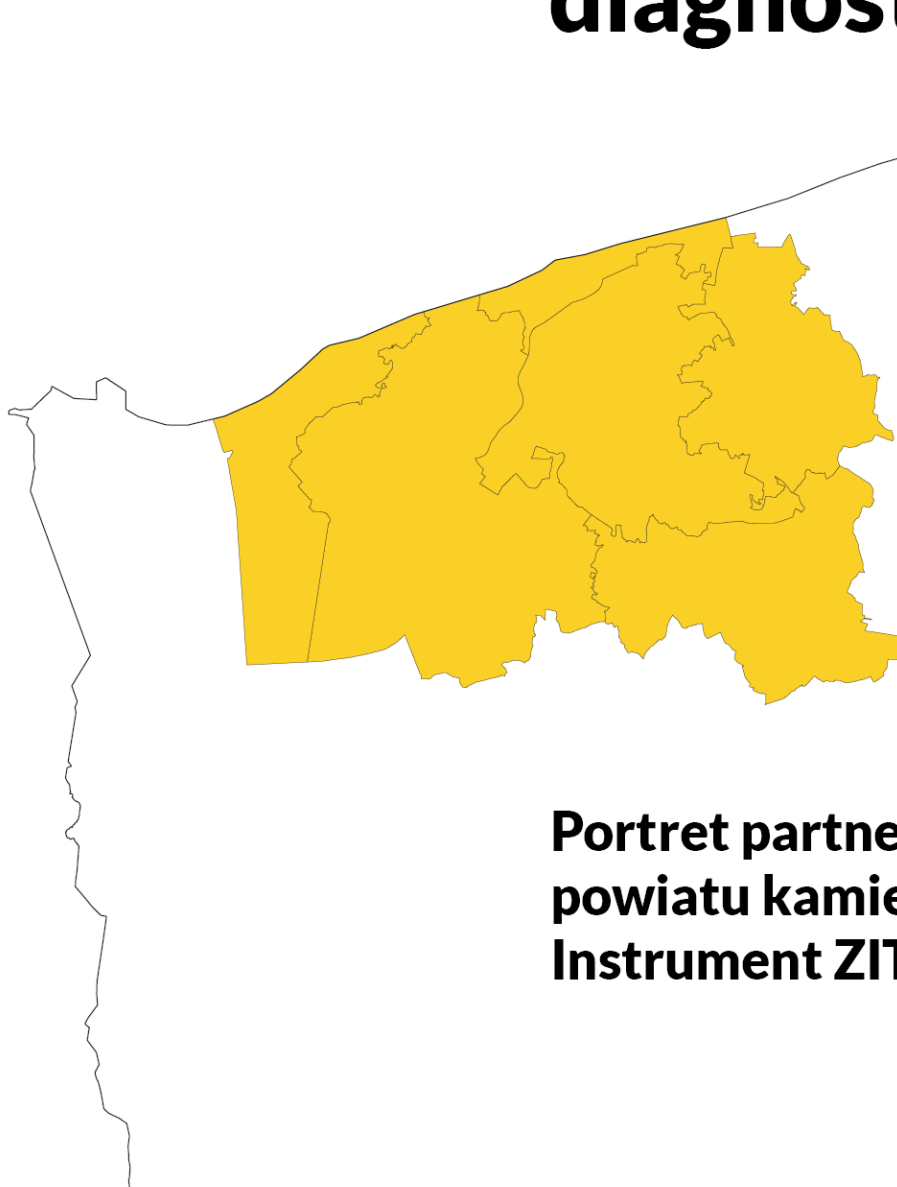


Raport diagnostyczny



Portret partnerstwa powiatu kamieńskiego Instrument ZIT



miasto i gmina
Dziwnów



miasto i gmina
Golczewo



miasto i gmina
Kamień
Pomorski



miasto i gmina
Międzyzdroje



gmina
Świerzno



miasto i gmina
Wolin



powiat
kamieński



Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa powiatu kamieńskiego

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

dr Anna Kardasz (red.), Sandra Szczerbal, Grzegorz Kamiński, dr Bartłomiej Kołsut, Andrzej Szczodry

Zespół opracowujący materiały diagnostyczne z wymiaru przestrzennego: Marta Gurgul, Bartłomiej Idzikowski, Marek Karzyński, Jeremi Pudliszak, Grzegorz Roman, Marcin Turzyński, Justyna Strzyżewska, Ewa Buszac – Piątkowska, Michał Urbański, Maciej Łapko

Współpraca: Janusz Szewczuk, Andrzej Sobczyk, Marek Leśniak

Kierownik projektu CWD Plus

Jarosław Komża

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego Plus” jest drugą edycją programu Centrum Wsparcia Doradczego, zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Obecna edycja CWD wdrażana jest przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Związek Miast Polskich. Bezpośrednim wsparciem doradczym ekspertów FFW i ZMP objęto 77 partnerstw samorządowych. Program ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego oraz budowanie kompetencji samorządów lokalnych do strategicznego planowania rozwoju we współpracy z innymi JST i planowania kompleksowych przedsięwzięć, rozwiązujących problemy rozwojowe i odpowiadających zidentyfikowanemu potencjałowi obszaru partnerstwa.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, Fundacji Fundusz Współpracy, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dla partnerstw samorządowych, w tym z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi, przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie różnego typu strategie rozwoju oraz pakiety przedsięwzięć podnoszących jakość życia mieszkańców, a także dokumentacja konieczna do pozyskania dofinansowania.

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego Plus” realizowany jest w okresie od kwietnia 2022 do czerwca 2023 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2022 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

Gmina Dziwnów, Gmina Golczewo, Gmina Kamień Pomorski, Gmina Międzyzdroje,
Gmina Świerzno, Gmina Wolin, Powiat kamieński.

Skład Rady Partnerstwa

- Grzegorz Józwiak – Burmistrz Gminy Dziwnów
- Maciej Zieliński – Burmistrz Gminy Golczewo
- Stanisław Kuryłło – Burmistrz Gminy Kamień Pomorski
- Mateusz Bobek – Burmistrz Gminy Międzyzdroje
- Radosław Drozdowicz – Wójt Gminy Świerzno
- Jarosław Mikołajczak – Zastępca Burmistrza Gminy Wolin
- Joanna Piwińska – Wicestarosta Powiatu Kamieńskiego
- Józef Malec – Starosta Powiatu Kamieńskiego, Przewodniczący Rady Partnerstwa

Skład Grupy Roboczej

- Łukasz Dzioch – Zastępca Burmistrza Gminy Dziwnów
- Aleksandra Lisiczko – Inspektor ds. funduszy i zamówień publicznych, Gmina Golczewo
- Agata Rudyk – Podinspektor ds. zamówień publicznych, Gmina Kamień Pomorski
- Beata Kiryłuk – Zastępca Burmistrza Gminy Międzyzdroje
- Ewa Książdz – Podinspektor ds. zamówień publicznych, Gmina Świerzno
- Mariusz Samołyk – Inspektor ds. zamówień publicznych, Gmina Wolin
- Jan Kurowski – Zastępca Koordynatora Grupy Roboczej, Powiat Kamieński
- Anetta Byczkowska – Sekretarz Powiatu Kamieńskiego, Koordynator Grupy Roboczej

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	8
1.1. Metodyka procesu diagnostycznego	9
2. Charakterystyka partnerstwa	13
2.1. Podstawowe informacje o partnerstwie	13
2.2. Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa	17
3. Portret obszaru partnerstwa – diagnoza obszaru PPK na podstawie danych statystycznych, badań ilościowych i jakościowych	23
3.1. Ogólny wskaźnik rozwoju obszaru PPK	25
3.2. Wymiar społeczny	29
3.2.1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa w wymiarze społecznym	29
3.2.2. Sytuacja demograficzna	31
3.2.3. Dostęp do usług (publicznych i rynkowych), zapotrzebowanie na usługi w kontekście zmian demograficznych	42
3.2.4. Warunki zamieszkiwania, wyposażenie w infrastrukturę techniczną	54
3.2.5. Aktywność i integracja społeczna mieszkańców	58
3.3. Wymiar gospodarczy	64
3.3.1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa w wymiarze gospodarczym	64
3.3.2. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	68
3.3.3. Rynek pracy	76
3.3.4. Sytuacja materialna mieszkańców	87
3.3.5. Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości	91
3.3.6. Finanse, polityka podatkowa i inwestycyjna, środki zewnętrzne	93
3.3.7. Rolnictwo	101
3.3.8. Turystyka	108
3.4. Wymiar środowiskowo-przestrzenny	114
3.4.1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa w wymiarze środowiskowo- przestrzennym	114
3.4.2. Uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia Partnerstwa w regionie/kraju	118
3.4.3. Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju... ..	122
3.4.4. Zabytki i krajobraz kulturowy	126

3.4.5.	Gospodarka	129
3.4.6.	Komunikacja i transport.....	129
3.4.7.	Infrastruktura techniczna i OZE	134
3.5.	Zdolność instytucjonalna Partnerstwa powiatu kamieńskiego	141
3.6.	Analiza powiązań funkcjonalnych	145
3.6.1.	Metodologia określania intensywności i kierunku powiązań.....	145
3.6.2.	Powiązania społeczne	147
3.6.3.	Powiązania gospodarcze	168
3.6.4.	Powiązania środowiskowe	174
4.	Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa	178
4.1.	Kluczowe potencjały obszaru partnerstwa	178
4.2.	Zasoby i produkty lokalne	182
4.3.	Potencjały, wyzwania i bariery rozwoju istniejących układów urbanistycznych.....	184
4.3.1.	Kamień Pomorski – przekształcenie historycznego układu urbanistycznego... 185	
4.3.2.	Wolin – utracone historyczne centrum miasta w odbudowie.....	188
4.3.3.	Dziwnów – nadmorski kurort z szansami na uzdrowisko	191
4.3.4.	Golczewo – miasteczko na rozdrożu.....	191
4.3.5.	Zabytkowe układy urbanistyczne i ruralistyczne – potencjały i wyzwania.....	192
4.4.	Kluczowe problemy i potrzeby rozwojowe.....	194
4.5.	Czynniki rozwoju (analiza SWOT).....	199
4.5.1.	Czynniki endogeniczne.....	200
4.5.2.	Uwarunkowania zewnętrzne	201
4.6.	Polityka przestrzenna gmin obszaru partnerstwa, zapotrzebowanie na nowe tereny rozwojowe.....	202
4.6.1.	Stan opracowań planistycznych (SUiKZP, MPZP).....	202
4.6.2.	Zwartość / rozproszenie zabudowy	204
4.6.3.	Maksymalne zapotrzebowanie na tereny zabudowy mieszkaniowej	206
5.	Wnioski i podsumowanie	208
6.	Wykazy i spisy.....	214



1. Wstęp

Prezentowany Raport diagnostyczny: **Partnerstwo powiatu kamieńskiego (PPK)** jest wynikiem pracy zespołu eksperckiego Związku Miast Polskich we współpracy z Radą Partnerstwa (RP) i Grupą Roboczą (GR) w ramach Projektu „Centrum Wsparcia Doradczego Plus” (CWD+).

Prace diagnostyczne w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Partnerstwa powiatu kamieńskiego stanowią kluczowy komponent procesu opracowania strategii terytorialnej dla tego obszaru. Członkowie PPK podjęli decyzję o współpracy i realizacji zintegrowanego podejścia do planowania rozwoju w celu niwelowania jego wewnętrznego zróżnicowania. Realizacja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) (art. 28 rozporządzenia PE i Rady UE 2021/1060) pozwoli na wdrożenie instrumentu na rzecz zrównoważonego rozwoju terytorialnego miejskich obszarów funkcjonalnych i wykorzystanie potencjału współpracy jednostek samorządu terytorialnego. Oznacza to integrację wymiarów społecznego, gospodarczego, środowiskowego i przestrzennego w celu uwzględnienia wszystkich uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych obszaru, dzięki czemu możliwe będzie wskazanie jego specyfiki i endogenicznego potencjału oraz zidentyfikowanie powiązań funkcjonalnych, które posłużą do określenia ścieżki rozwojowej terytorium PPK.

W perspektywie 2021-2027 przewidziana jest realizacja instrumentu ZIT w miejskich obszarach funkcjonalnych (MOF) wyznaczonych przez samorząd województwa, takich jak planowany MOF powiatu kamieńskiego, dla którego w regionalnym programie *Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027* Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego wstępnie przeznaczył kwotę 8,7 mln EURO.

Działalność Partnerstwa powiatu kamieńskiego stanowi odpowiedź na potrzebę zidentyfikowaną przez samorząd regionalny, który w strategii rozwoju wskazuje na intensyfikację rzeczywistych procesów integracyjnych w ramach obszarów funkcjonalnych i pomiędzy obszarami funkcjonalnymi, procesów integracyjnych pomiędzy regionami Polski Zachodniej oraz efektywne partnerstwo miejsko-wiejskie jako szansę rozwoju Pomorza Zachodniego.

1.1. Metodyka procesu diagnostycznego

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej Partnerstwa powiatu kamińskiego obrazuje potencjał społeczno-ekonomiczny obszaru z uwzględnieniem przestrzennych uwarunkowań środowiskowo-infrastrukturalnych oraz identyfikuje kluczowe problemy i główne potrzeby rozwojowe, decydujące o kierunkach rozwoju obszaru Partnerstwa.

Diagnoza jest punktem wyjścia, pierwszym etapem w procesie kształtowania strategii ZIT i zawiera uzasadnienie dla możliwych do realizacji projektów strategicznych.

Raport diagnostyczny *Partnerstwa powiatu kamińskiego* powstał w okresie maj-październik 2022 roku we współpracy doradców Związku Miast Polskich (ZMP) oraz członków Partnerstwa – przedstawiciele Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej.

Diagnoza kontekstowa Partnerstwa została przeprowadzona w trzech wymiarach:

- społecznym - obejmującym procesy demograficzne, usługi publiczne - edukacja i wychowanie, kultura i sztuka, sport i rekreacja, aktywność i integrację społeczną mieszkańców (w tym opieka społeczna), bezpieczeństwo (w tym zdrowotne) oraz mieszkalnictwo;
- gospodarczym - obejmującym rynek pracy, strukturę gospodarczą, atrakcyjność inwestycyjną i konkurencyjność obszaru w skali regionu, przedsiębiorczość, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki i rolnictwa, finanse komunalne, politykę podatkową i inwestycyjną, sytuację materialną mieszkańców;
- środowiskowo-przestrzennym - obejmującym zasoby wodne i gospodarowanie wodą, jakość i ochronę powietrza, klimat (adaptacja do zmian klimatu), leśnictwo i obszary chronione, węzły i korytarze ekologiczne, zasoby surowców, usługi komunalne - gospodarowanie odpadami, infrastrukturę wod-kan, infrastrukturę drogową, infrastrukturę kolejową, system ścieżek rowerowych, telekomunikację, w tym dostępność do internetu, dostępność komunikacyjną obszaru, organizację transportu publicznego, czas przejazdu między gminami. W wymiarze środowiskowo-przestrzennym analizowano także kierunki wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa, politykę przestrzenną gmin obszaru partnerstwa, stan opracowań planistycznych (SUiKZP, MPZP), kierunki wynikające z SUiKZP, przestrzenne uwarunkowania rozwoju, sieć miast wg liczby ludności, rozkład wielkościowy miast w partnerstwie i otoczeniu, rewitalizację, ochronę zabytków, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Dodatkowo diagnoza została wzbogacona informacjami o współpracy i aktywności Partnerstwa (wymiar instytucjonalny).

Ostatnią częścią raportu diagnostycznego jest analiza potencjałów i problemów Partnerstwa oraz analiza zapotrzebowania na nowe tereny rozwojowe (bilans terenów).

Część analityczną zamyka analiza czynników warunkujących rozwój (analiza SWOT) oraz podsumowanie w formie opisu potrzeb rozwojowych Partnerstwa.

Prace diagnostyczne, analityczne i badawcze dotyczyły spersonalizowanego dla danego Partnerstwa obszaru zagadnień i objęły szeroki zasób źródeł: danych, informacji i dokumentów, z wykorzystaniem specjalnie dedykowanych temu procesowi narzędzi badawczych i analitycznych, opracowanych przez doradców ZMP.

W raporcie diagnostycznym uwzględniono zasób źródeł zastanych (tzw. wtórnych) i wywołanych (tzw. pierwotnych):

- ogólnodostępne lub dostarczone przez Partnerów zastane/istniejące dane i opracowania o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym, takie jak dokumenty strategiczne partnerów, ich plany rozwoju, opracowania i analizy tematyczne;
- dostępne dane statystyczne gromadzone przez GUS (Bank Danych Lokalnych), Urzędy Skarbowe, Urzędy Pracy;
- Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL) zbudowany w ZMP jako hurtownia danych zasilana z wielu źródeł publicznych i posiadająca 4 moduły analityczne:
 - <http://partnerstwa.monitorrozwaju.pl>
 - <https://gminy.monitorrozwaju.pl/>
 - <https://analizy.monitorrozwaju.pl/>
 - <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwaju.pl/>
- zasób kartograficzny ZMP umożliwiający wizualizację danych generowanych przez MRL - analizy i prezentacje w ujęciu przestrzennym danych i zjawisk w formie kartogramów, map i ikonografik pozyskanych z rejestrów publicznych, np. POLTAX, ZUS, KRUS;
- informacje wygenerowane w trakcie procesu na podstawie badań społecznych:
 - Badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży

Badania, przeprowadzone online w dniach od 30 maja do 10 czerwca 2022 r. za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP, objęły 228 uczniów

ostatnich/przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych mieszkających na obszarze partnerstwa (z czego na wszystkie pytania odpowiedziało 190 uczniów).

Ankieta koncentrowała się na kwestiach związanych z planami życiowymi i zawodowymi uczniów, postawami przedsiębiorczymi oraz postrzeganiem przez młodzież obszaru Partnerstwa, jako miejsca do życia.

Badanie przeprowadzono przy aktywnym udziale szkół i ich organów prowadzących.

- Badanie opinii mieszkańców gmin obszaru partnerstwa

Badania przeprowadzono online za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP, na niereprezentatywnej próbie 734 aktywnych internautów-mieszkańców gmin obszaru partnerstwa, w dniach od 6 czerwca do 30 czerwca 2022 r. (z czego na wszystkie pytania odpowiedziało 425 mieszkańców).

W ankiecie poruszono tematy postrzegania partnerstwa jako miejsca do życia, sposobu korzystania z usług na terenie partnerstwa i poza nim oraz zapotrzebowania na przedsięwzięcia, które powinny zostać zrealizowane w latach przyszłych.

Badanie przeprowadzono przy udziale członków GR i pracowników właściwych urzędów, którzy zadbali o rozpowszechnienie informacji o ankiecie i prowadzili aktywne działania zachęcające mieszkańców do udziału w badaniu.

- Badanie opinii lokalnych liderów

Badanie było skierowane do 4 kategorii liderów lokalnych reprezentujących samorząd lokalny, organizacje społeczne, środowisko przedsiębiorców i liderów opinii, zostało przeprowadzone online na celowej próbie 56 liderów w dniach od 13 czerwca do 30 czerwca 2022 r.

Ankieta zebrała „ekspercką” wiedzę liderów na temat obszaru, przepływu mieszkańców między gminami w celu realizacji usług oraz przedsięwzięć koniecznych dla dalszego rozwoju Partnerstwa.

→ informacje wygenerowane w trakcie procesu na podstawie kwestionariuszy i formularzy:

- matryca bilansu usług na terenie obszaru partnerstwa

Badania samorządów w zakresie bilansu usług, będące analizą przepływów usług pomiędzy gminami oraz lokalizacji centrów poszczególnych kategorii usług na terenie partnerstwa uzupełniły indywidualne wywiady z wójtami i burmistrzami, konsultacje z GR i RP oraz wyniki badań mieszkańców i liderów;

- arkusz „Podstawowe pytania dotyczące przedsiębiorczości”

Badanie diagnozowało warunki/klimat w Partnerstwie do rozwoju przedsiębiorczości. Poza analizą wypełnionego przez gminy arkusza odbyły się konsultacje wyników z GR oraz dyskusje na posiedzeniach RP na temat stanu przedsiębiorczości w Partnerstwie.

- arkusze do identyfikacji i rangowania zasobów i produktów Partnerstwa

Badania zasobów i produktów na obszarze partnerstwa polegały na inwentaryzacji oraz ocenie posiadanych przez samorządy zasobów i produktów lokalnych. Po spotkaniach i warsztatach z GR członkowie RP dokonali rangowania produktów. Wynik tego badania był podstawą do określenia potencjałów Partnerstwa.

- drzewo problemów

Drzewo problemów to narzędzie pozwalające na zidentyfikowanie kluczowych problemów wspólnych dla całego obszaru Partnerstwa oraz przyczyn i skutków tych problemów.

→ informacje wygenerowane podczas warsztatów, wywiadów indywidualnych i grupowych, debat strategicznych, cotygodniowych spotkań Grupy Roboczej i cyklicznych posiedzeń Rady Partnerstwa.

Sposób organizacji badań, opierający się na dużym zaangażowaniu partnerów i lokalnych liderów oraz formuła badania opinii publicznej zapewniły procesowi diagnostycznemu walor społecznej partycypacji mieszkańców. Otwartość metod badawczych na bieżący udział mieszkańców w procesie opracowania diagnozy obszaru Partnerstwa umożliwił odbiór i wdrożenie, po stosownej analizie, zgłaszanych uwag, obserwacji i komentarzy pochodzących z różnych grup interesariuszy. Ostateczny kształt diagnozy został przedyskutowany z przedstawicielami Rady Partnerstwa oraz członkami Grupy Roboczej na dedykowanych spotkaniach oraz w formie indywidualnych wywiadów.

Zgromadzone informacje w postaci raportów podsumowujących¹ pozostają do dyspozycji Partnerstwa i umożliwiają - w miarę potrzeb, dalszą pogłębioną analizę wyników. Tekst raportu diagnostycznego został opracowany zgodnie ze standardami dostępności.

¹ Załącznik nr 1 Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów Partnerstwa powiatu kamieńskiego. ZMP; Załącznik nr 2 Badania mieszkańców, młodzieży i liderów Partnerstwa powiatu kamieńskiego. ZMP.

2. Charakterystyka partnerstwa

2.1. Podstawowe informacje o partnerstwie

Partnerstwo powiatu kamieńskiego położone jest w obszarze powiatu kamieńskiego, który usytuowany jest w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Powiat kamieński jest jednostką samorządu terytorialnego o powierzchni 1 007 km², co stanowi 4,4% powierzchni województwa zachodniopomorskiego. Obejmuje swym zasięgiem sześć gmin, pięć z nich posiada status miejsko-wiejski (tab.1, ryc.2). Obszar ten zamieszkuje 46,5 tys. mieszkańców (GUS, 2021).

Tabela 1. Powierzchnia i liczba ludności gmin obszaru PPK (2021 r.).

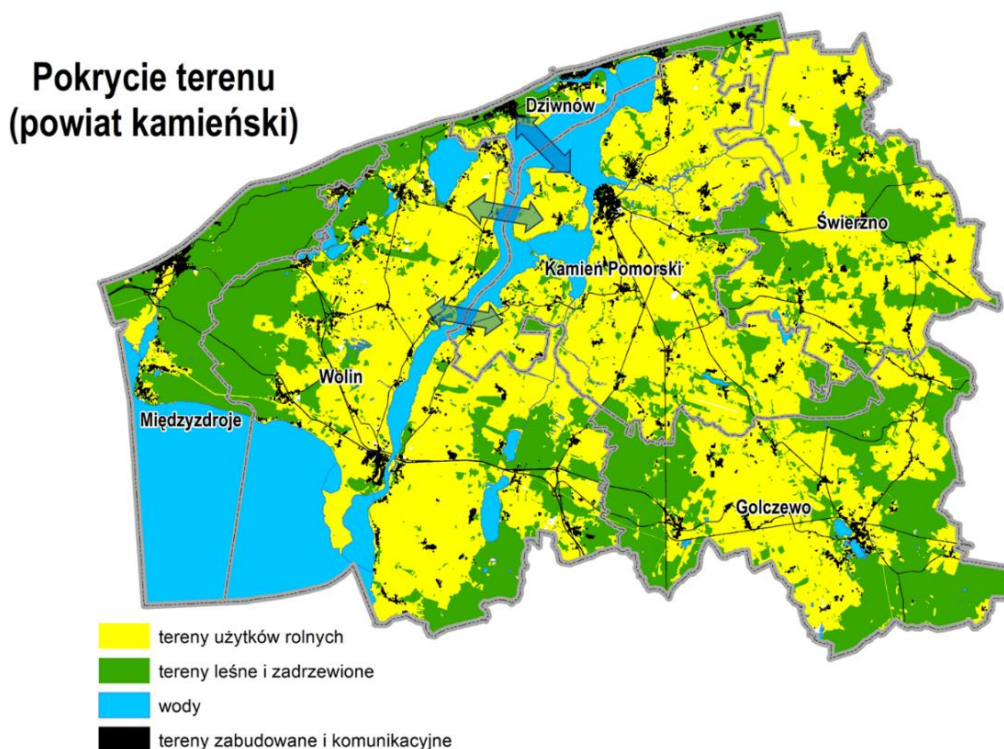
Gmina	Ludność (osób)	Udział w ludności PPK (%)	Powierzchnia (km ²)
Dziwnów (gmina miejsko-wiejska)	3913	8	37,6
Golczewo (gmina miejsko-wiejska)	5845	13	175,3
Kamień Pomorski (gmina miejsko-wiejska)	14143	30	208,5
Międzyzdroje (gmina miejsko-wiejska)	6374	14	114,4
Świerzno (gmina wiejska)	4196	9	140,1
Wolin (gmina miejsko-wiejska)	12024	26	327,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Polskawliczbach.

Powiat kamieński, obszar PPK, posiada korzystne położenie geograficzne. Od zachodu graniczy z powiatem grodzkim Świnoujście i powiatem polickim (poprzez Zalew Szczeciński), od południa z powiatem goleniowskim, a od wschodu z powiatem gryfickim. Północną granicę powiatu kamieńskiego stanowi linia brzegowa Morza Bałtyckiego. Zachodnia część Partnerstwa graniczy z Niemcami wzdłuż linii wytyczonej na wodach Zalewu Szczecińskiego. Położenie obszaru PPK znacząco wpływa na jego uwarunkowania rozwojowe w wymiarze społecznym,

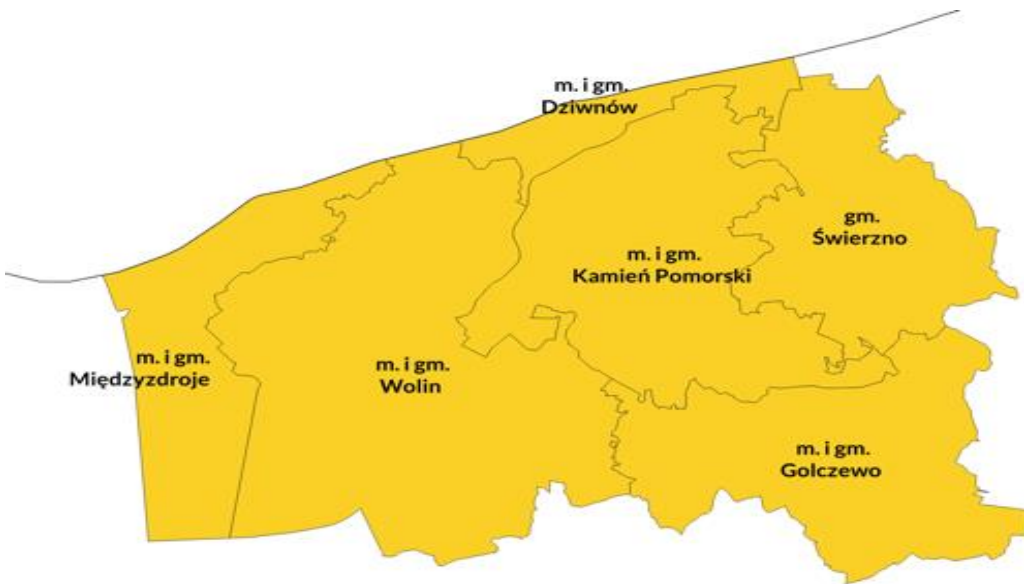
gospodarczym, przestrzennym. Dlatego powinien być rozpatrywany w kontekście jego przygranicznego położenia w odniesieniu do strefy nadmorskiej, jak i bliskości granicy polsko-niemieckiej. Zmiany funkcji pełnionych przez granice w istotny sposób wpływają na kierunki jego rozwoju. Specyficzne położenie obszaru PPK nad Zatoką Pomorską i Zatoką Cichą, Zalewem Szczecińskim i Zalewem Kamieńskim oraz rzeką Dziwną, w bezpośrednim sąsiedztwie morsko-lądowego Wolińskiego Parku Narodowego i Puszczy Goleniowskiej jest niewątpliwym atutem oraz czyni z niego jeden z obszarów o największej koncentracji ruchu turystycznego w kraju. Liczne rozlewiska wodne powodują, że powiat kamieński jest dobrym miejscem rozwoju wszystkich sportów wodnych (żeglarstwo, kajakarstwo, windsurfing, nurkowanie i wędkarstwo). Bogactwo walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszaru PPK płynie z zasobów biologicznych, hydrologicznych i rzeźby terenu. Powierzchnia użytków rolnych zajmuje 48% ogólnej powierzchni obszaru, grunty leśne stanowią 29 %, znaczną powierzchnię zajmują również wody (16%) (ryc.1). Duża powierzchnia lasów, wód powierzchniowych, obszarów ochrony przyrody, gleb i zlewni wód wysokiej jakości wynika z położenia na obszarze należącym do regionu Prowincji: Niżu Środkowoeuropejskiego, Podprowincji: Pobrzeża Południowobałtyckiego, Makroregionu: Pobrzeże Szczecińskie i Mezo-regionu: Wolin, Uznam, Równina Gryficka, Równina Goleniowska, Wybrzeże Trzebiatowskie.

Ryc. 1. Pokrycie terenu PPK.



Źródło: Opracowanie własne ZMP.

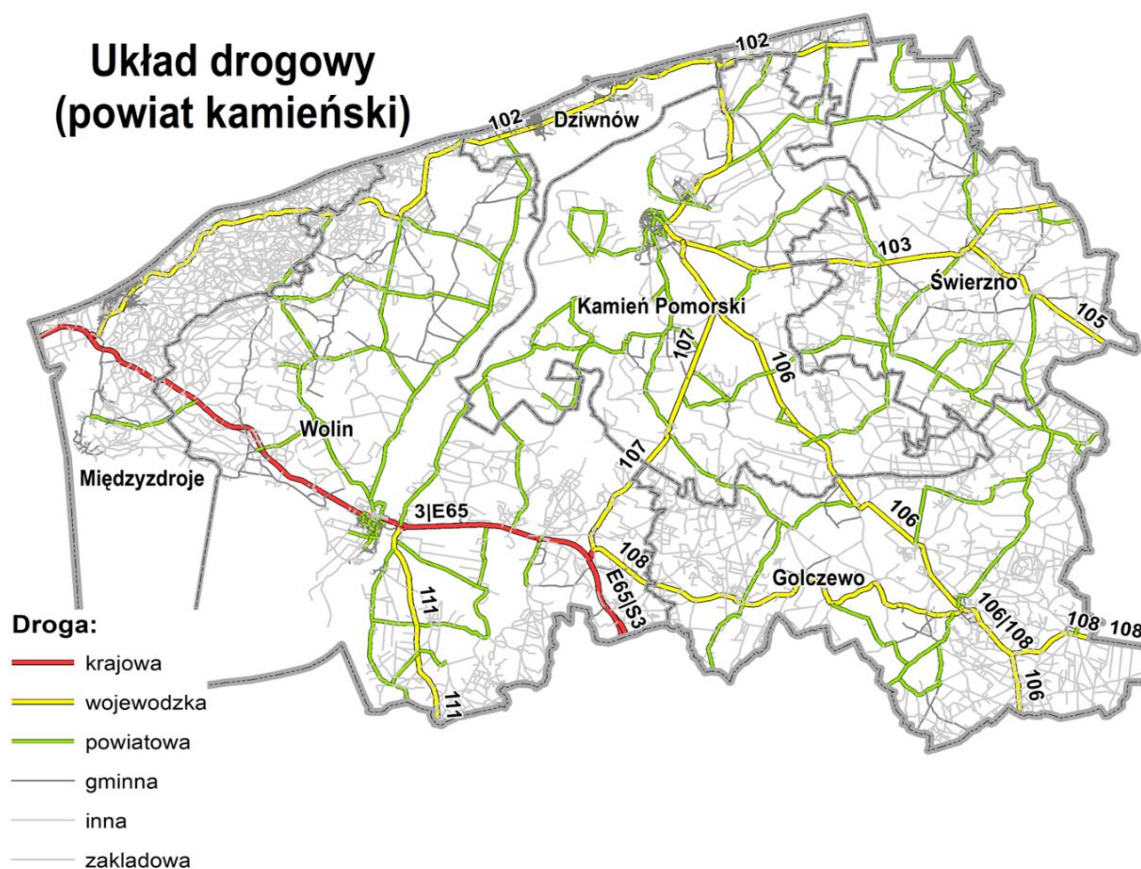
Ryc. 2. Położenie i szablon konturowy obszaru PPK.



Źródło: Opracowanie własne ZMP na podstawie Państwowego Rejestru Granic, GUGiK oraz GDDKiA.

Transport lądowy i wodny odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu życia społeczno-gospodarczego PPK. Rozwój funkcji ponadregionalnych, a więc rybołówstwa morskiego, śródlądowego oraz jednego z krajowych centrów turystyczno-wypoczynkowych dodatkowo zwiększają złożoność problematyki komunikacyjnej w obszarze PPK. Sprawny i efektywny system komunikacji śródlądowej i morskiej, żegluga pasażerska, transport kolejowy i samochodowy, stan dróg bitych oraz telekomunikacja mają zasadniczy wpływ na rozwój obszaru. Dostępność komunikacyjna jest stosunkowo dobra. Przez zachodnie obrzeża obszaru PPK przechodzi droga krajowa DK3, aktualnie przebudowywana do klasy drogi szybkiego ruchu S3. Na terenie PPK występuje odcinek linii kolejowej Szczecin – Świnoujście. Nadmorska część powiatu jest w pewnym oddaleniu od głównych strumieni ruchu komunikacyjnego, dostęp do wielu interesujących pod względem turystyczno-kulturowym miejsc jest utrudniony. Drogi wojewódzkie łączą najważniejsze miasta regionu, m.in. Kamień Pomorski, Wolin, Międzyzdroje czy Golczewo. Nadmorska droga DW102 (Międzyzdroje-Kołobrzeg) jest zbyt wąska i słabo przepustowa dla potężnych strumieni ruchu turystycznego w sezonie letnim, a środki transportu publicznego (kolej czy autobusy) kursują z niską częstotliwością (ryc.3).

Ryc. 3. Układ drogowy Partnerstwa powiatu kamieńskiego.



Źródło: Opracowanie własne ZMP.

2.2. Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa

Podejście ukierunkowane terytorialnie stanowi jeden z filarów nowego paradygmatu polityki rozwoju, wprowadzanego przez krajowe dokumenty strategiczne: Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie oraz Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Podejście terytorialne zakłada prowadzenie zintegrowanych działań na obszarach funkcjonalnych, charakteryzujących się wspólnymi cechami społeczno-gospodarczymi oraz przestrzennymi. Zmiana optyki z sektorowej na terytorialną i patrzenie na rozwój gospodarczy przez pryzmat powiązań funkcjonalnych pozwoli trafniej określić cele oraz lepiej dostosować instrumenty ich realizacji do specyfiki konkretnego obszaru w regionie².

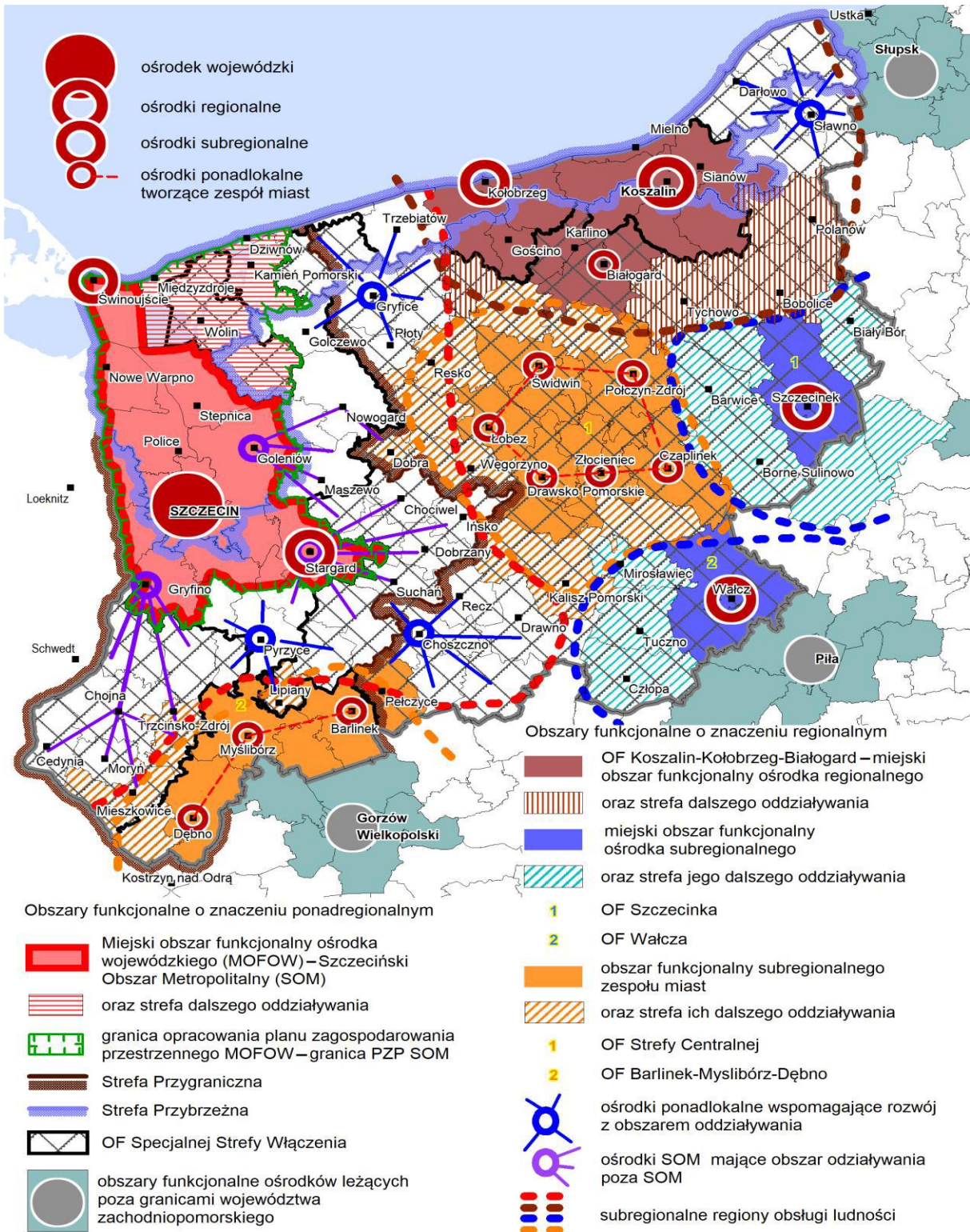
Terytorialny wymiar polityki rozwoju przejawia się w programowaniu rozwoju i podejmowaniu działań w stosunku do obszarów strategicznej interwencji wskazanych co do rodzaju i wstępnie zdelimitowanych na poziomie średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, a uszczegółowianych na poziomie regionu. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030³ przyjęła, że identyfikacja i delimitacja obszarów strategicznej interwencji na terenie województwa zachodniopomorskiego odbywa się na bazie obszarów funkcjonalnych wskazanych w Planie Zagospodarowania Województwa Zachodniopomorskiego (ryc.4)⁴.

² Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich. MRR. Warszawa 2013.

³ przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr VIII/100/19 z dnia 28 czerwca 2019 r.

⁴ przyjętego uchwałą Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 24 czerwca 2020 r.

Ryc. 4. Obszary funkcjonalne w strukturze przestrzennej województwa zachodniopomorskiego.



Źródło: Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego Tom I Uwarunkowania Kształtowania Polityki Przestrzennej Województwa, Szczecin 2020.

W Planie Zagospodarowania Województwa Zachodniopomorskiego (PZWZ) obszar powiatu kamieńskiego ze względu na specyfikę położenia został zdelimitowany w kilku kategoriach obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym:

- Dalsza strefa oddziaływania Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SOM),
- Obszar Funkcjonalny Specjalnej Strefy Włączenia,
- Strefa Przybrzeżna,
- Strefa Przygraniczna.

Dalsza strefa oddziaływania Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego, który ze względu na przygraniczne położenie, jest jednocześnie częścią znacznie szerszego obszaru funkcjonalnego, wykraczającego zasięgiem na terytorium Niemiec – Transgranicznego Regionu Metropolitalnego Szczecina (TRMS). Obszar ten został objęty pracami planistycznymi w ramach wspólnej polsko-niemieckiej koncepcji rozwoju TRMS.

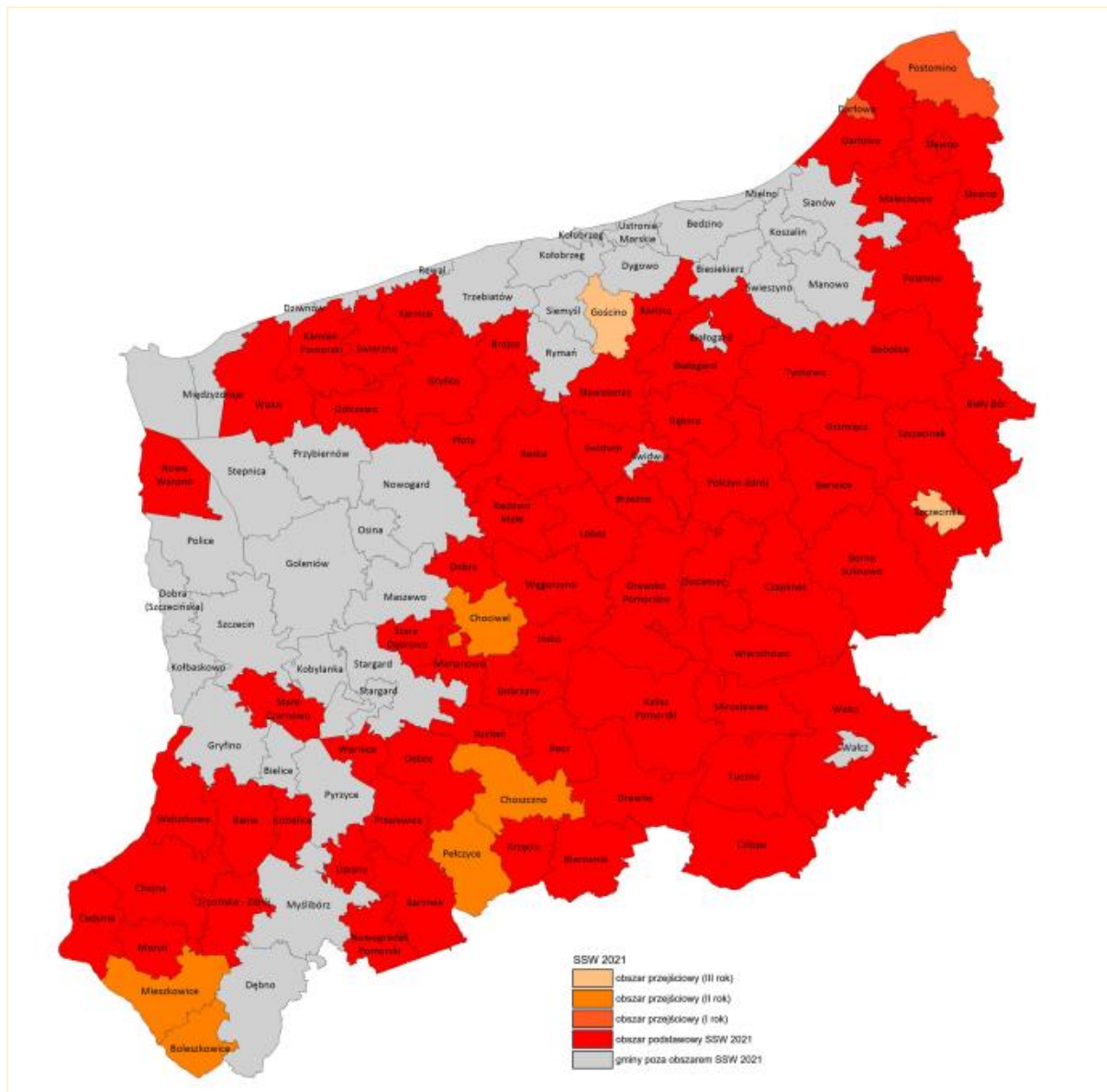
Obszar Funkcjonalny Specjalnej Strefy Włączenia (OF SW) został uznany za obszar strategicznej interwencji regionu. Jednocześnie zasięg Strefy jest tożsamy z delimitacją wyznaczonych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 obszarów strategicznej interwencji państwa dotyczących miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją (ryc.5). Analiza zróżnicowania wewnątrzregionalnego województwa zachodniopomorskiego prowadząca do identyfikacji Specjalnej Strefy Włączenia objęła sześć głównych obszarów tematycznych: demografia, infrastruktura techniczna, dostępność do usług publicznych, potencjał gospodarczy, problemy popegeerowskie, ubóstwo. Gminy powiatu kamieńskiego leżące w zasięgu terytorialnym Obszaru Funkcjonalnego Specjalnej Strefy Włączenia to Kamień Pomorski, Golczewo oraz Świerzno i Wolin⁵.

Nadmorskie położenie gmin powiatu kamieńskiego zadecydowało o uwzględnieniu ich w **Obszarze Funkcjonalnym Strefy Przybrzeżnej** (ryc.6). Do strefy przybrzeżnej należą gminy, które przylegają bezpośrednio do wód morskich, w tym morskich wód wewnętrznych Zalewu Szczecińskiego wraz z cieśninami Świny i Dziwny. Ze względu na specyficzny przebieg granic administracyjnych gminy Dziwnów, stanowiących pas terenu wzdłuż wybrzeża o szerokości śr. 2-3 km, do strefy przybrzeżnej włączono również gminę Świerzno, która nie ma bezpośredniego dostępu do morza.

⁵ Specjalna Strefa Włączenia na obszarze województwa zachodniopomorskiego oraz planowane kierunki działań interwencyjnych. UMWZ 2021.

Obszar PPK niemal w całości, z wyjątkiem gminy Golczewo, wchodzi w skład strefy nadmorskiej.

Ryc. 5. Specjalna Strefa Włączenia (2021 r.).



Źródło: Plan Zagospodarowania Województwa Zachodniopomorskiego.

Ryc. 6. Obszar Funkcjonalny Strefa Przybrzeżna.



Źródło: Plan Zagospodarowania Województwa Zachodniopomorskiego.

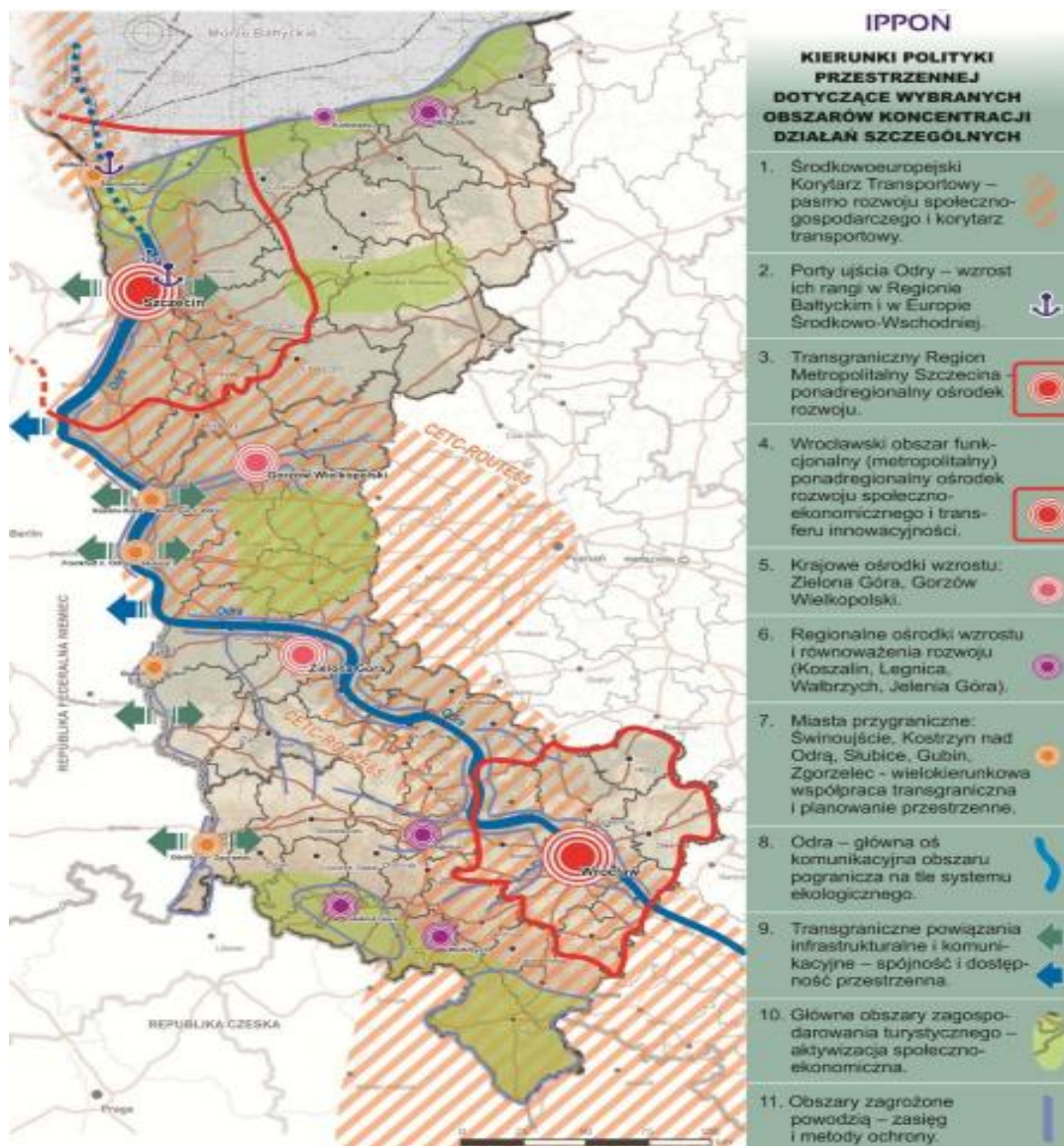
Obszar Funkcjonalny Strefy Przygranicznej jako obszar wymagający restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy wsparciu instrumentów właściwych polityce regionalnej, obszar PPK w całości został zakwalifikowany do tej strefy.

Przygraniczne położenie województwa zachodniopomorskiego dodatkowo determinuje konieczność odniesienia się do transgranicznych relacji i transnarodowych powiązań polsko-niemieckich rozumianych jako obszar bliskiego sąsiedztwa, wyposażony w integrujące pogranicze instrumenty Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Kierunki i potrzeby współpracy polsko-niemieckiej na pograniczu zostały wskazane w Studium Integracji Przestrzennej Polskiej Części Pogranicza Polski i Niemiec (IPPON)⁶, którego celem jest dokonanie oceny uwarunkowań rozwoju przestrzennego polskiej części obszaru pogranicza, służącej wskazaniu kierunków rozwoju i poprawy spójności przestrzennej. Z opracowania wynika, że **obszar PPK** wchodzi w skład **Środkoeuropejskiego Korytarza**

⁶ IPPON, 2013 r. Podstawą przygotowania dokumentu było porozumienie podpisane 28 czerwca 2010 r. przez Ministra Infrastruktury i samorządy województw zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.

Transportowego – pasmo rozwoju społeczno-gospodarczego i korytarz transportowy biegnący ze Szwecji przez Bałtyk, Polskę, Czechy, Austrię do krajów położonych nad Adriatykiem, **Transgranicznego Regionu Metropolitalnego Szczecina** – ponadregionalny ośrodek rozwoju oraz **Głównych obszarów zagospodarowania turystycznego** – aktywizacja społeczno – ekonomiczna (ryc.7).

Ryc. 7. Obszary koncentracji działań szczególnych IPPON.



Źródło: Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec IPPON.

Zakwalifikowanie powiatu kamieńskiego do wskazanych powyżej stref funkcjonalnych stało się podstawą do wyodrębnienia tego terytorium w strukturze przestrzennej województwa zachodniopomorskiego jako obszaru funkcjonalnego i w konsekwencji podstawą powołania Partnerstwa powiatu kamieńskiego.

3. Portret obszaru partnerstwa – diagnoza obszaru PPK na podstawie danych statystycznych, badań ilościowych i jakościowych

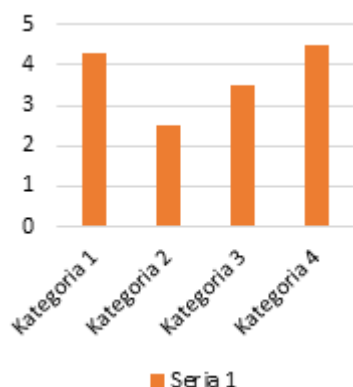
Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Partnerstwa powiatu kamieńskiego została przeprowadzona w dwóch wymiarach porównawczym oraz pogłębionym, w zakresie tematycznym (demografia, transport, środowisko i turystyka), jak i zróżnicowania wewnętrznego obszaru. Do analizy porównawczej obszaru partnerstwa i poszczególnych gmin wykorzystano Monitor Rozwoju Lokalnego (dostępność danych 09.2022 r.). Jest to narzędzie pozwalające na ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego obszaru partnerstw terytorialnych biorących udział w Projekcie Centrum Wsparcia Doradczego Plus oraz poszczególnych gmin w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. Głównym punktem odniesienia analizy jest średnia z grupy porównawczej, przyjęta jako wartość charakteryzująca całą grupę jednostek o zbliżonej charakterystyce funkcjonalnej i uwarunkowaniach rozwojowych. Przedmiotem analizy jest różnica między wartością wskaźnika dla gminy oraz średnią wartością wskaźnika w grupie porównawczej oraz odpowiednio - różnica między dynamiką zmian odnotowanych w gminie i w grupie porównawczej. Pozwoli to na porównanie wartości wskaźnika z odpowiednim doborem układu odniesienia, podobnie jak zestawianie diagnozowanego obszaru funkcjonalnego ze średnimi wartościami dla Polski i województwa. Celem pogłębionej analizy poszczególnych aspektów rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru PPK jest uściślenie, uszczegółowienie obrazu obszaru partnerstwa, dotarcie do przyczyn problemów, przewidywania skutków obecnej sytuacji, jeśli nie zostaną podjęte działania zaradcze.

Monitor Rozwoju Lokalnego – jak poprawnie odczytywać wykresy

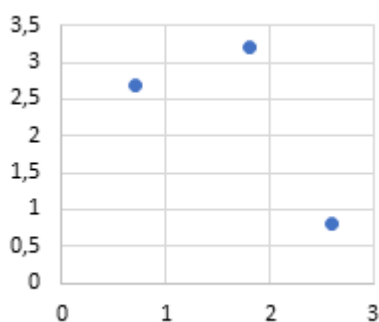
Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju, w MRL wyodrębniono trzy wymiary analiz: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny, a w ich ramach 12 obszarów charakteryzujących główne sfery życia społeczno-gospodarczego gmin.

Poniżej przedstawiono wyjaśnienie konstrukcji każdego z wykresów pojawiających się w szczególności na początku rozdziałów dotyczących diagnozy wymiaru społecznego, gospodarczego oraz środowiskowo-przestrzennego.

W celu poprawnej interpretacji wykresów, zaleca się, by dokonywaną analizę przeprowadzać każdorazowo (o ile nie zaznaczono inaczej) w oparciu o poniższe wyjaśnienia:



wykres kolumnowy grupowany – wartością syntetyczną dla partnerstwa jest **suma odpowiednich wartości wskaźników diagnostycznych dla gmin** wchodzących w skład partnerstwa; dla uwzględnienia zróżnicowania gmin w partnerstwie wartość syntetycznego wskaźnika dla partnerstwa jest średnią ważoną uwzględniającą liczbę mieszkańców poszczególnych gmin



wykres punktowy (X Y) – środek układu współrzędnych (0,0) stanowi średnią wartość dla danej grupy porównawczej. Wartości po prawej lub lewej stronie osi X (wartość) określać będą odpowiednio wyższy lub niższy poziom rozwoju, natomiast wartości powyżej lub poniżej osi Y (dynamika) prezentować będą szybkość zachodzących procesów rozwojowych. W ten sposób możliwe jest dokonanie, nie tylko oceny wartości wskaźnika dla danej gminy w stosunku do średniej w grupie porównawczej, ale i postępu poczynionego w ciągu ostatnich pięciu lat. Dlatego ważne jest, by wykresy punktowe (XY) prezentujące pozycję gmin, odczytywać każdorazowo (o ile nie zaznaczono inaczej) w odniesieniu do grup funkcjonalnych prof. Śleszyńskiego, do których należą tj.

- **Golczewo, Świerzno i Wolin: umiarkowana funkcja rolnicza,**
- **Dziwnów, Kamień Pomorski, Międzyzdroje: funkcje pozarolnicze.**

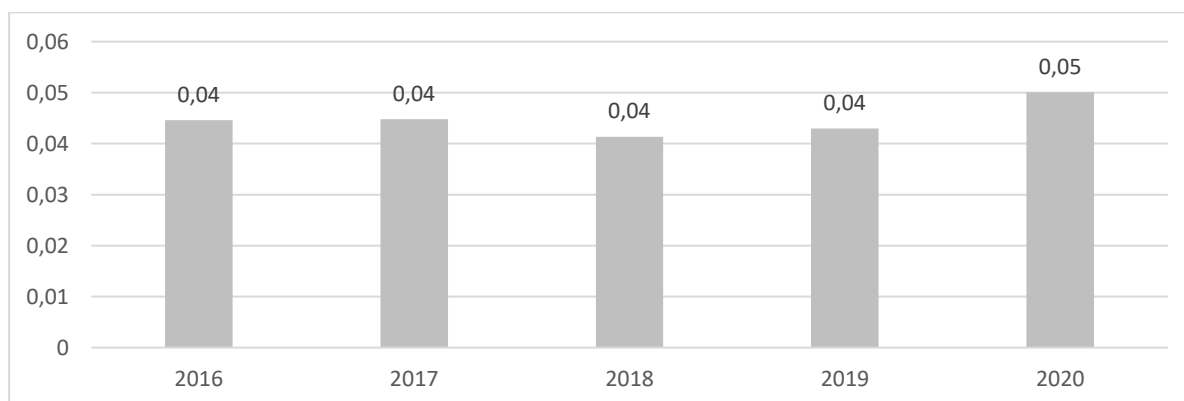


wykres radarowy – prezentuje rozwój poszczególnych obszarów w oparciu o określone wskaźniki, porównując ich wartości z roku 2016 i 2020.

3.1. Ogólny wskaźnik rozwoju obszaru PPK

Syntetyczny wskaźnik ogólnego rozwoju dla obszaru PPK został obliczony jako średnia ważona wskaźników ogólnych poszczególnych gmin, w odniesieniu do liczby mieszkańców w latach 2016-2020 na tle grup porównawczych i kraju (ryc. 8, ryc.9).

Ryc. 8. Ogólny wskaźnik rozwoju obszaru PPK w latach 2016-2020.

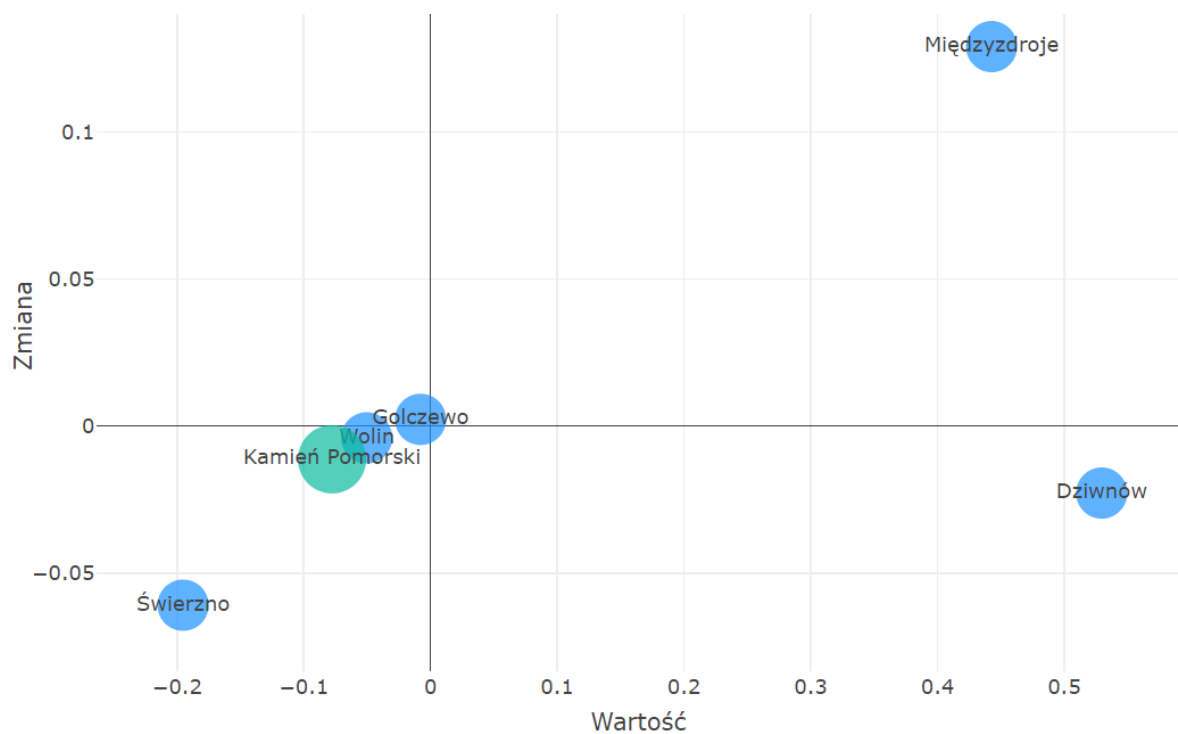


Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – partnerstwa.

Wartość wskaźnika dla obszaru PPK w 2020 roku jest dodatnia i wynosi 0,05. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat nie uległa znaczącej zmianie. Świadczy to o niskim, ale jednak dodatnim (stabilnym) poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego tego obszaru. Należy wziąć jednak pod uwagę, że zróżnicowanie wewnątrz partnerstwa jest pod tym względem znaczne. Na tle gmin z określonych grup porównawczych zdecydowanie najwyższymi wskaźnikami rozwoju w 2020 roku charakteryzowały się gminy Dziwnów (ponad 0,5) i Międzyzdroje (około 0,4). Pozostałe gminy miały wskaźniki ujemne, w najmniej korzystnej sytuacji znajduje się gmina Świerżno, która charakteryzuje się najniższą ujemną wartością wskaźnika oraz ujemną dynamiką zmian. Z kolei największą dynamikę rozwoju w ostatnich 3 latach wykazuje gmina Międzyzdroje. Pozostałe gminy charakteryzują się ujemną dynamiką zmian w swoich grupach porównawczych. Ryc. 11 obrazuje ogólny

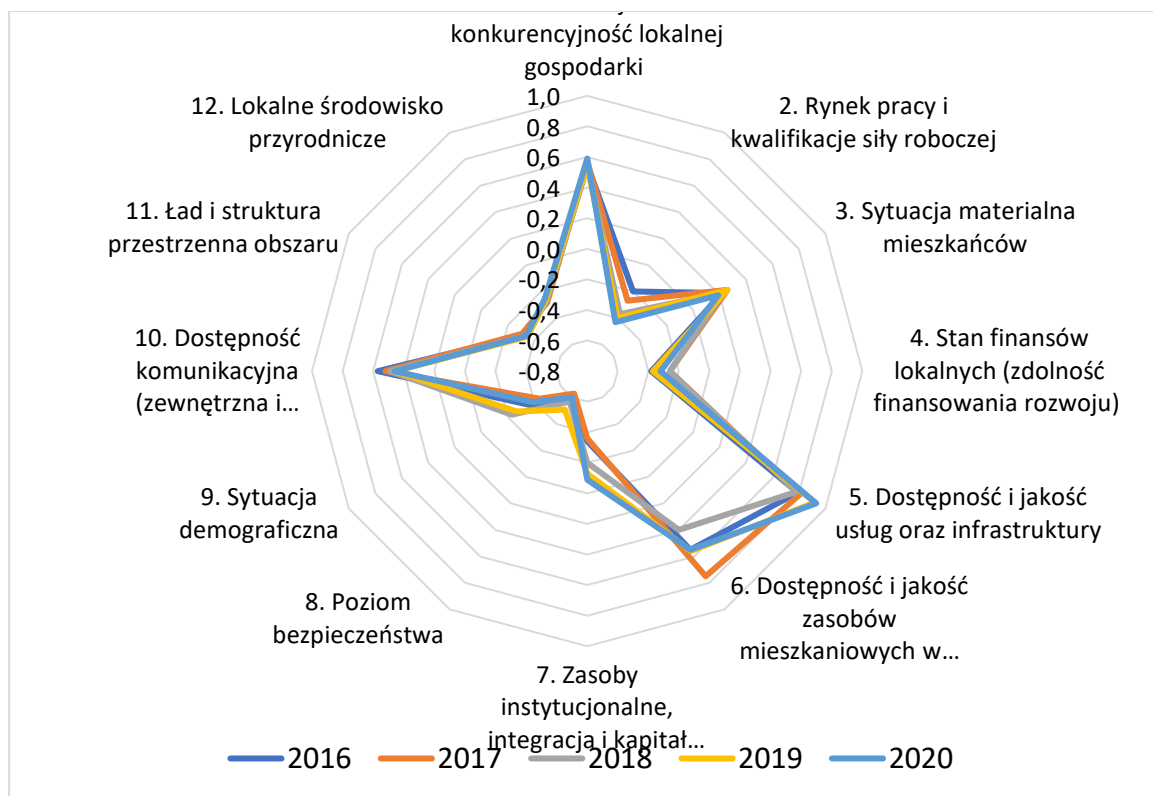
wskaźnik rozwoju obszaru PPK w odniesieniu do kraju, wartości dodatnie wskazują na korzystne uwarunkowania rozwojowe.

Ryc. 9. Ogólny wskaźnik rozwoju w gminach PPK w 2020 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

Ryc. 10. Ogólny wskaźnik rozwoju PPK w obszarach tematycznych w latach 2016-20.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – partnerstwa.

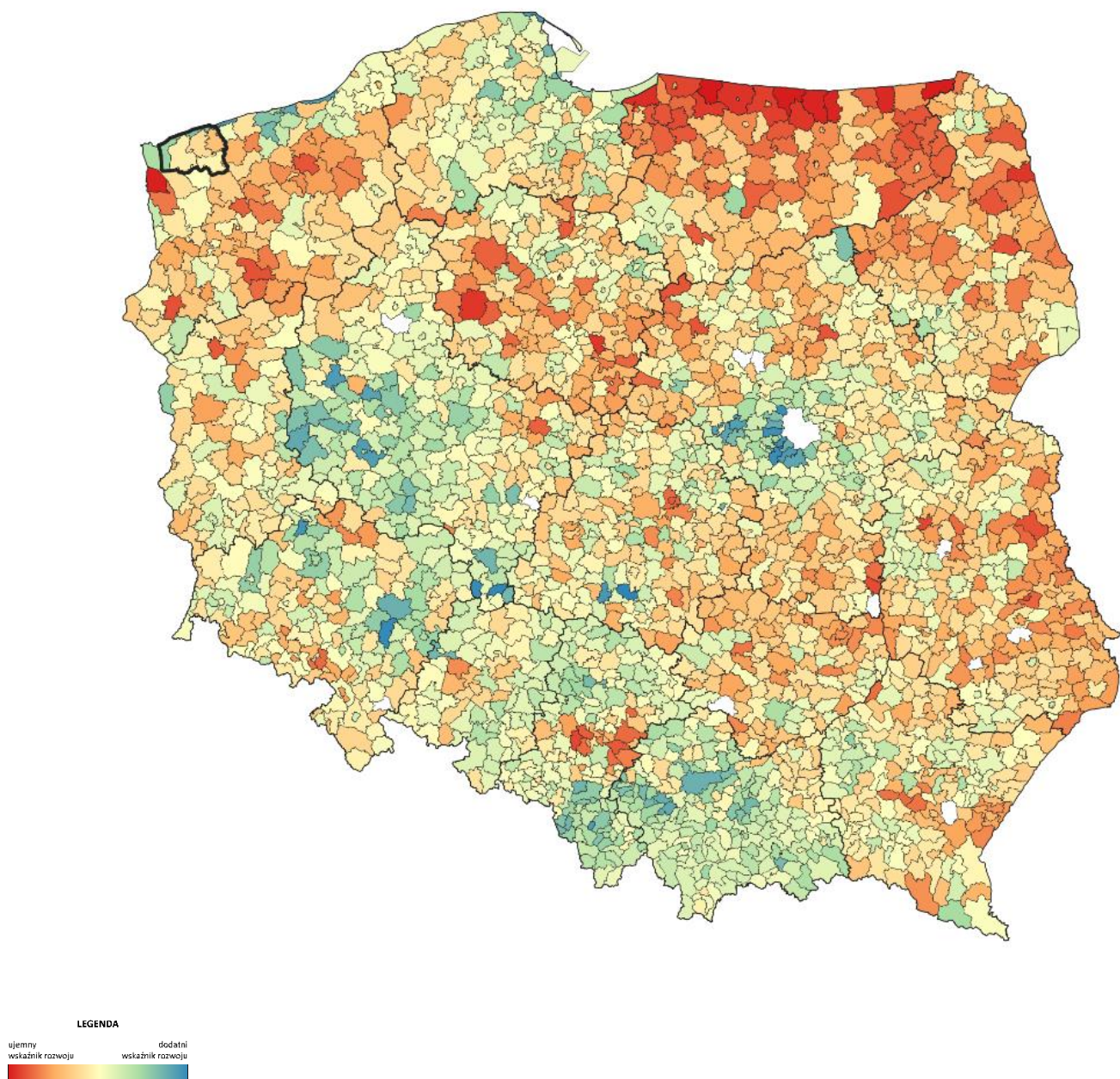
Analiza poszczególnych obszarów (ryc.10) jednoznacznie wskazuje na utrzymywanie się dużego poziomu zróżnicowania w większości z nich. Obszarami o dodatnim trendzie rozwojowym są kolejno:

- ➔ dostępność i jakość usług oraz infrastruktury,
- ➔ dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie,
- ➔ potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki,
- ➔ dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna),
- ➔ sytuacja materialna mieszkańców.

Najmniej korzystna sytuacja widoczna jest kolejno, w obszarach:

- ➔ poziom bezpieczeństwa,
- ➔ rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej,
- ➔ sytuacja demograficzna,
- ➔ ład i struktura przestrzenna obszaru,
- ➔ stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju),
- ➔ lokalne środowisko przyrodnicze,
- ➔ zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy.

Ryc. 11. Wskaźnik ogólny rozwoju dla poszczególnych gmin PPK (2020 r.).



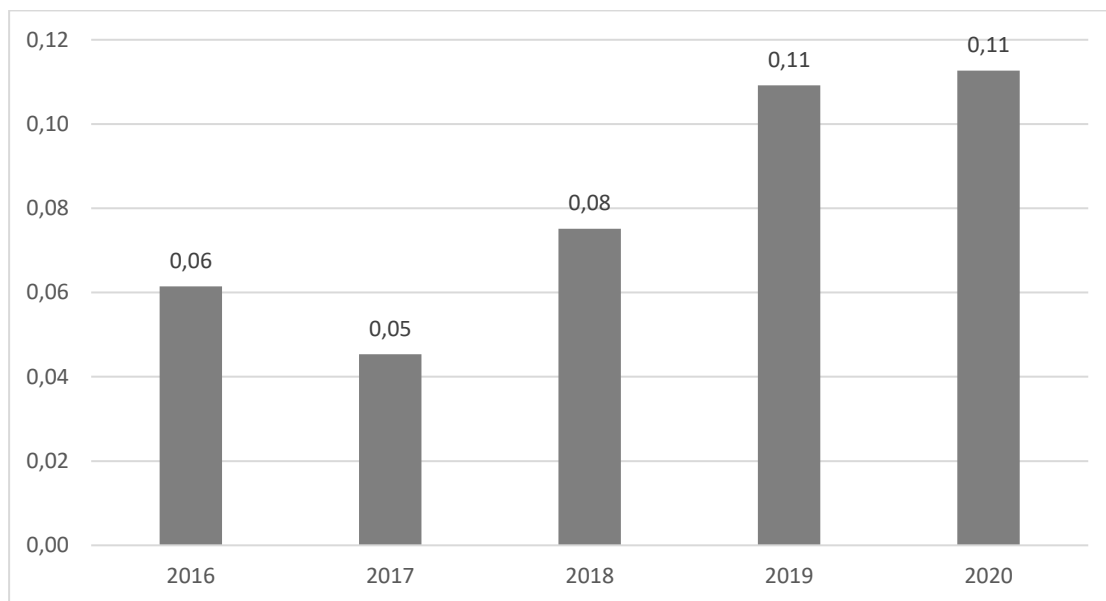
Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

3.2. Wymiar społeczny

Analiza danych obrazujących stan i strukturę demograficzną mieszkańców PPK oraz ich zmian warunkowanych trendami przyrostu naturalnego i ruchu migracyjnego pozwoli na określenie potencjału demograficznego obszaru. Diagnoza sytuacji społecznej obejmuje oprócz procesów demograficznych następujące obszary badawcze: usługi publiczne (edukacja i wychowanie, kultura, sport i rekreacja), aktywność i integracja społeczna mieszkańców (w tym opieka społeczna), bezpieczeństwo (w tym zdrowotne) oraz mieszkalnictwo.

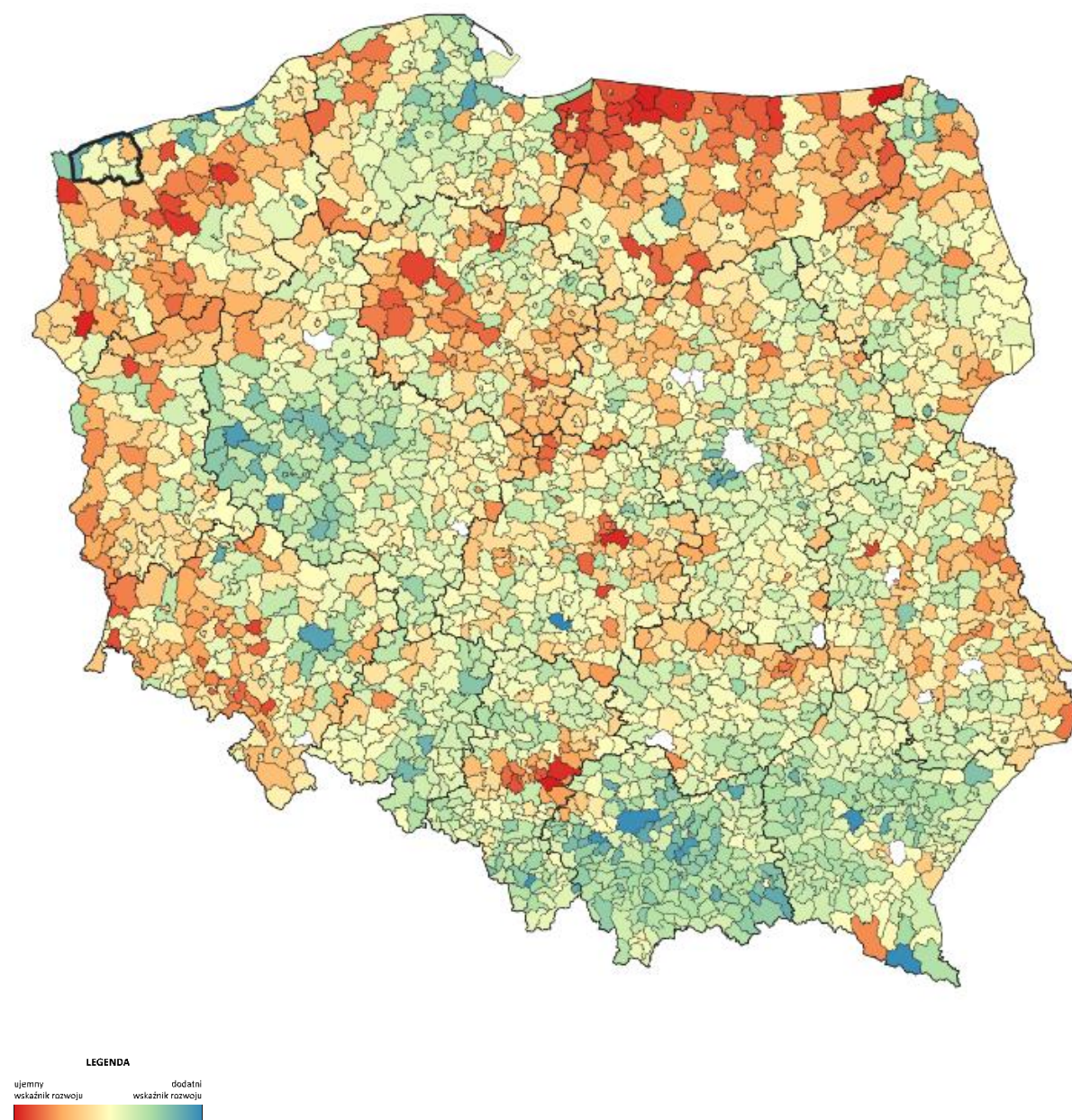
3.2.1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa w wymiarze społecznym

Ryc. 12. Społeczny wskaźnik rozwoju obszaru PPK w latach 2016-2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

Ryc. 13. Społeczny wskaźnik rozwoju gmin PPK w 2020 r.

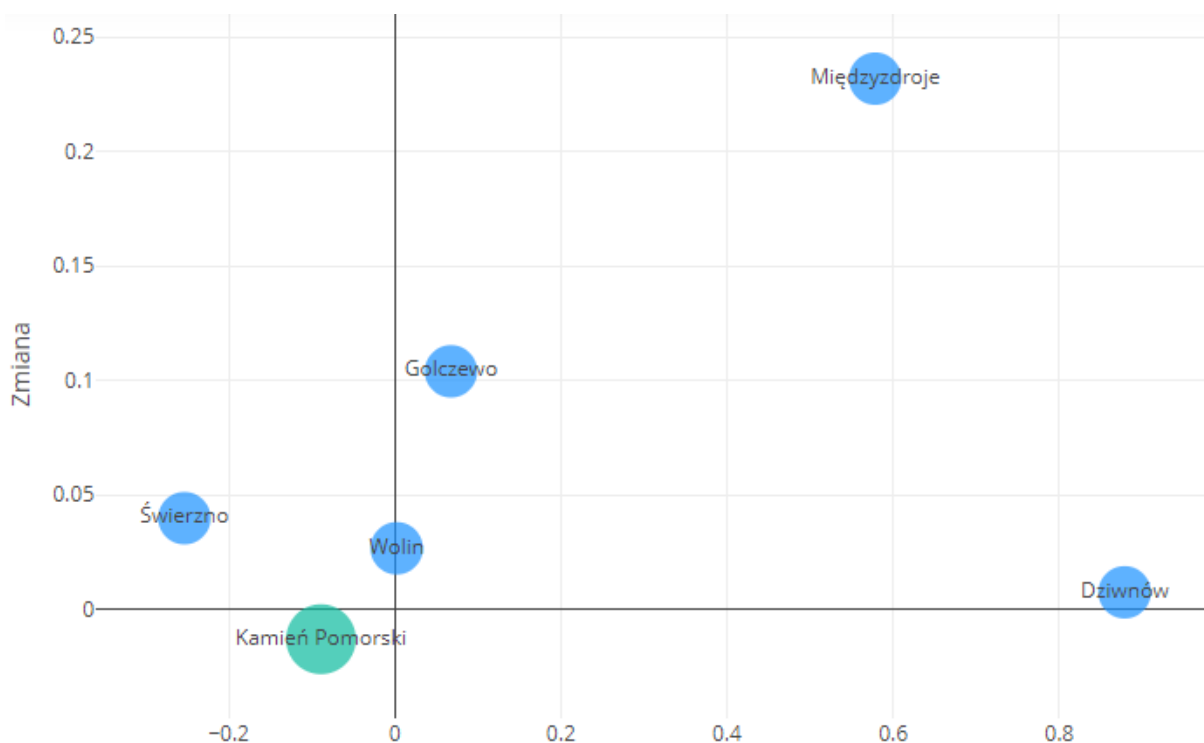


Źródło: Opracowanie własne ZMP na podstawie MRL.

Wartość wskaźnika w wymiarze społecznym dla obszaru PPK jest dodatnia i na przestrzeni lat rośnie. Świadczy to o korzystnej zmianie w poziomie rozwoju tego obszaru, sytuacja jest tożsama na tle kraju. Jednak poziom rozwoju jest niski na co wskazuje wartość wskaźnika 0,11 w 2020 r. (ryc. 12, ryc.13). Należy wziąć pod uwagę fakt dużego poziomu zróżnicowania wewnątrz Partnerstwa - największy potencjał rozwojowy wykazują gminy nadmorskie. Zdecydowanie najwyższymi wskaźnikami rozwoju w 2020 roku charakteryzowały się gminy Dziwnów (0,9) i Międzyzdroje (0,6), ta gmina odnotowała również najwyższą dodatnią dynamikę

zmian. Na tle gmin z określonych grup porównawczych Golczewo prezentuje dodatnią wartość (0,7) i dynamikę zmian (0,13). Świerżno znajduje się w najmniej korzystnej sytuacji, gdyż wartość wskaźnika dla 2020 roku jest ujemna i najniższa (-0,29). Świerżno wykazało jednak dodatnią dynamikę zmian (0,01), co świadczy o nieznacznej poprawie sytuacji (ryc.14).

Ryc. 14. Społeczny wskaźnik rozwoju w gminach PPK w 2020 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

3.2.2. Sytuacja demograficzna

3.2.2.1. Liczba ludności

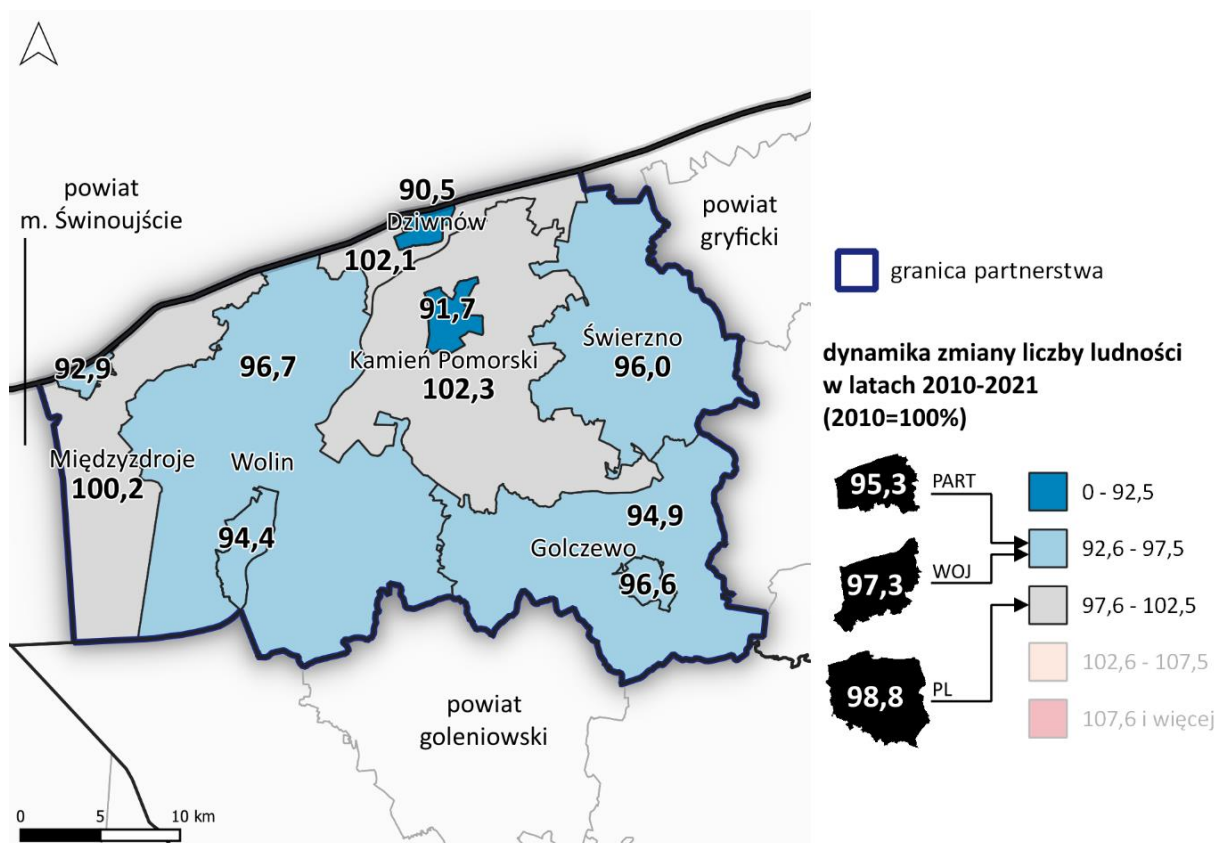
Powiat kamieński w 2021 r. liczył 46 495 mieszkańców, co stanowi 2,8% ludności województwa zachodniopomorskiego⁷. Najludniejszą gminą jest Kamień Pomorski – 14,1 tys. mieszkańców, Wolin – 12,0 tys., Międzyzdroje – 6,4 tys., Golczewo – 5,8 tys., Świerżno – 4,2 tys. i Dziwnów 3,9 tys. Gęstość zaludnienia oscyluje w przedziale od 106 osób/km² w gminie Dziwnów (miejsko-wiejskiej) do 31 osób/km² w gminie

⁷ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa zachodniopomorskiego 2022.

Świerzno (wiejskiej), średnia dla powiatu to 47 osób/km² jest znacznie niższa od średniej gęstości zaludnienia w województwie 73 osób/km² (ryc.16).

W latach 2002-2021 liczba mieszkańców PPK zmalała o 3,0% (0,09% w województwie), w ostatniej dekadzie z 48,4 tys. (2011 r.) do 46,5 (2021 r.). Ryc.15. obrazuje dynamikę zmian liczby ludności, wizualizowaną dla danej gminy w podziale na gminy miejskie, wiejskie, części miejskie i wiejskie gmin miejsko-wiejskich⁸.

Ryc. 15. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2010 – 2020.

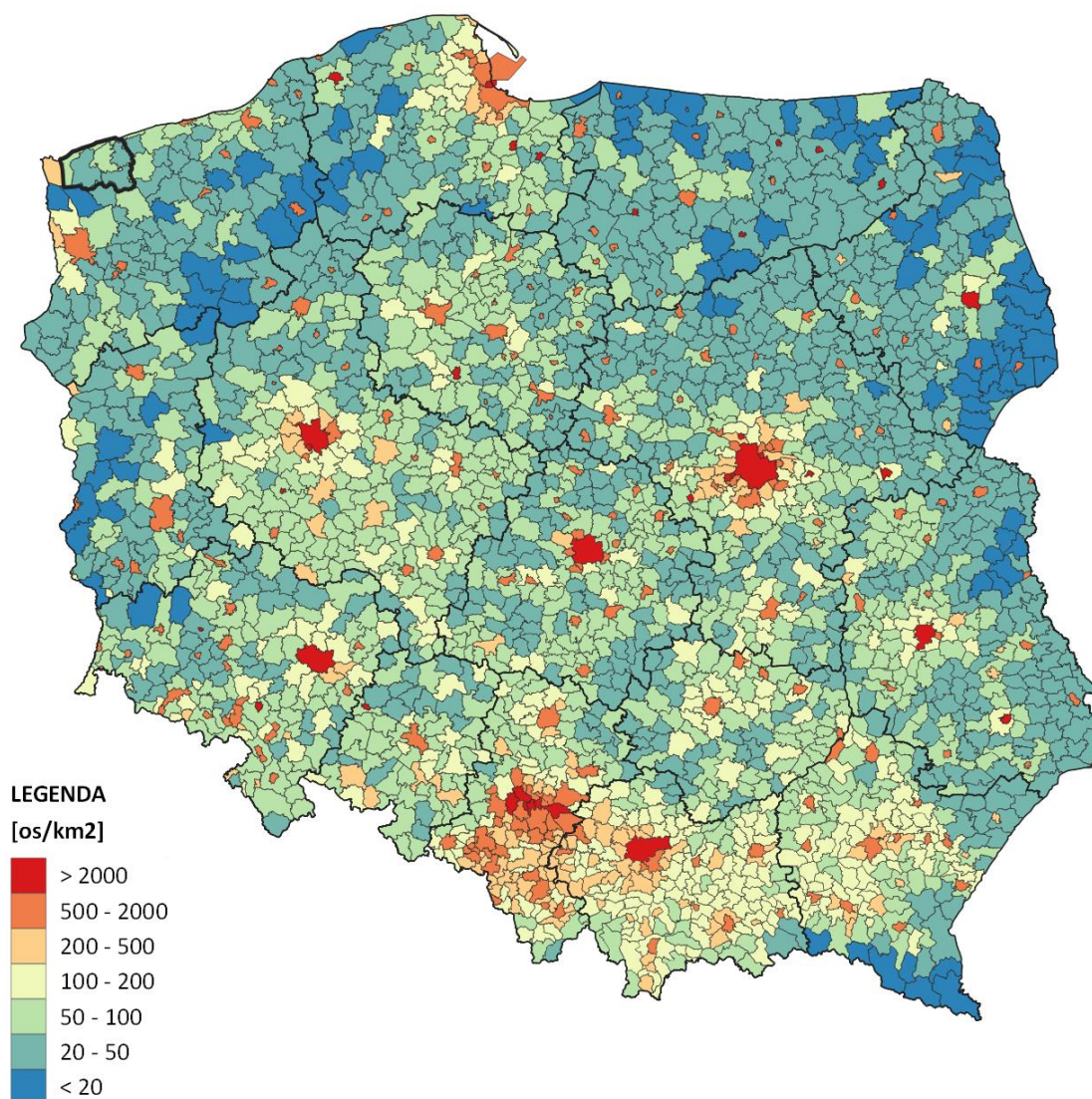


Źródło: Dane oparte są o Państwowy Rejestr Granic dostępny na stronie www.geoportal.gov.pl i Bank Danych Lokalnych GUS wg stanu na czerwiec 2022 r.

⁸ Ww. wskaźnik stanowi iloraz ogólnej liczby ludności w 2021 r. w stosunku do ogólnej liczby ludności w 2010 r., pomnożony przez 100. Dane ludnościowe pobrano za rok 2021 i 2010. Wartość wskaźnika wynosząca 100 oznacza brak zmian w liczbie ludności na przestrzeni badanego okresu. Wartości wyższe oznaczają przyrost populacji, niższe – spadek. Przyjęto, że wahanie liczby ludności w obrębie 2,5 % nie oznacza trendu wzrostowego/spadkowego.

W latach 2010-2020 w obszarze PPK występował wyraźny trend spadkowy, negatywne zmiany wielkości populacji odnotowano w większości obszaru. W okresie dekady tj. w latach 2010-2020 wskaźnik dynamiki zmiany liczby ludności powiatu kamieńskiego wyniósł 95,3 i był znacznie niższy niż dla województwa (97,3) i kraju (98,8). Zaobserwowano również duże zróżnicowanie zachodzących zmian wewnątrz obszaru. Miasta Dziwnów (90,5) i Kamień Pomorski (91,7) odnotowały największy spadek liczby ludności jednak nie znalazło to odzwierciedlenia w sytuacji obu gmin. Podobnie wyglądała sytuacja w gminie Międzyzdroje, gdzie miasto odnotowało duży spadek jednak w całym obszarze gminy zmiana liczby ludności nie była znaczna. Gminy Świerzno, Wolin i Golczewo również odnotowały wyraźny spadek liczby ludności w badanym okresie.

Ryc. 16. Gęstość zaludnienia w gminach PPK (2020r.)

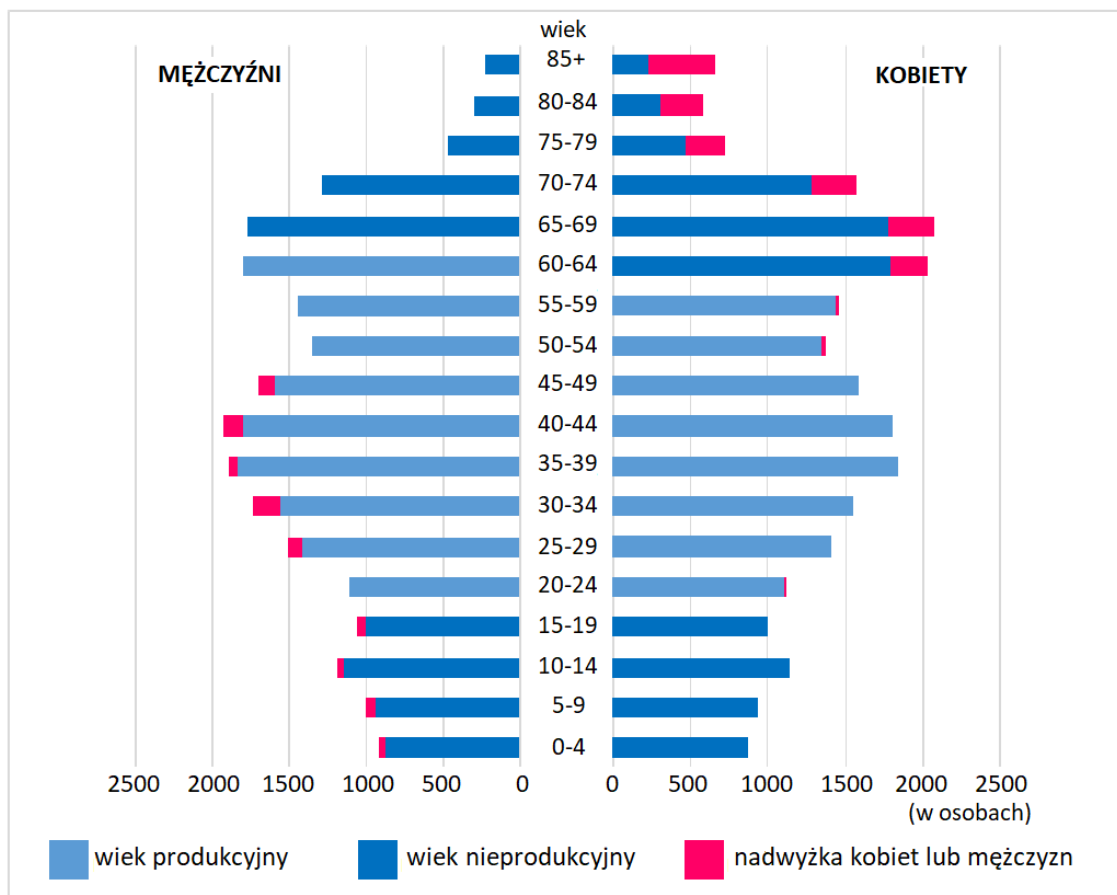


Źródło: Opracowanie własne ZMP na podstawie danych MRL.

3.2.2.2. Struktura ludności

Zmiany struktury wiekowej ogółem w obszarze PPK postępują stopniowo w kierunku starzenia się społeczeństwa. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,5 lat i jest wyższy niż w województwie zachodniopomorskim (42,7 lat), chociaż niższy niż w kraju (47 lat). Piramida płci i wieku obszaru PPK (ryc.17) jest tożsama z obrazem charakterystycznym dla polskich miast i wsi, w którym wyraźnie zarysowane są dwa wyż demograficzne, pierwszy – tzw. powojenny wyż kompensacyjny przypadający na lata 50. oraz drugi, przypadający na lata 80. Wyż demograficzny przypadający na lata powojenne na poniższej piramidzie widoczny jest w szczególności wśród osób w wieku 55-69 lat, natomiast echo wyżu demograficznego lat 80. zaznacza się wśród 25-39-latków. Pomiędzy dwoma wyraźnymi wyżami zauważalne są dwa niż demograficzne stanowiące w głównej mierze konsekwencje okresu wojennego.

Ryc. 17. Struktura płci i wieku ludności obszaru PPK w 2020 r.

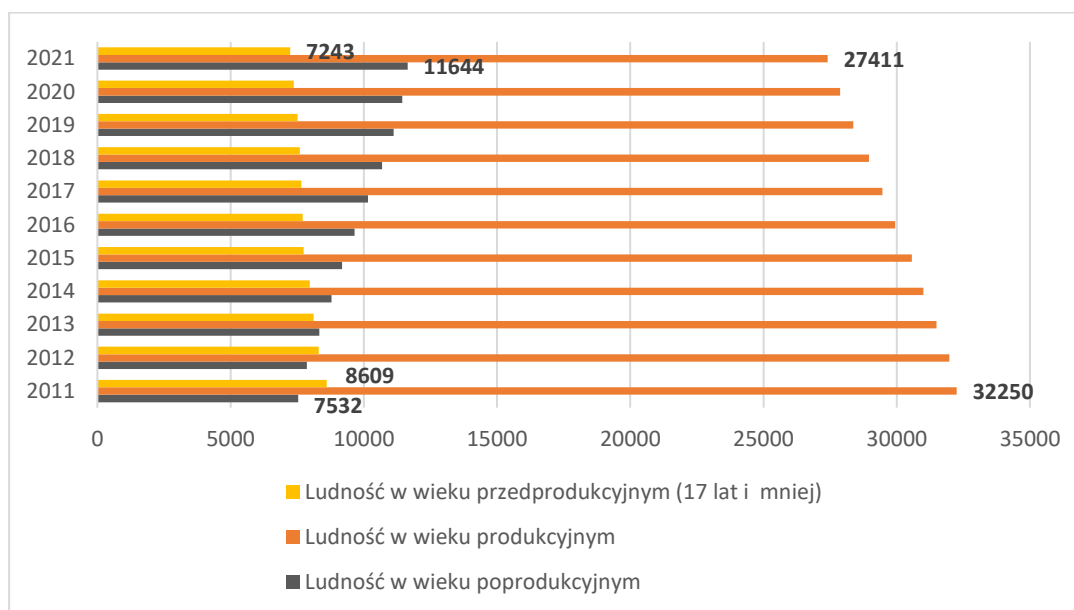


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl.

Strukturę ludności, według płci i wieku, Partnerstwa powiatu kamieńskiego odznaczają również takie cechy jak znaczna nadwyżka kobiet nad mężczyznami powyżej 65. i 85. roku życia ze względu na większą umieralność mężczyzn na choroby

cywilizacyjne oraz czas wojenny. Zwężanie się piramidy u jej podstawy, jest elementem charakterystycznym dla społeczeństwa starzejącego się. Zmiana modelu kulturowego macierzyństwa połączona z odroczeniem czasu do zakładania rodziny sprawiają, że wiek kobiety gotowej do reprodukcji przesuwa się na lata 25-29 oraz 30+. Piramida o wyraźnie zwężonej podstawie nazywana jest piramidą regresywną, której charakterystyczną cechą jest bardzo niski udział w ogóle społeczeństwa dzieci i młodzieży do 5 roku życia oraz postępujące starzenie się społeczeństwa.

Ryc. 18. Ludność wg ekonomicznych grup wiekowych w PPK w latach 2011 - 2021.



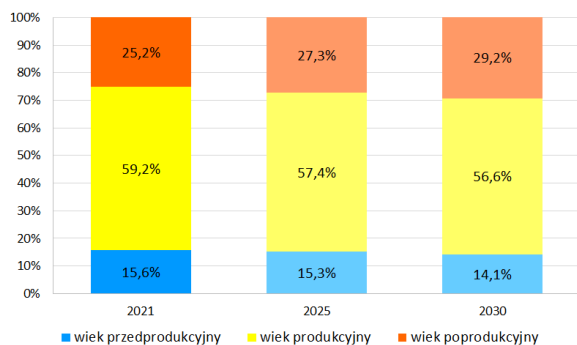
Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Aktualna sytuacja demograficzna jest niekorzystna (ryc.18) o czym świadczy spadek liczby mieszkańców ogółem w ostatniej dekadzie, w szczególności liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, którym towarzyszy pogłębiający się spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, w przyszłości tendencja zmian zostanie zachowana, co wynika z poniższych analiz.

Spółeczeństwo w obszarze PPK podobnie jak w województwie zachodniopomorskim i kraju starzeje się. O dużym stopniu zaawansowania tego procesu świadczy prognozowana liczba mieszkańców powiatu kamieńskiego w 2030 i 2050 roku, która znacznie maleje w przedziale -5 do -15% do roku 2030 r. Natomiast w 2050 r. przewiduje się, że z obecnych 46,5 tys. ludności obszaru PPK (kobiety stanowią 51,1%, a 48,9% mężczyźni), liczba ta spadnie do 35,4 tys. ludności (17,7 tys. to

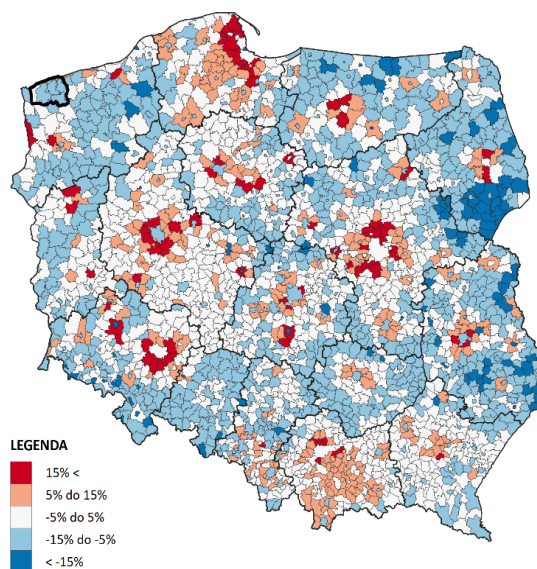
kobiety, a 17,7 to mężczyźni (GUS, 2022))⁹. Oznacza to malejącą liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym (ryc.19, ryc.20).

Ryc. 19. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wiekowych w PPK do 2030 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.bdl.stat.gov.pl.

Ryc. 20. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.



Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030.

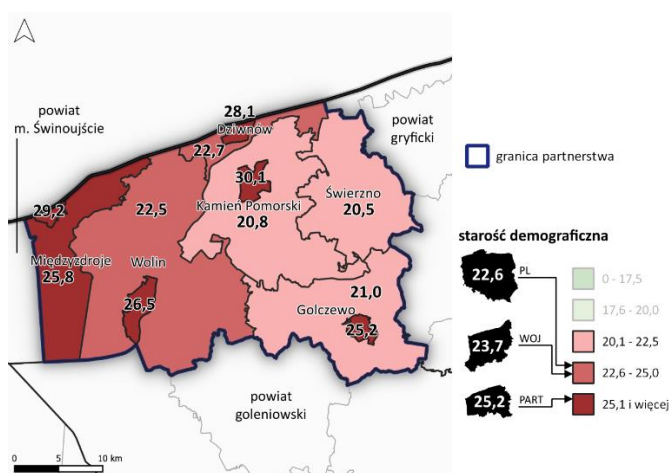
Ryc. 19 obrazuje niekorzystne zmiany udziału ekonomicznych grup wiekowych tj. w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), w wieku produkcyjnym (K 18-59; M 18-64) oraz w wieku poprodukcyjnym (K 60+; M 65+)¹⁰. Rozkład ludności wg grup wiekowych jest wciąż korzystny, jednak układ piramidy płci i wieku pokazuje, że zmiany na niekorzyść będą postępować coraz szybciej. W 2021 r. udział osób w wieku poprodukcyjnym przekroczył 25% oznacza to, że wskaźnik starości demograficznej zmienia się obecnie bardzo dynamicznie, obrazuje starzenie się społeczeństwa. O postępującym procesie świadczy jego wzrost. Wartość wskaźnika starości demograficznej wyniosła w końcu 2021 r. w obszarze PPK 22,6 %, a

⁹ https://www.polskawliczbach.pl/powiat_kamienski#demografia-w-pigulce

¹⁰ Dane oparte są o dane GUS dostępne na stronie www.stat.gov.pl, wg stanu na koniec 2021 roku. Dane oparte są o Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030.

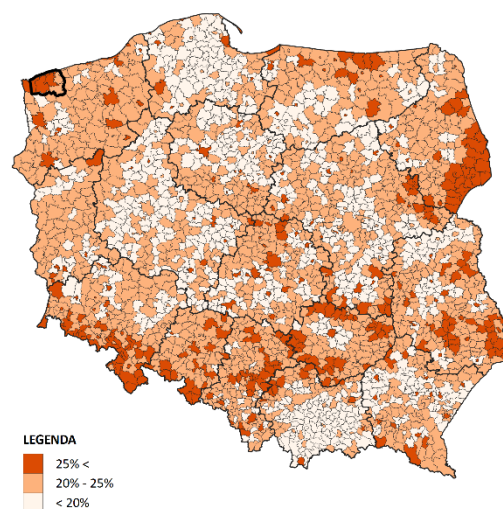
województwie wyniosła 23,7% (w 2010 r. – 12,2%)¹¹. Zróżnicowanie wewnętrzne jest znaczne. Najwyższą wartość wskaźnika, czyli największy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym odnotowano w miastach Kamień Pomorski, Międzyzdroje i Dziwnów. Gminy Międzyzdroje, Wolin i Dziwnów to jednostki o największym udziale ludności w wieku poprodukcyjnym (ryc. 21). Pogarszającą się sytuację starzejącego się społeczeństwa na tle kraju obrazuje prognozowany odsetek ludności 65+ obszaru PPK w 2030 r. (ryc. 22).

Ryc. 21. Starość demograficzna w gminach PPK w 2021 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl.

Ryc. 22. Prognozowany odsetek ludności w wieku 65+ w 2030 r.



Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030.

3.2.2.1. Saldo migracji i przyrost naturalny

Sytuacja demograficzna obszaru PPK jest niekorzystna. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,54 i jest znacznie niższy od średniej dla województwa (0,65) i kraju (0,74)¹².

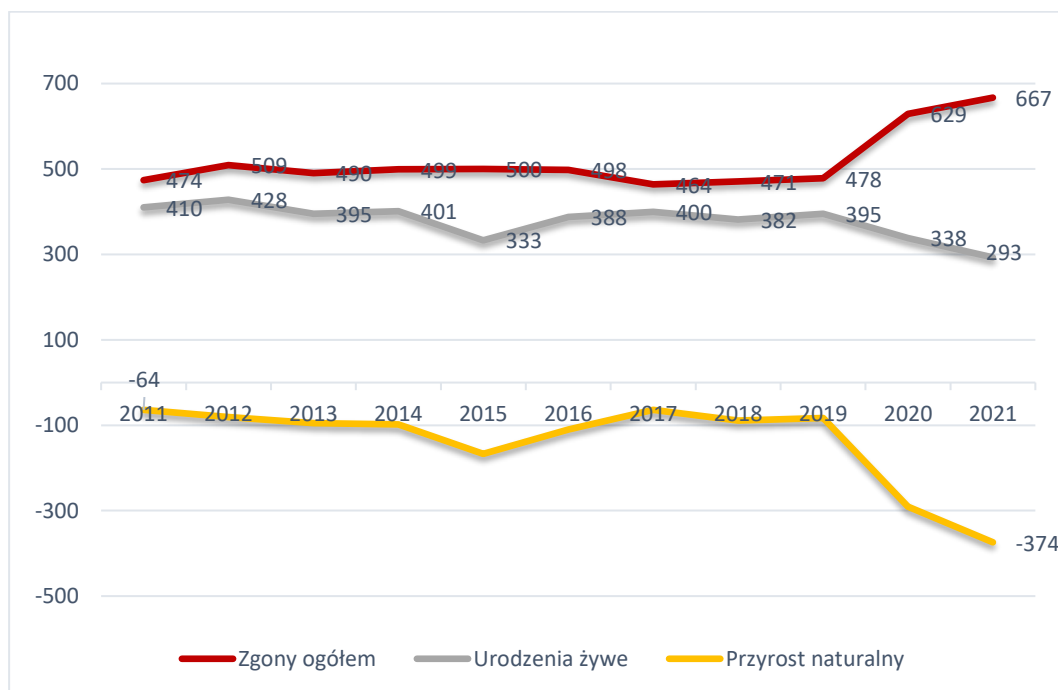
Obszar PPK charakteryzuje się zatem ujemnym przyrostem naturalnym wynoszącym - 374 w 2021 r., co odpowiada -7,8 na 1000 mieszkańców powiatu kamieńskiego. Od ponad 10 lat przyrost ten przyjmuje wartości ujemne. Znaczny wzrost liczby zgonów

¹¹ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa zachodniopomorskiego 2022.

¹² Ibid.

ogółem nastąpił w 2020 roku, jako efekt choroby COVID-19 wywoływanej wirusem SARS-CoV-2. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że w kolejnych latach pogłębienie się ujemnego przyrostu naturalnego związane będzie z tzw. powikłaniami pocovidowymi, na które najbardziej narażone będą osoby starsze i osoby z chorobami współistniejącymi (ryc. 23).

Ryc. 23. Przyrost naturalny w latach 2011-2021 w obszarze PPK.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Monitora Rozwoju Lokalnego.

Ujemny przyrost naturalny występuje w obszarze całego województwa zachodniopomorskiego (tab.2). W ujęciu regionalnym sytuacja w powiecie kamieńskim należy do jednych z najmniej korzystnych, gdyż zajmuje przedostatnią pozycję wśród powiatów. W 2021 r. przyrost naturalny osiągnął wartość poniżej średniej dla kraju oraz dla województwa (-8,1 na 1000 mieszkańców).

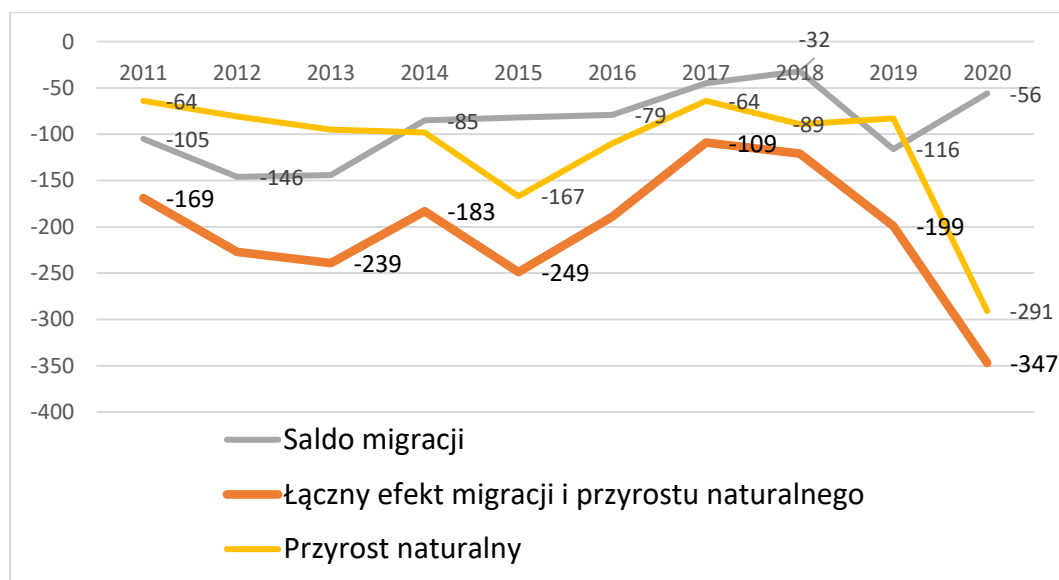
Tabela 2. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców – powiaty województwa, region, kraj.

LP.	Jednostka	2011	2016	2021
1	powiat policki	3,5	3,4	-0,2
2	powiat goleniowski	1,0	0,8	-4,1
3	powiat stargardzki	0,6	0,0	-4,8
4	powiat koszaliński	1,1	0,4	-5,3
5	POLSKA	0,1	-0,7	-5,6
6	powiat gryfiński	0,8	0,1	-5,6
7	miasto Koszalin	0,6	-1,2	-5,7
8	powiat choszczeński	-0,6	-1,5	-5,7
9	ZACHODNIOPOMORSKIE	0,6	-0,6	-6,2
10	powiat wałecki	1,3	-0,9	-6,6
11	powiat szczecinecki	-0,2	-2,3	-6,7
12	powiat sławieński	0,5	-0,9	-6,7
13	miasto Szczecin	-1,7	-1,4	-6,7
14	powiat pyrzycki	-0,1	-1,3	-6,8
15	powiat drawski	0,6	-0,2	-6,9
16	powiat gryficki	-0,5	-0,5	-6,9
17	powiat świdwiński	-0,7	-2,4	-7,4
18	powiat łobeski	-0,8	-0,5	-7,5
19	powiat białogardzki	0,1	-1,3	-7,8
20	powiat kołobrzeski	0,2	-0,5	-7,8
21	powiat myśliborski	0,7	-1,3	-8,0
22	POWIAT KAMIENSKI	-1,3	-2,3	-8,1
23	miasto Świnoujście	-1,7	-3,8	-9,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Monitora Rozwoju Lokalnego – analizy.

Saldo migracji dla Partnerstwa powiatu kamieńskiego w latach 2011-2020 przyjmowało ujemne wartości z dużą tendencją malejącą i dynamiką tego procesu. W latach 2011-2018 wartości znacznie wzrosły z – 105 do – 32, co świadczyło o poprawie sytuacji. Jednak w kolejnych latach wartość spadła do – 56 (ryc.24). Zestawienie przyrostu naturalnego wraz z saldem migracji pozwala uzyskać informacje dotyczące pełnego obrazu zmian liczby mieszkańców obszaru partnerstwa, które jednoznacznie wskazuje na pogłębianie się niekorzystnego trendu. Ryc. 24 obrazuje główną przyczynę zmian demograficznych obszaru PPK. Do 2014 roku było to ujemne saldo migracji. Jednak w kolejnych latach pozostaje nią ujemny przyrost naturalny, który w szczególności w 2020 r., w związku z wydarzeniami dotyczącymi pandemii SARS-CoV-2, znacznie przewyższył ujemne saldo migracji.

Ryc. 24. Łączny efekt migracji i przyrostu naturalnego w PPK w latach 2011 - 2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – analizy.

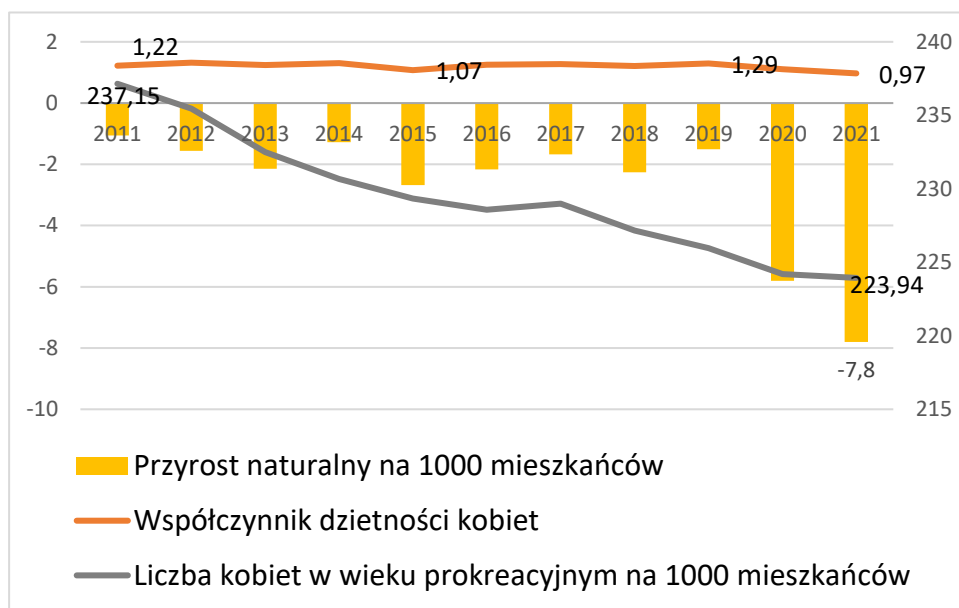
3.2.2.2. Zastępowalność pokoleń

Dotychczasowe obserwacje wskazują, że liczba ludności PPK systematycznie maleje. Niepokój budzi również zmiana struktury demograficznej partnerstwa spowodowana wzrostem udziału osób starszych i spadkiem udziału ludności w wieku produkcyjnym. Oznacza to, że zastępowalność pokoleniowa na rynku pracy będzie znacząco utrudniona. Przyrost naturalny wykazuje tendencję spadkową. W ostatnich latach spada również liczba kobiet w wieku prokreacyjnym. W 2021 r. wyniosła 223,9 na 1000 mieszkańców i zmniejszyła się w porównaniu z 2015 r. (229,3). W 2020 roku urodziło się 338 dzieci, w tym 48,2% dziewczynek i 51,8%

chłopców¹³. Współczynnik dzietności jest niski 0,97 (2021 r.), dużo niższy niż w województwie (1,25) i kraju (1,38). Taka sytuacja nie zapewni prostej zastępowalności pokoleń (2,1)¹⁴.

Struktura wiekowa społeczeństwa PPK nie jest stabilna. W kolejnym pokoleniu liczba mieszkańców zmniejszy się do połowy obecnego stanu. Bieżąca liczba mieszkańców w wieku 15 – 49 lat to 21,5 tys., przy obecnym poziomie wskaźnika dzietności i liczby kobiet w wieku 0-34 lat (16,9 tys. w 2020 r.) przewidywana liczba urodzeń spadnie do 9,3 tys. mieszkańców w kolejnych 34 latach (ryc.25).

Ryc. 25. Wpływ przyrostu naturalnego na zastępowalność pokoleń.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – analizy.

¹³ https://www.polskawliczbach.pl/powiat_kamienski#demografia-w-pigulce

¹⁴ Wskaźnik obrazuje zdolność do odtworzenia potencjału demograficznego w kolejnym pokoleniu (przyjmuje się że utrzymanie potencjału jest możliwe przy wartości wskaźnika 2,15 – 2,2)

Wskazane uwarunkowania sytuacji demograficznej obszaru PPK świadczą o tym, że obszar zmagą się z kryzysem demograficznym:

- niekorzystna struktura demograficzna z wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym;
- spada liczba mieszkańców ogółem, w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrasta w wieku poprodukcyjnym;
- ogólne saldo migracji jest ujemne;
- występuje ujemny przyrost naturalny;
- brak zastępowalności pokoleń: niski wskaźnik dzietności i spadek liczby kobiet w wieku prokreacyjnym, pandemia i starzenie się społeczności;
- znaczne zróżnicowanie wewnętrzne uwarunkowań obszaru PPK w wymiarze demograficznym.

3.2.3. Dostęp do usług (publicznych i rynkowych), zapotrzebowanie na usługi w kontekście zmian demograficznych

Usługi podstawowe to takie, które zaspokajają podstawowe potrzeby mieszkańców i powinny być lokalizowane w jak najlepszej dostępności względem miejsca ich zamieszkania. Do usług podstawowych zalicza się m.in. usługi oświaty i wychowania, podstawowej opieki zdrowotnej, handlu, w tym głównie spożywczego.

W obszarze Partnerstwa powiatu kamieńskiego największym skupiskiem usług podstawowych jest miasto Kamień Pomorski. Znaczącymi skupiskami usług są także miasta Wolin, Międzyzdroje i Dziwnów (ryc.26).

W obszarze partnerstwa w 2021 r. zlokalizowane było 18 szkół podstawowych (w 17 lokalizacjach). Liczba szkół jest proporcjonalna do liczby mieszkańców o równomiernym rozkładzie zarówno w miastach jak i w obszarach wiejskich. Największą ich liczbę odnotowano w wiejskiej części gminy Wolin (5), zaś ani jednej szkoły nie odnotowano w wiejskiej części Dziwnowa (najmniejsza obszarowo gmina).

W partnerstwie funkcjonowało 6 zespołów szkół średnich: po 2 w mieście Kamień Pomorski i Wolin oraz po 1 w mieście Dziwnów i w wiejskiej części gminy Kamień Pomorski. W zespołach tych działały licea, technika i szkoły branżowe.

Na usługi oświatowo-wychowawcze składa się także 25 przedszkoli. Ich rozkład jest bardzo równomierny. Najwięcej z nich funkcjonowało w wiejskiej części gminy Wolin (8). Ponadto w obszarze funkcjonowały 3 żłobki, po 1 w miastach Wolin, Międzyzdroje i Kamień Pomorski.

Usługi podstawowej opieki zdrowotnej świadczyło 14 przychodni POZ (w 13 lokalizacjach). Ośrodki zdrowia nie występują w wiejskich częściach gmin Kamień Pomorski, Międzyzdroje i Dziwnów. Najwięcej przychodni (po 3) funkcjonowało w miastach Kamień Pomorski i Międzyzdroje.

Wg bazy danych REGON w obszarze analiz w 2021 r. funkcjonowało 306 podmiotów gospodarczych świadczących usługi w zakresie ochrony zdrowia, w tym 123 w mieście Kamień Pomorski.

W zakresie handlu w całym obszarze w 2021 r. wg bazy REGON funkcjonowało 935 podmiotów w handlu detalicznym (z wyłączeniem handlu samochodami). Najwięcej takich podmiotów funkcjonowało w miastach Kamień Pomorski i Międzyzdroje (po około 200). W obszarze całego partnerstwa funkcjonowały 23 duże sklepy (supermarkety).

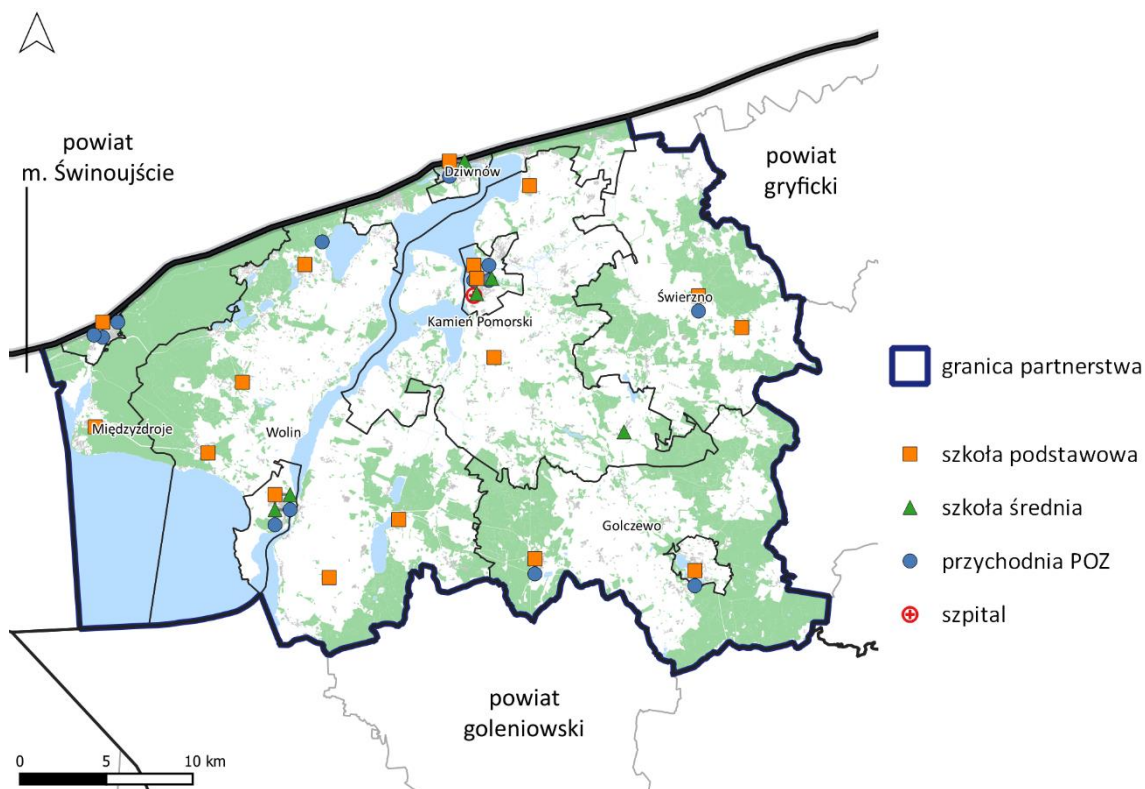
Małe sklepy spożywcze mają głównie znaczenie lokalne. Ważne z punktu widzenia jakości wyposażenia ośrodków usługowych jest obecność także dużych sklepów sieciowych obsługujących całą gminę, a nawet powiat.

Obok sklepów spożywczych istotne znaczenie dla ośrodków mają też usługi gastronomii. W analizowanym obszarze w 2021 r. funkcjonowało 447 obiektów usług związanych z wyżywieniem. Najwięcej takich obiektów wystąpiło w miastach nadmorskich Międzyzdroje (124) i Dziwnów (66), a także w stolicy powiatu (67).

Wymieniony wyżej handel i gastronomia w połączeniu z punktami usługowymi, rzemiosłem stanowią tzw. usługi „dospołeczne”. Są to usługi nieobligatoryjne, niezbędne do funkcjonowania atrakcyjnej przestrzeni publicznej tworząc wykształcone centra aktywności.

W obszarze partnerstwa rozmieszczenie obiektów podstawowych usług społecznych, jest proporcjonalne do wielkości ośrodków. Jest ono także pochodną położenia i funkcji, co widać szczególnie w przypadku miast nadmorskich.

Ryc. 26. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od samorządów partnerstwa.

Ocena wyposażenia usługowego obejmuje zarówno ilościowe zaspokojenie potrzeb społecznych, jak i dostępność przestrzenną do usług, o której decyduje wielkość zasobów usługowych i ich przestrzenny rozkład w stosunku do miejsca zamieszkania. W niniejszym rozdziale dokonano jedynie analizy dostępności przestrzennej do podstawowych usług społecznych i komercyjnych.

Dla oszacowania dostępności czasowej przyjęto, że:

- ➔ średnia prędkość podróży pieszej wynosi 4 km/h, zatem pieszy w przeciągu 15 minut może pokonać dystans 1 km,
- ➔ średnia prędkość podróży rowerem wynosi 15 km/h, rowerzysta w przeciągu 15 minut może pokonać dystans 3,75 km,
- ➔ średnia prędkość podróży samochodem osobowym, przy sprzyjających warunkach ruchu i na drogach pozamiejskich, wynosi 60 km/h, a uwzględniając czas dojścia do pojazdu oraz czas parkowania i dojścia od pojazdu do celu (przyjęto 5 minut), podróżujący samochodem osobowym może w ciągu 15 minut dotrzeć do celu odległego o 10 km; analogicznie przyjęto taki sam zasięg dla dojazdów autobusem szkolnym.

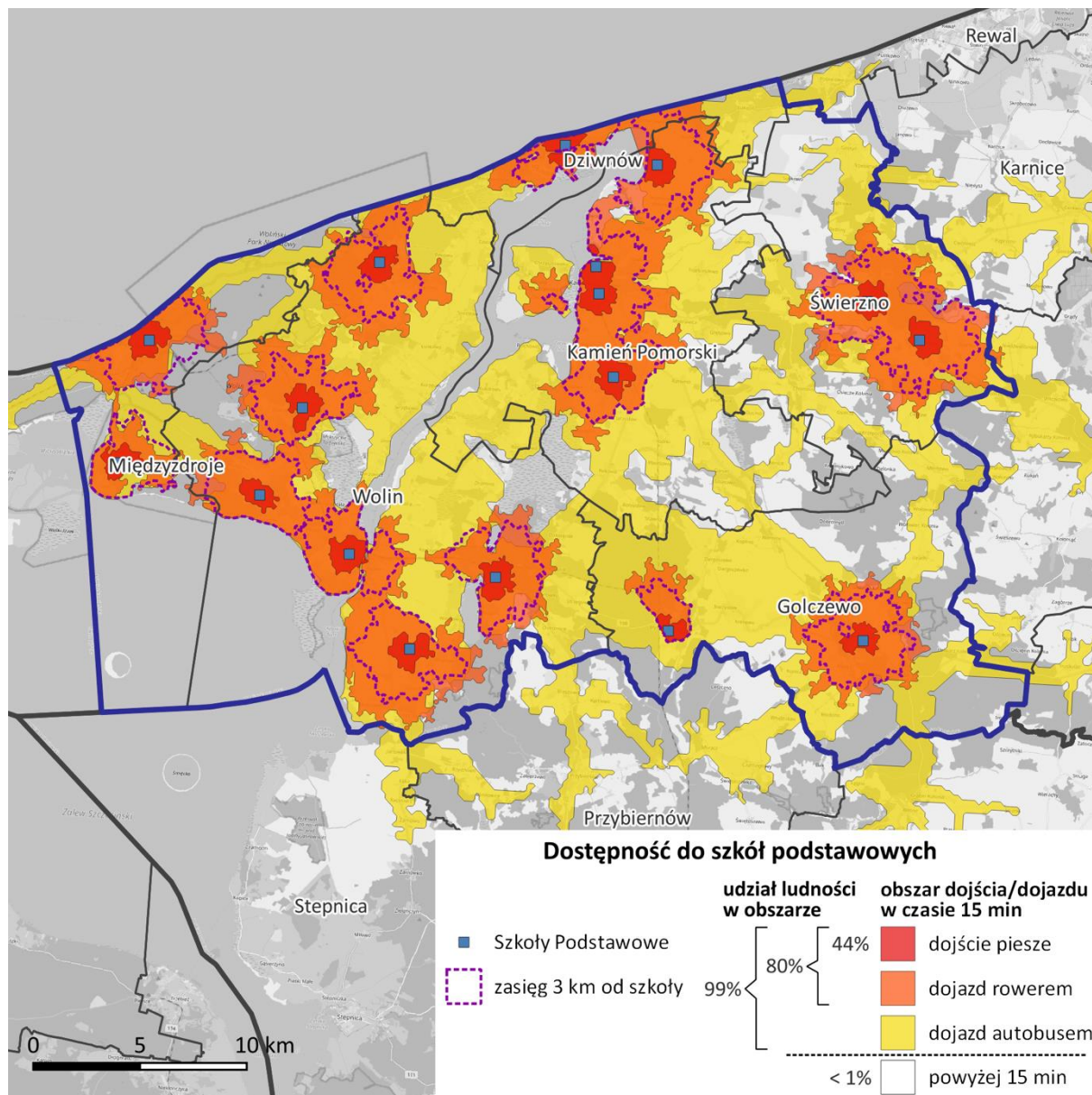
Liczba ludności w poszczególnych obszarach dostępności oszacowana została na podstawie danych dla miejscowości i proporcjonalnie do rozkładu powierzchni użytkowej mieszkań, obliczonego na podstawie bazy danych BDOT10k¹⁵.

Na jedną szkołę podstawową przypadało średnio 2572 mieszkańców, co oznacza, że z reguły są to szkoły średnie. Funkcjonowanie małych szkół nie jest korzystne z punktu widzenia organizacji pracy nauczycieli oraz kosztów związanych z zapewnieniem odpowiedniej jakości nauczania we wszystkich placówkach.

Około 44% ogółu mieszkańców partnerstwa, a co za tym idzie podobny odsetek dzieci, zamieszkuje w zasięgu 15-minutowego dojścia pieszo do szkoły podstawowej (ryc.27). Kolejne 36% dzieci może dotrzeć do szkoły podstawowej w ciągu 15 minut podróżując rowerem. W zasięgu akceptowalnego 15-minutowego dojazdu do szkoły samochodem lub autobusem szkolnym zamieszkuje ponad 99% mieszkańców partnerstwa.

¹⁵ BDOT10k – Baza Danych Obiektów Topograficznych.

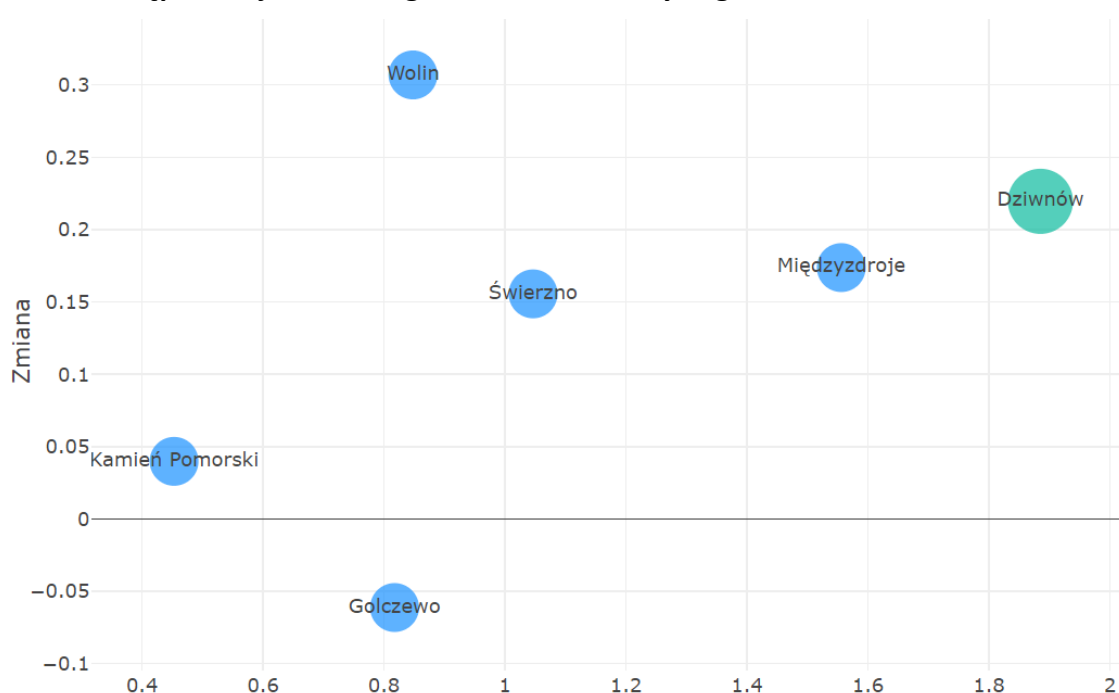
Ryc. 27. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od samorządów partnerstwa.

Dostępność usług na obszarze PPK jest oceniana pozytywnie. Wskazują na to zarówno statystyki, wartość wskaźnika dostępności i jakości usługi infrastruktury obszaru PPK rośnie w ostatnich latach (0,79 w 2016 r. i 0,93 w 2020 r.), jak i badania społeczne - mieszkańców oraz burmistrzów, wójtów i liderów obszaru. Bieżąca sytuacja jest korzystna we wszystkich gminach PPK. W Dziwnowie (1,89) i Międzyzdrojach (1,56) jest najkorzystniejsza. Wolin odnotowuje największą dynamikę zmian podczas gdy Golczewo najniższą a Kamień Pomorski ma dodatnie, ale najniższe wartości wskaźnika i dynamiki na tle grup porównawczych. Dotychczasowe pozytywne uwarunkowania rozwojowe w tym obszarze będą ulegały zmianom, gdyż postępujące negatywne zmiany demograficzne są już widoczne. Świadczą o tym negatywne wartości wskaźników w zakresie jakości i dostępności usług zdrowotnych (-0,92) oraz usług edukacyjnych i kształcenia zawodowego (-0,08) (ryc.28).

Ryc. 28. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury w gminach PPK w 2020 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – partnerstwa.

3.2.3.1. Edukacja i wychowanie

Zwiększenie dostępności do usług wychowawczo – edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na przestrzeni lat buduje potencjał społeczno-gospodarczy obszaru PPK. Obszar PPK nie zapewnia odpowiedniej opieki żłobkowej. Na blisko 1102 dzieci w 2020 r. odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w stosunku do ogólnej liczby dzieci w tym wieku stanowi jedynie 5,9%. Wskazuje to na bardzo duży deficyt podaży usług w tym zakresie. Kwestia dostępności miejsc i placówek przedszkolnych jest istotna w kontekście konieczności pogodzenia pracy z opieką nad dziećmi oraz rozpoczęcia kształcenia dzieci na bardzo wczesnym etapie rozwoju. Placówki wychowania przedszkolnego, w obszarze PPK funkcjonuje 25 obiektów oferujących 1050 miejsc (w 2018 r.). Nie zaspokaja to popytu na usługi przedszkolne, gdyż w dalszym ciągu liczba dzieci przewyższyła liczbę miejsc oferowanych przez placówki wychowania przedszkolnego (1497 w 2020 r.), a odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 78% w 2020 r. W ostatnich latach zaszyły niekorzystne zmiany, odnotowuje się malejącą liczbę dzieci w wieku przedszkolnym i związanym z tym spadkiem miejsc, przy jednoczesnym znacznym wzroście wydatków na utrzymanie placówek przedszkolnych. Koszty wzrosły z 6,5 mln PLN w 2011 r. do 11,2 mln PLN w 2020 r. (tab. 3). Niż demograficzny jest widoczny w obszarze PPK. Od 1996 r. liczba dzieci w wieku 7, 14, 18 lat sukcesywnie spadała do połowy stanu wyjściowego (z 673, 821, 839 w 1996r. do 385, 431, 408 w 2020 r.), czyli o 57%, 53%, 47%. Największy negatywny trend zaobserwowano w liczbie urodzeń żywych. Wartość wskaźnika zmalała o 63% (z 533 do 338).

W 2019 r. na obszarze PPK funkcjonowało 18 placówek 226 oddziałów szkół podstawowych. Liczba placówek wzrosła w stosunku do 2011 r. o 61 oddziałów. Liczba uczniów w ostatniej dekadzie wzrosła z 2518 w 2011 r. do 3136 w 2020 r., pomimo widocznej tendencji spadkowej od 2018 r. Do niekorzystnych zmian zaliczyć należy spadek liczby uczniów klas pierwszych (ujemne skutki dla naliczenia subwencji oświatowej), zmniejszającą się liczbę absolwentów (pomimo wzrostu liczby uczniów ogółem - efekt reformy edukacji, czyli likwidacji gimnazjów) oraz znaczący wzrost wydatków na utrzymanie szkół (tab.4).

Tabela 3. Usługi wychowawcze dla dzieci w wieku 0-6 w obszarze PPK w latach 2011- 2020.

Wskaźnik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Żłobki - liczba dzieci objęta opieką w żłobkach (2- 3 lat)	35	38	39	29	32	37	38	46	73	78
Żłobki - liczba dzieci 0-2 lat	1383	1280	1222	1218	1120	1113	1089	1153	1154	1102
Żłobki - odsetek dzieci do ogólnej liczby dzieci w tym wieku	2,6	3,4	3,7	2,4	3,0	3,4	3,7	3,7	5,5	5,9
Przedszkola - liczba placówek	29	27	29	28	27	25	25	25	25	-
Przedszkola – wydatki na utrzymanie (mln zł)	6,4	7,2	7,5	7,5	7,4	8,2	8,6	9,3	10,0	11,2
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	63,4	64,6	70,3	76,7	-	72,5	76,9	80,2	79,9	78,4
Przedszkola - liczba dzieci w wieku (3-6 lat)	1869	1942	1953	1861	1783	1670	1634	1541	1500	1497

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Analizując sytuację usług edukacyjnych należy zwrócić uwagę na współczynnik skolaryzacji¹⁶, który jest miarą powszechności nauczania. Służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności. Najwyższy współczynnik skolaryzacji, notowany jest w szkołach podstawowych, gdzie wynosi on blisko 100%. Wynika to z tego, że w Polsce nauka w szkołach podstawowych jest obowiązkowa. W miarę kolejnych szczebli kształcenia, współczynnik zmniejsza się, w związku z tym, że nie każdy podejmuje decyzję o kontynuowaniu nauki. W przypadku szkół podstawowych wartość współczynnika poniżej 100%, a tak jest w przypadku PPK 87% w 2020 r. oznacza, że część uczniów kształci się poza terenem partnerstwa. Ma na to wpływ zwiększona mobilność zarówno uczniów, jak i rodziców gotowych zawozić dzieci do innych, oddalonych od miejsca zamieszkania szkół. Jakość kształcenia podstawowego obszaru PPK nie jest zadowalająca. Uczniowie z obszaru PPK uzyskują niesatysfakcjonujące wyniki zdawalności egzaminów ósmoklasisty, które w 2022 r. były niższe (język polski 53%, matematyka 52%, język angielski 59%) niż średnia w regionie (55%, 53%, 65%) i znacznie słabsze niż średnia w kraju (60%, 57%, 67%)¹⁷. Podobnie jak w przypadku przedszkoli koszty utrzymania szkół podstawowych znacznie wzrosły o 93% z 24,6 mln zł w 2011 r. do 47,5 mln zł w 2020 r. (tab.4). Sytuacja szkolnictwa ponadpodstawowego obszaru PPK zmienia się dynamicznie. W ostatniej dekadzie liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych rosła w szkołach branżowych, spadała natomiast w liceach i technikach. Zdawalność egzaminów maturalnych utrzymuje się w granicach 70%.

Wydatki ogółem na oświatę PPK wzrosły o 47% z 51 mln zł w 2011 do 76 mln zł w 2020 r. oraz bieżące o 30% z 51 mln zł do 62 mln zł (ryc.29). Oznacza to, że nakłady budżetowe PPK, czyli koszty usług edukacyjnych rosną. W tym samym czasie wysokość subwencji oświatowej również rosła¹⁸ jednak w mniejszym stopniu (28%), z 26 mln zł do 33 mln zł. Wysokość bezpośredniego zaangażowania środków własnych PPK pokazuje obraz niekorzystnych zmian w wydatkach oświatowych obszaru. Rosnące wydatki ogólne na oświatę z jednocześnie rosnącą subwencją oświatową i

¹⁶ Współczynnik skolaryzacji brutto dla poziomu szkoły podstawowej wyliczany jest poprzez podzielenie liczby wszystkich uczniów szkół podstawowych bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego przez liczbę ludności w wieku 6-15 lat (wiek przypisany do tego poziomu) według stanu w dniu 31 XII tego samego roku; wynik podawany w ujęciu procentowym.

¹⁷ Parametry statystyczne rozkładu wyników - egzamin ósmoklasisty 2022. Centralna Komisja Egzaminacyjna

¹⁸ subwencja oświatowa jest częścią subwencji ogólnej otrzymywanej z budżetu państwa jako pomoc finansowa bezzwrotna dla gmin, powiatów i województw na podstawie kryteriów ustalonych przez MEN. Jest realizowana od momentu przejścia systemu kształcenia przez samorządy lokalne

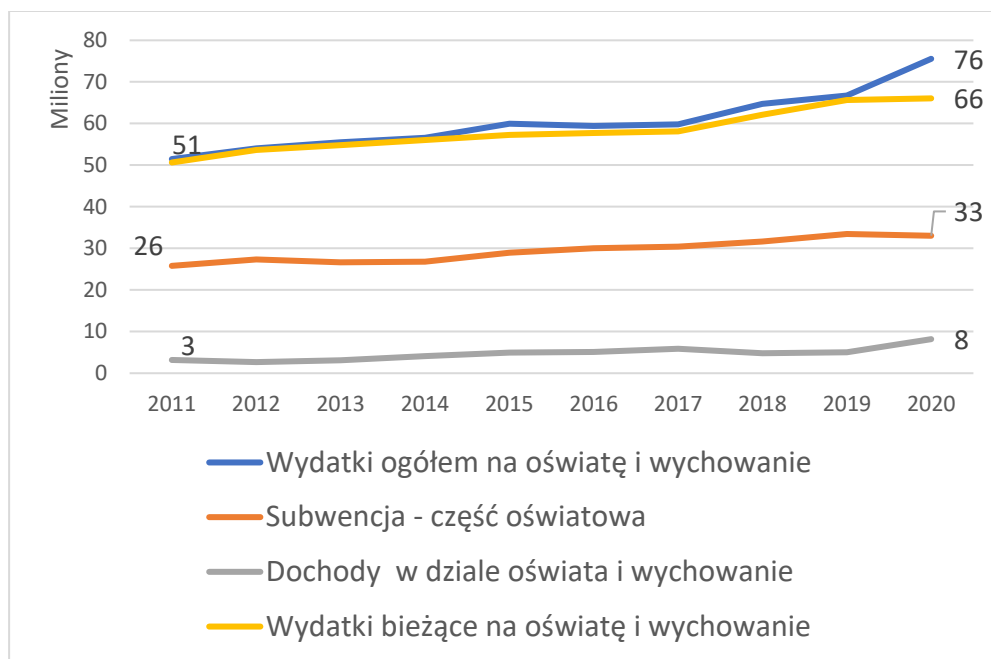
rosnącymi stałymi wydatkami ponoszonymi ze środków własnych, świadczą o potrzebie lepszej organizacji systemu edukacji. Każda zmiana organizacji systemu kształcenia zmierzać powinna do zmniejszania udziału środków własnych i zwiększania wysokości subwencji oświatowej.

Tabela 4. Usługi edukacyjne i kształcenia zawodowego obszaru PPK w latach 2011- 2020.

Wskaźnik	2011	2015	2020
Szkoły podstawowe – liczba placówek/oddziałów	20/ 165	20/ 179	18/ 226
Szkoły podstawowe - liczba uczniów klas I	-	594	339
Szkoły podstawowe – liczba absolwentów	419	389	376
Szkoły podstawowe – liczba uczniów	2518	2739	3136
Szkoły podstawowe – liczba nauczycieli	227	234	300
Współczynnik skolaryzacji dla szkół podstawowych (w %)	92	85	87
Szkoły podstawowe wydatki na utrzymanie (mln zł)	24,6	26,8	47,5
Licea ogólnokształcące - liczba absolwentów w stosunku na 1000 osób w wieku produkcyjnym	5	4	3
Licea ogólnokształcące – liczba nauczycieli	38	32	29
Licea ogólnokształcące – liczba uczniów	417	332	403
Branżowe szkoły I stopnia – liczba uczniów	125	100	152
Szkoły zawodowe i branżowe I stopnia – nauczyciele etaty	1,16	1,55	-
Szkoły zawodowe i branżowe I stopnia – absolwenci na 1000 os. w wieku produkcyjnym	0,77	0,64	0,73
Technika – nauczyciele w przeliczeniu na liczbę etatów	7,15	6,36	7,55
Technika – liczba uczniów	524	329	421

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Ryc. 29. Wydatki na oświatę w obszarze PPK w latach 2011-2020 (mln zł).



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.



Dotychczasowe analizy statystyczne zostały wzbogacone opiniami młodzieży z obszaru PPK, która została poproszona o wskazanie przyszłych wyborów ścieżki edukacyjnej i zawodowej. Dzięki takim ilościowym i jakościowym rozważaniom możliwe było zobrazowanie rzeczywistych uwarunkowań i wskazanie kierunków rozwoju obszaru edukacji. Badanie młodzieży¹⁹ zostało przeprowadzone w przedostatnich klasach szkół ponadpodstawowych. Wzięli w nim udział głównie uczniowie techników (48%) i liceów (40%), szkoły branżowej I stopnia jedynie 10%. W przypadku pytania o dalsze plany edukacyjne i zawodowe dominowała odpowiedź dotycząca kontynuowania nauki z jednoczesnym podjęciem pracy (34%). O wyłącznym podjęciu pracy, bez kontynuacji nauki, myśli 32% uczniów, natomiast 12% zamierza skupić się wyłącznie na nauce. Około 20% uczniów nie ma sprecyzowanych lub ma inne plany. Do uzyskania wyższego wykształcenia dążyć będzie 22% uczniów – tyle samo nie jest jeszcze zdecydowanych. Podjęcie wymarzonej pracy uwarunkowane jest nabyciem praktycznych umiejętności związanych z zawodem (20%) oraz kompetencji w językach obcych (20%). Młodzież widzi również potrzebę zdobycia wiedzy psychologicznej w zakresie własnych

¹⁹ Partnerstwo Powiatu kamieńskiego. Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów. Związek Miast Polskich.

umiejętności i samorealizacji oraz efektywnych sposobów szukania pracy (16%, 15%).

Najważniejsze aspekty życiowe osób młodych obszaru PPK koncentrowały się wokół spokojnego, rodzinnego trybu życia, posiadania stabilności finansowej i pracy zgodnej z zainteresowaniami, a także rozwijania życia towarzyskiego. Za istotne uznano również kontynuowanie nauki łącznie z rozwojem kariery zawodowej, którym towarzyszyć ma zdobywanie praktycznych umiejętności zawodu i nauka języków obcych²⁰.

Dotychczasowe analizy oraz fakt wskazanego negatywnego trendu zmian w obszarze kształcenia zawodowego, na tle jednostek porównawczych, identyfikują potrzebę zapewnienia wysokiej jakości i dostępności usług w zakresie szkolnictwa ponadpodstawowego ogółem, a w szczególności branżowego. Stanowić to będzie istotne wyzwanie rozwojowe dla obszaru PPK.

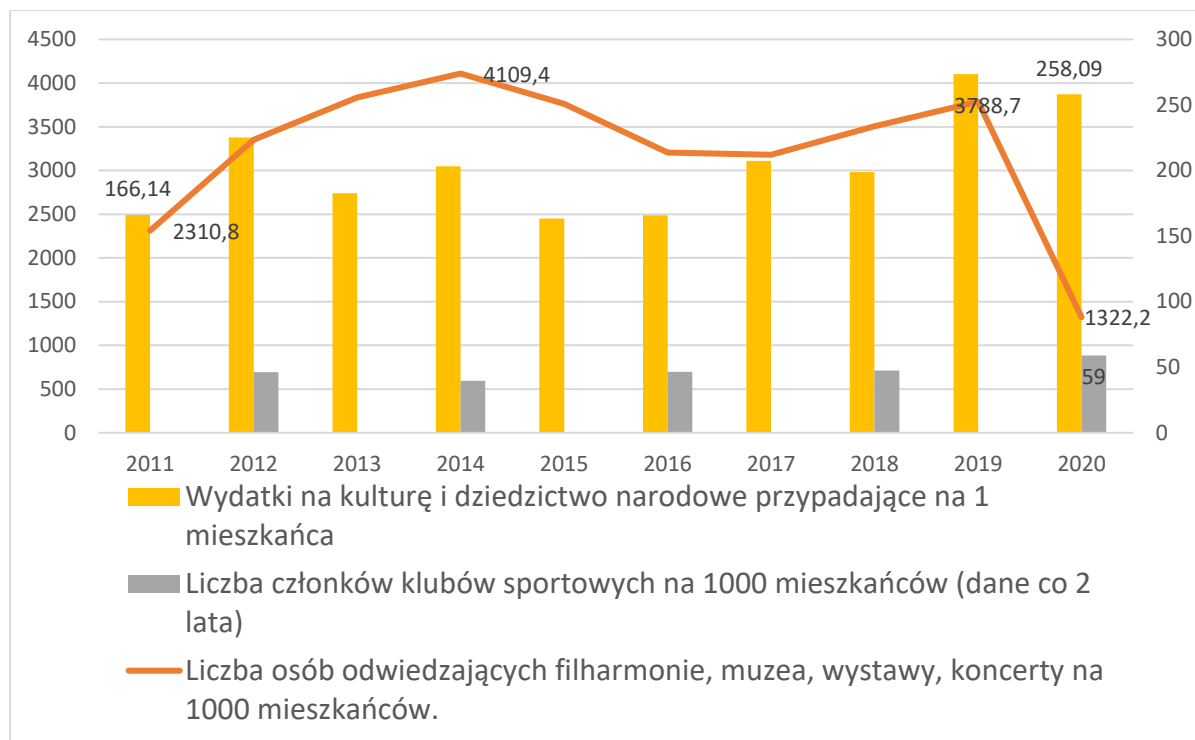
3.2.3.2. Kultura, sport i rekreacja

Kultura, sport i rekreacja to czynniki warunkujące rozwój społeczno-gospodarczy. Zgodnie ze wskazaniami liderów to właśnie infrastruktura sportowo-rekreacyjna i turystyczna (81%) stanowi istotny czynnik wewnętrzny warunkujący współpracę i wspólne działania jednostek samorządu terytorialnego. Na obszarze PPK życie kulturalne koncentruje się w dużej mierze w gminach nadmorskich (Międzyzdroje i Dziwnów) i w mniejszym stopniu w pozostałych jednostkach samorządu terytorialnego. W opinii mieszkańców usługi wyższego rzędu realizowane są przez nich poza obszarem PPK. Wyjeżdżają do stolicy województwa, aby skorzystać z kultury wysokiej (teatr, wystawy), kultury popularnej i rozrywkowej (kino, koncerty) oraz imprez sportowych (mecze, zawody).

W latach 2011-2020 odnotowano dużą dynamikę zmian poziomu finansowania działalności kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej. O ile nakłady na kulturę znacząco wzrosły osiągając wartość 258 zł na mieszkańca w 2020 r., o tyle finansowanie działalności sportowo-rekreacyjnej obniżyło się do wartości 147 zł na mieszkańca i było niższe od wartości bazowej. Wpływ pandemii jest widoczny w odniesieniu do częstotliwości korzystania z kultury wysokiej. Wartość wskaźnika liczby osób odwiedzających muzea, koncerty, wystawy spadła drastycznie w 2020 r. do poziomu 1322 osób na 1000 mieszkańców w porównaniu z 3789 poprzedniego roku (ryc.30).

²⁰ Ibid

Ryc. 30. Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją obszaru PPK w latach 2011-2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

3.2.4. Warunki zamieszkiwania, wyposażenie w infrastrukturę techniczną

Warunki mieszkaniowe w partnerstwie, podobnie jak w całym kraju, ulegają stopniowej poprawie. Zasoby mieszkaniowe na koniec 2020 r. wg GUS BDL wyniosły 22,5 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 1 707,2 tys. m², w tym zasoby komunalne stanowiły 910 mieszkań o powierzchni użytkowej 39,1 tys. m².

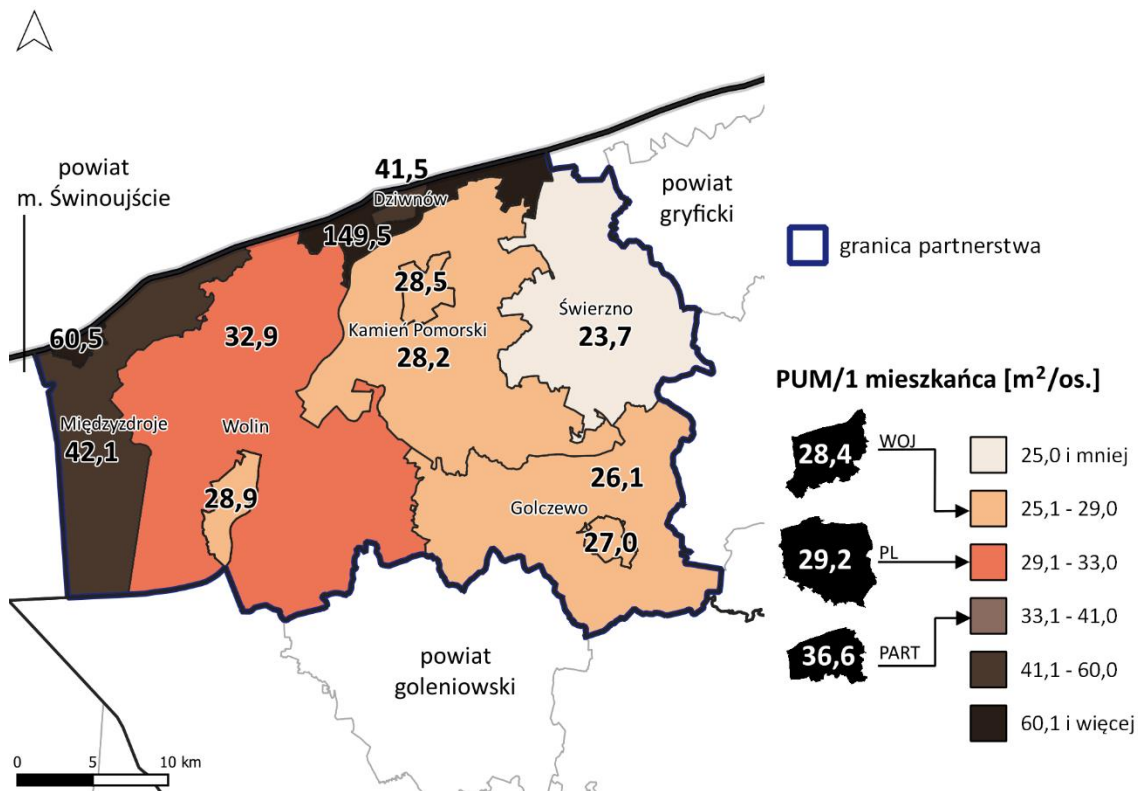
W 2020 roku na 1 osobę przypadało przeciętnie 44,4 m² powierzchni użytkowej mieszkań (w 2010 r. – 35,8 m²). Jest to wartość dużo wyższa do średniej krajowej i średniej dla województwa zachodniopomorskiego. Wskaźnik ten był na obszarze partnerstwa w bardzo zróżnicowany i wynosił od 23,7 m² w gminie Świerżno, aż do 149,5 m² w nadmorskiej gminie Dziwnów. W gminach nadmorskich część powierzchni wykazywanych jako mieszkaniowe nie służy zaspakajaniu potrzeb mieszkaniowych, lecz jest przeznaczona na wynajem dla turystów, w efekcie wskaźniki w tych gminach nie odzwierciedlają realnych warunków mieszkaniowych. Średnie wartości wskaźnika dla gmin nie leżących w pasie nadmorskim są poniżej średniej krajowej i średniej dla województwa zachodniopomorskiego (ryc. 32).

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w partnerstwie w 2020 r. wyniosła 75,7 m². Wartość ta jest wyższa zarówno od średniej dla kraju jak i średniej dla województwa zachodniopomorskiego. Przeciętne mieszkanie w partnerstwie miało od 61,1 m² (miasto Międzyzdroje) do 109,1 m² powierzchni użytkowej (gmina Międzyzdroje) (ryc. 31).

Obszar partnerstwa jest bardzo dobrze wyposażony w urządzenia sieciowe infrastruktury wodociągowej. Odsetek ludności korzystającej w 2020 r. z sieci wodociągowej wynosił 94,3% i był wyższy od średniej dla Polski (92,2%) choć niższy od średniej dla województwa zachodniopomorskiego (96,2%). Od wartości średnich, wyraźnie różni się wartość wskaźnika dla części wiejskiej gminy Dziwnów, wynosząca niecałe 50% (ryc. 33). Z urządzeń sieci kanalizacyjnej w tym samym roku korzystało 70,6%, co stanowiło wartość nieco niższą od średniej dla Polski (71,5%), jak i niższą od średniej dla województwa (80,7%). Niedostateczną obsługą w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej charakteryzują się części wiejskie gmin Golczewo, Wolin i Kamień Pomorski (odpowiednio 16,5%, 27,8% i 46% – ryc. 34). W tym samym roku odsetek ludności korzystający z gazu sieciowego wynosił 41,4%.

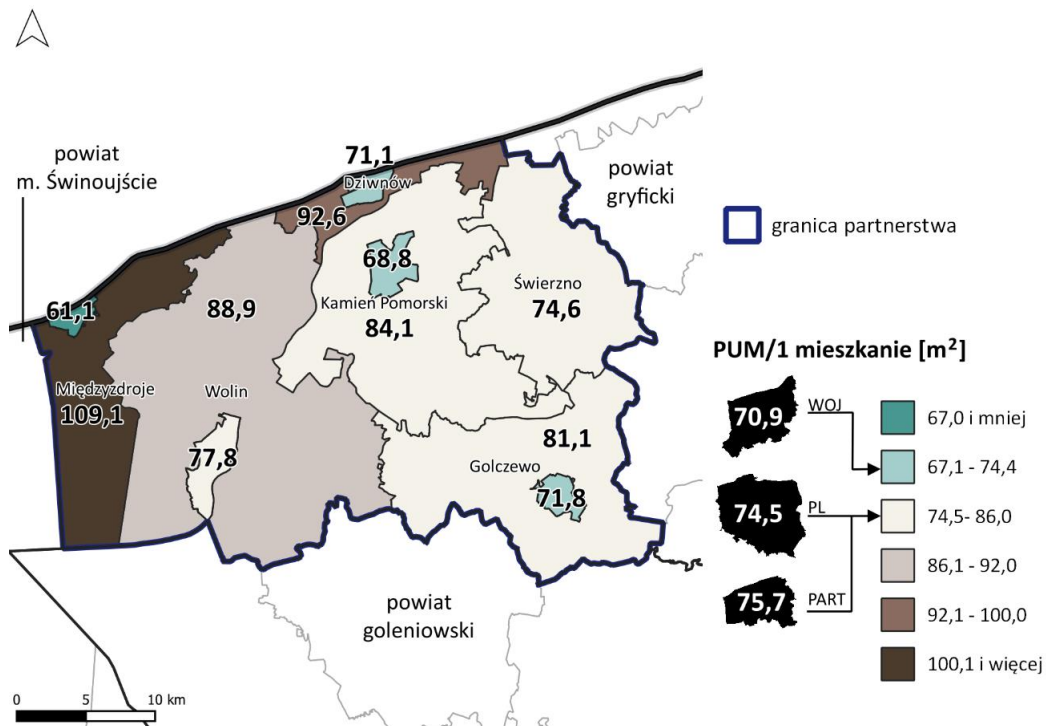
Wskaźniki długości sieci, biorąc pod uwagę odsetek korzystającej z sieci ludności, są zbliżone do przeciętnych dla kraju. W 2020 r. wskaźnik długości sieci rozdzielczej wodociągowej dla partnerstwa wynosił 102,8 km na 10 tys. obsługiwanych mieszkańców (średnia dla Polski to 88,8 km na 10 tys. obsługiwanych), zaś sieci kanalizacyjnej – 61,6 km na 10 tys. obsługiwanych (średnia dla Polski to 62,0 km na 10 tys. obsługiwanych). Znajduje to wyraz w kosztach budowy i eksploatacji sieci.

Ryc. 31. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2020 r.



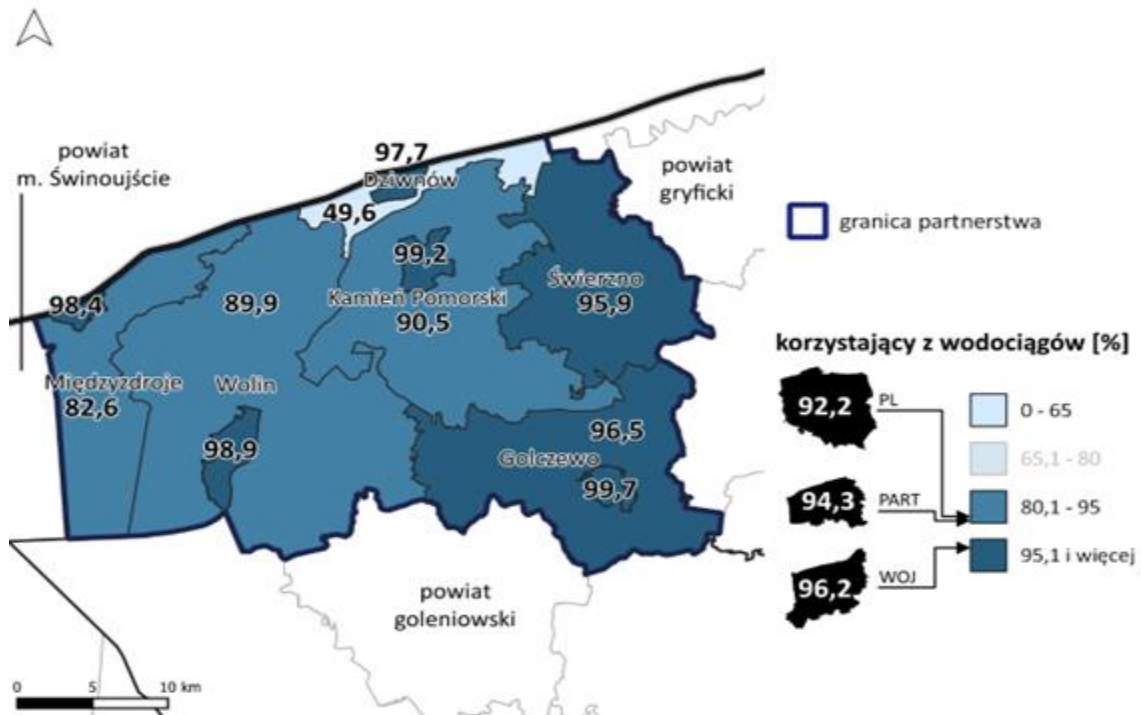
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ryc. 32. Średnia wielkość mieszkań - powierzchnia użytkowa na mieszkaniu w 2020r.



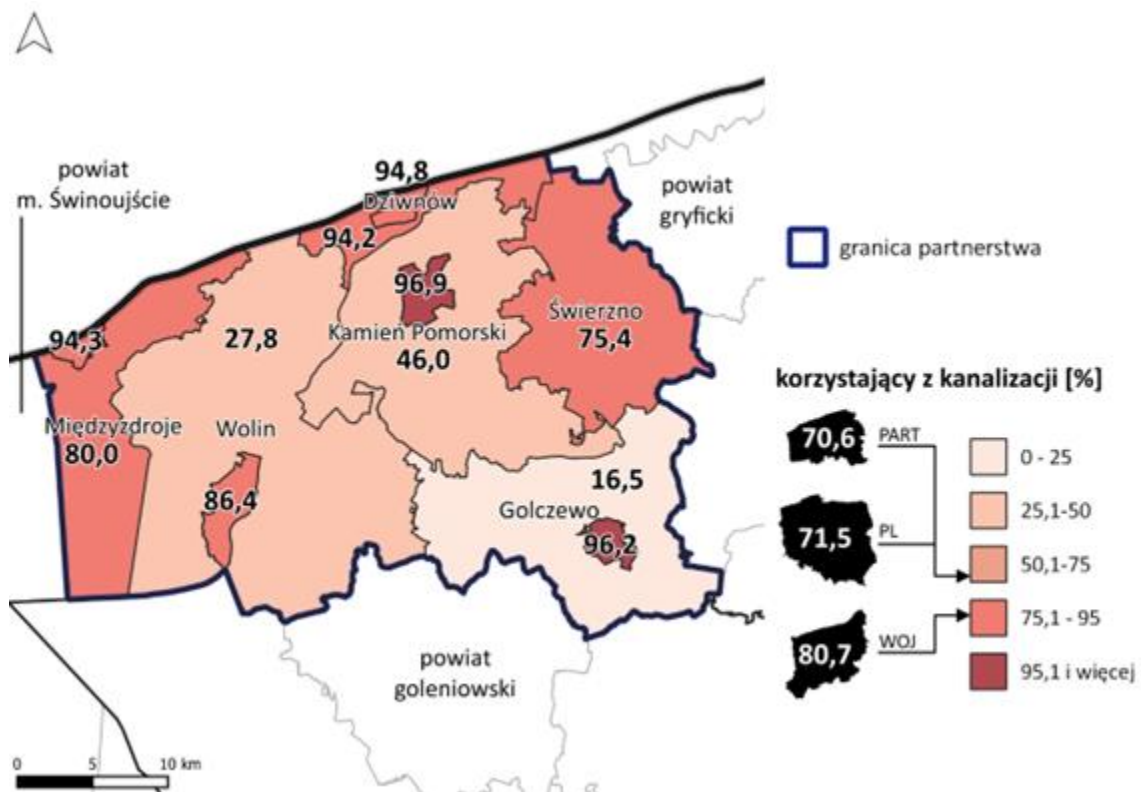
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ryc. 33. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2020 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ryc. 34. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2020 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.2.5. Aktywność i integracja społeczna mieszkańców

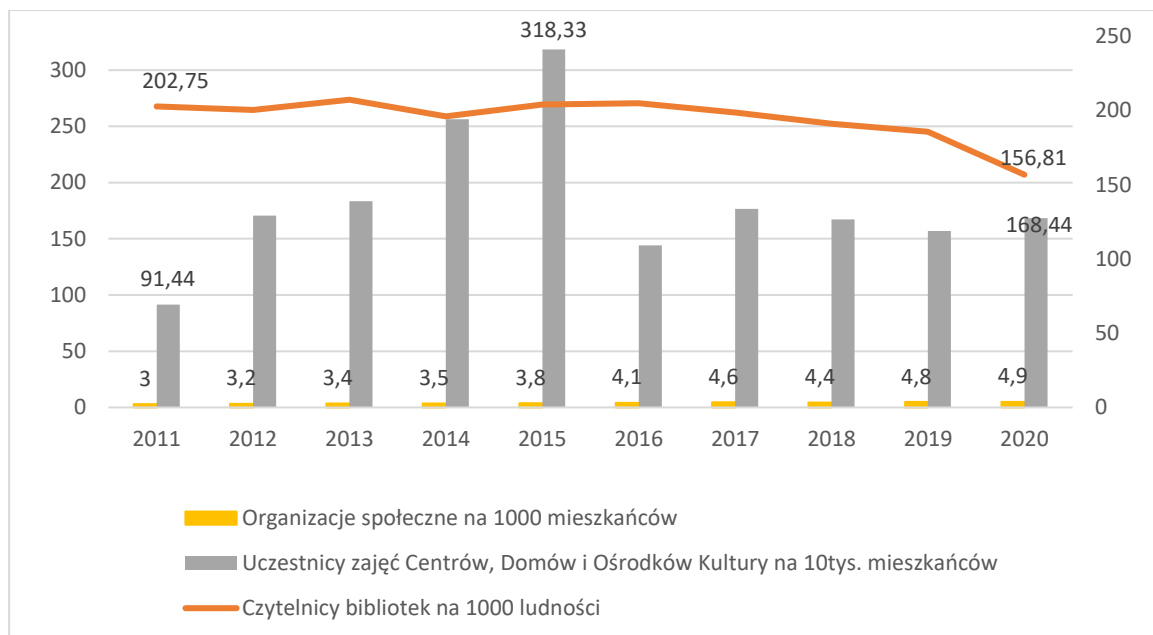
3.2.5.1. Kapitał społeczny

W Partnerstwie powiatu kamieńskiego liczba organizacji społecznych przypadających na 1000 mieszkańców od 2011 r. wzrosła, z 3 do 4,9 na 1000 mieszkańców w 2020 r. (ryc.35). Wartość ta wskazuje jednak na brak aktywności społecznej w obszarze. W erze społeczeństwa obywatelskiego zarówno liczba, jak i aktywność organizacji pozarządowych powinna być znacznie wyższa. Bieżąca sytuacja obrazuje niski poziom zaangażowania mieszkańców PPK oraz brak ich gotowości do włączania się w realizowanie polityk lokalnych. Im więcej podmiotów o charakterze dobrowolnym, działających nie dla zysku, o charakterze samorządnych, odrębnych od administracji samorządowej, tym większa różnorodność usług i faktyczny wpływ mieszkańców na jakość życia w gminie. Partycypacja społeczna jest zatem na bardzo niskim poziomie. Podobnie jak zaangażowanie mieszkańców gmin PPK, które przejawia się w braku gotowości do realizacji usług społecznych tam, gdzie organizacje publiczne nie są zainteresowane albo nie działają lub czynią to niesprawnie i nieskutecznie.

Partycypacja w zajęciach centrów, domów i ośrodków kultury gwałtownie rosła do 2015 r. osiągając wartość 318 uczestników na 1000 mieszkańców. W kolejnych latach aktywność mieszkańców w tym zakresie znacznie spadła, osiągając w 2020 r. wartość 168. Wskaźnik ten pokazuje sposób organizowania się lokalnej społeczności w celu atrakcyjnego spędzania wolnego czasu. Obrazuje jakość i różnorodność dostępnej oferty i jej adekwatność do potrzeb lokalnych. Systematyczny spadek udziału mieszkańców w organizowanych przedsięwzięciach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych oznacza coraz mniejsze zaangażowanie mieszkańców w życie społeczności lokalnej.

Liczba czytelników bibliotek również spada, taka sytuacja jest jednak tożsama z tendencją krajową i regionu ze względu na fakt rozwoju cyfryzacji i digitalizacji zasobów.

Ryc. 35. Aktywność obywatelska mieszkańców Partnerstwa powiatu kamieńskiego w latach 2011-2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Niekorzystny obraz sytuacji w tym zakresie znajduje również odzwierciedlenie w opinii mieszkańców, liderów i młodzieży obszaru PPK²¹. Mieszkańcy nie wykazują dużej potrzeby samorealizacji ponieważ największy odsetek 38% wskazuje, że nie realizuje swoich pasji. Na obszarze PPK swoją aktywność społeczną podejmuje jedynie 30% respondentów, a nieco więcej 32% poza nim. Młodzież i mieszkańcy z obszaru PPK podobnie jak społeczność w regionie charakteryzuje się niskim poziomem kapitału społecznego. Świadczy o tym brak poczucia tożsamości lokalnej, który obrazują niskie wartości wskaźników aktywności społecznej i niski poziom zaufania do lokalnych uwarunkowań społecznych. Należy zatem podjąć działania na rzecz budowania więzi społecznych i zwiększenia poczucia przynależności i tożsamości terytorialnej społeczności lokalnej PPK. Pozwoli to na zwiększenie zdolności do współpracy i budowania zaufania. Jej przejawem będzie wzrost inicjatyw partnerskich i poczucia sprawczości, która przyczyni się do rozwoju wspólnotowej ścieżki rozwoju.

²¹ Partnerstwo Powiatu kamieńskiego. Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów. ZMP.

3.2.5.2. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, bezpieczeństwo

Usługi w zakresie ochrony zdrowia stanowią istotną sferę działalności publicznej. Efektywne świadczenie usług zdrowotnych wymaga jednak szerszego terytorialnego podejścia, wykraczającego poza granice administracyjne danej gminy. Analiza obszaru opieki medycznej wykazała spadkowy trend w zakresie świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej w PPK. W latach 2016-2020 w obszarze PPK odnotowano 58% spadek udzielonych porad z 5173 w 2016 r. do 3007 w 2020 r. oraz liczby łóżek w szpitalach z 2,1 do 0,7 łóżek na 1000 mieszkańców. Malejącej tendencji zmian liczby udzielonych porad podstawowej opieki zdrowotnej i liczby łóżek towarzyszył spadek wydatków na ochronę zdrowia z 2,5 mln zł w 2016 r. do 1,7 mln zł w 2020 r. Wydatki bieżące placówek służby zdrowia pochłaniają większość środków budżetowych (1,6 mln zł) podczas gdy szpitale (1,2 mln zł) (ryc. 36). Biorąc pod uwagę bezpośredni i znaczny wpływ pandemii sytuacja w zakresie opieki zdrowotnej jest niekorzystna, a poziom dostępności usług medycznych maleje. Dlatego mieszkańcy, młodzież i liderzy obszaru PPK wskazują dostęp do usług zdrowotnych jako jeden z głównych deficytów obszaru. Działania w zakresie lepszej i bardziej dostępnej opieki zdrowotnej zostały wskazane jako priorytetowe przedsięwzięcia, które powinny zostać zrealizowane w pierwszej kolejności. Dodatkowo liderzy wskazują na konieczność podjęcia działań w zakresie zwiększenia jakości i dostępności opieki zdrowotnej, podstawowej i specjalistycznej mających na celu poprawę warunków życia i zachęcenia mieszkańców (zwłaszcza młodych) do pozostania na terenie PPK²².

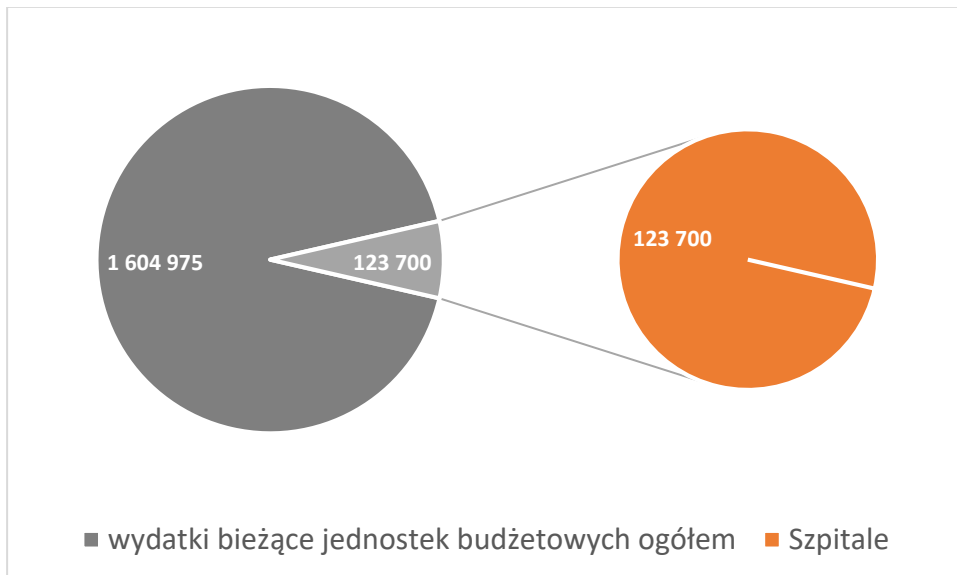
Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Od 2010 r. w województwie zachodniopomorskim zmniejsza się liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i jednocześnie zmniejsza się kwota udzielonych świadczeń²³. Pozytywny trend zmian jest również widoczny w obszarze PPK w latach 2016 – 2020 spadła liczba gospodarstw domowych (z 37 w 2016 r. do 27 w 2020 r.) i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (z 87 w 2016 r. do 54 w 2020 r.) oraz zasięg głębokiego ubóstwa (z 6 do 3,6%) (tab. 6). Korzystne zmiany zachodzące w

²² Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów Partnerstwo Powiatu kamieńskiego. ZMP.

²³ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa zachodniopomorskiego 2022. Urząd Statystyczny w Szczecinie.

zakresie usług pomocy społecznej świadczą o zmniejszającym poziomie rozwarstwienia społecznego w obszarze PPK.

Ryc. 36. Struktura wydatków na ochronę zdrowia w PPK (zł) w 2020 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

W 2020 r. na terenie PPK funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej: Dom Pomocy Społecznej (97 miejsc), dwie placówki Stacjonarnej Pomocy Społecznej z dostępnością 97 miejsc, 32 miejsca w noclegowniach, domach i schroniskach dla bezdomnych, brak placówek rodzinnych i socjalizacyjnych. Liczba placówek wsparcia dziennego spadła z 17 w 2015 r. do 12 w 2020 r., czemu towarzyszył spadek miejsc z 451 do 242. Z powyższych wskazań wynika, że bieżące potrzeby obszaru PPK w zakresie pomocy społecznej nie są w pełni zaspokajane. Wyzwania związane ze starzejącym się społeczeństwem dodatkowo wzmocnią potrzebę zapewnienia odpowiedniego dostępu i jakości jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, stanowić to będzie istotny kierunek rozwoju obszaru PPK.

Poziom bezpieczeństwa w obszarze PPK rośnie, świadczą o tym malejące liczby przestępstw i odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia (z 19,3% w 2016 r. do 14,9% w 2020 r.). Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu, mieniu i drogowie na 1000 mieszkańców spadły z 16 w 2016 r. do 14 w 2020 r. Jednak na tle jednostek porównawczych sytuacja jest niekorzystna (-0,6 w 2020 r.)

Tabela 5. Usługi publiczne w obszarze PPK w latach 2016-2020.

Wskaźnik	2016	2020
Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców	5 173,0	3 007,0
Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców	2,1	0,7
Liczba lekarzy i dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców	0,7	0,9
Wydatki ogółem na ochronę zdrowia (mln PLN)	2,5	1,7
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	37,0	27,0
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	87,0	54,0
Kwota dotacji na zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca (średnia trzyletnia) PLN	295,0	18,0
Odsetek dzieci do lat 17 na które rodzice/opiekunowie otrzymują zasiłek rodzinny (%)	36,2	29,1
Zasięg ubóstwa głębokiego (%)	6,0	3,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Wskazane uwarunkowania dostępu do usług publicznych i rynkowych obszaru PPK:

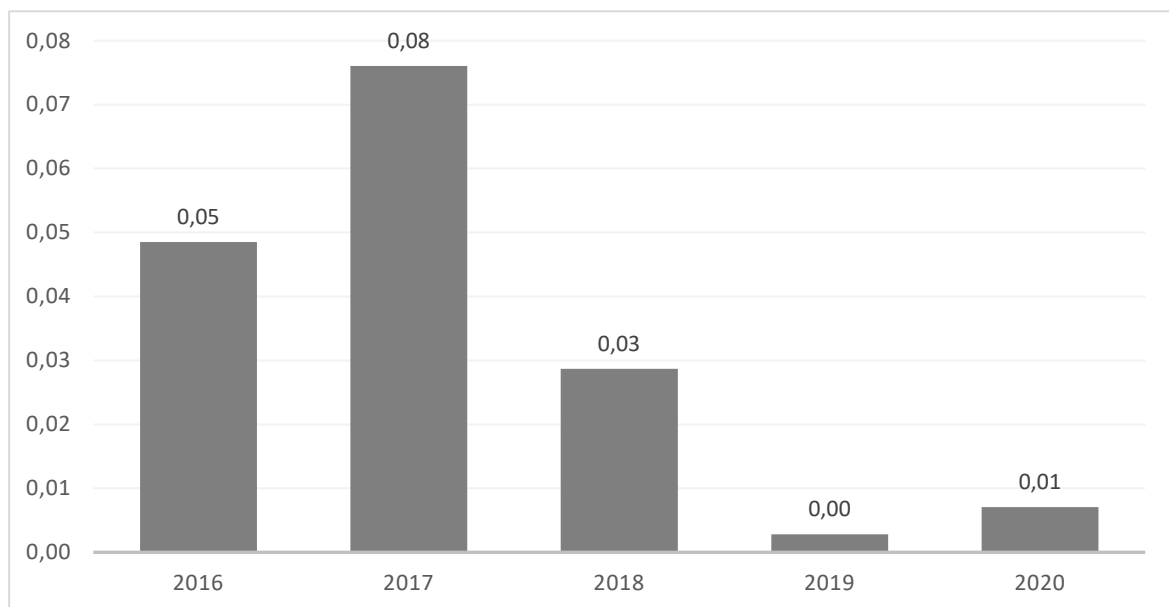
- dostępność usług ogółem na obszarze PPK jest oceniana pozytywnie;
- rozmieszczenie obiektów podstawowych usług społecznych jest proporcjonalne do wielkości ośrodków osadniczych.
- usługi wychowawcze dla dzieci i młodzieży obszaru PPK nie zaspokajają potrzeb i oczekiwań mieszkańców zarówno pod względem opieki żłobkowej, jak i przedszkolnej, duży deficyt podaży usług w tym zakresie;
- ocena aktywności edukacyjnej ludności jest niezadowolająca;
- deficyt podaży usług w zakresie szkół branżowych;
- wydatki na oświatę rosną;
- życie kulturalne koncentruje się w dużej mierze w gminach nadmorskich;
- nakłady na kulturę rosną jednak na działalność sportowo-rekreacyjną maleją;
- stopień korzystania z usług kultury wysokiej maleje;
- warunki mieszkaniowe ulegają stopniowej poprawie, w gminach nadmorskich część powierzchni jest przeznaczona na wynajem dla turystów;
- obszar PPK jest bardzo dobrze wyposażony w infrastrukturę sieciową – wodociągową;
- niedostateczna obsługa w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej;
- niski poziom kapitału społecznego, który przejawia się niewystarczającym poczuciem tożsamości społeczności lokalnej, niskimi wskaźnikami aktywności społecznej i niskim poziomem zaufania do lokalnych uwarunkowań społecznych;
- niski poziom dostępności i jakości opieki zdrowotnej, zarówno podstawowej jak i specjalistycznej;
- biorąc pod uwagę bezpośredni i znaczny wpływ pandemii sytuacja w zakresie opieki zdrowotnej jest niekorzystna, a poziom dostępności usług medycznych maleje;
- odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń opieki społecznej spada;
- niewystarczająca podaż jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- poziom bezpieczeństwa obszaru PPK rośnie jednak na tle jednostek porównawczych sytuacja w zakresie bezpieczeństwa jest niekorzystna.

3.3. Wymiar gospodarczy

Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki warunkują w dużej mierze sytuację ekonomiczną mieszkańców oraz wyznaczają możliwości rozwojowe obszaru PPK. Na kondycję lokalnej gospodarki wpływa wiele powiązanych ze sobą czynników gospodarczych, związanych z przedsiębiorczością, lokalnymi zasobami infrastrukturalnymi, aktywnością instytucji otoczenia biznesu oraz demografią, lokalnym rynkiem pracy, czy z edukacją zawodową na terenie PPK. Wskazane uwarunkowania rozwojowe wpływające na potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki przeanalizowane zostaną w perspektywie historycznej, bieżącej i progностycznej umożliwiającą pokazanie pełnego obrazu tego obszaru.

3.3.1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa w wymiarze gospodarczym

Ryc. 37. Gospodarczy wskaźnik rozwoju obszaru PPK w latach 2016-2020.

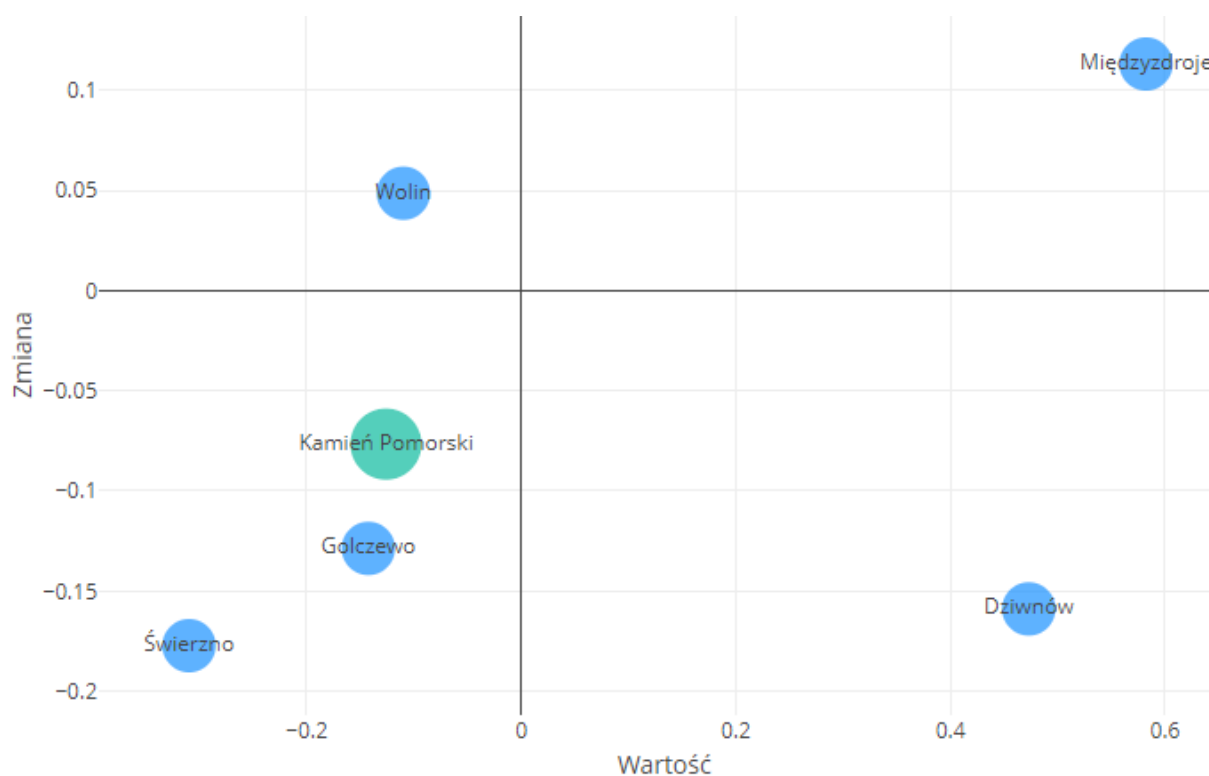


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

Gospodarczy wskaźnik rozwoju PPK obrazuje ogólny stan gospodarki obszaru, którego wyznacznikiem jest rozwój gospodarki i poziom zamożności. Poziom rozwoju jest nieznacznie wyższy niż w grupie porównawczej (0,01). W ostatnich pięciu latach zaobserwowano gwałtowny spadek wartości wskaźnika. Świadczy to o niekorzystnych zmianach (ryc.37, ryc.39), które zachodzą w obszarze od 2018 r. Dynamiczny rozwój gospodarczy obszaru PPK wyhamowuje. W 2019 r. wartość wskaźnika była równa 0,00. Zróżnicowanie wewnętrzne jest znaczne. Gmina

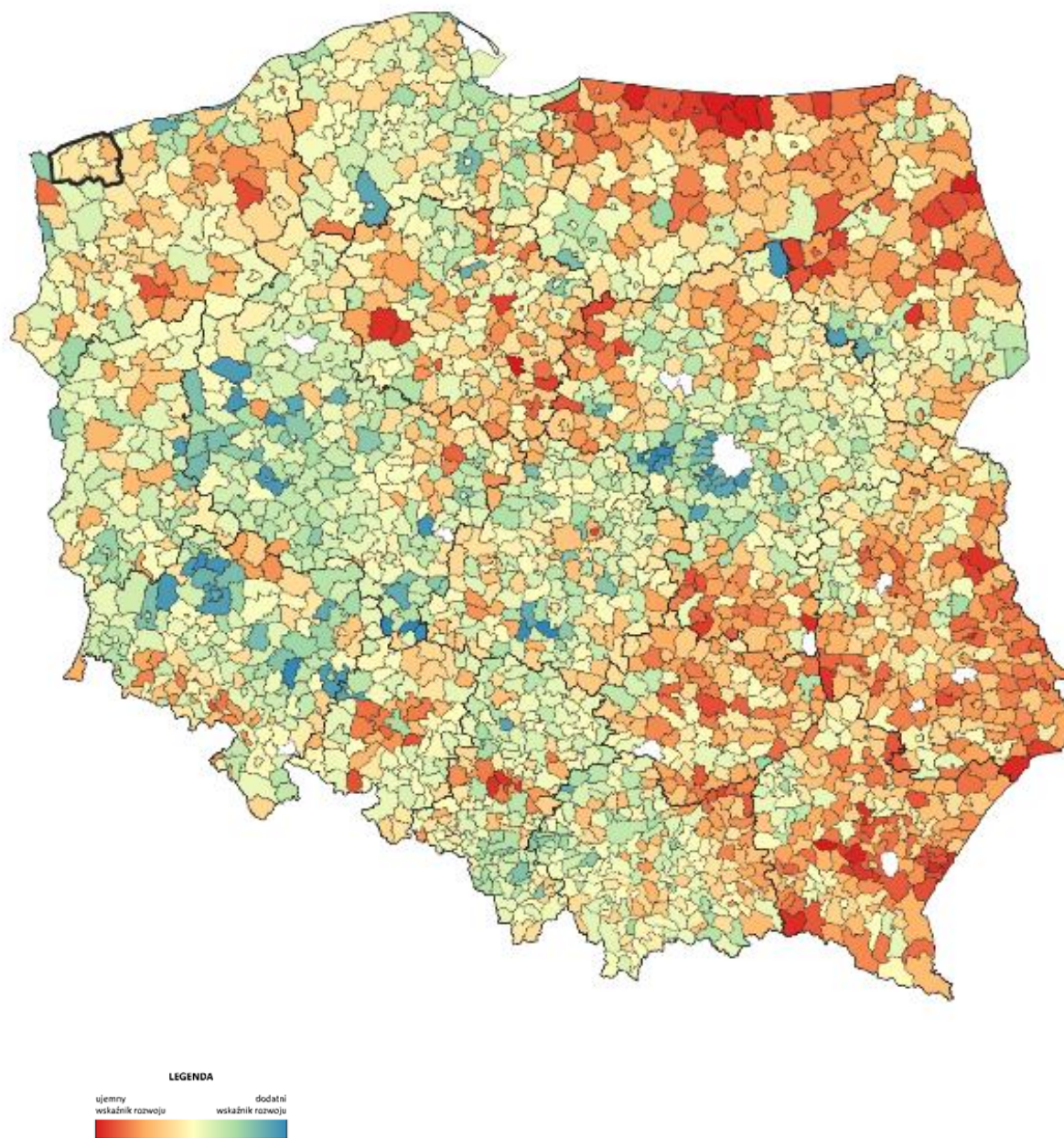
Międzyzdroje to jedyna jednostka samorządu terytorialnego, która odznacza się wysokim poziomem rozwoju i dodatnim trendem rozwojowym na tle pozostałych gmin z grupy porównawczej. Poziom rozwoju gminy Dziwnów odnotowany w roku 2020 r. (oś x) był relatywnie wysoki, porównywalny z Międzyzdrojami, ale dynamika zmian (oś y) osiągnęła wysoką wartość ujemną (-0,16). Nadal utrzymuje jednak dodatni trend rozwojowy pomimo zachodzących negatywnych zmian. Natomiast poziom rozwoju pozostałych gmin w ostatnich pięciu latach spadał i utrzymywał się negatywny trend zachodzących zmian (poza Wolinem). Gminy Golczewo i Kamień Pomorski charakteryzują się niskim poziomem rozwoju, gdyż wartości wskaźnika i jego dynamika były ujemne. Najmniej korzystną sytuację w tym zakresie prezentuje gmina Świerzno, której poziom rozwoju znacznie i gwałtownie się obniżył (-0,31) (ryc. 38).

Ryc. 38. Gospodarczy wskaźnik rozwoju gmin obszaru PPK w 2020 r.



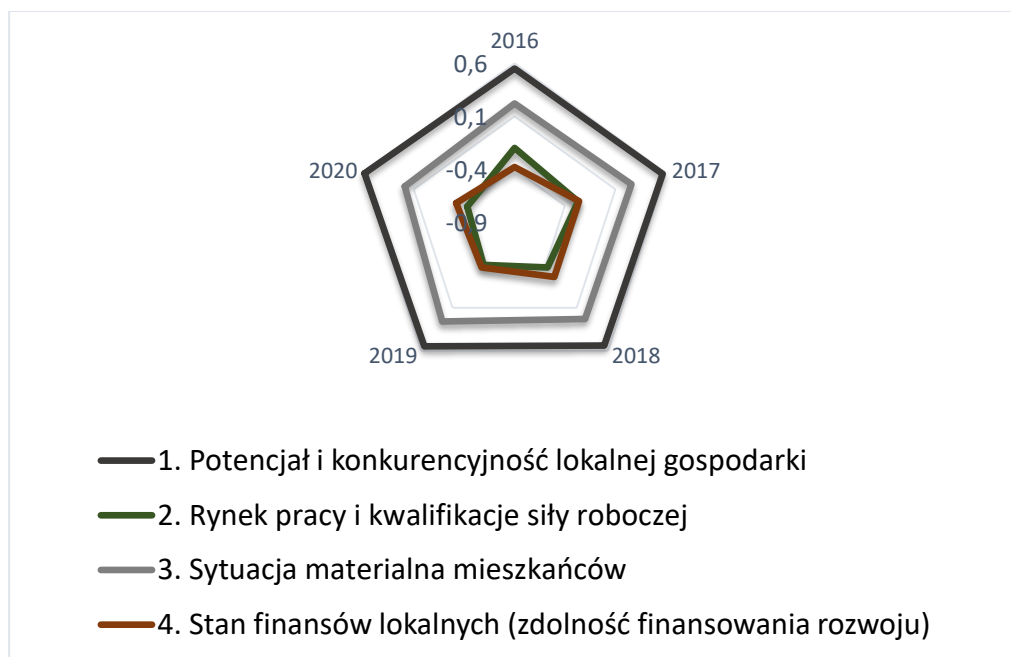
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

Ryc. 39. Gospodarczy wskaźnik rozwoju gmin PPK w 2020 r.



Źródło: Opracowanie własne ZMP.

Ryc. 40. Wskaźnik rozwoju gospodarczego PPK w obszarach w latach 2016 - 2020.

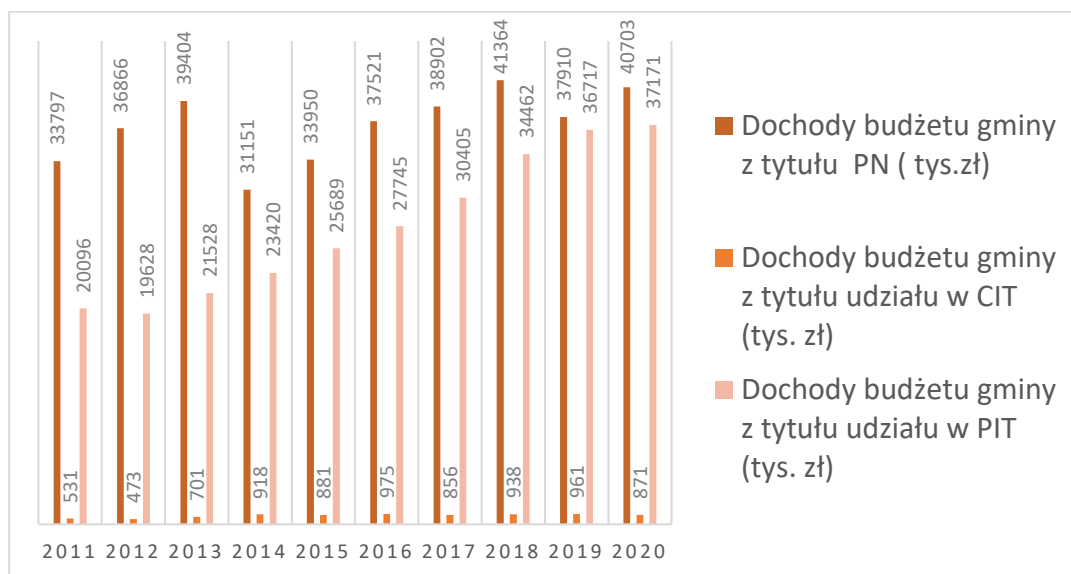


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

Dynamika zmian w poszczególnych obszarach w ostatnich pięciu latach jednoznacznie wskazuje na korzystną sytuację w zakresie potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki obszaru (0,59 w 2020 r.) oraz dobrej sytuacji materialnej mieszkańców, która obniża się, ale nadal odnotowuje dodatnie wartości (0,19 w 2020 r.). Wynika z tego, że to w dużej mierze sytuacja na rynku pracy i stan finansów lokalnych definiują negatywny trend rozwojowy obszaru PPK. O ile sytuacja na rynku pracy w ostatnich pięciu latach gwałtownie się pogorszyła (-0,20 w 2016 r. i -0,43 w 2020 r.), o tyle zdolność finansowania rozwoju wzrosła na przestrzeni lat zwiększając nieznacznie potencjał rozwojowy (-0,38 w 2016 r. i -0,32 w 2020 r.). Nadal jest on jednak niższy niż w pozostałych grupach porównawczych gmin (ryc.40).

3.3.2. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

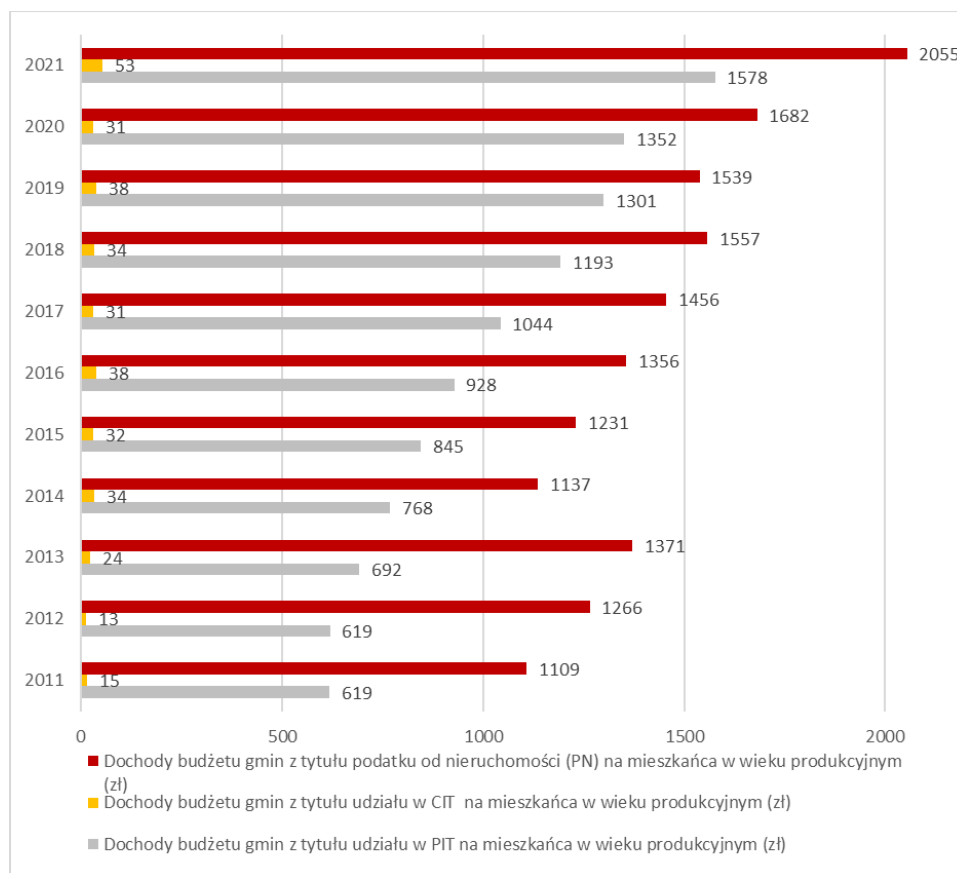
Ryc. 41. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki PPK 2016-2020 – budżet.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

Poziom przedsiębiorczości obszaru PPK rośnie. Ryc.41 wskazuje na bardzo korzystny trend zmian w zakresie dochodów własnych obszaru PPK. Środki z tytułu udziału w CIT i PIT znacznie wzrosły CIT (64%) i PIT (85%). Środki budżetu gmin z tytułu udziału w CIT i PIT w złotych w przeliczeniu na mieszkańca w wieku produkcyjnym znacznie wzrosły CIT o 256% (z 15 w 2011 r. do 53 w 2021 r.) i PIT o 155% (z 619 w 2011 r. do 1578 w 2021 r.) (ryc.42). Dochody z tytułu udziału JST we wpływach budżetu państwa z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) stanowią jedno ze źródeł dochodów własnych, w tym dochodów podatkowych. Wysokość udziału budżetu JST w CIT jest pochodną dochodów osiąganych przez osoby prawne. Wartość udziału określa się dla dochodów wszystkich podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie JST proporcjonalnie do zatrudnionych lokalnie pracowników. Dochody z tytułu udziału JST we wpływach budżetu państwa z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) stanowią jedno z istotnych źródeł dochodów własnych, w tym dochodów podatkowych. Kwota wpływów do budżetu JST z udziałów we wpływach budżetu państwa z PIT jest pochodną dochodów osiąganych przez mieszkańców z tytułu aktywności gospodarczej, pracy, świadczeń społecznych, z majątku. Dochody budżetu gmin z tytułu podatku od nieruchomości (PN) są największe i wzrosły na przestrzeni ostatnich lat o 85% (z 1109 w 2011 r. do 2055 w 2021 r.).

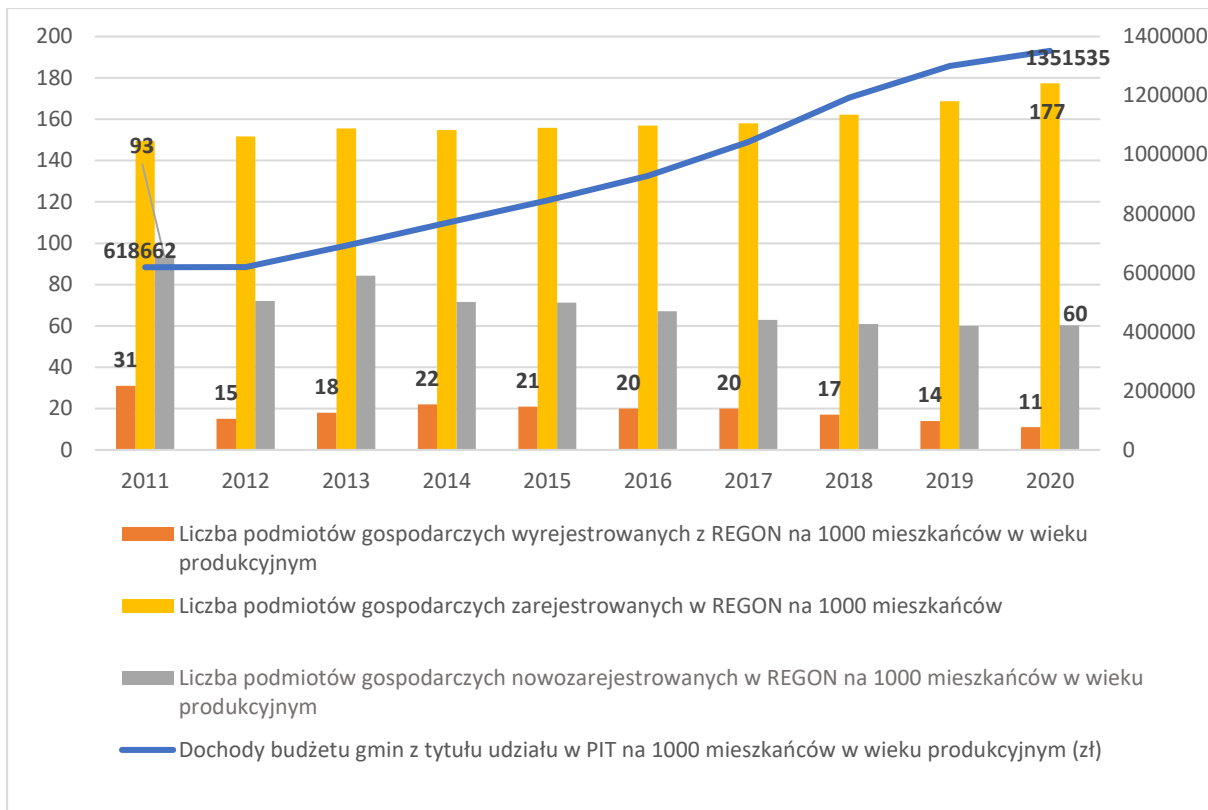
Ryc. 42. Konkurencyjność podmiotów gospodarczych obszaru PPK w latach 2011-2021.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

Aktywność gospodarcza obszaru PPK rośnie na przestrzeni lat, co obrazuje rosnąca liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON, która wzrosła w ostatniej dekadzie o 12 % (z 6930 w 2011 r. do 7778 w 2020 r.). Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na tysiąc mieszkańców określa zdolność lokalnej społeczności do podejmowania ryzyka gospodarczego i prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek lub w spółkach prawa handlowego. Ryc. 43 obrazuje dynamikę zmian w obszarze PPK, która wskazuje na pozytywny trend. Liczba podmiotów gospodarczych stopniowo rosła, co miało wpływ na znaczny wzrost budżetu gmin, dochody z tytułu udziału PIT na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym zostały podwojone (z 618662 zł w 2011 r. do 1351535 zł w 2020 r.). Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w PPK w latach 2011-2020 wynika przede wszystkim z dodatniego stosunku między liczbą podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych, tendencja ta zauważalna jest ogólnie w kraju.

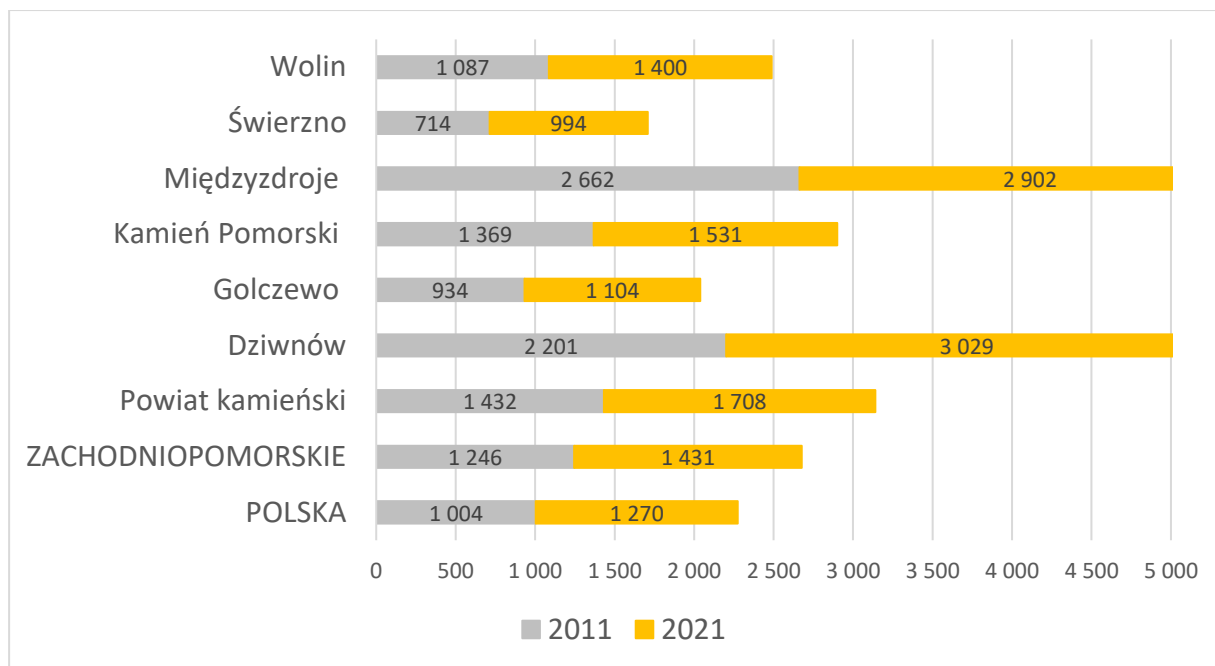
Ryc. 43. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki PPK 2016-2020 – podmioty gospodarcze.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

Dynamika zmian w zakresie liczby podmiotów gospodarczych jest największa w przypadku dwóch gmin nadmorskich Międzyzdroje i Dziwnów, co ma bezpośredni związek z wykorzystaniem potencjału turystycznego, czyli rozwoju usług turystycznych. Porównanie obszaru PPK na tle regionu i kraju wskazuje również na korzystną sytuację powiatu kamieńskiego, który charakteryzuje się większą aktywnością podmiotów gospodarczych w analizowanych okresach (ryc.44).

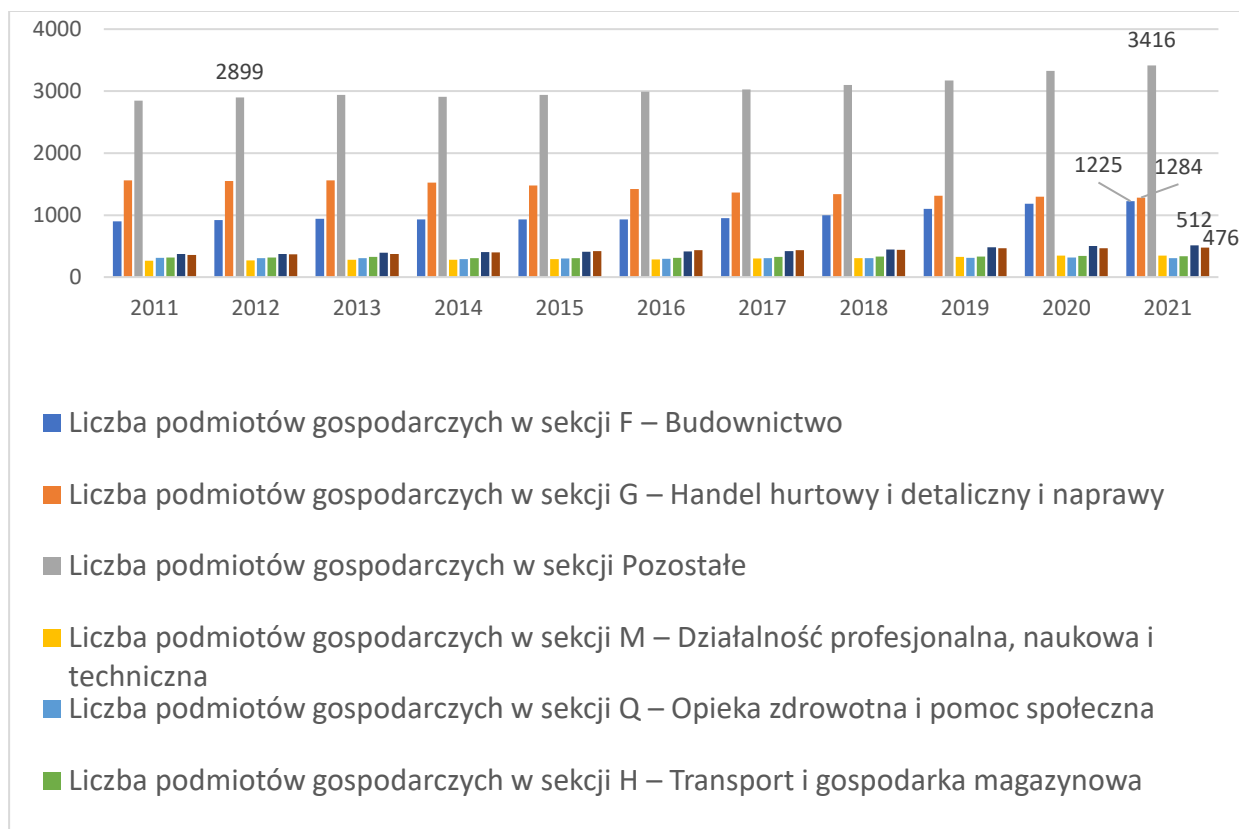
Ryc. 44. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminach PPK, kraju i regionie w latach 2011 i 2021.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rozwój PPK odbywa się w tradycyjnych sektorach gospodarki. Na przestrzeni lat widoczny jest wzrost liczby podmiotów w większości sekcji poza sekcją handel hurtowy, detaliczny i naprawy (-274) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (-4). Największy wzrost wystąpił w działalności w usługach i gospodarstwach zatrudniających pracowników o 37%, znaczny odnotowano w budownictwie o 36%, co stanowi odzwierciedlenie dużej aktywności inwestycyjnej w mieszkalnictwo w strefie przybrzeżnej, poza tym aktywną sferą okazała się również działalność profesjonalna, naukowa i techniczna o 31% (ryc.45).

Ryc.45. Liczba podmiotów gospodarczych obszaru PPK w sekcjach PKD w latach 2011-2021.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – partnerstwa.

W obszarze PPK mikro przedsiębiorstwa (1-9 osób) stanowią siłę napędową lokalnej gospodarki. Ich liczba dynamicznie rośnie na przestrzeni lat podczas gdy małych i średnich maleje. Jeden duży podmiot gospodarczy (250 os.) nie zwiększa lokalnego potencjału gospodarczego (ryc.47). Wskazane cechy są tożsame z charakterystyką kraju i regionu²⁴. Szansą na pobudzenie rozwoju gospodarczego terytorium PPK jest m.in. wzrost innowacyjności, czyli udziału nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w latach 2011-2020, który zwiększał się dynamicznie do 2017 r. w którym nastąpiło jednak odwrócenie trendu i obecna wartość (3,48) jest zbliżona do początkowej wartości z analizowanego okresu (ryc.48), nie odnotowano zatem korzystnych zmian w tym zakresie.

Kluczowe podmioty gospodarcze funkcjonujące na obszarze PPK to:

- ➔ PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWO-PRODUKCYJNE KAREX JAROSŁAW ROMAŃCZUK w Ciestawiu - artykuły rolnicze;

²⁴ https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2020_30_06.pdf

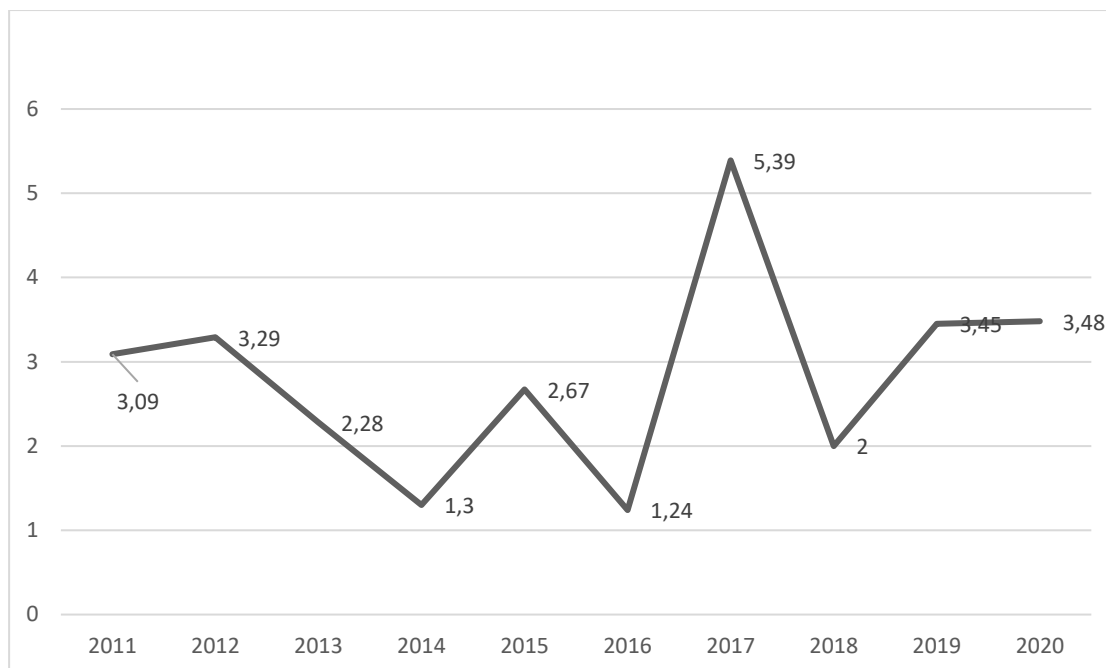
- "UZDROWISKO KAMIEŃ POMORSKI" w Kamieniu Pomorskim – uzdrowisko;
- "REUS" SPÓŁKA CYWILNA, DOROTA ROIL & ALLAN ROIL w Kamieniu Pomorskim – opakowania papierowe i tekturowe;
- PUBiI „EKOL” Dziwnówek - budowlana;
- MADAMA Sp. zo.o. w Golczewie - produkcja, przetwórstwo i konserwowanie mięsa drobiowego i króliczego;
- PIEKARNIA-CUKIERNIA "KRYŚ" w Troszynie, Piekarnie Żelek w Golczewie i Kamieniu Pomorskim, - piekarnia i cukiernia;
- PSF POLISH SPRINGS FACTORY w Golczewie – przemysł motoryzacyjny (resory i akcesoria do niemal wszystkich marek pojazdów)

Tabela 6. Podmioty obszaru PPK według wielkości zatrudnienia w latach 2011-2020.

Wskaźnik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba podmiotów zatrudniających 50 - 249 os.	33	27	26	27	26	26	27	28	27	27
Liczba podmiotów zatrudniających 10 - 49 os.	218	203	205	204	204	208	206	197	191	190
Liczba podmiotów zatrudniających 1- 9 osób	6677	6767	6884	6814	6839	6849	6896	7041	7281	7560
Liczba podmiotów zatrudniających powyżej 250 s.	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Ryc. 46. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w obszarze PPK w latach 2011-2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

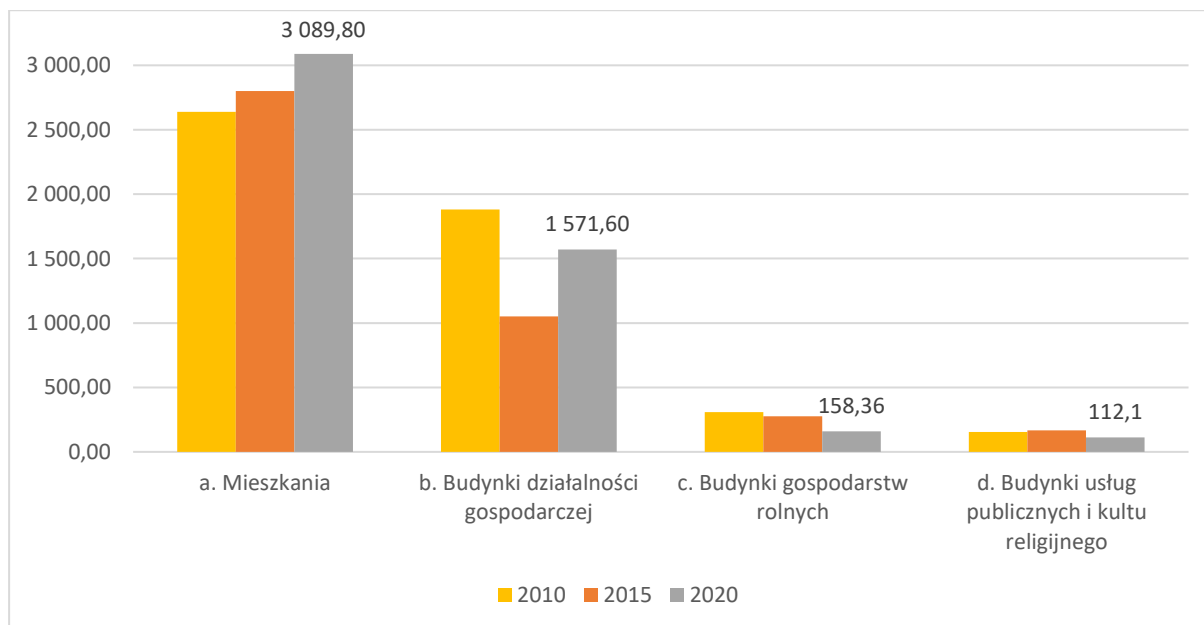
Potencjał inwestycyjny obszaru PPK maleje, czego przejawem jest spadek wielkości powierzchni inwestycji w budynkach ogółem i w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oraz powierzchnię (km²) w ostatniej dekadzie (ryc.48). Struktura inwestycji wskazuje, że powierzchnia mieszkań rośnie jednak wyraźny spadek jest widoczny w odniesieniu do powierzchni budynków działalności gospodarczej, rolniczej i usług publicznych (ryc. 49). W przypadku struktury inwestycji działalności gospodarczej uwagę przykuwa powierzchnia budynków dedykowanych na usługi turystyczne, których wielkość spadła drastycznie w 2015 r., aby ponownie wzrosnąć w 2020 r. do wielkości 1132 m²/1000 mieszkańców, która jest jednak nadal niższa od tej w 2010 r. Zbliżoną sytuację obserwujemy również w przypadku powierzchni budynków działalności przemysłowej, w roku odniesienia 2010 r. wartość była niska, aby gwałtownie wzrosnąć w 2015 r., a następnie spaść w 2020 r. do poziomu zbliżonego do początkowego (ryc. 50). Korzystnie przedstawia się natomiast powierzchnia budynków dla działalności handlu i usług, która wzrosła do poziomu 284 m²/1000 mieszkańców w 2020 r. Szczegółowa struktura inwestycji dla usług publicznych i kultury religijnej w 2020 r. zawierała budynki obiektów kultury, które zajmowały 61 m²/1000 mieszkańców, szkół i instytucji badawczych 32 m²/1000 mieszkańców, muzeów i bibliotek 12 m²/1000 mieszkańców oraz budynki szpitali i opieki zdrowotnej 6 m²/1000 mieszkańców.

Tabela 7. Inwestycje ogółem w obszarze PPK w latach 2010-2020.

	2010	2015	2020	Dynamika 2020/2010 (%)
W budynkach (m2)	233 864,00	196 667,00	218 402,00	93
W budynkach (m2/1000 mieszkańców)	4 815,98	4 140,88	4 677,50	97
W budynkach (m2/km2)	233,16	196,08	216,88	93

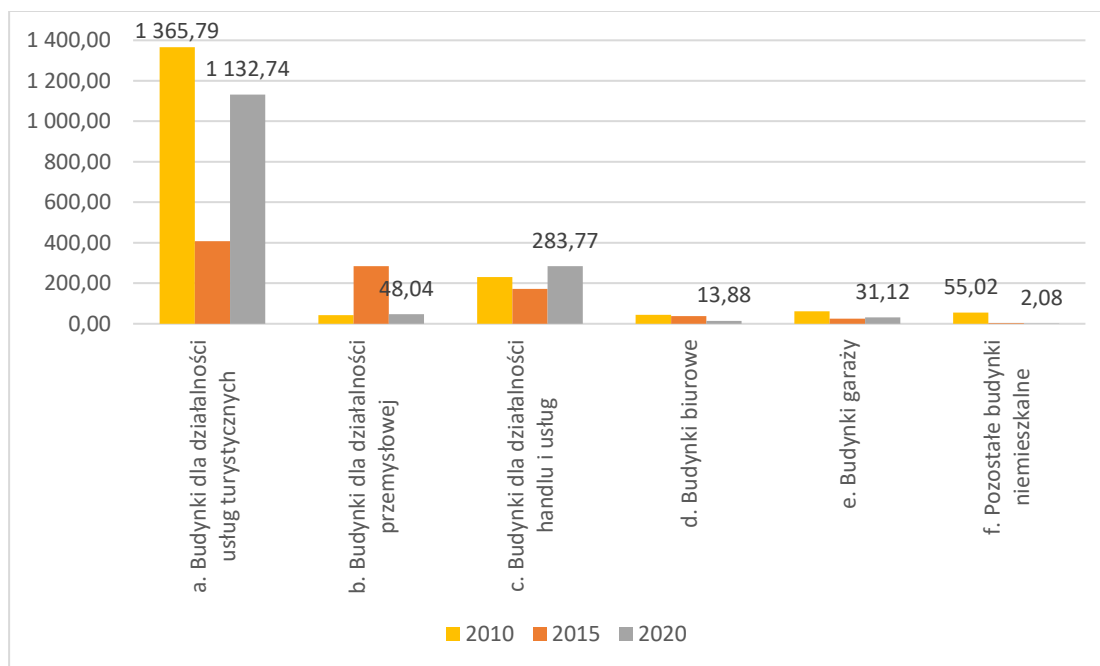
Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Ryc. 47. Struktura inwestycji m²/1000 mieszkańców obszaru PPK w latach 2010-2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Ryc. 48. Struktura inwestycji działalności gospodarczej m²/1000 mieszkańców.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

3.3.3. Rynek pracy

Zidentyfikowane trendy świadczące o niekorzystnej sytuacji demograficznej obszaru PPK znajdują swoje odzwierciedlenie w obszarze rynku pracy. Analiza relacji popytowo-podażowych lokalnego środowiska pozwala na wskazanie negatywnych zjawisk do których zaliczyć należy:

- ➔ zmniejszające się zasoby kapitału ludzkiego - spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- ➔ utrudnioną wymianę pokoleniową na rynku pracy - ujemną i gwałtownie rosnącą różnicę liczby mieszkańców w wieku 10-20 i 50-64 lata oraz 20-24 i 60-64 lata, czyli osób wchodzących i schodzących z lokalnego rynku pracy;
- ➔ wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych;
- ➔ zmniejszającą się liczbę absolwentów szkół średnich;
- ➔ zmniejszającą się liczbę ofert pracy;
- ➔ bardzo wysoki poziom bezrobocia rejestrowanego (tab.7, tab.8).

Poziom bezrobocia rejestrowanego w obszarze PPK wyniósł 16,5% w 2020 r. W maju 2022 r. odnotowano zmniejszenie wartości do 13,2 % jest to jednak nadal dużo więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa zachodniopomorskiego (6,7%) oraz znacznie więcej od stopy bezrobocia

rejestrwanego dla Polski (5,1)²⁵. Rosnąca różnica liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w ostatnich pięciu latach (jako % ogólnej liczby mieszkańców) dodatkowo obrazuje zmianę, czyli tendencję spadkową osób w wieku produkcyjnym, czyli malejącą dostępność siły roboczej.

Do pozytywnych zmian zaliczyć należy, znaczny 48% wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w ostatniej dekadzie z 2898,7 zł w 2011 r. do 4304,6 w 2020 r. oraz 96% wzrost wpływów JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca (z 414,7 w 2011 r. do 811,1 w 2020 r.).

Obszar PPK charakteryzuje się gwałtownie pogarszającą się sytuacją na rynku pracy, wartość wskaźnika rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej maleje z -0,20 w 2016 r. do -0,43 w 2020 r. Wpływają na to przede wszystkim niska dostępność wykwalifikowanej siły roboczej (- 0,97 w 2020 r.), ofert miejsc pracy (0,00 w 2020 r.), wysoki poziom bezrobocia (- 0,53 w 2020 r.) i niska jakość kształcenia zawodowego (-0,02 w 2020 r.).

Zasoby pracy kształtują stronę podażową rynku pracy, która warunkowana jest dostępem do siły roboczej, czyli ludności zdolnej i chętnej do pracy zamieszkującej obszar lokalnego rynku pracy oraz osoby zarejestrowane jako poszukujące pracy i osoby tworzące bezrobocie ukryte. Zasoby pracy zostały przeanalizowane w dwóch podstawowych aspektach: demograficznym i społecznym (tab.9). Udział bezrobotnych kobiet w relacji do ogółu osób bezrobotnych rośnie z 54% w 2015 do 56% w 2020 r., podczas gdy mężczyźni spada (46% w 2015 r. do 44% w 2020 r.). Odsetek osób długotrwale bezrobotnych rośnie z 3% w 2015 r. do 4% w 2020 r., w przeciwieństwie do udziału osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym oraz tych z wykształceniem niższym, które spadają z 10% do 9% oraz z 37% do 30% we wskazanym okresie.

²⁵ https://www.polskawliczbach.pl/powiat_kamienski#rynek-pracy

Tabela 8. Ogólny obraz rynku pracy obszaru PPK w latach 2016-2020.

Wskaźniki w obszarze Rynek pracy	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020r.
Odsetek ludności produkcyjnej mobilnej (w wieku 25-44 lata) wśród ludności ogółem	30,47	30,37	30,30	30,14	29,79
Różnica liczby mieszkańców w wieku 20-24 i 60-64 lat na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	-43,48	-50,23	-56,88	-64,12	-61,99
Różnica liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w ostatnich pięciu latach (jako % ogółu)	-4,21	-4,24	-4,27	-4,64	-4,37
Udział osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 m. w wieku produkcyjnym	53,50	49,32	45,21	42,02	50,79
Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 m.	586,63	643,07	729,72	781,23	796,09
Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto	3 329,25	3 525,59	3 706,74	4 034,80	4 304,58

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Tabela 9. Dostępność i jakość siły roboczej obszaru PPK w latach 2016-2020.

Wskaźniki - rynek pracy	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020r.
Odsetek ludności w wieku produkcyjnym wśród ludności	63,31	62,31	61,31	60,36	59,70
Liczba kobiet w wieku produkcyjnym	13 672	13 401	13 169	12 896	12 744
Liczba mężczyzn w wieku produkcyjnym	16 272	16 062	15 786	15 471	15 133
Liczba absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	32,48	29,14	26,38	22,47	19,62
Liczba uczniów w szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców	2,83	2,94	2,90	3,85	3,75
Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym do ogółu ludności	20,40	21,48	22,61	23,67	24,51
Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym do ogółu	16,28	16,20	16,08	15,98	15,79
Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców powiatu	2,56	2,52	1,00	0,66	0,41
Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców	-84,87	-78,83	-74,77	-71,58	-66,56
Udział pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym	21,61	21,62	21,80	22,39	22,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Tabela 10. Dostosowanie popytu i podaży na lokalnym rynku pracy w latach 2015-2020.

Rynek pracy (%)	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020r.
Stopa bezrobocia	19,60	18,90	16,60	15,00	14,80	16,50
Udział bezrobotnych kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem	53,90	55,25	58,30	59,20	57,89	56,39
Udział bezrobotnych mężczyzn w liczbie bezrobotnych ogółem	46,10	44,75	41,70	40,80	42,11	43,61
Udział bezrobotnych powyżej roku w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (%)	3,37	3,88	3,74	3,45	3,16	4,03
Udział osób bezrobotnych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	13,84	11,96	9,03	8,05	7,93	9,11
Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	10,20	10,10	8,70	8,00	7,60	8,80
Udział osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	36,70	34,63	29,39	27,32	26,16	29,70

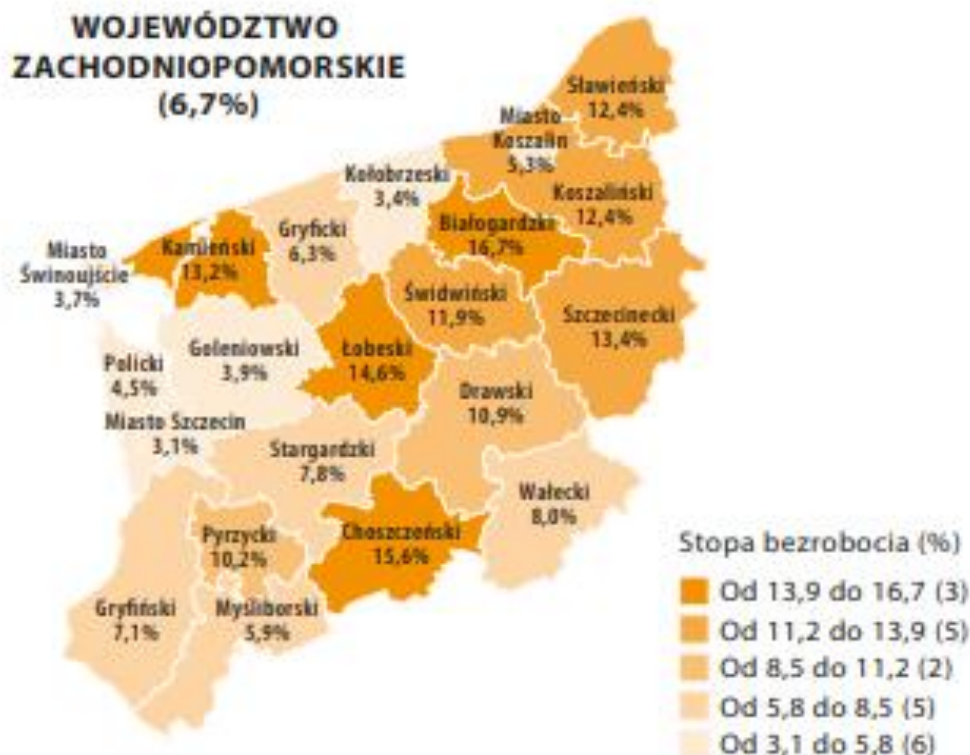
Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Poziom bezrobocia w powiecie kamieńskim w okresie 05.2021 r – 05.2022 r. spadł o -2,2 pp. wynosił 13,2%. Stopa bezrobocia rejestrowanego jest nadal znacznie wyższa niż w regionie i kraju (ryc.51)²⁶. W obliczu kryzysu demograficznego jedną z alternatyw dla rynku pracy powiatu kamieńskiego jest napływ obcokrajowców,

²⁶ Kalejdoskop Zachodniopomorskiego Rynku Pracy. 2/2022.

których aktywność zawodowa sukcesywnie rośnie, a obecna sytuacja w Ukrainie ma zasadniczy wpływ na zachowanie tej tendencji (tab.11).

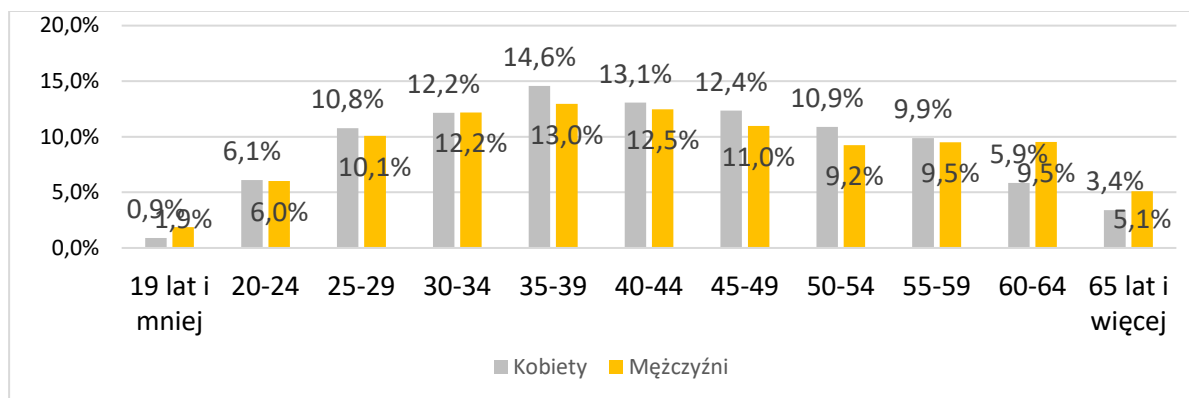
Ryc. 49. Stopa bezrobocia w województwie zachodniopomorskim (05.2022 r.).



Źródło: Kalejdoskop Zachodniopomorskiego Rynku Pracy. 2/2022.

Utrzymanie potencjału siły roboczej możliwe będzie dzięki pracy obcokrajowców, pracowników spoza gminy i wciąż aktywnym seniorom. Ryc.50 obrazuje liczbę osób ubezpieczonych, obecnie przeważa odsetek osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, oznacza to, że w najbliższych latach odsetek seniorów będzie rósł, poza tym liczba podatników z dochodu rent i emerytur przejawia już trend rosnący (z 236 w 2015 do 261 na 1000 mieszkańców w 2020 r.). Pojawia się zatem wyzwanie w postaci zapewnienia seniorom możliwości zachowania dogodnych dla nich form zatrudnienia, co przyczyni się w sposób pozytywny do rozwoju gospodarczego obszaru.

Ryc. 50. Łączna liczba ubezpieczonych (emerytalno-rentowe w 2021 r.).



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Tabela 11. Obcokrajowcy na lokalnym rynku pracy.

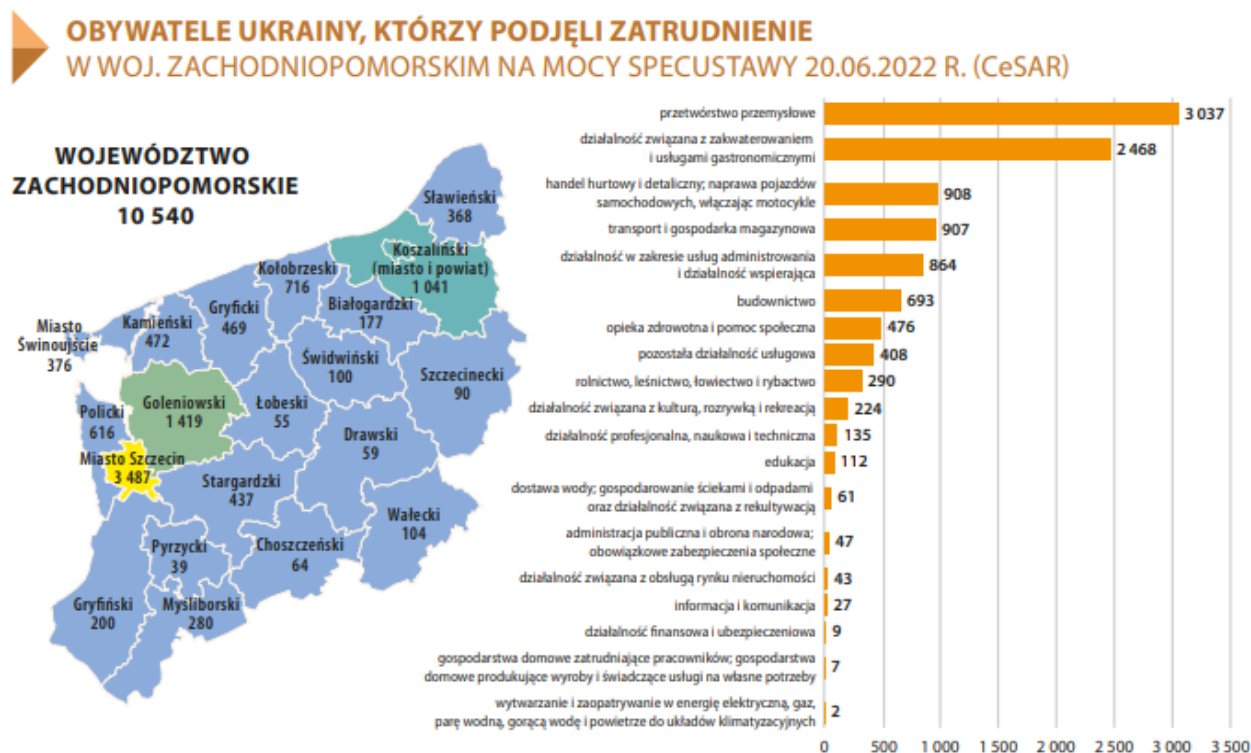
Wskaźniki w obszarze Rynek pracy	2019 r.	2020 r.	2021r.
Liczba ubezpieczonych obcokrajowców ogółem	686	584	755
Liczba ubezpieczonych obcokrajowców pracowników ogółem	284	309	357
Liczba ubezpieczonych obywateli Ukrainy	597	488	626
Liczba ubezpieczonych obywateli Ukrainy - osób prowadzących działalność gospodarczą	-	-	4
Liczba ubezpieczonych obywateli Ukrainy - pracowników ogółem	248	265	301

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Ryc. 51 obrazuje liczbę obywateli Ukrainy na rynku pracy w regionie, którzy podjęli pracę w województwie zachodniopomorskim. Na mocy specustawy w 06.2022 r. podjęło pracę 10540 osób podczas gdy w powiecie kamieńskim 472 osoby.

Większość zatrudnionych obywateli Ukrainy podjęła pracę w sektorze przetwórstwa przemysłowego i działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Dużą atrakcyjnością cieszą się również handel detaliczny i hurtowy, transport i gospodarka magazynowa oraz działalność w zakresie usług administracyjnych i działalność wspierająca.

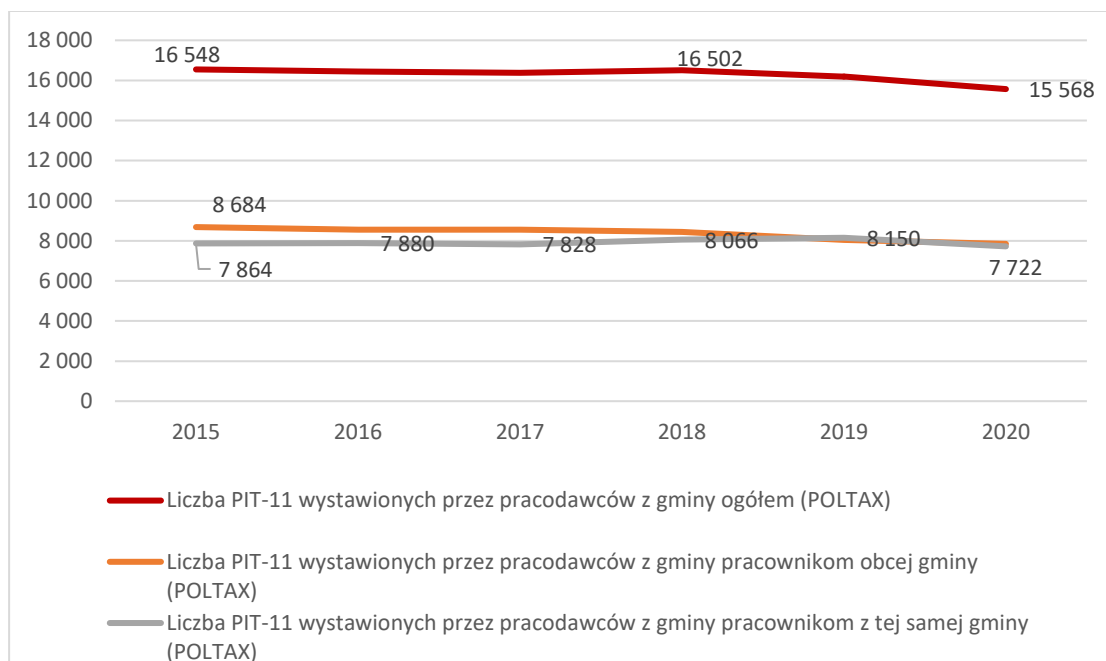
Ryc. 51. Obywatele Ukrainy w województwie zachodniopomorskim – zatrudnienie.



Źródło: Opracowanie własne WUP w Szczecinie na podstawie danych CeSAR (powiadomienia pracodawcy o powierzeniu pracy cudzoziemcom). Dane pobrane dnia 20.06.2022

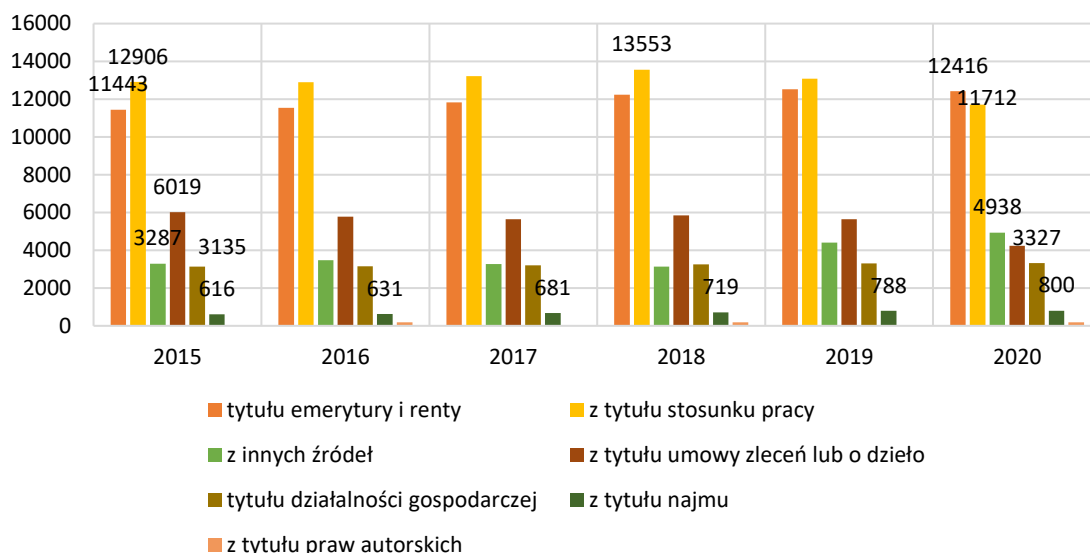
W obszarze PPK liczba podatników maleje. Liczba wystawionych przez pracodawców PIT 11 spada ogółem zarówno tych wystawionym pracownikom z obcej, jak i tej samej gminy (ryc. 52). Aktywność ekonomiczna podatników jest największa w kategorii emerytury, renty (12416 w 2020 r.), a następnie z tytułu umów o pracę (11712 w 2020 r.), znacznie mniejsza w kategorii pozostałe 4938 w 2020 r. oraz umów zleceń i o dzieło 3327. Działalność gospodarczą prowadziło jedynie 800 podatników (ryc. 53).

Ryc. 52. Rynek pracy wg pracodawców (lokalnych) obszaru PPK.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Ryc. 53. Aktywność ekonomiczna podatników (liczba podatników) obszaru PPK ze względu na źródło dochodów w latach 2015-2020.

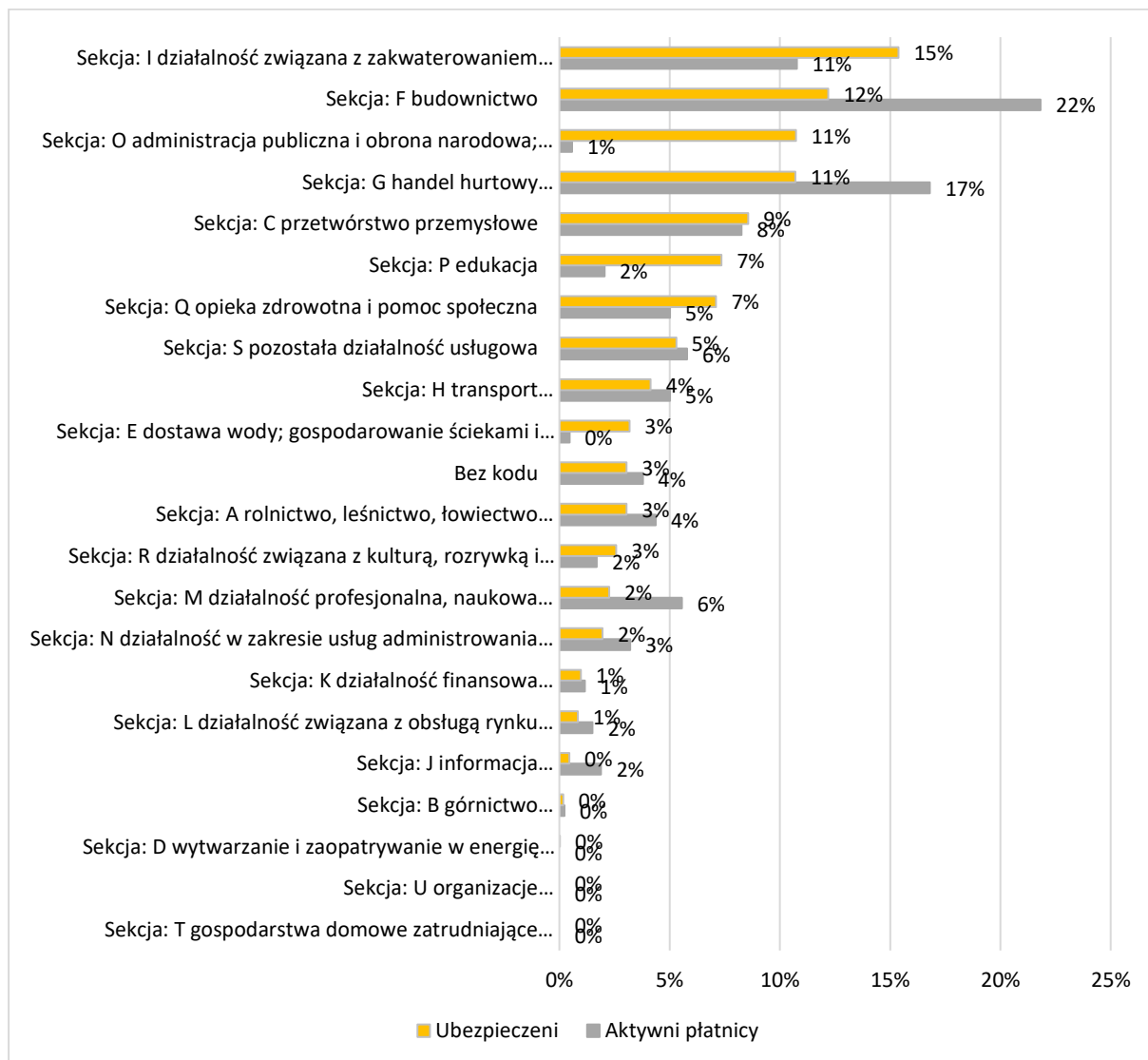


Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

W latach 2019-2021 nastąpił wzrost z 2493 do 2589 aktywnych płatników składek według sekcji PKD. Najwięcej aktywnych płatników znajduje się w sektorach: budownictwo, handel hurtowy i detaliczny i działalność związana z

zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Stanowią one kluczowe obszary gospodarcze PPK. Branżami skupiającymi największą liczbę osób ubezpieczonych są działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, budownictwo i administracja publiczna (ryc.54).

Ryc. 54. Struktura ubezpieczonych wg. sekcji PKD i pracujących PPK w 2021 r. (%).



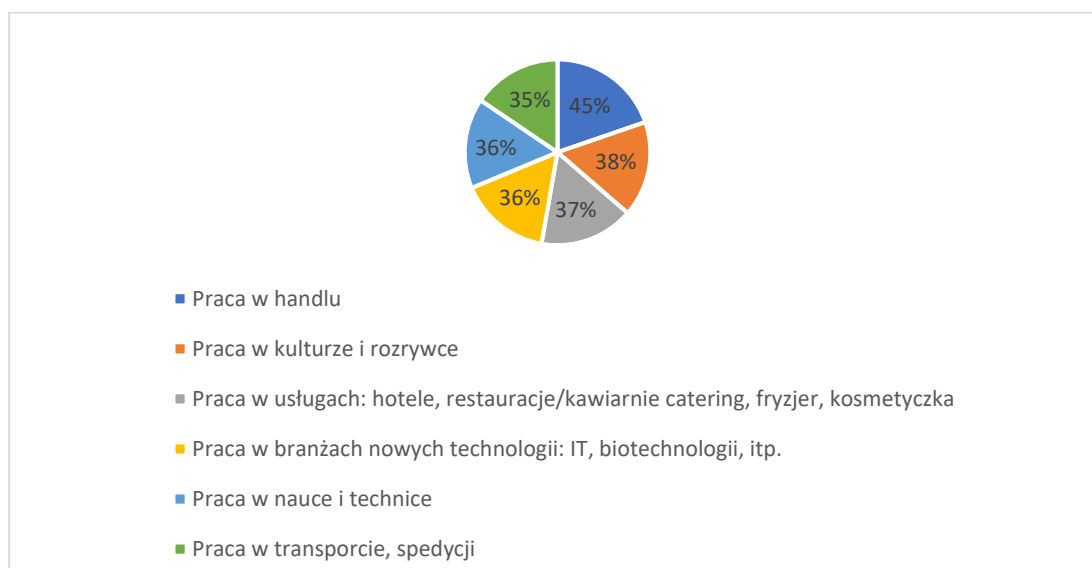
Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.



Przeprowadzone badania wśród młodzieży PPK miały również na celu zidentyfikowanie kluczowych aspektów ich aktywności życiowej, stosunku do przedsiębiorczości, oceny miejsca zamieszkania i lokalnego rynku pracy na obszarze Partnerstwa. Atrakcyjność sektorów gospodarki dla młodzieży obszaru PPK przedstawia ryc.55, działalność w handlu, kulturze i rozrywce to najatrakcyjniejsze

obszary dla ludzi młodych, dużym zainteresowaniem cieszą się również praca w usługach (hotele, gastronomia), praca w sektorze naukowo – badawczym i transporcie. Ryc. 56 przedstawia wskazania ludzi młodych w zakresie miejsc pracy, praca w zagranicznej lub własnej firmie okazały się najatrakcyjniejsze, poza tym młodzież chętnie podejmie pracę w małych, średnich oraz rodzinnych firmach. Prowadzenie własnej działalności gospodarczej jest pożądane, ale jedynie 14% młodzieży deklaruje realizację swoich planów.

Ryc. 55. Atrakcyjne sektory gospodarki – młodzież PPK.



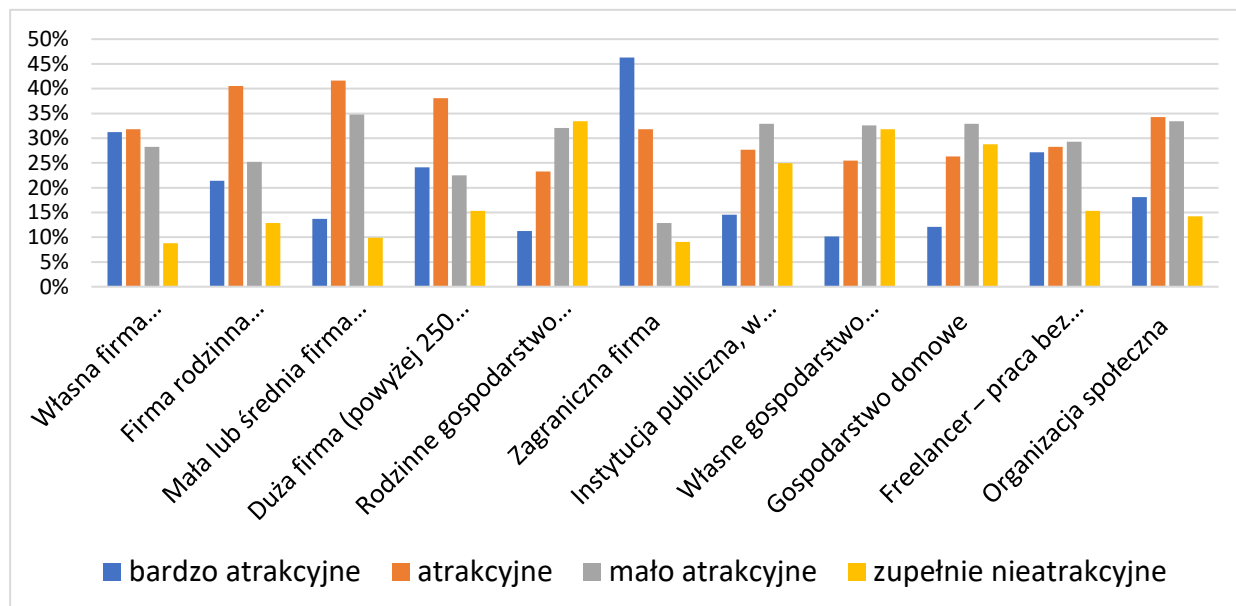
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań młodzieży PPK²⁷.

Znaczny odsetek młodzieży nie wiąże swojej przyszłości z obszarem PPK, planuje pracę i życie w większych ośrodkach miejskich i za granicą. Wskazać również należy, że stosunkowo niewielka odległość od granicy z Niemcami powoduje zapewne, że takie aspekty jak wyjazd, praca i życie za granicą lub praca w zagranicznej firmie ocenione są przez młodzież jako istotne. Na przeciwnym biegunie znalazły się natomiast brak chęci pracy w regionie wynikające z małej atrakcyjności lokalnego rynku pracy. Młodzież z obszaru PPK podobnie jak społeczność w regionie charakteryzuje się niskim poziomem kapitału społecznego, przejawia brak zaufania do kapłanów, instytucji państwa, służb porządku publicznego (policja, sądy, prokuratura), lokalnych społeczników, mediów i władz samorządowych oraz obojętny stosunek do lokalnych organizacji społecznych. Większość młodzieży posiada już doświadczenie zawodowe, chęć podejmowania pracy nie jest jednak

²⁷ Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów. Partnerstwo powiatu kamieńskiego. ZMP.

podyktowana złą sytuacją materialną, wręcz przeciwnie młodzież postrzega siebie jako dobrze usytuowanych. Duża aktywność zawodowa świadczy zatem o dojrzałości i pracowitości młodzieży.

Ryc. 56. Atrakcyjność miejsc pracy dla młodzieży PPK.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań młodzieży.

Migracje zarobkowe, odpływ wykształczonej kadry i młodzieży stanowią realne zagrożenie dla obszaru PPK. Dlatego poszerzenie oferty edukacyjnej, podejmowanie działań na rzecz zwiększenia zainteresowania pracodawców absolwentami szkół zawodowych, analizy potrzeb edukacyjnych w powiązaniu z rynkiem pracy oraz zwiększenie dostępności transportu publicznego w obszarze to najważniejsze wyzwania, które należy podjąć w obszarze PPK w nadchodzącej przyszłości.

3.3.4. Sytuacja materialna mieszkańców

Aktywność gospodarcza mieszkańców wyznacza możliwości dochodowe gospodarstw domowych i instytucji samorządowych, ma wpływ na liczbę i kondycję lokalnych firm. Pozwala na rozwój infrastruktury i świadczenie wysokiej jakości usług publicznych. Stanowi potencjał możliwy do wykorzystania w przypadku potrzeby szybkiej reakcji na wystąpienie korzystnych czynników zewnętrznych (szans), zmian na rynkach lokalnych, krajowych czy też międzynarodowych.

Tabela 12. Aktywność ekonomiczna mieszkańców w latach 2015 - 2020.

Wskaźnik	2015	2020
łączna liczba podatników (os.)	29947	29609
łączna kwota przychodów ze wszystkich źródeł (zł)	1998366924	2674272982
łączna kwota dochodu do opodatkowania (zł)	886960062	1203953850
łączna kwota dochodu ze wszystkich źródeł (zł)	952508655	1291645081
Podatek należny po odliczeniu (zł)	73705897	103601489

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – przedsiębiorczość.

W obszarze PPK aktywność ekonomiczna mieszkańców rośnie pomimo 1% spadku liczby podatników w latach 2015-2020. Łączna kwota przychodów i dochodów wzrosła o 34% i 36%. Efektem zaistniałych zmian jest wzrost odprowadzonego podatku dochodowego o 40%. W 2020 r. przychody osiągnęły wartość 2,67 mld zł a łączna kwota dochodu 1,3 mld zł (tab.11).

W obszarze PPK uwidacznia się wpływ pandemii w postaci dużej dynamiki zmian dochodów z najmu, gdyż odnotowano spadek o 94% a z działalności gospodarczej o 20%, nastąpił jednak wzrost dochodów z umów zleceń o 82%, stosunku pracy o 36%, emerytur i rent o 30% oraz pozostałych źródeł o 24% (tab.13).

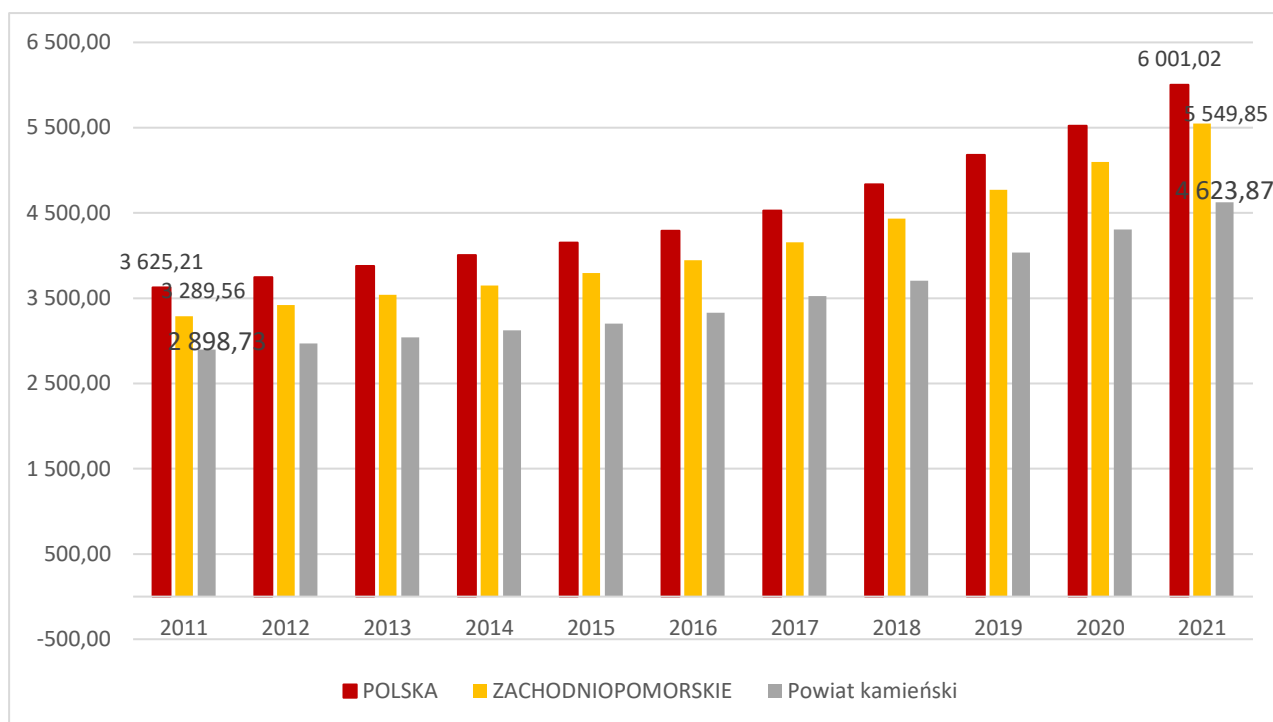
Tabela 13. Liczba podatników według struktury dochodów i dochody w latach 2015-2020.

Wskaźnik	2015 /na 1000 m.	2015 dochody/ podatnika zł	2020 /na 1000 m.	2020 dochody/ podatnika zł
emerytury i renty	236	19487	261	25353
umów zleceń lub o dzieło	12	6171	112	11250
stosunku pracy	323	31050	299	42340
innych źródeł	84	4548	125	5654
najmu	15	13896	20	827
działalności gospodarczej	80	80863	86	64904
praw autorskich	-	-	5	3569

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – przedsiębiorczość.

Sytuacja materialna mieszkańców PPK zmienia się na przełomie lat widoczny jest sukcesywny wzrost płac, gdyż przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w obszarze PPK wzrosło z 2899 zł 2011 r. do 4624 zł w 2021r. Rosnące płace to korzystna zmiana mająca wpływ na lokalne uwarunkowania rozwoju, jednak na tle kraju i regionu sytuacja nie jest korzystna. Wartości płac zarówno w województwie zachodniopomorskim, jak i Polsce odnotowały większą dynamikę zmian. Dlatego przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej w obszarze PPK zmniejszyły swój udział z 80% w 2011 r. do 77% w 2021 r. (ryc.57)

Ryc. 57. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto mieszkańców PPK, kraj, region w latach 2011-2021.

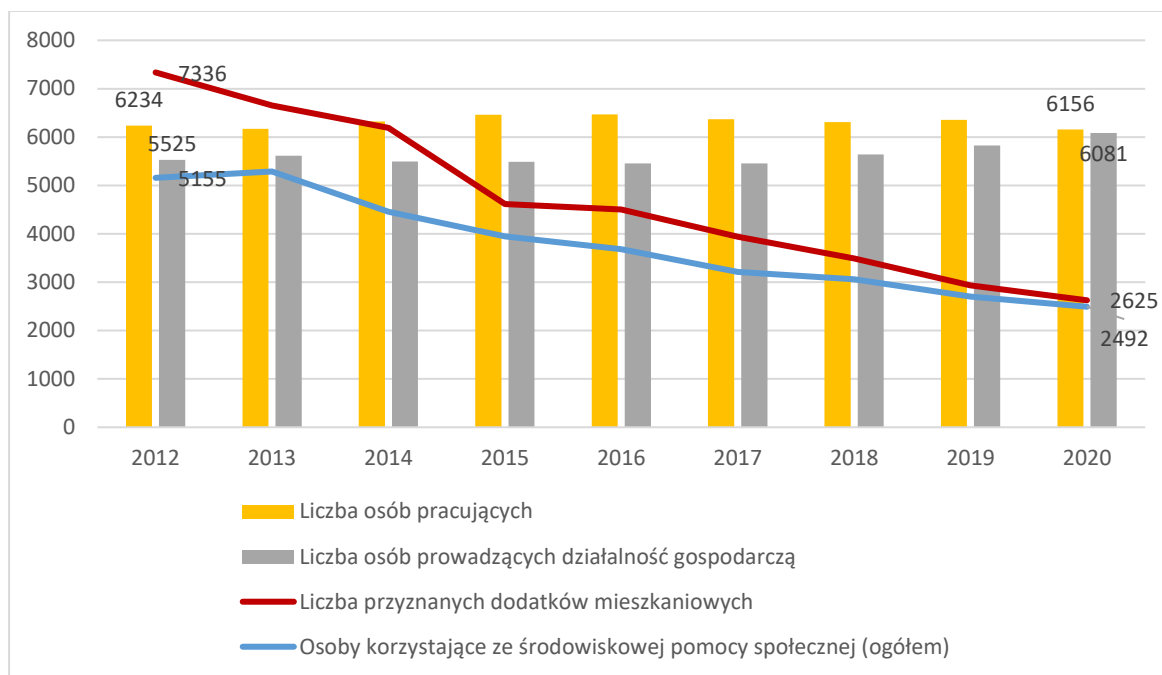


Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

Liczba osób pracujących rosła do 2016 r., ale stopniowo zaczęła spadać i w 2020 r. wyniosła 6156. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą sukcesywnie rośnie w 2020 r. wyniosła 6081 (ryc.58). Sytuacja materialna mieszkańców poprawia się o czym świadczą rosnące płace i spadający odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.

Przeprowadzone badania społeczności lokalnej obszaru PPK uzupełniają powyższe wskazania statystyczne mieszkańcy oceniają swoją sytuację materialną, jako średnią (55%), czyli starcza im na bieżące wydatki jednak muszą oszczędzać na poważniejsze zakupy. Na dobrą sytuację materialną wskazuje 23% respondentów, a bardzo dobrą jedynie 3%, stać ich na wiele. Jedynie 5% badanych mieszkańców podkreśliło, że nie mają wystarczających środków finansowych na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, ale kolejne 15% żyje skromnie musi na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować.

Ryc. 58. Sytuacja materialna mieszkańców PPK 2011-2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

3.3.5. Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości

Głównym celem przeprowadzenia wywiadów pogłębionych standaryzowanych z członkami Rady Partnerstwa (21.06.2022 r.) było uzyskanie informacji potrzebnych do zdiagnozowania uwarunkowań rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w jednostkach samorządu terytorialnego obszaru PPK oraz dokonania oceny wykorzystania przez gminę instrumentów polityki gospodarczej. Do głównych wniosków wynikających z przeprowadzonych wywiadów zaliczyć można:

- ➔ **niedostatecznie rozwinięty system wsparcia rozwoju przedsiębiorczości i brak/niski poziom współpracy przedsiębiorstw**, jako efekt specyfiki tego obszaru;
- ➔ **brak ustrukturyzowanych form współpracy**, kontakt samorządów z przedsiębiorcami odbywa się poprzez organizację otwartych spotkań ze społecznością z ich udziałem oraz spotkań indywidualnych; według respondentów wynika to w dużej mierze ze specyfiki małego środowiska i położenia (ani ‘rybacy’²⁸ ani ‘hotelarze’ nie chcą ze sobą współpracować) oraz dużej umiejętności samoorganizacji przedsiębiorców, jeśli widzą taką potrzebę;

²⁸ W gminie Dziwnów funkcjonują 3 grupy: Wolińskie Stowarzyszenie Rybaków, Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo w Rozwoju” i Rybacka Lokalna Grupa Działania Pomorza Zachodniego.

- **atomizacja przedsiębiorstw i antagonistyczne nastawienie przedsiębiorców** wobec siebie stanowią barierę w rozwoju współpracy i strategii relacyjnej, czyli postrzegania ich jako podmiotów osadzonych w relacjach międzyorganizacyjnych i ich układach, obejmujących kontakty społeczne, zawodowe oraz relacje wymiany. W gminie Kamień Pomorski funkcjonuje Cech Rzemiosł i Małej Przedsiębiorczości jednak jego aktywność jest niska i nieefektywna, a w Dziwnowie 3 odrębne grupy rybackie wykazują antagonistyczne nastawienie;
- **zróżnicowanie terytorialne całego obszaru jest duże** Międzyzdroje, Dziwnów to gminy pasa nadmorskiego, które charakteryzują się podobnymi uwarunkowaniami rozwoju (turystyka, w przypadku Dziwnowa także rybactwo) podczas gdy Wolin i Kamień Pomorski w ograniczonym stopniu opierają się na działalności turystycznej w przypadku Wolina należy wziąć również pod uwagę działalność rolniczą a Kamienia Pomorskiego uzdrowską, podczas gdy Golczewo gmina miejsko-wiejska i Świerżno gmina wiejska to samorządy, których specyfika jest tożsama z ich klasyfikacją;
- **samorządy wspierają przedsiębiorczość i przedsiębiorców w ograniczonym zakresie głównie poprzez stosowanie przyjaznej polityki podatkowej** np. w ramach wsparcia w czasie COVID udzielane były ulgi i odroczenia w podatkach lokalnych (dla przewoźników) oraz **działania promocyjne** (nagradzanie przedsiębiorców, informacje o nich/ich sukcesach na stronach internetowych gmin) jednak brak jest rozwiązań systemowych, w przypadku powiatu wsparcie udzielane jest przez Powiatowy Urząd Pracy i obejmuje subsydiowane formy zatrudnienia, dotacje na działalność gospodarczą, coroczne targi pracy;
- **przedsiębiorcy podejmują współpracę z samorządami rzadko i w wąskim zakresie**, poprzez partycypację w kosztach, która obejmuje: sponsorowanie działalności kulturalnej i turystycznej/ działalność charytatywna (organizacja imprez, mała architektura); dotacje celowe firm na poprawę infrastruktury (np. firma wspiera gminę dotacjami celowymi na infrastrukturę wokół wiatraków, poprawa dróg lokalnych); inwestycje w formule PPP – partnerem było konsorcjum, w skład którego wchodziła spółka gminna, przedsięwzięcie dot. inwestycji drogowej (lata 2017/2018).
- **niski udział instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości i rozwój gospodarczy w gminach, brak Instytucji Otoczenia Biznesu** wyjątek stanowi Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Kamieniu Pomorskim zs. w Golczewie;
- **brak dokumentacji** z zakresu wsparcia przedsiębiorczości (np. Lokalny Plan Inwestycyjny).
- **niewielka liczba dużych podmiotów gospodarczych** dających zatrudnienie większej liczbie pracowników;
- **niska dostępność terenów inwestycyjnych** na rzecz rozwoju firm, budownictwa mieszkaniowego, turystyki i usług okołoturystycznych;
- na obszarze Partnerstwa funkcjonują **głównie krajowi w mniejszym stopniu zagraniczni i lokalni inwestorzy**, których działalność obejmuje **branżę turystyczną oraz sektor energetyczny/ OZE (wiatraki, fotowoltaika)**.
- **zapewniona dostępność komunikacji**: drogowa (S3), kolejowa, wodna.
- **niska dostępność infrastruktury i komunikacyjna** nadal wskazywana jest przez przedsiębiorców jako bariera rozwojowa;

3.3.6. Finanse, polityka podatkowa i inwestycyjna, środki zewnętrzne

Zdolność finansowania rozwoju odzwierciedla wpływ różnych czynników zewnętrznych oraz wewnętrznych, w tym prowadzonej polityki finansowej na możliwości rozwojowe PPK. Stan finansów lokalnych jest niekorzystny na tle grup porównawczych, wykazuje jednak pozytywny trend zmian, wartość wskaźnika wyniosła -0,32 w 2020 r. (-0,38 w 2016 r.). Z tego punktu widzenia omówione zostaną w szczególności wielkości budżetowe, które warunkują stabilność finansową i stanowią główne determinanty dla posiadanych możliwości finansowych w zakresie planowanych działań rozwojowych. Na wyróżnienie zasługują wskaźniki opisujące potencjał finansowy samorządu lokalnego w zakresie stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego. Zadaniem samorządów terytorialnych jest gospodarowanie finansami poprzez gromadzenie i wydatkowanie środków publicznych, zarządzanie długiem i deficytem budżetowym. Odpowiednie planowanie i wdrażanie polityki budżetowej mają zapewnić jak największą samodzielność dochodową i jak najlepszą kondycję ekonomiczną, dzięki czemu możliwe jest realizowanie działań prorozwojowych służących poprawie jakości życia mieszkańców. Sytuacja finansowa charakteryzuje się zmiennością w czasie (wynikającą najczęściej z aktywności inwestycyjnej) i zróżnicowaniem w poszczególnych typach jednostek, znajduje to odzwierciedlenie w uwarunkowaniach PPK. Wynik operacyjny netto budżetu, czyli różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu jest dodatni. Dodatnia wartość świadczy o osiągnięciu nadwyżki operacyjnej netto, tzn. dochody bieżące są wyższe od sumy wydatków bieżących i rozchodów na spłatę długu. Ujemna wartość świadczy o tym, że w danym roku nie została osiągnięta nadwyżka operacyjna netto, tzn. dochody bieżące były niższe od sumy wydatków bieżących i rozchodów na spłatę długu taka sytuacja miała miejsce w latach 2015 (-16 354 tys. zł) i 2016 (-5 801 tys. zł) jednak uległa zmianie w ostatnich latach i nastąpił wzrost o 117%, a nadwyżka operacyjna w 2021 r. wyniosła 19 145 tys. zł (tab.15). Dochody, jak i wydatki ogółem wzrosły na przełomie lat (2015-2021) o 76%, 45%. Dochody bieżące wzrosły o 63% a majątkowe o 150% dostarczając znacznych środków do budżetu i w największym stopniu decydując o samodzielności dochodowej danej jednostki. W przeciwieństwie do dochodów wzrost wydatków oznacza pogorszenie się sytuacji finansowej jednostek samorządowych, wydatki bieżące wzrosły o 54% majątkowe o 19%. Bilans dochodów i wydatków jest jednak korzystny, co świadczy o pozytywnym kierunku zmian.

Tabela 14. Dochody ogółem i własne na 1 mieszkańca w gminach należących do PPK w latach 2011-2021.

Dochody/mieszkańca Nazwa	ogółem			dochody własne		
	2011 [zł]	2015 [zł]	2021 [zł]	2011 [zł]	2015 [zł]	2021 [zł]
POLSKA	3 444,21	4 114,66	7 193,74	1 828,43	2 297,44	3 463,46
Zachodniopomorskie	3 305,90	4 196,86	7 254,78	1 778,20	2 452,61	3 647,39
Powiat kamieński	3 685,80	4 310,82	7 799,03	2 123,65	2 625,62	4 640,58
Dziwnów	5 631,67	8 873,07	12 091,85	3 958,67	5 707,20	8 816,38
Golczewo	2 987,59	3 377,73	5 591,42	902,78	1 434,33	2 164,97
Kamień Pomorski	2 884,60	3 174,72	5 714,24	1 432,11	1 816,77	2 769,42
Międzyzdroje	6 561,18	6 308,82	13 703,85	5 257,44	5 348,05	11 338,27
Świerzno	2 968,40	4 101,20	6 119,32	640,38	1 200,49	2 364,85
Wolin	3 030,07	3 618,43	7 383,33	1 757,58	2 200,52	3 929,65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tab. 14 obrazuje dochody ogółem i własne gmin PPK w przeliczeniu na mieszkańca na tle regionu i kraju. W ostatniej dekadzie nastąpił znaczny wzrost dochodów ogółem we wszystkich analizowanych podmiotach, przy czym dochody ogólne PPK wzrosły o 111% z 3685 zł w 2011 r. do 7 799 zł w 2021 r. podobnie jak w regionie i kraju. Zróżnicowanie poziomu dochodów na mieszkańca w obszarze PPK jest duże. Budżety gmin nadmorskich Dziwnów i Międzyzdroje (12091 zł i 13703 zł w 2021 r.) są dwukrotnie wyższe niż w pozostałych gminach. Najniższe dochody odnotowano w gminach Kamień Pomorski i Golczewo (5 714 zł i 5 591 zł w 2021 r.).

Tabela 15. Finanse lokalne PPK sytuacja ogólna w latach 2015-2021.

(tys. zł)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wynik operacyjny netto budżetu	-16 354	-5 801	4 461	2 873	1 171	7 761	19 145
Dochody bieżące	173 665	211 147	220 266	229 181	239 570	254 688	282 978
Dochody majątkowe	31 866	25 014	30 465	33 395	16 957	64 562	79 638
Dochody ogółem	205 531	236 162	250 731	262 577	256 527	319 250	362 616
Wydatki bieżące	167 179	192 396	207 621	215 823	231 886	241 614	257 613
Wydatki majątkowe	60 197	29 063	29 888	44 233	16 819	51 288	71 793
Wydatki ogółem	227 376	221 459	237 509	260 055	248 706	292 902	329 406
Wynik budżetu	-21 844	14 703	13 222	2 521	7 821	26 348	33 210
Przychody ogółem	57 566	30 163	24 605	33 947	30 606	49 562	77 572
Rozchody ogółem	22 840	24 616	8 263	10 580	6 623	5 463	6 871
Kwota długu	120 432	112 975	108 247	103 267	104 130	118 968	121 822
Wynik operacyjny brutto budżetu	6 486	18 751	12 644	13 359	7 684	13 075	25 365

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – analizy.

Tabela 16. Zmiana wysokości i struktury dochodów, wydatków, poziomu zadłużenia obszaru PPK w latach 2015-2021.

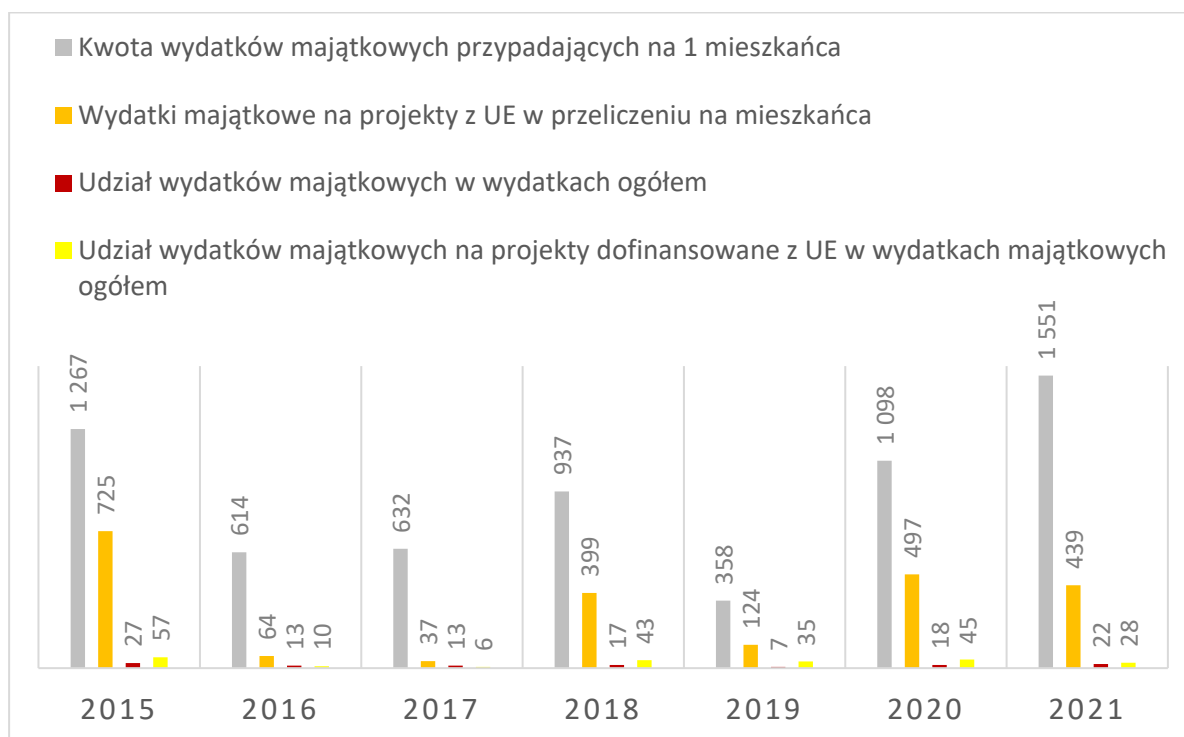
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	61	60	60	59	56	57	63
Dochody własne na 1 mieszkańca	2636	3010	3177	3275	3067	3925	4897
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	4328	4993	5303	5560	5458	6837	7832
Kwota wydatków majątkowych na 1 mieszkańca	1267	614	632	937	358	1098	1551
Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	27	13	13	17	7	18	22
Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi	53	86	102	76	101	126	111
Suma zobowiązań do spłaty na 1 mieszkańca	2 536	2 389	2 289	2 187	2 216	2 548	2 631
Okres spłaty długu z ostatnich 3 lat	24	14	9	7	9	10	8
Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem	59	48	43	39	41	37	34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

W kontekście finansowania rozwoju lokalnego ważne miejsce zajmuje również analiza struktury wydatków. Istotny jest poziom kształtowania się wydatków bieżących i wydatków majątkowych, ponieważ umożliwia ocenę zmian środków przeznaczonych na zwiększenie majątku JST w ramach PPK. Z tego punktu widzenia istotny jest zarówno wzrost wielkości nominalnych wydatków majątkowych, jak

również wzrost udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Dodatkowo ważną informacją jest poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi. Wzrost wielkości wskaźnika oznacza niższe zapotrzebowanie na środki własne w celu finansowania wydatków majątkowych. Może również oznaczać zmniejszenie potrzeb pożyczkowych przeznaczanych na realizację zadań majątkowych. Wskazania te są tożsame z uwarunkowaniami PPK, których wartości wskaźników rosną (tab.16). Należy zwrócić uwagę na poziom relacji wydatków majątkowych przypadających na 1 mieszkańca oraz udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Wzrost uzyskanych wyników świadczy o dobrej kontynuacji i właściwym sposobie prowadzenia polityki inwestycyjnej członków PPK.

Ryc. 59. Struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków pozabudżetowych.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Struktura finansowania działań rozwojowych odnosi się w szczególności do części kapitałowej wydatków budżetu (ryc.59). Jednym ze źródeł finansowania wydatków majątkowych są środki zewnętrzne. Udział wydatków majątkowych PPK na projekty UE w ostatnich latach spada o 39 % podobnie jak w wydatkach ogółem o 18%. Formuła wskaźnika uwzględnia wydatki majątkowe na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków unijnych. Utrzymujący się w dłuższym okresie wysoki poziom wskaźnika (powyżej 25%) może oznaczać uzależnienie realizacji inwestycji od źródeł zewnętrznych, nie stanowi to jednak zagrożenia dla

PPK, gdyż w 2021 r. miał wartość 22%. Środki zewnętrzne nie stanowią zatem determinującego czynnika finansowania zadań majątkowych PPK.

Z punktu widzenia zdolności do finansowania rozwoju lokalnego istotne jest kształtowanie się poziomu nadwyżki operacyjnej (różnicy między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi). Z jednej strony jest to wymóg ustawowy, a z drugiej jedna z determinant do zwiększania zdolności spłaty i obsługi zadłużenia. Zatem uzyskana nadwyżka operacyjna może zostać przeznaczona na spłatę długu i/lub finansowanie zadań majątkowych w zależności od potrzeb gminy. Pożądany zatem jest wzrost poziomu nadwyżki operacyjnej zarówno brutto oraz nadwyżki operacyjnej netto (pomniejszonej o spłaty zadłużenia). Sytuacja PPK w ostatnich latach jest korzystna, gdyż wartość nadwyżki wzrosła o 140% a pozytywny trend zmian utrzymał się we wszystkich analizowanych wskaźnikach (tab. 17). Wartość wyniku operacyjnego netto informuje bowiem o wysokości środków finansowych, które mogą zostać przeznaczone na wydatki majątkowe. Jest to szczególnie istotne dla oceny zdolności do finansowania nowych inwestycji przez JST.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 18²⁹ stwierdza się, że całkowity prognozowany potencjał finansowy PPK w latach 2022-2030 kształtuje się na poziomie ok. 472 mln zł. Należy jednak pamiętać, że blisko 200 mln zł dotyczy zdolności do spłaty i obsługi nowego długu. Zatem ewentualna decyzja o finansowaniu projektu źródłami zwrotnymi (przychody z tytułu kredytów, pożyczek lub emisji obligacji) będzie skutkowałą zmniejszeniem poziomu środków własnych, które w przyszłości zostaną zaangażowane na spłatę długu wraz z kosztami jego obsługi. Łączna kwota wydatków majątkowych, która nie została podzielona na wieloletnie zadania inwestycyjne wynosi 272 mln zł. Natomiast prognozowana skumulowana nadwyżka operacyjna netto osiągnie poziom 115 mln zł. Z danych jednostkowych wynika, że największe możliwości finansowe w analizowanym okresie będzie posiadała gmina Międzyzdroje oraz gmina Dziwnów. Zaznaczyć należy, że pozostali Partnerzy również posiadają zdolność do finansowania poszczególnych projektów, jednak jest ona uwarunkowana m.in. od ich zakresu i kosztu. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że jest to wstępna ocena potencjału finansowego PPK. Wpływ na sytuację finansową poszczególnych Partnerów będą miały m.in. zmiany budżetu i wieloletnich prognoz finansowych określających zdolność JST do finansowania zadań publicznych. Ponadto istotne jest ryzyko związane z obecną i przyszłą sytuacją społeczno-gospodarczą (np. ryzyko rynkowe,

²⁹ Do analiz przyjęto dane pochodzące z bazy Ministerstwa Finansów dla WPF według stanu na dzień 30.06.2022 r. ze względu na to, że na moment opracowania analizy była to najbardziej aktualna baza MF zawierająca WPF wszystkich JST. Tym samym spełnione zostało kryterium kompletności danych.

inflacji, stóp procentowych), które może zarówno negatywnie, jak i pozytywnie wpływać na możliwości finansowe PPK. Tym samym należy wziąć pod uwagę także ryzyko prawne związane ze zmianami w zakresie systemu finansowego JST. Skutki zmian systemowych będą wpływać na potencjał finansowy Partnerstwa w krótkim i średnim okresie. Z tego względu zaleca się monitorowanie sytuacji finansowej i ryzyka mającego na nią wpływ zarówno na poziomie całego Partnerstwa oraz poszczególnych Partnerów.

Tabela 17. Zrównoważenie elementów budżetu PPK w latach 2015 – 2020.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Dynamika
Relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów bieżących	3,7	8,9	5,7	5,8	3,2	5,1	9	240,01
Relacja nadwyżki operacyjnej pomniejszonej o spłaty długu do dochodów bieżących	-9,4	-2,7	2	1,3	0,5	3	6,8	71,84
Nadwyżka operacyjna na mieszkańca	136,56	396,47	267,43	282,86	163,49	280,02	547,88	401,19
Nadwyżka operacyjna zmniejszona o spłatę długu na mieszkańca	-344,34	-122,65	94,36	60,84	24,91	166,23	413,51	120,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Tabela 18. Potencjał finansowy PPK w latach 2022-2030.

JST	Wyszczególnienie	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Wartości skumulowane
powiat kamieński	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	8 340 918	5 964 832	3 600 631	986 929						18 893 310
	Poziom niepodzielonych wydatków majątkowych	9 695 853	1 164 900	1 807 900	2 277 460						14 946 113
	Wynik operacyjny netto	-1 615 830	164 900	857 900	1 277 460						684 430
DZIWNÓW	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	12 302 260	9 703 200	9 674 480	8 620 480	795 320	1 044 700	1 186 240	1 236 790	1 991 670	46 555 140
	Poziom niepodzielonych wydatków majątkowych	3 063 795	344 620	7 590 000	8 000 000	7 100 000	7 100 000	7 100 000	7 100 000	7 100 000	54 498 415
	Wynik operacyjny netto	-1 736 450	900 000	2 400 000	2 800 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000	13 863 550
GOLCZEWO	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	1 818 120	1 765 532	1 534 203	1 468 537	1 080 826	1 097 464	1 206 398	1 193 293	1 465 023	12 629 396
	Poziom niepodzielonych wydatków majątkowych	3 296 263	1 328 450	1 800 000	1 900 000	2 000 000	2 000 000	2 100 000	2 200 000	2 200 000	18 824 713
	Wynik operacyjny netto	-1 985 215	185 000	400 000	580 000	750 000	800 000	1 000 000	1 200 000	1 400 000	4 329 785
KAMIEŃ POMORSKI	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	6 443 634	4 514 208	4 099 487	3 496 239	2 270 949	1 921 222	1 972 372	1 850 373	2 963 274	29 531 759
	Poziom niepodzielonych wydatków majątkowych	5 845 593	213 539	181 529	248 648	1 216 083	1 969 637	2 846 030	4 410 432	5 055 350	21 986 841
	Wynik operacyjny netto	-325 362	-166 463	493 506	1 139 428	2 078 060	2 831 614	3 708 007	4 468 037	5 055 350	19 282 177
MIĘDZYZDROJE	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	10 804 036	7 649 726	7 690 250	8 332 800	1 752 000	2 577 600	3 076 800	3 907 200	6 187 200	51 977 612
	Poziom niepodzielonych wydatków majątkowych	12 787 836	6 334 409	10 244 417	11 805 373	5 245 039	5 245 039	5 965 035	5 661 705	6 671 882	69 960 735
	Wynik operacyjny netto	-14 897 103	7 625 039	8 509 139	9 435 039	2 685 039	2 685 039	2 685 035	3 101 705	3 111 882	24 940 817
ŚWIERZNO	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	2 462 222	2 148 628	2 464 943	1 820 104	2 093 194	2 114 644	2 262 464	2 234 468	3 147 920	20 748 585
	Poziom niepodzielonych wydatków majątkowych	13 064 698	3 498 575	3 671 575	3 916 575	3 799 575	3 963 575	4 036 575	4 111 575	4 736 575	44 799 298
	Wynik operacyjny netto	1 089 216	2 412 000	2 485 000	2 630 000	2 613 000	2 687 000	2 860 000	3 025 000	3 760 000	23 561 216
WOLIN	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	878 868	3 531 334	3 363 921	3 321 660	63 959	1 025 344	1 743 017	2 135 469	4 156 281	20 219 853
	Poziom niepodzielonych wydatków majątkowych	12 448 468	591 232	2 138 322	5 104 894	6 261 429	5 419 217	5 078 274	4 738 616	4 900 261	46 680 713
	Wynik operacyjny netto	-8 710 790	2 076 540	3 298 322	5 104 894	6 261 429	5 419 217	5 078 274	4 738 616	4 900 261	28 166 763
PPK	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	43 050 058	35 277 459	32 427 914	28 046 749	8 056 248	9 780 974	11 447 291	12 557 593	19 911 368	200 555 655
	Poziom niepodzielonych wydatków majątkowych	60 202 506	13 475 725	27 433 743	33 252 950	25 622 126	25 697 468	27 125 914	28 222 328	30 664 068	271 696 828
	Wynik operacyjny netto	-28 181 534	13 197 016	18 443 867	22 966 821	16 287 528	16 322 870	17 231 316	18 433 358	20 127 493	114 828 738

Źródło: Opracowanie własne na podstawie złożonych WPF według stanu na dzień 30.06.2022 r., Ministerstwo Finansów, <https://www.gov.pl/web/finanse/wieloletnia-prognoza-finansowa>.

3.3.7. Rolnictwo

Przedstawiona poniżej analiza sektora rolniczego ma na celu zaprezentowanie ogólnego obrazu rolnictwa, w tym działalności rolniczej, w odniesieniu do poziomu przedsiębiorczości całego obszaru. Struktura działalności rolniczej w gminach i partnerstwie zaprezentowana została w podziale na: rolnicy indywidualni do 5ha powierzchni gospodarstwa, rolnicy indywidualni powyżej 6ha przedsiębiorstwa rolne wg PKD, Sekcja A, dział 01 (bez leśnictwa). Rolnicy indywidualni i przedsiębiorstwa rolne – liczebność i struktura (tab.19, 20)³⁰. Dla lepszego zobrazowania charakteru rolniczego i okołorolniczego gmin (w szczególności tych nadmorskich) pokazano strukturę przedsiębiorstw wg PKD – Sekcja A, tj. w rozkładzie na Rolnictwo, Leśnictwo i Rybactwo³¹. Największą aktywność działalności rolniczej odnotowano na obszarze gminy Wolin oraz Kamienia Pomorskiego, mniejszą w gminach Golczewo i Świerzno. Liczba rolników spada w ostatnich latach z 819 w 2017 r do 671 w 2021 r., nie występuje specjalizacja rolnictwa, gdyż w 2021r. na obszarze PPK funkcjonowało jedno gospodarstwo w dziale wyłącznej specjalnej produkcji rolnej. Udział rolników indywidualnych w rolnictwie gminy - % liczebności pokazuje stosunek rolników prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne (do 6ha, pow. 6ha i działy specjalne produkcji rolnej) do całości działalności rolniczej, tj. rolnicy i przedsiębiorstwa rolne razem (tab.21). W 2020 r. dla obszaru PPK wskaźnik miał wartość 85,8% największy udział rolników indywidualnych odnotowano w gminach Wolin i Kamień Pomorski (88,6%, 88,1%). W gminie rolniczej Świerzno 82,5 % i Golczewie 81,1%. Indywidualne gospodarstwa rolne versus gospodarstwa ogółem stanowią w obszarze PPK 97,7% (powiat kamieński w 2020 r.³²) jest to wartość zbliżona do regionu i mniejsza niż w kraju (97,5%, 99,4%). Tab. 20 wskazuje strukturę gospodarstw rolnych według wielkości, w gminach Dziwnów i Międzyzdroje sektor rolniczy nie występuje, gdyż liczebność gospodarstw jest bardzo niska (3 gospodarstwa poniżej 5 ha, 6 gospodarstw poniżej 5 ha). Na

³⁰ Podział rolników indywidualnych na kategorie „do 6ha powierzchni gospodarstw rolnych” i „powyżej 6ha powierzchni gosp. rolnego” wynika z metodyki zbierania danych KRUS (dla porównania pokazano indywidualne gospodarstwa rolne wg podziału na wielkości zastosowane w Powszechnym Spisie Rolnym 2020 - do 5ha, 5-10ha, 10-15ha, pow. 15ha).

³¹ Jako pracujących w rolnictwie indywidualnym nie uwzględniono „pozostałych ubezpieczonych” w KRUS ze względu na brak rozróżnienia w KRUS na pomocników rolników, dzieci i innych korzystających z ubezpieczenia zdrowotnego rolników

³² Źródło: Powszechny Spis Rolny.

obszarze PPK przeważają gospodarstwa małe do 5 ha (35%) i te większe powyżej 15 ha (34%).

Tabela 19. Rolnicy indywidualni i przedsiębiorstwa rolne – liczebność obszar PPK.

Gmina (rok)	2016 do 6 ha	2016 pow. 6 ha	2016 przeds. roln.	2018 do 6 ha	2018 pow. 6 ha	2018 przeds. roln.	2020 r., do 6 ha	2020 pow. 6 ha	2020 przeds. roln.
Dziwnów	1	0	1	1	0	1	1	0	0
Golczewo	76	80	39	71	78	35	62	71	31
Kamień Pomorski	127	158	31	101	142	30	92	129	30
Międzyzdroje	9	0	3	5	0	4	4	0	4
Świerzno	43	70	23	41	68	21	37	57	20
Wolin	140	178	44	130	152	40	122	141	34
Partnerstwo	396	486	141	349	440	131	318	398	119

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechny Spis Rolny.

Tabela 20. Indywidualne gosp. rolne wg. wielkości, struktura (%) w 2020 r.

Gmina (%)	<5ha	5<10 ha	10<15ha	>15ha
Dziwnów	-	-	-	-
Golczewo	37	17	9	37
Kamień Pomorski	33	21	11	34
Międzyzdroje	100	0	0	0
Świerzno	32	22	12	34
Wolin	36	18	13	33
Partnerstwo	35	19	12	34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechny Spis Rolny.

Tabela 21. Udział rolników indywidualnych w rolnictwie gminy PPK - % liczebności.

Gmina (%)	2016	2018	2020
Dziwnów	-	-	-
Golczewo	80,2	81,0	81,1
Kamień Pomorski	90,2	89,1	88,1
Międzyzdroje	78,6	55,6	50,0
Świerzno	83,1	83,8	82,5
Wolin	87,8	87,6	88,6
Partnerstwo	86,3	85,8	85,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRUS.

W obszarze PPK udział działalności pozarolniczej jest wysoki, w gminach Dziwnów i Międzyzdroje dominują takie aktywności w przypadku indywidualnych rolników, przedsiębiorstw pozarolniczych i gospodarstw. W gminach Kamień Pomorski i Wolin

odnotowano dużą aktywność w przypadku obu rolniczej i pozarolniczej działalności gospodarczej (tab.22, tab.23). Udział pozarolniczej działalności jest wysoki w całym obszarze PPK (75%), najwyższy w Dziwnowie i Międzyzdrojach (88%, 87% w 2020 r.), wysoki w Wolinie (70%) i Kamieniu Pomorskim (69%), Golczewie (61%) i Świerznie (59%). W Dziwnowie dominują pozarolnicza działalność gospodarcza i przedsiębiorstwa pozarolnicze.

Tabela 22. Rolnictwo vs działalność pozarolnicza w obszarze PPK – liczebność.

Gmina	2016 r., rolnicy indywid.	2016 r., przed. roln.	2016 r., pozaroln. dz.gosp.	2016 r., przeds. pozar.	2020 r., rolnicy indywid.	2020 r., przed. roln.	2020r., pozaroln. dz.gosp.	2020 r., przeds. pozar.
Dziwnów	1	1	860	107	1	0	931	131
Golczewo	156	39	306	29	133	31	335	50
Kamień Pomorski	286	31	1000	197	223	30	1054	210
Międzyzdroje	11	3	1126	171	4	4	1121	177
Świerzno	113	23	184	5	94	20	195	24
Wolin	318	44	855	90	263	34	931	107
Partnerstwo	885	141	4331	599	718	119	4567	699

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRUS.

Tabela 23. Rolnictwo i działalność pozarolnicza w obszarze PPK – struktura (%).

Gmina wartość (%)	2016 r., rolnicy indywid.	2016 r., przed. roln.	2016 r., pozaroln. dz.gosp.	2016 r., przeds. pozar.	2020 r., rolnicy indywid.	2020 r., przed. roln.	2020r., pozaroln. dz.gosp.	2020 r., przeds. pozar.
Dziwnów	0	0	89	11	0	0	88	12
Golczewo	29	7	58	5	24	6	61	9
Kamień Pomorski	19	2	66	13	15	2	69	14
Międzyzdroje	1	0	86	13	0	0	86	14
Świerzno	35	7	57	1	28	6	59	7
Wolin	24	3	65	7	20	3	70	8
Partnerstwo	15	2	73	10	12	2	75	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRUS.

Udział rolnictwa w gospodarce PPK jest wysoki w gminach Świerzno i Golczewo najwyższy w 2020 r. wyniósł 34,2% i 29,9%. W Wolinie 22,2% i Kamieniu Pomorskim nieco mniejszy 16,7%. W gminach nadmorskich Międzyzdroje i Dziwnów jest

znikomy (tab.24)³³. Biorąc jednak pod uwagę strukturę przedsiębiorstw w podziale na rolnictwo, rybactwo i leśnictwo³⁴ (tab.25) rybactwo w Partnerstwie ogółem stanowi 43%, a dominuje właśnie w gminie Dziwnów 100% i w Międzyzdrojach 76%, w Wolinie 43% i 35% w Kamieniu Pomorskim. Rolnictwo przeważa w gminach Golczewo, Świerzno, Kamień Pomorski i Wolin. Udział leśnictwa jest znaczny w gminach Świerzno i Golczewo (39% i 32%).

Tabela 24. Rolnictwo w gospodarce gmin obszaru PPK (% liczebności).

Gmina (%)	2016	2018	2020
Dziwnów	0,2	0,2	0,1
Golczewo	36,8	35,0	29,9
Kamień Pomorski	20,9	18,1	16,7
Międzyzdroje	1,1	0,7	0,6
Świerzno	41,8	37,1	34,2
Wolin	27,2	25	22,2
Partnerstwo	17,2	15,4	13,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRUS.

Struktura ubezpieczonych w KRUS kobiet i mężczyzn w 2020 roku w rolnictwie wskazuje na przewagę mężczyzn nad kobietami (tab.26), biorąc pod uwagę wiek najwięcej ubezpieczonych mężczyzn i kobiet odnotowano w wieku średnim i starszym (tab.27). Ryc. 60 obrazuje znaczną przewagę osób ubezpieczonych w ZUS 14,4 tys. w 2021 r., a nie w KRUS 1,1 tys. osób. Liczba emerytów przewyższa rencistów, w ostatnich latach obserwujemy ogólny trend spadkowy zarówno w zakresie liczby emerytów, rencistów oraz rent rodzinnych korzystających z KRUS spada z 991 w 2017 r. do 844 w 2020 r. Dochody budżetu gmin PPK z tytułu podatku rolnego wzrosły z 4,56 mln PLN w 2017 r. do 5,09 mln PLN w 2020r., podobnie jak dochody z tytułu podatku rolnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wzrosły z 96,4 tys. PLN do 110,0 tys. PLN.

³³ Udział rolnictwa w gospodarce gminy [% liczebności] Liczba rolników indywidualnych i przedsiębiorstw rolnych (Sek. A, dz. 01) do całości (rolnicy, pozarolnicza działalność gospodarcza, przedsiębiorstwa ogółem).

³⁴ PKD, Sekcja A Prezentacja struktury przedsiębiorstw (liczebnie i procentowo) wg PKD – Sekcja A: dział 01 – Rolnictwo, dz. 02 – Leśnictwo, dz. 03 – Rybactwo.

Tabela 25. Przedsiębiorstwa wg. PKD, Sek. A, Działy 01, 02, 03 obszar PPK - struktura (%).

Gmina wartość (%)	2016 r. rolnictwo	2016 r. leśnictwo	2016 r. rybactwo	2018 r. rolnictwo	2018 r. leśnictwo	2020 r. rybactwo	2020r. rolnictwo	2020 r. leśnictwo	2020r. rybactwo
Dziwnów	3	0	98	2	0	98	0	0	100
Golczewo	71	27	2	67	31	2	66	32	2
Kamień Pomorski	53	17	31	54	14	32	53	12	35
Międzyzdroje	9	12	79	13	13	74	12	12	76
Świerzno	58	38	5	57	38	5	56	39	6
Wolin	48	13	38	46	15	39	43	14	43
Partnerstwo	44	18	38	43	18	39	41	18	41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRUS.

Tabela 26. Ubezpieczeni w KRUS w obszarze PPK - wg. płci w 2020 r.

Gmina	kobiety	mężczyźni
Dziwnów	1	0
Golczewo	66	87
Kamień Pomorski	112	153
Międzyzdroje	1	4
Świerzno	49	65
Wolin	120	173
Partnerstwo	349	482

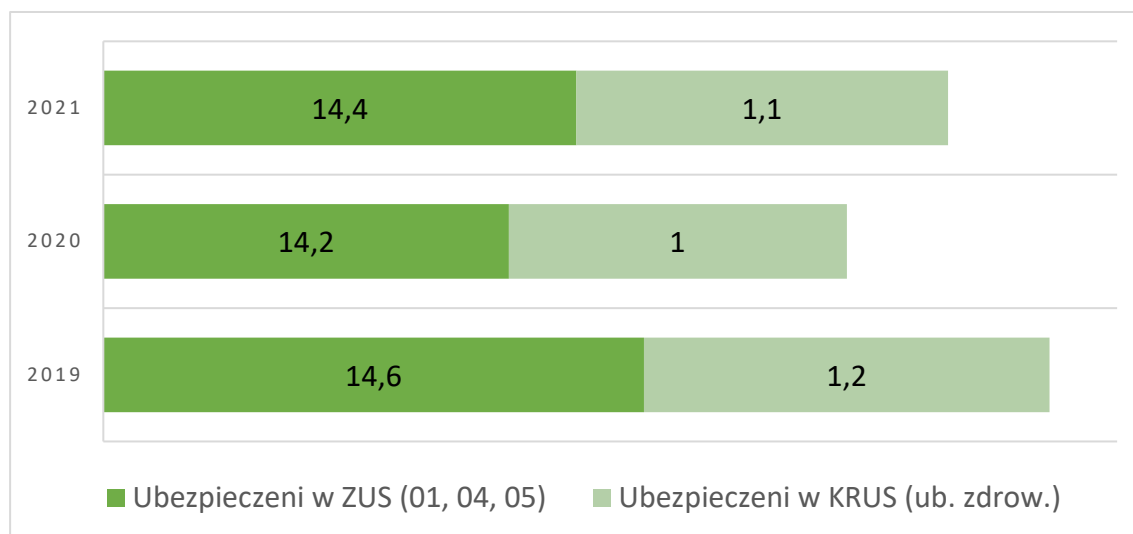
Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRUS.

Tabela 27. Ubezpieczeni w KRUS w obszarze - grupy wiekowe wg. płci - struktura % 2020 r.

Gmina wartość (%)	K_18-36	K_37-54	K>54	M_18-36	M_37-54	M>54
Dziwnów	0	100	0	0	0	0
Golczewo	29	55	17	23	40	37
Kamień Pomorski	16	54	30	19	44	37
Międzyzdroje	0	100	0	0	25	75
Świerzno	24	53	22	23	40	37
Wolin	14	55	31	20	39	40
Partnerstwo	19	54	27	21	41	39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRUS.

Ryc. 60. Powiat kamieński - ZUS vs KRUS w latach 2019-2021 (tys.).

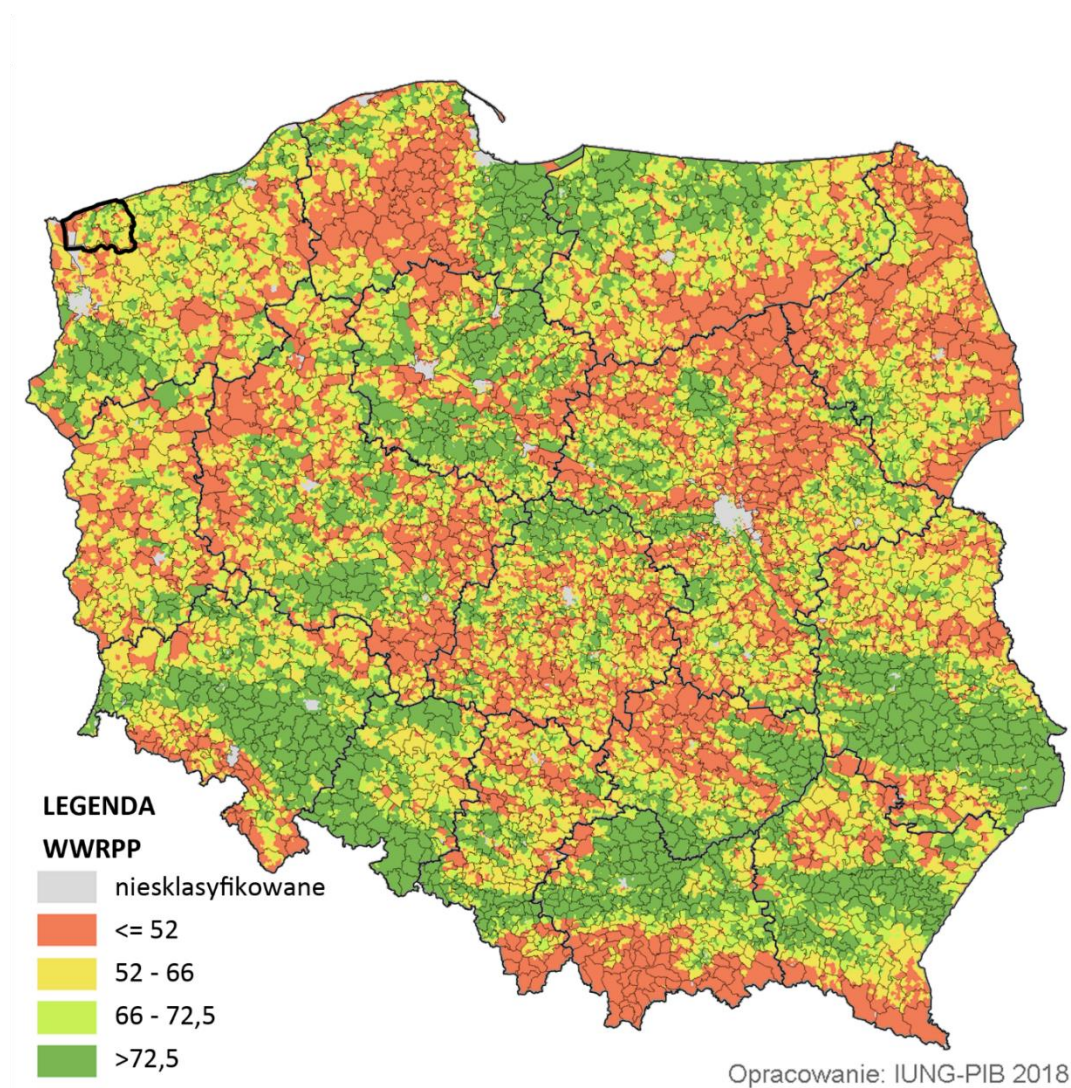


Źródło: Opracowanie własne na podstawie ZUS/KRUS.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WRPP) odzwierciedla potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynikający z warunków naturalnych, pozwala na ilościową i przestrzenną ocenę czynników naturalnych, decydujących o potencjalnej wydajności plonów na poziomie lokalnym. WRPP jest wskaźnikiem zintegrowanym bazującym na ocenie wskaźników poszczególnych elementów siedliska takich jak: jakość i przydatność gleb, stosunki wodne gleb, rzeźba terenu oraz agroklimat³⁵. Ryc. 61 obrazuje jednoznacznie, że na obszarze PPK obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania zajmują niewielki odsetek powierzchni.

³⁵ <http://onw.iung.pulawy.pl/specyficzne/wwrpp>

Ryc. 61. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.



Źródło: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy 2018.

3.3.8. Turystyka

Specyfika położenia PPK, wiążące się z nim duże bogactwo przyrodnicze i kulturowe sprawiają, że jest to obszar o dużym potencjale turystyczno-kulturowym, w którym występują korzystne uwarunkowania do rozwoju turystyki aktywnej i wypoczynkowej, kulturowej, uzdrowiskowej.

Do najważniejszych potencjałów PPK należą zasoby środowiska naturalnego i dziedzictwo kulturowe. Jak wskazuje raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kamieńskiego bogate dziedzictwo historyczne oraz mnogość atrakcji o charakterze kulturowym sprawiają, że jest jednym z najważniejszych celów wyjazdów turystyki kulturowej w województwie. Wybrzeże Morza Bałtyckiego oraz atrakcyjne miejscowości wypoczynkowe z kąpieliskami nadmorskimi (m.in. Międzyzdroje, Dziwnów) w znacznym stopniu determinują charakter omawianej przestrzeni turystycznej, nadając jej wyraźnie określone funkcje rekreacyjne. Turystyka kulturowa stanowi jednak alternatywę dla przebywających nad morzem wczasowiczów. Dobrze wypromowane wydarzenia kulturowe (np. Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie, Festiwal Gwiazd w Międzyzdrojach czy Festiwal Muzyki Organowej w Kamieniu Pomorskim), sportowe (Festiwal Gwiazd Sportu w Dziwnowie, Golczewski Triathlon, Regaty żeglarskie na Zalewie Kamieńskim) oraz miejsca historyczne (m.in. Osiedle Katedralne w Kamieniu Pomorskim, grodzisko w Lubinie czy rekonstrukcja osady wikińskiej w Wolinie) przyczyniają się do budowania regionalnej tożsamości. Nowe, kreowane w ostatnich latach oferty turystyczne nie posiadają jeszcze wyraźnie ukształtowanej strategii, która pozwoliłaby na rozwój odrębnej i rozpoznawalnej poza regionem przestrzeni turystyki kulturowej. Analiza potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kamieńskiego pozwoliła na wskazanie kluczowych form turystyki kulturowej (zabytki, miejsca historyczne, muzea i eventy kulturowe, szlaki kulturowe), które mają najlepsze warunki rozwojowe³⁶.

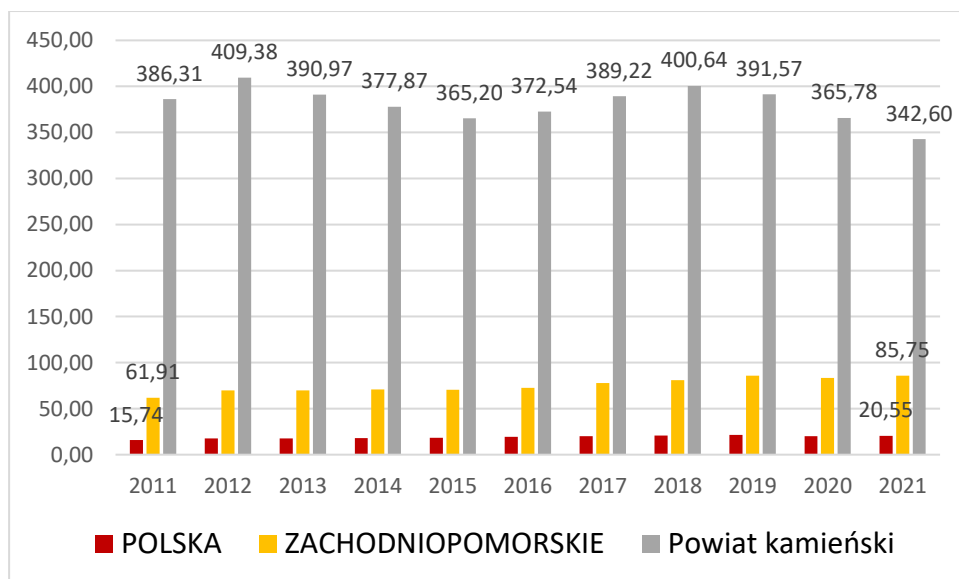
Atrakcyjną formą rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnej gospodarki najczęściej wskazywaną przez mieszkańców i przedstawicieli lokalnych instytucji jest zatem turystyka, która oferuje elastyczną formę prowadzenia zróżnicowanej działalności wodno-lądowej (szczególnie istotne w kontekście sezonowości ruchu turystycznego). Wskazane atrakcje przyrodniczo-kulturowe łączą liczne wyznaczone trasy turystyczne. Istnieje baza noclegowa różnego rodzaju, urządzono wiele plaż,

³⁶ Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu kamieńskiego. T. Duda. Turystyka Kulturowa, Nr 3/2019.

stref rekreacji. Dostępność infrastruktury komunikacyjnej i turystycznej, bogata oferta turystyki zdrowotnej stanowią istotny czynnik rozwojowy dla obszaru PPK.

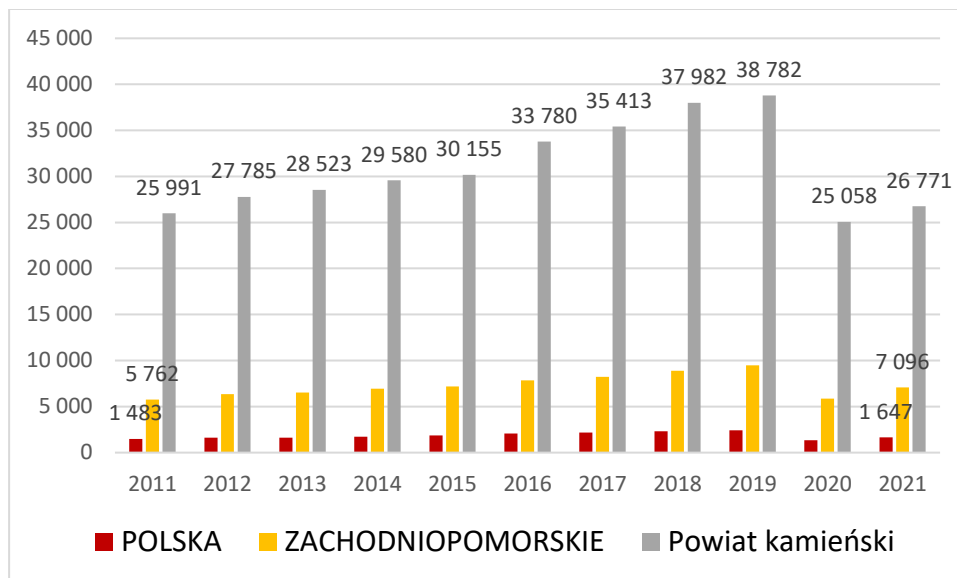
Uwarunkowania wyjściowe i obecne powiatu w odniesieniu do regionu i kraju są bardzo korzystne, gdyż liczba obiektów i miejsc noclegowych jest wyższa. Liczba obiektów noclegowych w powiecie kamieńskim sukcesywnie rosła w ostatnim dziesięcioleciu z 130 obiektów (2011 r.) do 175 obiektów (2021 r.). Sytuacja ta nie oznacza jednak adekwatnego wzrostu miejsc noclegowych, ponieważ w ostatniej dekadzie odnotowano dużą dynamikę zmian na którą wpływ miała pandemia, która ograniczyła działalność turystyczną w ostatnich dwóch latach. W porównaniu z 2011 r. liczba miejsc noclegowych spadła z 386 do 343 na 1000 osób w 2021 r. (ryc. 62). Zasób miejsc noclegowych zmniejszył się o 10 %. Malejącej liczbie miejsc noclegowych towarzyszył spadek wykorzystanych noclegów, liczba udzielonych noclegów dynamicznie rosła do 2019 r. po czym znacznie spadła w wyniku ograniczeń pandemicznych (ryc.63, ryc.64). Trend w obszarze PPK odzwierciedla sytuację w kraju i regionie, gdzie pandemia miała zasadniczy wpływ na ten sektor gospodarki.

Ryc. 62. Miejsca noclegowe w obszarze PPK na 1000 ludności w latach 2011-2021.



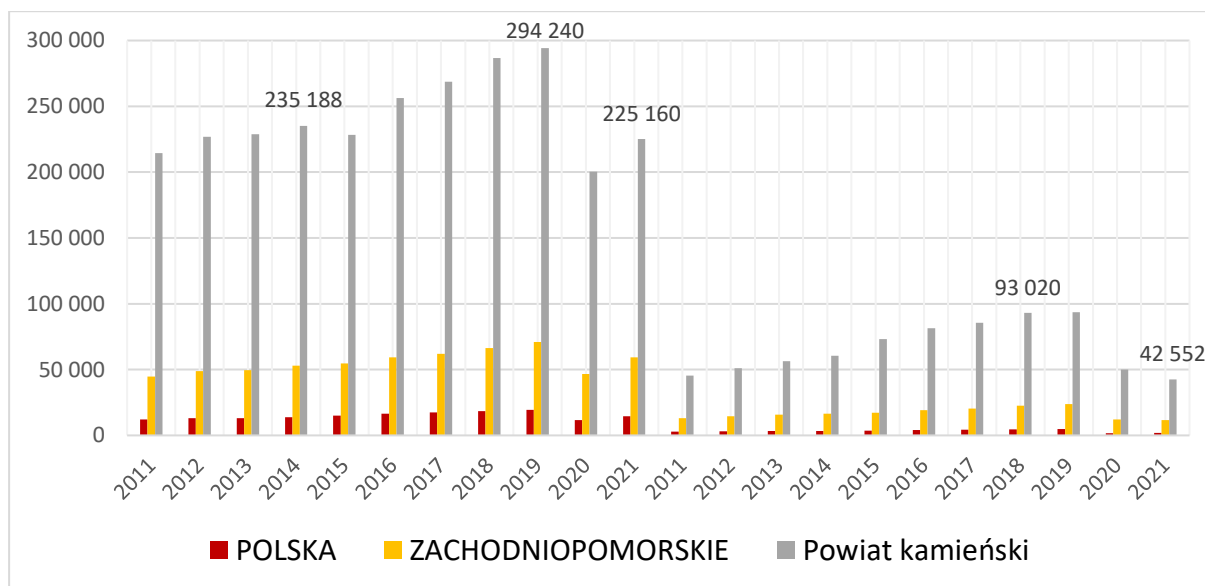
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

Ryc. 63. Udzielone noclegi w obszarze PPK na 1000 ludności w latach 2011-2021.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

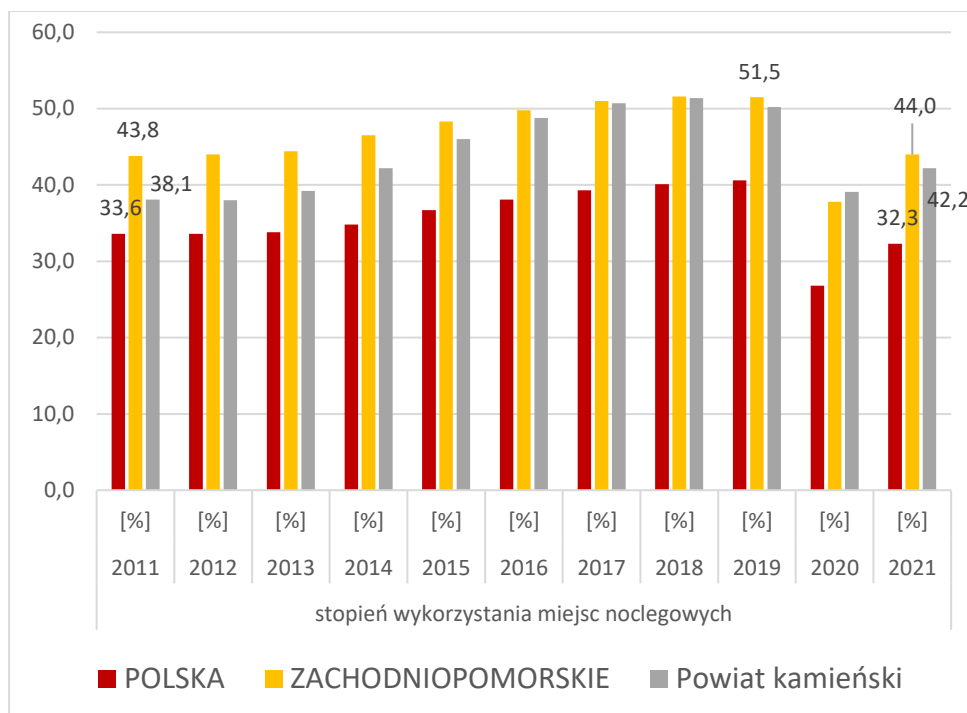
Ryc. 64. Noclegi udzielone turystom krajowym i zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na 10 tys. mieszkańców w latach 2011-2021.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

Niewątpliwie znaczący potencjał i tradycje w tym zakresie nie są w pełni wykorzystane. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych dynamicznie rósł do 2019 r. osiągając wartość 51,5% a następnie spadł do 42,2%, jest to nieco mniej niż w województwie (44%) i znacznie więcej niż w kraju (32%) (ryc.65).

Ryc. 65. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych obszaru PPK w latach 2011-2021.



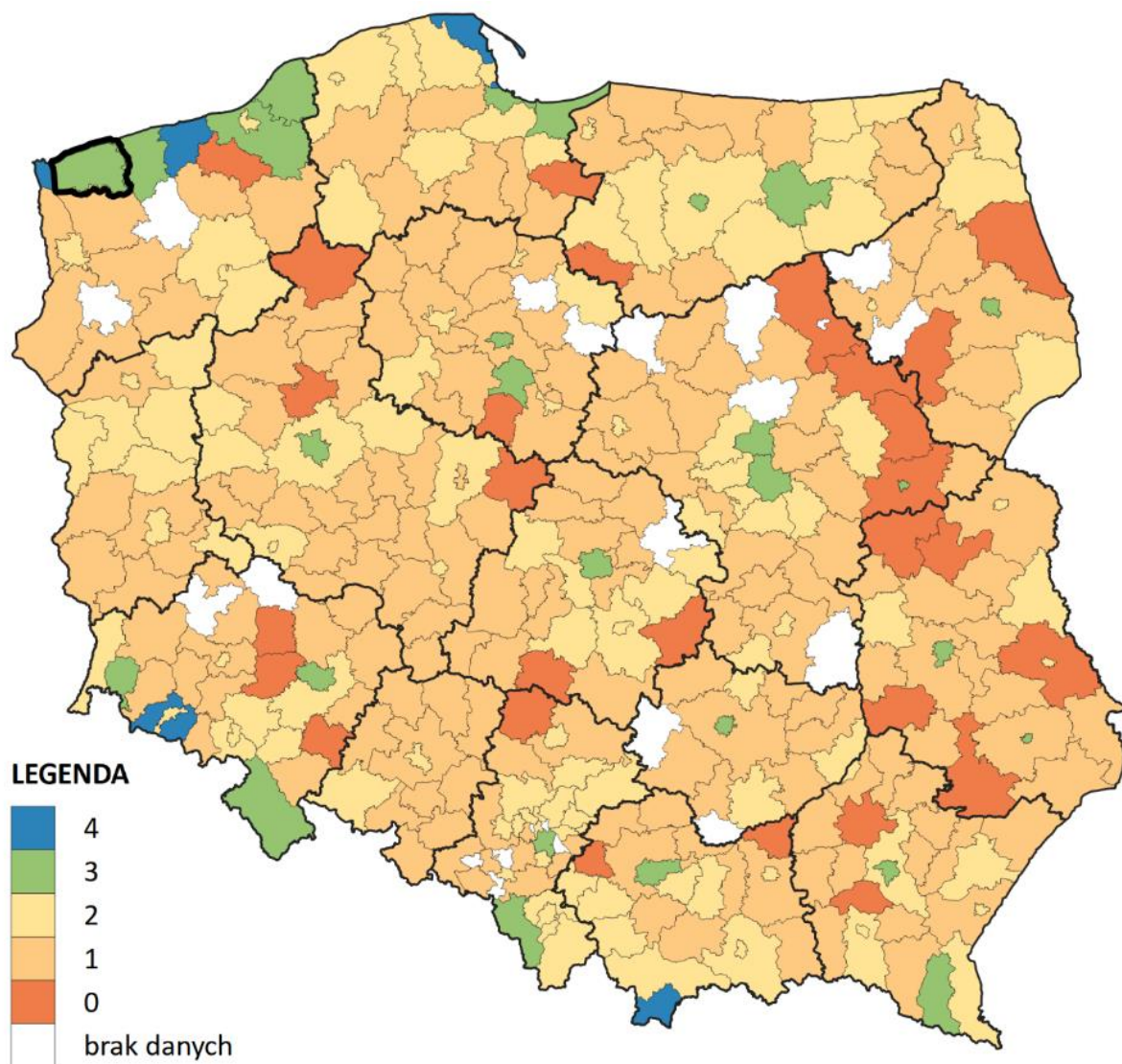
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Do największych obiektów noclegowych oferujących również usługi Wellness & SPA należą: Vienna House Amber Baltic **** Międzyzdroje, Apartament Onyx Aquamarina **** Międzyzdroje, Onyx Family *** Międzyzdroje, Apartament Piano *** Międzyzdroje, Apartamenty Seaside Gardenia by Renters *** Dziwnów.

Na tle województwa zachodniopomorskiego, wskaźnik syntetyczny rozwoju funkcji turystycznej, prezentuje się bardzo korzystnie - został określony na poziomie 3 (poziom 3 rozwoju funkcji (ryc.66)³⁷. Pozycja określająca poziom rozwoju funkcji turystycznej jednostki terytorialnej jest miarą ilościową odzwierciedlającą jedynie liczbę miejsc noclegowych oraz turystów na danym obszarze (w przeliczeniu na jego powierzchnię oraz ludność). Nie uwzględnia jakościowych miar stopnia rozwoju funkcji turystycznej jednostki terytorialnej, w szczególności struktury miejsc noclegowych pod względem ich rodzaju.

³⁷ Syntetyczny wskaźnik rozwoju funkcji turystycznej (WRFT) jest wystandaryzowany i przyjmuje wartość od 0 do 4, gdzie 0 to bardzo niska, zaś 4 to bardzo wysoka pozycja określająca stopień rozwoju funkcji turystycznej obszaru.

Ryc. 66. Pozycja powiatów wg syntetycznego wskaźnika rozwoju funkcji turystycznej (2019).



Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych BDL GUS oraz metodyki A. Szromka.

Atrakcyjność turystyczna obszaru PPK postrzegana jest jako kluczowy oraz niedostatecznie wykorzystany czynnik rozwoju obszaru i poprawy, zarówno sytuacji społeczno-ekonomicznej, jak też jakości życia. Świadczą o tym wskazane dane ilościowe, jak i jakościowe, ponieważ dla wszystkich respondentów mieszkańców, młodzieży oraz liderów z obszaru jego rozwój jest nieodłącznie związany z wykorzystaniem potencjału turystycznego.

Wskazane uwarunkowania rozwoju gospodarczego obszaru PPK:

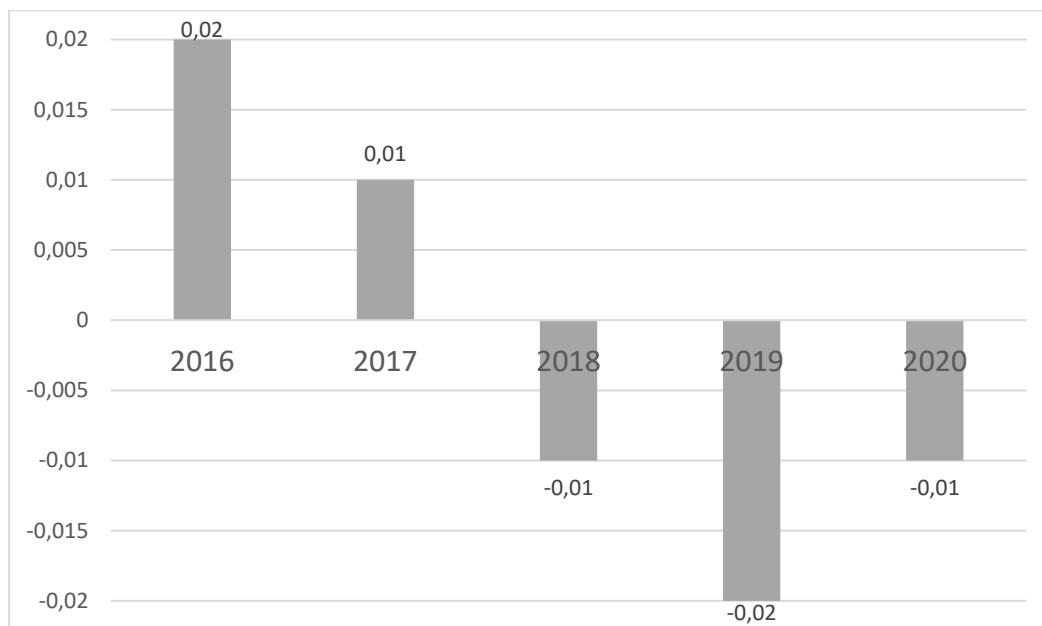
- dynamiczny rozwój gospodarczy wyhamowuje;
- korzystna sytuacja w zakresie potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki;
- dobra sytuacja materialna mieszkańców;
- sytuacja na rynku pracy definiuje negatywny trend rozwojowy;
- aktywność gospodarcza rośnie na przestrzeni lat;
- rozwój odbywa się w tradycyjnych sektorach gospodarki;
- mikro przedsiębiorstwa stanowią siłę napędową lokalnej gospodarki;
- potencjał inwestycyjny maleje;
- struktura inwestycji działalności gospodarczej - powierzchnia budynków dedykowanych na usługi turystyczne jest największa i wykazuje dużą dynamikę zmian, powierzchnia budynków dla działalności handlu i usług rośnie;
- negatywne zjawiska w obszarze rynku pracy: zmniejszające się zasoby kapitału ludzkiego, wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych, zmniejszająca się liczba absolwentów szkół średnich oraz zmniejszająca się liczba ofert pracy i bardzo wysoki poziom bezrobocia rejestrowanego;
- alternatywą dla rynku pracy jest napływ obcokrajowców, których aktywność zawodowa sukcesywnie rośnie, utrzymanie potencjału siły roboczej zapewni również aktywność seniorów;
- handel hurtowy i detaliczny, budownictwo i działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi to trzy kluczowe obszary gospodarcze skupiające w sobie najwięcej ludności pracującej;
- działalność w handlu, kulturze i rozrywce to najatrakcyjniejsze obszary dla ludzi młodych, dużym zainteresowaniem cieszy się również praca w usługach;
- spadła liczba mieszkańców osiągających dochody;
- sukcesywny wzrost płac jednak niższy niż w kraju i regionie;
- odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej spada;
- duży potencjał turystyczno-kulturowy umożliwiający rozwój turystyki aktywnej i wypoczynkowej, kulturowej, uzdrowiskowej;
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich (rybactwo, leśnictwo, pozarolnicza działalność gospodarcza);
- stan finansów lokalnych partnerstwa kształtuje się na przeciętnym poziomie, wykazuje także pozytywny trend zmian.

3.4. Wymiar środowiskowo-przestrzenny

Sytuacja przestrzenna i wynikające z niej przestrzenne uwarunkowania rozwoju Partnerstwa zostały zdiagnozowane w oparciu o opracowania własne oraz prace Regionalnego Biura Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie - wyciągi z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, przyjętego uchwałą Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 24 czerwca 2020 r.

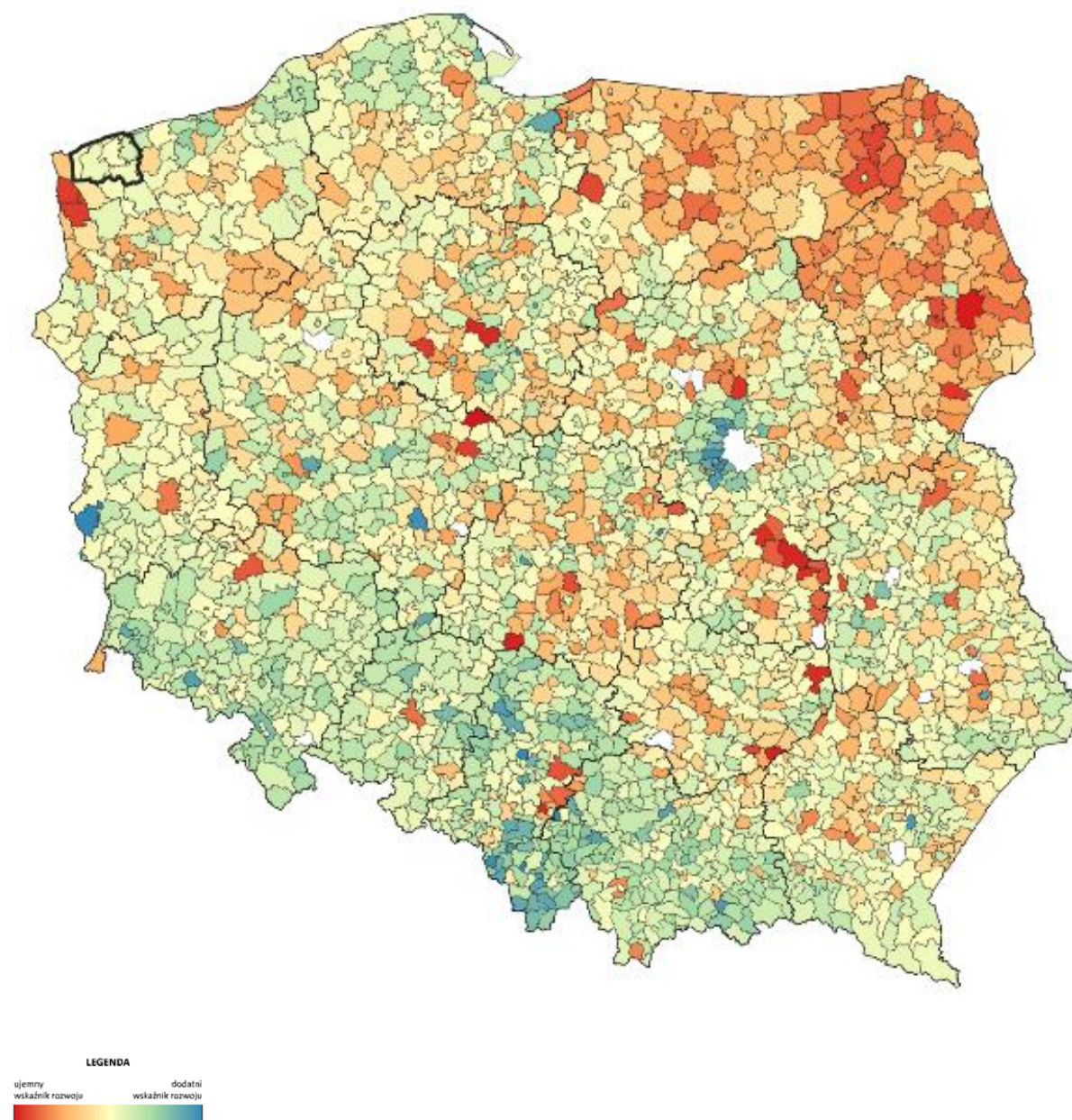
3.4.1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

Ryc. 67. Wskaźnik rozwoju obszaru PPK w wymiarze środowiskowo-przestrzennym w latach 2016-2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL – partnerstwa.

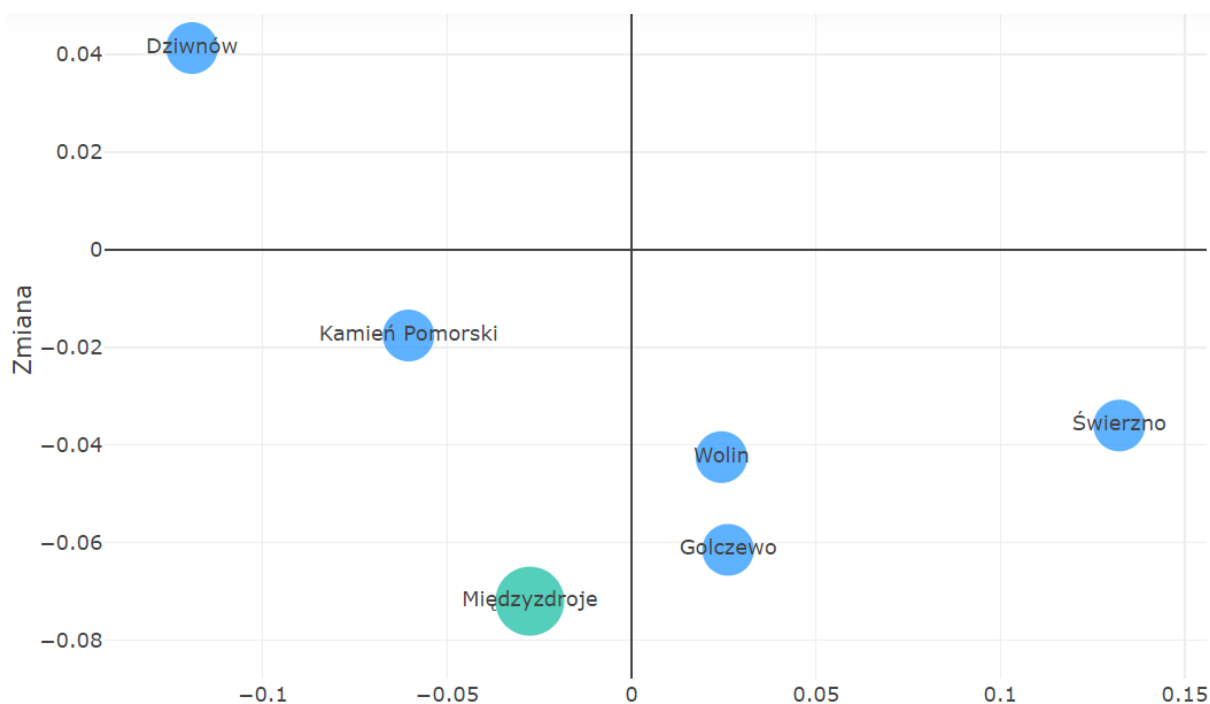
Ryc. 68. Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju gmin PPK (2020 r.).



Źródło: Opracowanie własne ZMP.

Wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowo - przestrzennym obrazuje dużą dynamikę i niekorzystne zmiany, które zachodzą w ostatnich latach w obszarze PPK (ryc.67, ryc.68). Poziom rozwoju jest niższy niż w grupie porównawczej (-0,01), gdyż w ostatnich pięciu latach zaobserwowano gwałtowny spadek wartości wskaźnika. Świadczy to o pogarszającej się sytuacji w odniesieniu do ładu przestrzennego (-0,34) i lokalnego środowiska przyrodniczego (-0,25). Dostępność komunikacyjna obszaru w obu wymiarach zewnętrznym i wewnętrznym zachowuje korzystną tendencję zmian (ryc.70).

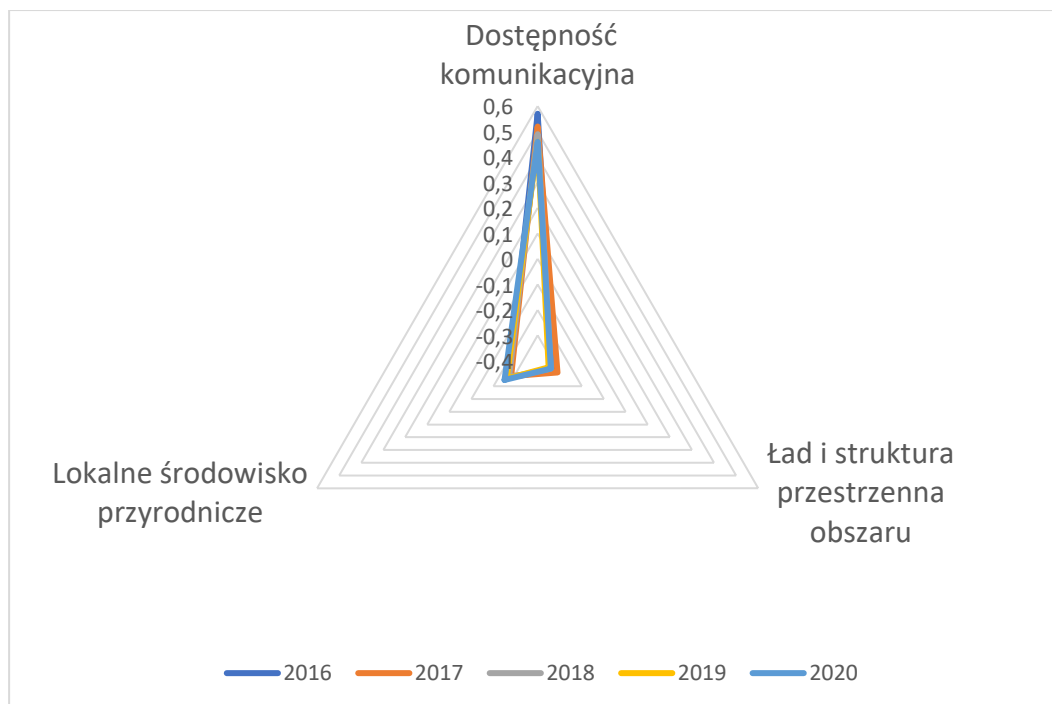
Ryc. 69. Wymiar środowiskowo - przestrzenny zróżnicowanie wewnętrzne obszaru PPK.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – partnerstwa.

Podobnie jak w przypadku pozostałych wymiarów społecznego i gospodarczego, w wymiarze środowiskowo-przestrzennym obszaru PPK wewnętrzne zróżnicowanie jest duże (2020r.). Najkorzystniejszą sytuację w tym zakresie posiada gmina Świerzno, ma najwyższą wartość dodatnią wskaźnika (0,13) jednak dynamika zmian jest ujemna (-0,04). Golczewo i Wolin odnotowały już niekorzystne zmiany jednak nie mają one dużego wpływu na bieżące uwarunkowania rozwojowe, gdyż obie gminy zachowują wartości dodatnie (0,03; 0,02). Dziwnów znajduje się w niekorzystnej sytuacji (-0,12) jednak odnotowuje korzystne zmiany, w przeciwieństwie do gmin Kamień Pomorski i Międzyzdroje, gdzie wyraźnie widoczne są ujemne wartości (-0,06; -0,03) i dynamika zmian (-0,02; -0,07) (ryc.69).

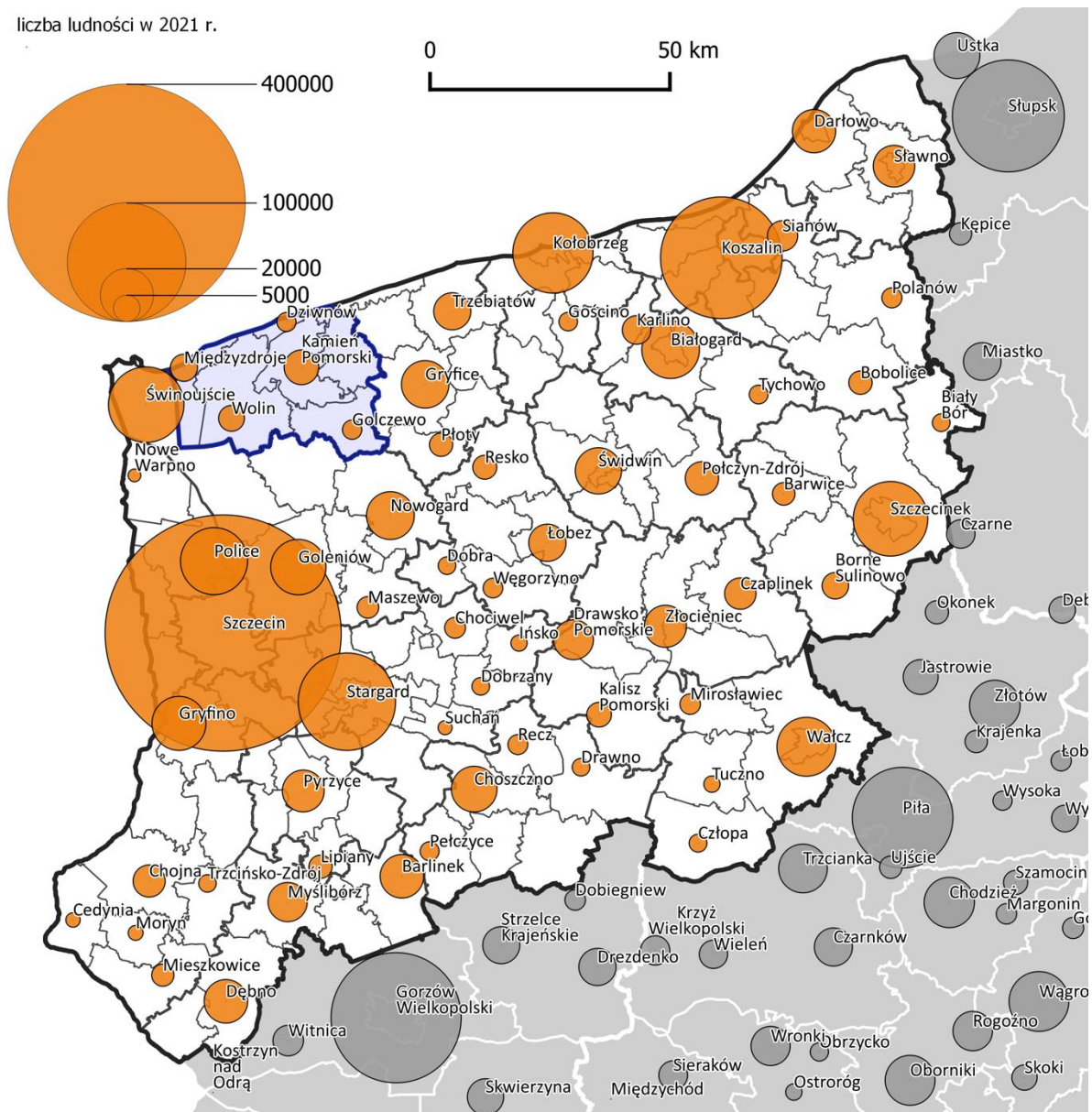
Ryc. 70. Wskaźnik rozwoju środowiskowo-przestrzennego PPK w obszarach w latach 2016-2020.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL – partnerstwa.

3.4.2. Uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia Partnerstwa w regionie/kraju

Ryc. 71. Sieć miast w otoczeniu partnerstwa wg liczby ludności.



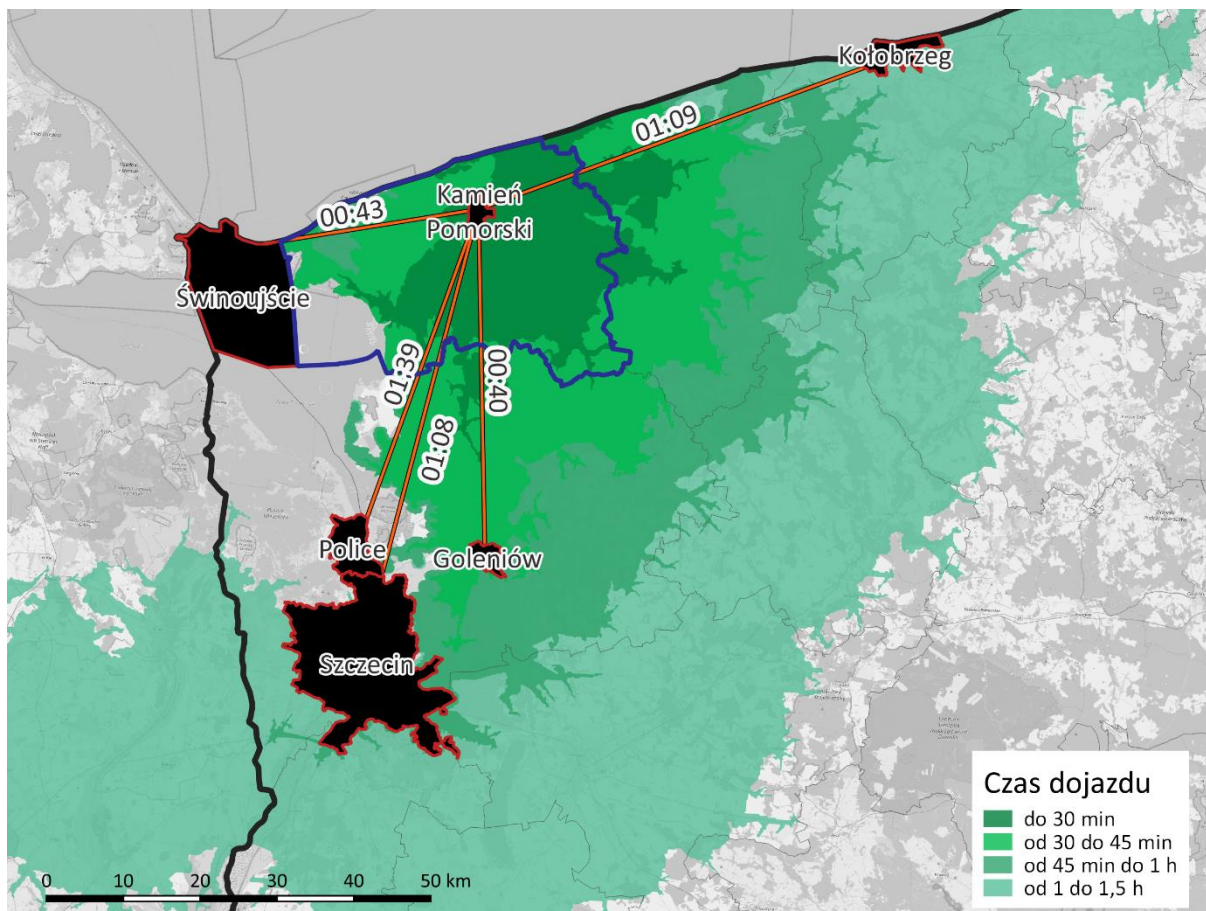
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Partnerstwie powiatu kamieńskiego znajduje się 5 miast oraz 108 miejscowości wiejskich (ryc.71). Odsetek ludności miejskiej wynosi 51,3 %. Jest niższy niż wskaźnik krajowy (59,8%) i niższy od wskaźnika dla województwa zachodniopomorskiego (68,1%), które znajduje się pod tym względem na trzecim miejscu w Polsce, po śląskim i dolnośląskim.

W efekcie czas dojazdu samochodem do Szczecina wynosi nieco ponad 1 godzinę. Na ryc. 73 przedstawiono analizę dostępności czasowej najważniejszych ośrodków miejskich w otoczeniu Partnerstwa. Czasy dojazdu zostały oszacowane dla dnia powszedniego, poza sezonem turystycznym i poza godzinami szczytu (09.03.22. godz. 12.00 – środa).

Położenie obszaru Partnerstwa daje możliwość wykorzystania atrakcji turystycznych lub rekreacyjno-wypoczynkowych obszaru w ofercie jednodniowej lub weekendowej skierowanej do mieszkańców Szczecina. Wpływa także pozytywnie na możliwości dostępu mieszkańców obszaru Partnerstwa do usług i miejsc pracy oferowanych w aglomeracji szczecińskiej. Położonymi najbliższymi miastami, których wielkości pozwalają na zaoferowanie poszerzonej oferty usługowej, są Świnoujście (40,5 tys. mieszkańców) i Goleniów (21,8 tys. mieszkańców) oddalone o 50-55 km, do których dojazd z Kamienia Pomorskiego trwa około 40 minut. Dojazd do Kołobrzegu (45,7 tys. mieszkańców) zajmuje ponad 1 godzinę, co obniża konkurencyjność jego oferty usługowej.

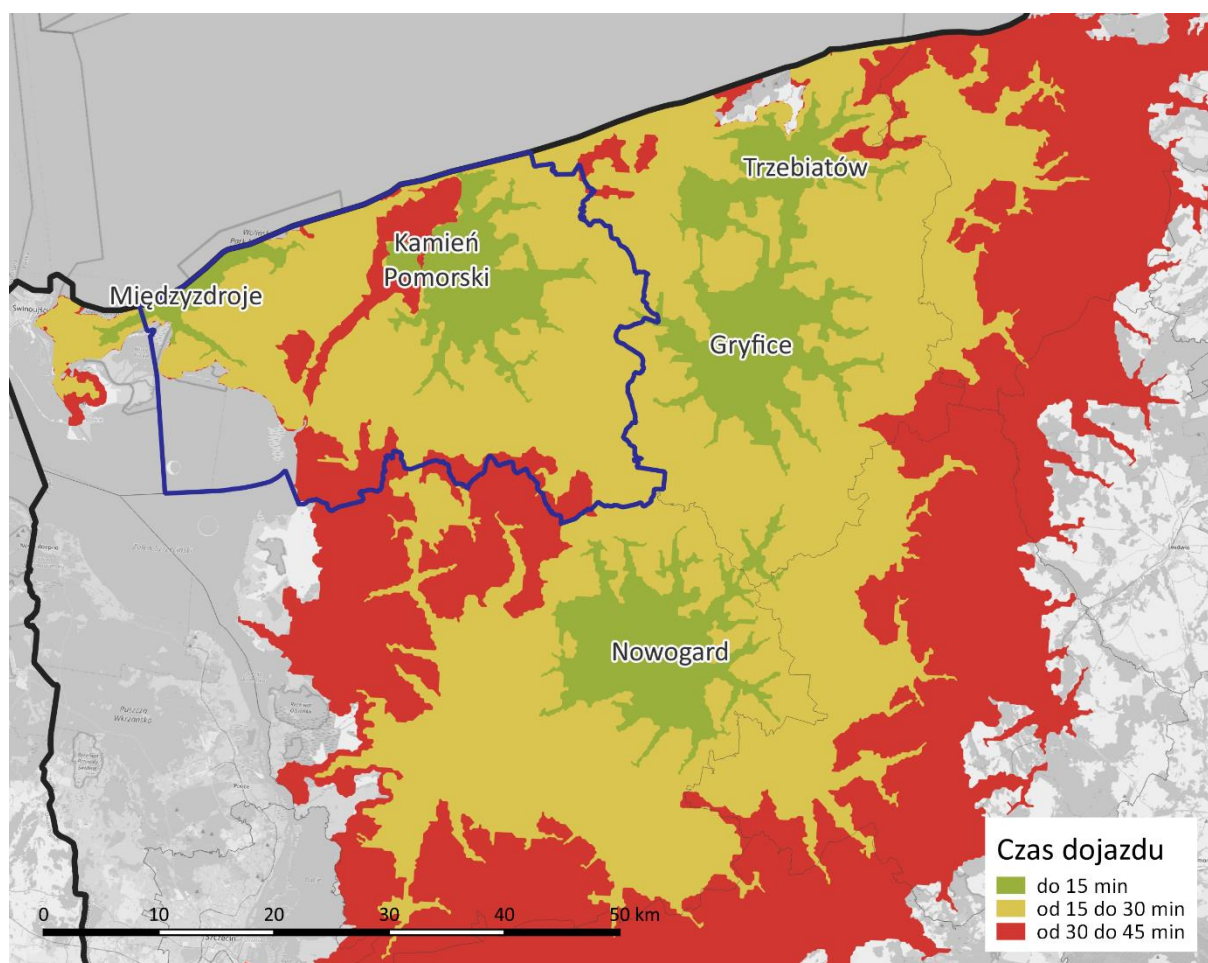
Ryc. 73. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Kamieniem Pomorskim a wybranymi większymi miastami.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics.

Zasięg obsługi Kamienia Pomorskiego – stolicy powiatu – w zakresie zadań realizowanych przez samorząd powiatowy odpowiada granicom powiatu. Natomiast zasięg oddziaływania w sferze pozostałych usług, uzależniony jest od dostępności konkurencyjnej oferty usługowej sąsiadujących miast. Na ryc. 74 przedstawiono analizę dostępności czasowej do Kamienia Pomorskiego i do sąsiednich miast świadczących usługi analogicznego poziomu.

Ryc. 74. Dostępność czasowa do usług w wybranych miastach PPK i w otoczeniu Partnerstwa.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics.

Usługi na poziomie ponadpodstawowym na obszarze Partnerstwa zapewniają Kamień Pomorski i Międzyzdroje, zakwalifikowane jako miasta małe (5-20 tys. mieszkańców). Z analizy wynika, że dominująca część obszaru Partnerstwa leży w zasięgu 30 minutowego dojazdu do Kamienia Pomorskiego. Jednak ze względu na barierę przestrzenną w postaci Zalewu Kamieńskiego i rzeki Dziwnej zasięg oddziaływania Kamienia Pomorskiego w zachodniej części Partnerstwa jest ograniczony - dojazd w czasie krótszym niż 30 minut zapewniają tu wyłącznie

Międzyzdroje. Konkurencyjną ofertę usługową dla wschodniej części powiatu zapewniają również leżące poza obszarem Partnerstwa Gryfice – z dogodnym czasem dojazdu rzędu 15 minut. Pozostałe mniejsze miasta Partnerstwa: Dziwnów, Golczewo, Wolin (miasta do 5 tys. mieszkańców) uzupełniają układ przestrzenny ośrodków usługowych zaspokajając potrzeby mieszkańców w zakresie usług podstawowych.

3.4.3. Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju

Obszar Partnerstwa powiatu kamieńskiego znajduje się w obrębie pięciu mezoregionów fizycznogeograficznych: Uznam i Wolin, Wybrzeże Trzebiatowskie, Równina Gryficka, Równina Goleniowska. Gminy Międzyzdroje i Wolin w swoich granicach mają również Zalew Szczeciński znajdujący się w mezoregionie Dolina Dolnej Odry. Powiat kamieński przedziela centralnie Cieśnina Dziwny, oddzielając wyspę Wolin od stałego lądu. Wyspa Wolin od zachodniej części obejmuje Mierzeję Przytorską - ciąg wałów wydmych porośniętych borem sosnowym, odcinających wody Zalewu Szczecińskiego od Bałtyku. Na wschód od Międzyzdrojów rozpoczyna się pasmo spiętrzonej moreny czołowej z najwyższym punktem Górą Grzywacz (115,9 m n.p.m.). Całe pasmo znajduje się w granicach Wolińskiego Parku Narodowego. W związku z faktem, że morena ta kończy się na brzegu Bałtyku na północy i Zalewu Szczecińskiego na południu, wytworzyły się tu najwyższe klify w Polsce. Największą wysokość klifu, aż 93 m osiąga Góra Gosań. Obszar ten niemal w całości porośnięty jest lasem. Występujące tu siedliska leśne to buczyny, mieszane kwaśne dąbrowy i bory sosnowe. Dalej na wschód znajduje się obszar denno-morenowy w którym znajdują się dwie łączące się rynny jezior wolińskich.

Wschodnia część powiatu (na wschód od Dziwny) obejmuje obszar wysoczyzn morenowych przeciętych dwoma rynnami subglacjalnymi. W jednej znajdują się jeziora Ostrowo i Piaski oraz przepływająca przez nie rzeka Grzybnica. Drugą wykorzystuje rzeka Niemica oraz jeziora golczewskie Okonie i Szczucze. Istotnymi elementami krajobrazu są przebiegające równoleżnikowo pradoliny pomorskie wykorzystywane obecnie jako trwałe użytki zielone oraz pas plaż nadmorskich. Plaże począwszy od zachodniej granicy są początkowo szerokie kończąc się wydmami. Za Międzyzdrojami plaża zwęża się a jej południową krawędź stanowią klify. Od Świętougścia do Dziwnowa plaża ponownie się rozszerza. Dalej ponownie zaczyna się brzeg klifowy, choć dużo niższy od klifów wolińskich.

Powierzchnia użytków rolnych zajmuje ok. 48% ogólnej powierzchni obszaru. Najwięcej znajduje się w gminach Kamień Pomorski (68%) i gminie Świerżno (62%), przy dużym udziale trwałych użytków zielonych (25% ogólnej powierzchni gminy). Najmniej użytków rolnych występuje w gminie Międzyzdroje – zaledwie 3%.

Grunty leśne stanowią 29 % ale ich rozmieszczanie nie jest równomierne. Największa lesistość jest w gminach Golczewo i Międzyzdroje (odpowiednio 49 i 44%), najmniejsza w gminie Kamień Pomorski (niespełna 11%).

Dużą powierzchnię zajmują wody (16%), co wynika z dużej powierzchni morskich wód wewnętrznych tj. Zalewu Szczecińskiego i cieśniny Dziwny z Zalewem Kamieńskim. Najwięcej wód znajduje się w granicy gminy Międzyzdroje, aż 46 % z czego 99,8 % stanowią wody Zalewu Szczecińskiego.

Na terenie powiatu kamieńskiego występują poniższe formy ochrony przyrody:

- Woliński Park Narodowy, gm. Międzyzdroje, gm. Wolin,
- Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000:
 - PLB 990003 Zatoka Pomorska,
 - PLB 320002 Delta Świny, gm. Międzyzdroje,
 - PLB 320009 Zalew Szczeciński, gm. Międzyzdroje, gm. Wolin,
 - PLB 320011 Zalew Kamieński i Dziwna, gm. Wolin, gm. Kamień Pomorski, gm. Dziwnów,
 - PLB 320010 Wybrzeże Trzebiatowskie, gm. Świerzno, gm. Kamień Pomorski, gm. Dziwnów,
 - PLB 320001 Bagna Rozwarowskie, gm. Wolin, gm. Kamień Pomorski,
 - PLB 320012 Puszcza Goleniowska, gm. Wolin,
- Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty Natura 2000:
 - PLH 990002 Ostoja na Zatoce Pomorskiej,
 - PLH 320019 Wolin i Uznam, gm. Międzyzdroje, gm. Wolin,
 - PLH 320018 Ujście Odry i Zalew Szczeciński, gm. Wolin, gm. Międzyzdroje, gm. Kamień Pomorski, gm. Dziwnów,
 - PLH 320052 Ostoja Golczewska, gm. Golczewo,
- Rezerваты przyrody:
 - Łuniewo, gm. Wolin,
 - Nadmorski Bór Storczykowo, Wolin,
 - Wiejowski Las im. Zbigniewa Wabiszczewicza, gm. Wolin,
 - Bór Samliński im. Henryka Zięciaka, gm. Golczewo, gm. Kamień Pomorski,
 - Golczewskie Uroczysko, gm. Golczewo,
 - Klif w Dziwnówku, gm. Dziwnów,
 - Klif w Łukęcinie, gm. Dziwnów.
- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:
 - Mierzęciński Las, gm. Wolin
 - Dolina Stawny, gm. Golczewo,
 - Bukowa Góra, gm. Golczewo,

- Las Samliński, gm. Golczewo,
- Las Golczewski, gm. Golczewo,
- 19 użytków ekologicznych;
- 134 pomników przyrody.

W PZPWZ wyznaczona została ponadto osnowa geoekologiczna obszaru województwa zachodniopomorskiego, którą tworzą lądowe, wodne i powietrzne korytarze ekologiczne, mające szczególne znaczenie dla gatunków wędrownych (wędrowniki sezonowe i codzienne). Zaproponowano utworzenie nowych form ochronnych uzupełniających dotychczasową sieć obiektów prawnie chronionych.

Szczegółowe zasięgi istniejących i proponowanych obszarów chronionych przedstawiono na ryc. 75.

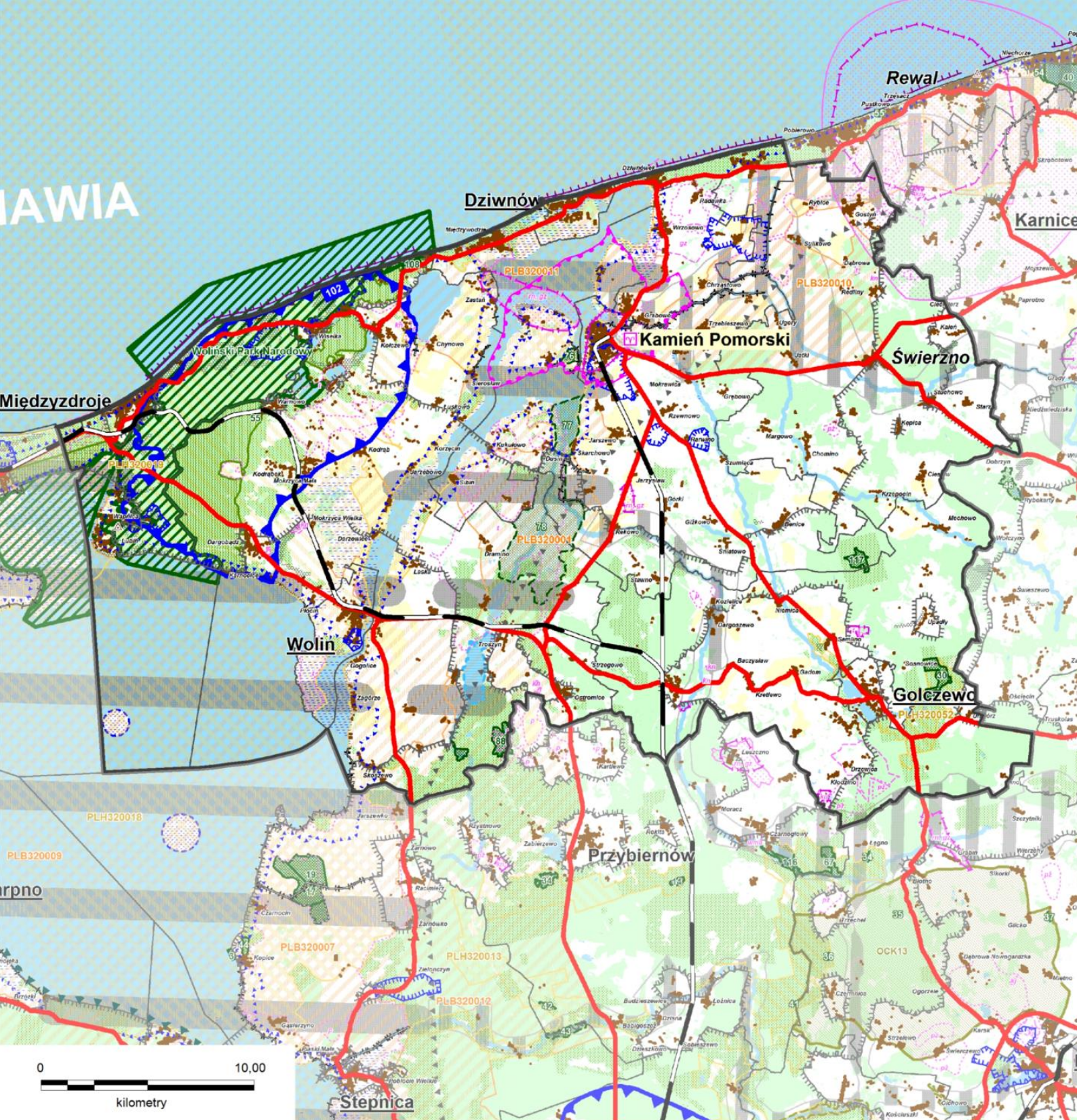
Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) to struktury geologiczne stanowiące obecnie lub mogące stać się w przyszłości podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę mieszkańców. Na obszarze powiatu znajduje się jeden główny zbiornik wód podziemnych – GZWP nr 102 zbiornik wyspy Wolin(Q). Zbiornika o powierzchni 112,7 km² w całości jest położony na obszarze Partnerstwa powiatu kamieńskiego. Zasoby dyspozycyjne zbiornika ustalono w wysokości 22 201 m³/d. Na przewarżającym obszarze zbiornika została ustalona niska odporność na zanieczyszczenia - brak izolacji lub izolacja utworami słabo przepuszczającymi o miąższości poniżej 15 m. Stopień wykorzystania zasobów wynosi 10,4 %.

Na obszarze Partnerstwa udokumentowano dotychczas kilkadziesiąt złóż kopalin. Znajdują się tu złoża gazu ziemnego i ropy naftowej zarówno wciąż eksploatowane, złoża, w których wydobywanie zostało zaniechane oraz złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie. W Kamieniu Pomorskim eksploatowane są również wody lecznicze. Udokumentowano również zasoby wód leczniczych termalnych w Dziwnówku. Pozostałe złoża to złoża piasków i żwirów oraz torfu. Udokumentowano również złoża wapieni i margli na południu gminy Golczewo.

Ryc. 75. Partnerstwo powiatu kamieńskiego – ochrona i kształtowanie środowiska.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

AWIA



ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Formy ochrony przyrody na podstawie ustawy o ochronie przyrody

istniejące	proponowane	
		rezerваты przyrody
		parki krajobrazowe (PK)
		obszary chronionego krajobrazu (OCK)
		Natura 2000 obszary specjalnej ochrony ptaków
		Natura 2000 obszary mające znaczenie dla Wspólnoty otuliny parków narodowych, rezerwatów, parków krajobrazowych

Korytarze ekologiczne

	korytarz powietrzny - sezonowych migracji ptaków o znaczeniu ponadregionalnym
	korytarze lądowe (płatowe) - migracji dużych ssaków o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym
	korytarze wodne - obejmujące doliny rzeczne o znaczeniu regionalnym

Obszary chronione na podstawie innych ustaw i przepisów szczególnych

istniejące		
	lasы ochronne	
	leśne kompleksy promocyjne	
	kompleksy glebowe o najwyższej przydatności rolniczej (pszenny bardzo dobry i pszenny dobry)	
	główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP)	
Kopaliny		
eksploatowane	nieeksploatowane	
		udokumentowane złoża surowców mineralnych
		perspektywiczne złoża surowców mineralnych
rodzaj kopaliny: <i>kj</i> - kreda jeziorna <i>pż</i> - piasek ze żwirem <i>kn</i> - kruszywa naturalne <i>m</i> - ropa naftowa <i>p</i> - piasek <i>z</i> - żwir <i>wl</i> - wody lecznicze <i>gz</i> - gaz ziemny <i>pf</i> - piasek formierski <i>t</i> - torf <i>wt</i> - wody termalne <i>ikb</i> - surowce ilaste <i>pk</i> - piasek kwarcowy <i>wma</i> - wapnienie i margle		
	istniejące tereny górnicze	

3.4.4. Zabytki i krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy obszaru Partnerstwa powiatu kamieńskiego (ryc.76) jest materialnym świadectwem bogatej historii tych terenów, wynikiem ścierania się wpływów zachodnioeuropejskich, polskich, skandynawskich. O odrębności i specyfice regionu (powiat kamieński do XVII w. należał do Księstwa Pomorskiego) stanowią między innymi: zespół średniowiecznych fortyfikacji miasta i osiedla katedralnego w Kamieniu Pomorskim wraz z uznanym za Pomnik Historii, średniowieczne układy przestrzenne miast Golczewo i Wolin oraz sieć grodzisk średniowiecznych wzdłuż kanału Dziwny.

Spośród zachowanych zabytków architektury sakralnej przedmiotowego obszaru na szczególną uwagę zasługują romańsko – gotycka katedra w Kamieniu Pomorskim (stanowiąca część Pomnika Historii), gotycka fara w Wolinie oraz odkryte w 2009 r. w Lubiniu nad Zalewem Szczecińskim kamienne fundamenty jednej z najstarszych budowli chrześcijańskich na Pomorzu, zbudowanej podczas pierwszej misji chrystianizacyjnej św. Ottona w 1124 r.

Na obszarze Partnerstwa Powiatu Kamieńskiego nielicznie występują zabytki architektury obronnej, wśród relikwów zachowały się: w Kamieniu Pomorskim pozostałości XIV w. murów obronnych wraz z Bramą Wolińską oraz XV w. baszta zamkowa jako jedyna pozostałość po zamku w Golczewie. Wśród relikwów architektury rezydencjonalnej zachowały się liczne założenia parkowo pałacowe pochodzące z XIX w. bądź z przełomu XIX i XX w., niestety obiekty pałacowe w większości w ruinie bądź wymagające pilnego zabezpieczenia.

W obszarze powiatu, w miejscowości Wisetka, zlokalizowana jest latarnia morska Kikut. Jest to pochodząca z XIX w. wieża widokowa przekształcona w latach 60. XX w. w latarnię morską.

Z uwagi na dostęp obszaru do linii brzegowej na obszarze Partnerstwa Powiatu Kamieńskiego pojawiają się elementy XIX w. zabudowy kurortowej, w Międzyzdrojach i Dziwnowie. Na szczególną uwagę zasługują Międzyzdroje z ok. 20. obiektami architektury uzdrowskiej wpisanymi do rejestru zabytków oraz XIX w. założeniem parku zdrojowego.

Cennym, choć współcześnie zagrożonym, elementem krajobrazu kulturowego jest zieleń przydrożna, niekiedy nasadzana w XVIII lub XIX w., m.in. w okolicach Wolina. Waloryzujące przestrzeń kulturową nasadzenia z drzew owocowych (głównie czereśni, jabłoni i śliw) są charakterystyczne dla obszarów wiejskich.

W układach ruralistycznych powiatu przeważają wsie o rodowodzie średniowiecznym, jednym z nielicznych zachowanych i objętych ochroną

ruralistycznych założeń przestrzennych jest układ ruralistyczny wsi Strzeżewo wraz z założeniem dworcowo-pałacowym.

W krajobrazie kulturowym województwa zachodniopomorskiego wyróżniono 30 Obszarów Kulturowo-Krajobrazowych jako zintegrowaną formę ochrony dziedzictwa kulturowego wraz z ochroną wartościowych walorów krajobrazu – zarówno naturalnego, jak i antropogenicznego. Tylko jeden spośród tych obszarów położony jest w części na obszarze Partnerstwa powiatu kamieńskiego, jest to:

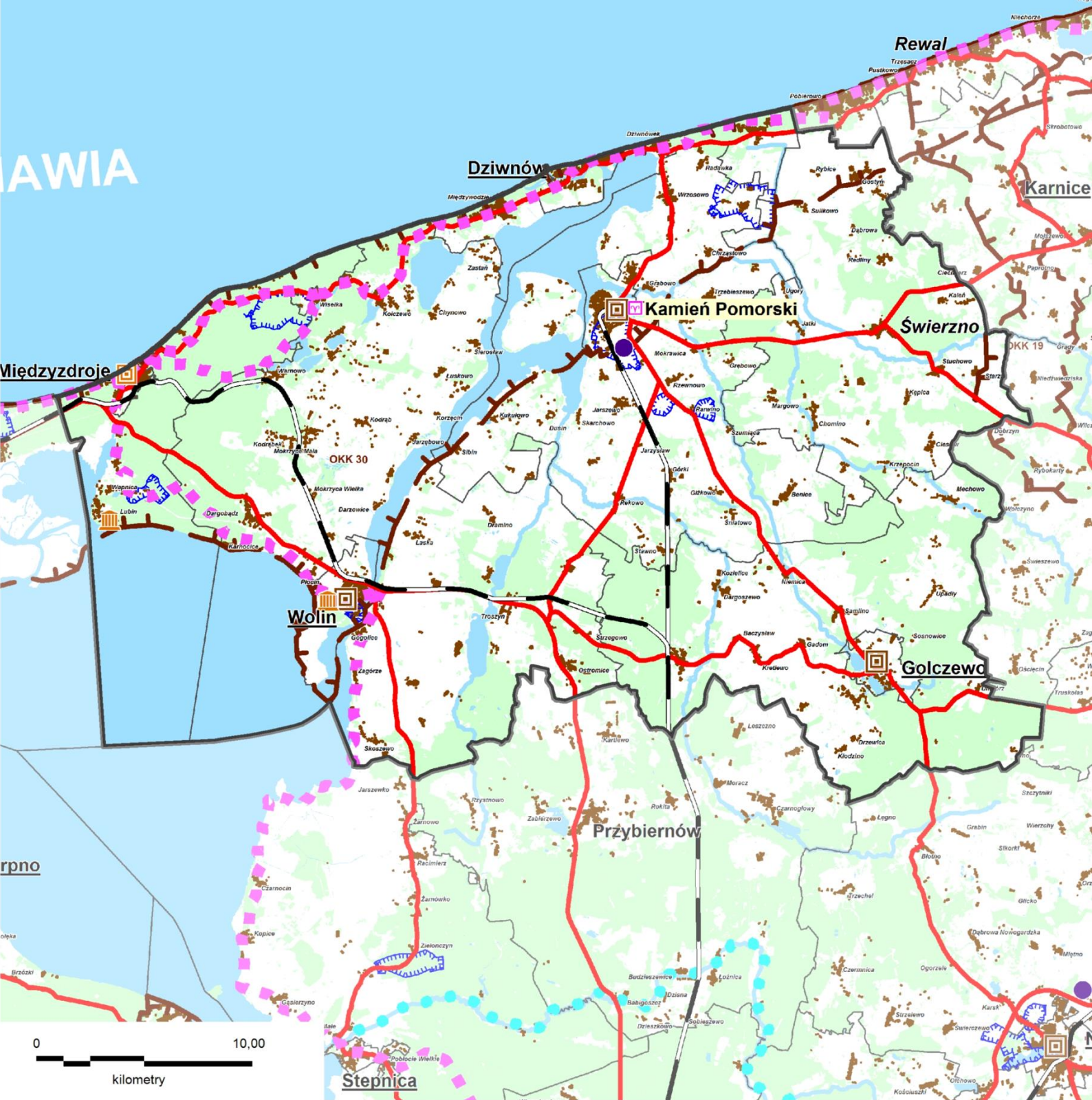
- OKK30 „Zachodniopomorski Pas Nadmorski” (w granicach gmin: Będzino, Darłowo, Dziwnów, Kołobrzeg, Koszalin, Mielno, Międzyzdroje, Postomino, Rewal, Świnoujście, Trzebiatów, Ustronie Morskie, Wolin). Obszar posiada zróżnicowaną geomorfologię z brzegami klifowymi, wydmowymi, mierzejami, płytkimi ujściami rzek, jeziorami przymorskimi (np. Jamno) i tzw. lagunowymi (np. Resko Przymorskie i Liwia Łuża), terenami leśnymi oraz łąkami i bagnami. Na tym obszarze działa od 1960 r. Woliński Park Narodowy, obejmujący klifowy odcinek wybrzeża, dobrze zachowane lasy bukowe, deltę Świny oraz przybrzeżny pas wód Bałtyku. Miejscowości z portami i stoczniami (Świnoujście, Mrzeżyno, Kołobrzeg), uzdrowiskami (Świnoujście, Międzyzdroje, Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Darłówko), latarniami morskimi, o funkcjach wypoczynkowych. W bezpośrednim otoczeniu Pasa Nadmorskiego występują zabytkowe układy urbanistyczne oraz wsie o historycznych układach ruralistycznych.

Na przedmiotowym obszarze PZPWZ rekomenduje objęcie ochroną układu urbanistycznego na obszarze miasta Międzyzdroje (Rp8. Międzyzdroje) poprzez wpisanie obszaru do rejestru zabytków.

Ryc. 76. Partnerstwo powiatu kamieńskiego – zabytki i krajobraz kulturowy, gospodarka.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

AWIA




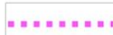
GOSPODARKA


Strefy aktywności ekonomicznej

 podstrefy specjalnych stref ekonomicznych

Turystyka



istniejące  proponowane


 sieć priorytetowych tras rowerowych Pomorza Zachodniego

 rzeki predisponowane do rozwoju szlaków kajakowych


ZABYTKI I KRAJOBRAZ KULTUROWY

Formy ochrony zabytków

istniejące  proponowane  historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne

 parki kulturowe

Krajobraz kulturowy

 obszary kulturowo-krajobrazowe (OKK)

3.4.5. Gospodarka

W PZPWZ w t. I *Uwarunkowania kształtowania polityki przestrzennej województwa* zawarto szerokie i szczegółowe analizy poziomu oraz głównych tendencji rozwoju gospodarczego województwa zachodniopomorskiego. Szeroki materiał analityczny i planistyczny z PZPWZ został wykorzystany w niniejszej Diagnozie w rozdziale I - przy omawianiu wiodących funkcji obszaru Partnerstwa oraz w rozdziale II - przy omawianiu rynku pracy i konkurencyjności gospodarki na obszarze Partnerstwa.

Na ryc. 76 stanowiącej wyrys z planszy podstawowej PZPWZ wskazana została lokalizacja Podstrefy Kamień Pomorski należącej do Kostrzyńsko-Słubickiej Strefy Ekonomicznej. Podstrefa posiada powierzchnię ponad 44,8 ha i składa się z trzech działek położonych pomiędzy ul. Wolińską i droga wojewódzką 107. Wskazano również na niej przebieg tras rowerowych Pomorza Zachodniego (trasa rowerowa Velo Baltica przebiegająca m.in. przez Dziwnów, Międzywodzie, Kołczewo i Międzyzdroje oraz trasa Blue Velo przebiegająca przez Międzyzdroje, Wapnicę, Wolin i dalej w kierunku południowym wzdłuż Zalewu Szczecińskiego).

3.4.6. Komunikacja i transport

Coraz częściej, nieodłącznym elementem analizy poświęconej szeroko rozumianej komunikacji na określonym obszarze, staje się pojęcie zrównoważonej mobilności miejskiej, rozumianej jako harmonijne łączenie, uzupełnianie i usprawnianie przemieszczania się pieszo, rowerem, komunikacją miejską, a także pociągiem podmiejskim czy dalekobieżnym. Poniższa analiza pozwala dokonać przeglądu istniejącego stanu faktycznego w zakresie, zarówno infrastruktury transportowej, jak i funkcjonujących na terenie Partnerstwa form transportu. W rozdziale 3. dotyczącym analizy powiązań funkcjonalnych, przedstawione zostały kwestie związane z dojazdami do pracy oraz placówek oświatowych i medycznych. Podejmowanie jednak dalszych działań, związanych z konkretnymi przedsięwzięciami z zakresu mobilności, wymagać będzie szczegółowych analiz wyrażonych w odrębnych dokumentach strategicznych.

Ryc. 77 wskazuje, że przez obszar przechodzi ruch tranzytowy związany z dojazdami (głównie turystycznymi) w obszar pasa nadmorskiego, szczególnie dominujący na drodze ekspresowej S3 prowadzącej do Świnoujścia. Dodatkowo obszar powiatu przedzielony jest wodami Zalewu Kamieńskiego oraz rzeką Dziwną co skupia kierunek ruchu drogowego na dwóch mostach - w Wolinie i Dziwnowie.

Specyfiką obszaru jest ruch sezonowy, który drastycznie wpływa na obciążenia transportowe dróg. Pomiar realizowany przez GDDKiA już w roku 2015 wskazywały blisko 70% wzrost natężenia ruchu w okresie wakacyjnym na drodze S3. Szacuje się,

że ruch wzrośnie jeszcze bardziej po ukończeniu ostatniego odcinka S3 (Świnoujście-Dargobądz-Troszyn) oraz uruchomieniu tunelu drogowego w Świnoujściu.

Podstawowy układ drogowy obszaru (drogi o największym obciążeniu transportowym) tworzą następujące trasy:

S3 – droga ekspresowa (docelowo w klasie S na całej długości) - główna oś transportu drogowego na linii północ-południe pomiędzy województwami zachodniopomorskim, lubuskim i dolnośląskim, przebiegająca na obszarze powiatu przez Międzyzdroje oraz Wolin;

DW107 – droga wojewódzka w klasie GP, prowadząca od węzła Partówko z drogą ekspresową S3 przez Kamień Pomorski do Dziwnówka (połączenie z DW102).

Stanowi drugą, najbardziej obciążoną trasę komunikacyjną na obszarze;

DK102 – droga wojewódzka w klasie G, przebiegająca przez m.in. Międzyzdroje, Międzywodzie i Dziwnówek. Jest trasą nadmorską, łączącą miejscowości wypoczynkowe leżąca wzdłuż wybrzeża.

Podstawowy układ drogowy uzupełniają drogi wojewódzkie w klasie technicznej G:

DW108: Partówko (węzeł z S3) – Golczewo – Płoty (powiat gryficki);

DW106: Rzewnowo – Golczewo – Nowogard (powiat goleniowski);

DW103: Kamień Pomorski – Świerzno – Trzebiatów (powiat gryficki);

DW105: Świerzno – Stuchowo – Gryfice (powiat gryficki);

Zarząd Dróg Powiatowych zarządza łącznie **318,7** km dróg. Na terenie poszczególnych gmin Powiatu kamieńskiego znajduje się³⁸:

- Dziwnów – 2,8 km dróg powiatowych;
- Golczewo – 48,1 km dróg powiatowych, 3 mosty;
- Kamień Pomorski – 82,2 km dróg powiatowych;
- Międzyzdroje – 4,5 km dróg powiatowych;
- Wolin – 100,3 km dróg powiatowych;
- Świerzno – 54,4 km dróg powiatowych, 5 mostów.

Długość dróg powiatowych na terenie miast wynosi 26,4 km.

Dostęp do infrastruktury kolejowej nie jest zrównoważony. W najlepszej sytuacji są gminy Wolin, Golczewo i Międzyzdroje przez które przebiega linia kolejowa 401 prowadząca do Świnoujścia. Dostęp do infrastruktury kolejowej ma również miasto powiatowe – Kamień Pomorski, gdzie kończy się obecnie linia 407. Wszystkie miejscowości pasa nadmorskiego (z wyłączeniem Międzyzdrojów) pozbawione są bezpośredniego dostępu do infrastruktury kolejowej, tym samym turyści mają

³⁸ Raport o stanie powiatu kamieńskiego za 2020 r. 2021.

ograniczone możliwości alternatywy transportowej wobec samochodu indywidualnego.

Układ infrastruktury kolejowej na obszarze tworzą linie kolejowe:

nr 401: pierwszorzędna, dwutorowa i zelektryfikowana linia kolejowa znaczenia państwowego na trasie: Świnoujście – Szczecin – Poznań – Wrocław (magistrala E59). Po pełnej modernizacji do standardów AGC i AGTC linie powinna pozwalać na stosowanie prędkości do 160 km/h ruchu pasażerskim i do 120 km/h w ruchu towarowym. Dostęp do linii zapewniony jest poprzez następujące przystanki:

Wysoka Kamieńska (przystanek rozjazdowy z linią 407), Parłówko, Troszyn, Reclaw, Wolin, Mokrzyca Wielka, Ładzin, Warnowo, Międzyzdroje i Lubiewo;

nr 407: drugorzędna, jednotorowa i zelektryfikowana linia kolejowa na trasie: Wysoka Kamieńska – Kamień Pomorski. Obecnie obowiązuje na niej prędkość w granicach 40–80 km/h. Linia charakteryzuje się przewagą ruchu pasażerskiego w stosunku do przewozów towarowych. Ruch towarowy ogranicza się wyłącznie do obsługi bocznic szlakowej Miłachowo.

System komunikacji publicznej można opisać w podziale na trzy zagadnienia (transport kolejowy, komunikacja publiczna (organizowana przez gminy) oraz transport zbiorowy zapewniany przez prywatnych przewoźników).

Oferta transportu kolejowego, szczególnie na linii 401 do Świnoujścia jest dosyć szeroka, zwłaszcza w sezonie letnim. Oferta na dzień 31.08.2022, na odcinku Wolin-Międzyzdroje to 12 par pociągów dziennie (głównie przewozy regionalne REGIO) tym samym mieszkańcy tych gmin mają dostęp do oferty przewozowej pozwalającej na podróże zarówno w kierunku pasa nadmorskiego jak i np. w kierunku Szczecina.

Linia 401 przechodzi przez gminę Golczewo (przystanek Wysoka Kamieńska), ale przystanek oddalony jest o ok 12 km od Golczewa – stąd podejmowane są działania na rzecz uruchomienia transportu publicznego łączącego z przystankiem kolejowym.

Oferta przewozowa na linii 407 do Kamienia Pomorskiego jest skromniejsza i obejmuje obecnie 7 par pociągów (przewozy REGIO) dziennie – stan na 31.08.2022. Przedłużenie linii kolejowej do Dziwnówka i dalej wzdłuż pasa nadmorskiego znacząco wpłynęło by na zwiększenie zainteresowania podróżami na tym kierunku.

Komunikacja publiczna organizowana przez gminy na obszarze ma charakter głównie związany z organizacją przewozów szkolnych i odbywa się głównie na trasach podporządkowanych dowozom uczniów. W ostatnich latach część gmin podjęła inicjatywę na rzecz uruchomienia linii przewozowych korzystając m.in. ze środków Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych. Wyniki naborów FRPA na rok 2022 wskazują, że o dofinansowanie przewozów wystąpił na ten moment

jedynie samorząd Gminy Międzyzdroje (**1 linia**, łączna długość 22 km). W roku 2021 z dofinansowania skorzystała również Gmina Wolin (2 linie, łączna długość 116 km).

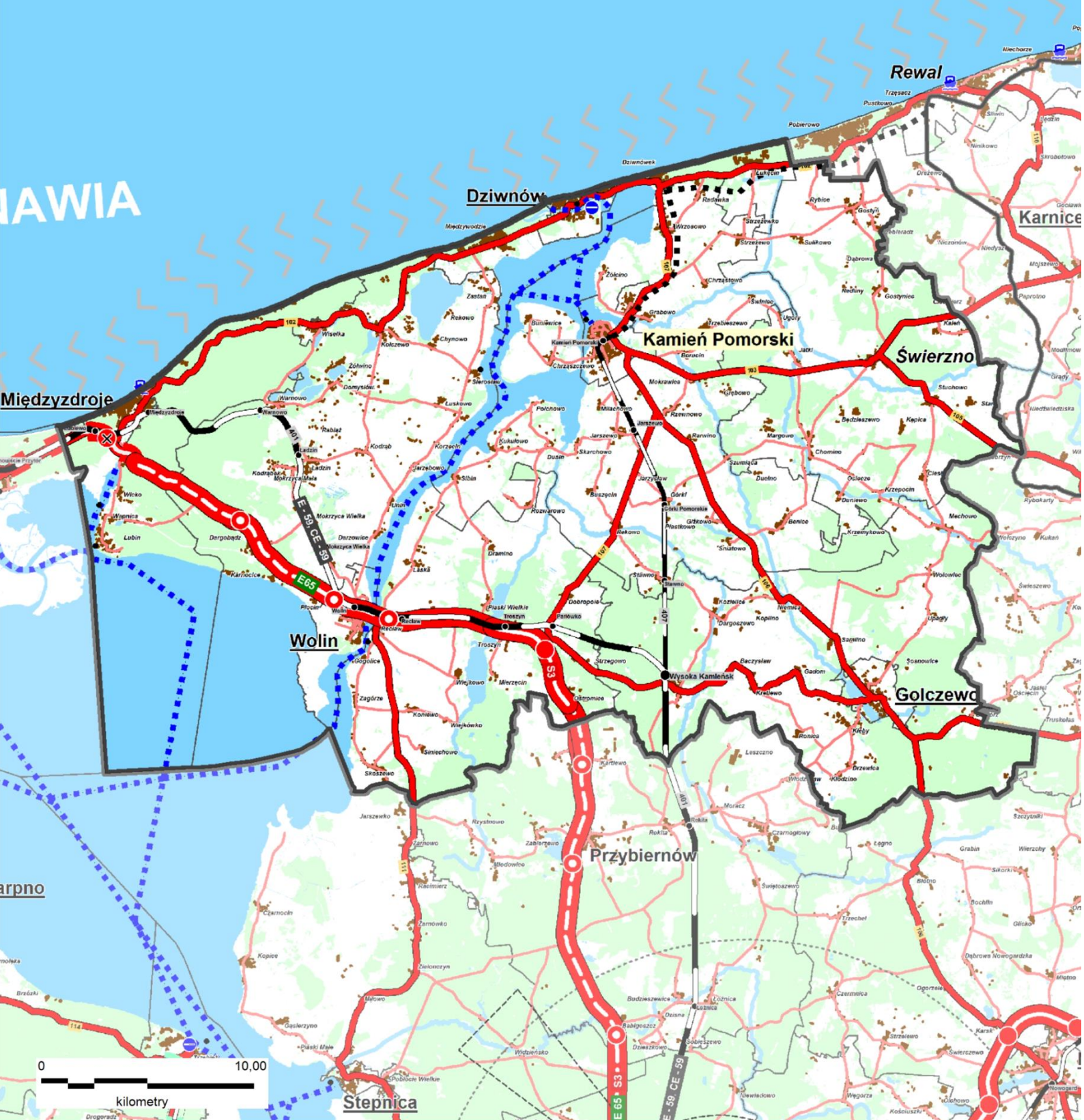
Dodatkowo od roku 2022 gminy: Międzyzdroje i Golczewo biorą udział w pilotażu projektu „Transport na życzenie” finansowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020. Dzięki dofinansowaniu dla Gminy Międzyzdroje usługa będzie świadczona na trasie Międzyzdroje – Lubin (przez Wicko i Wapnicę), natomiast dla Gminy Golczewo na trasie Golczewo-Wysoka Kamieńska.

W systemie drogowych przewozów pasażerskich, podobnie jak większości pozamiejskich nadal dominuje **transport zbiorowy organizowane przez prywatnych przewoźników** koncesjonowanych przez władze stosownego szczebla samorządowego (wydawane zezwolenia na obsługę linii transportowych).

Na obszarze nie działają obecnie żadne porty lotnicze. Najbliższymi dostępnymi lotniskami są: Port Lotniczy Szczecin-Goleniów oraz niemiecki port lotniczy Heringsdorf w miejscowości Zirchow na wyspie Uznam oferujący w sezonie wakacyjnym połączenia z lotniskami w Niemczech i Szwajcarii.

Ryc. 77. Partnerstwo powiatu kamieńskiego – komunikacja i transport.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.



KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Drogowy

istniejące	w realizacji	projektowane/planowane	
			drogi ekspresowe (S)
			pozostałe drogi krajowe (GP, G)
			drogi wojewódzkie (GP, G, Z)
			drogi powiatowe
			węzły drogowe

Kolejowy

	linie pierwszorzędne
	linie drugorzędne
	kolejowe stacje węzłowe / przystanki

Lotniczy

	istniejące		planowane
			lotniska
			ładowiska samolotowe
			ładowiska śmigłowcowe (wg. rejestru ULC)
			sanitarne LPR / pozostałe
			lotnicze urządzenia naziemne (LUN), wraz ze strefami ograniczonej zabudowy

3.4.7. Infrastruktura techniczna i OZE

Zaopatrzenie w energię elektryczną powiatu kamieńskiego, w zasadniczym stopniu, zapewnia krajowy system energetyczny (ryc.78). Na obszarze województwa zachodniopomorskiego operatorem systemu przesyłowego są Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. Powiat kamieński znajduje się w całości w zakresie działalności operatora sieci dystrybucyjnej ENEA Operator Sp. z o.o. Przez teren powiatu przebiegają linie przesyłowe elektroenergetyczne 220 kV łączące stacje Morzyczyn koło Stargardu z Reclawiem koło Wolina oraz Reclaw ze stacją Glinki leżącą w północnym Szczecinie.

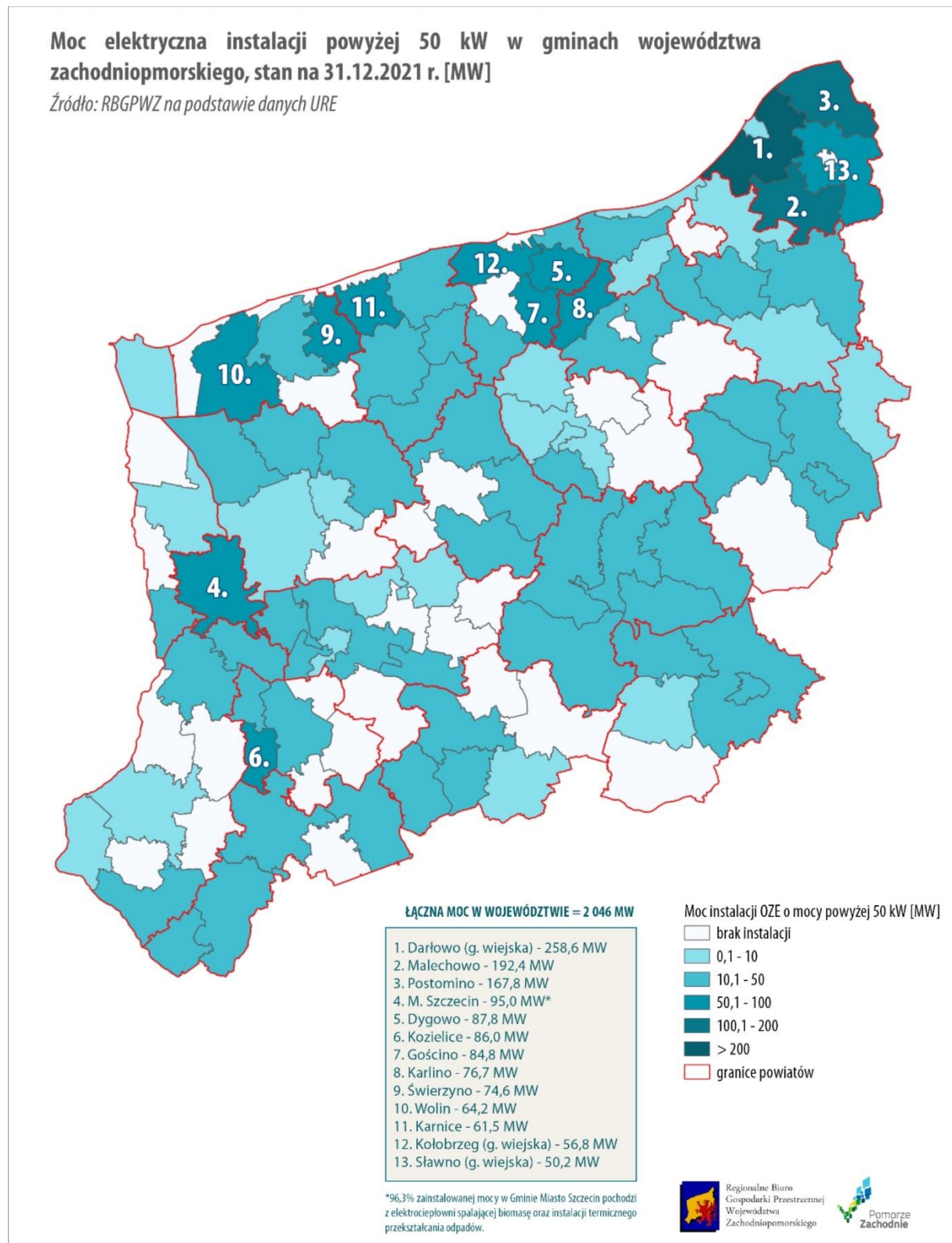
Linie te stanowią od północy pierścień linii najwyższych napięć, zapewniający dostawę energii elektrycznej do Szczecina, na Wyspę Wolin i do Stargardu. Nowe elementy infrastruktury i zmodernizowane linie umożliwiają alternatywne zasilanie Szczecina w energię z sieci najwyższych napięć, nawet w przypadku ewentualnej awarii jednego z elementów systemu przesyłowego. Układ linii wysokiego napięcia uzupełniają linie 110 kV: Reclaw – Warszów, Międzyzdroje-Reclaw, Golczewo-Reclaw, Nowogard – Golczewo, Reclaw-Kamień Pomorski, Kamień Pomorski-Gryfice, Kamień Pomorski - Skrobotowo. Główne stacje elektroenergetyczne 110/15 kV, zasilające układ średniego napięcia, zlokalizowane są w Międzyzdrojach, Kamieniu Pomorskim, Golczewie i Reclawiu

Dostęp do gazu sieciowego na terenie powiatu zapewnia gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia Dn 800 mm przebiegający na trasie: Świnoujście-Szczecin. Stacje gazowe umożliwiające redukcję ciśnienia i dalsze rozprowadzanie gazu do odbiorców znajdują się w okolicach Kamieniu Pomorskim, Zastaniu, Wolinie oraz Międzyzdrojach. Na obszarze województwa zachodniopomorskiego przesyłem gazu ziemnego zajmuje się Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz-System S.A. w Warszawie.

Energetyka odnawialna. Według stanu na dzień 31.12.2021 r. (ryc.79) w powiecie kamieńskim moc instalacji wytwarzających energię elektryczną wynosiła 180,6 MW, z czego 7,8 MW zainstalowanych było w mikroinstalacjach fotowoltaicznych o mocy do 50 kW (ryc.80). Dominujące znaczenie miały cztery farmy wiatrowe o łącznej mocy 170,8 MW. Wśród powiatów sklasyfikowany jest na 3 miejscu w województwie zachodniopomorskim (po powiecie sławieńskim i kołobrzeskim).

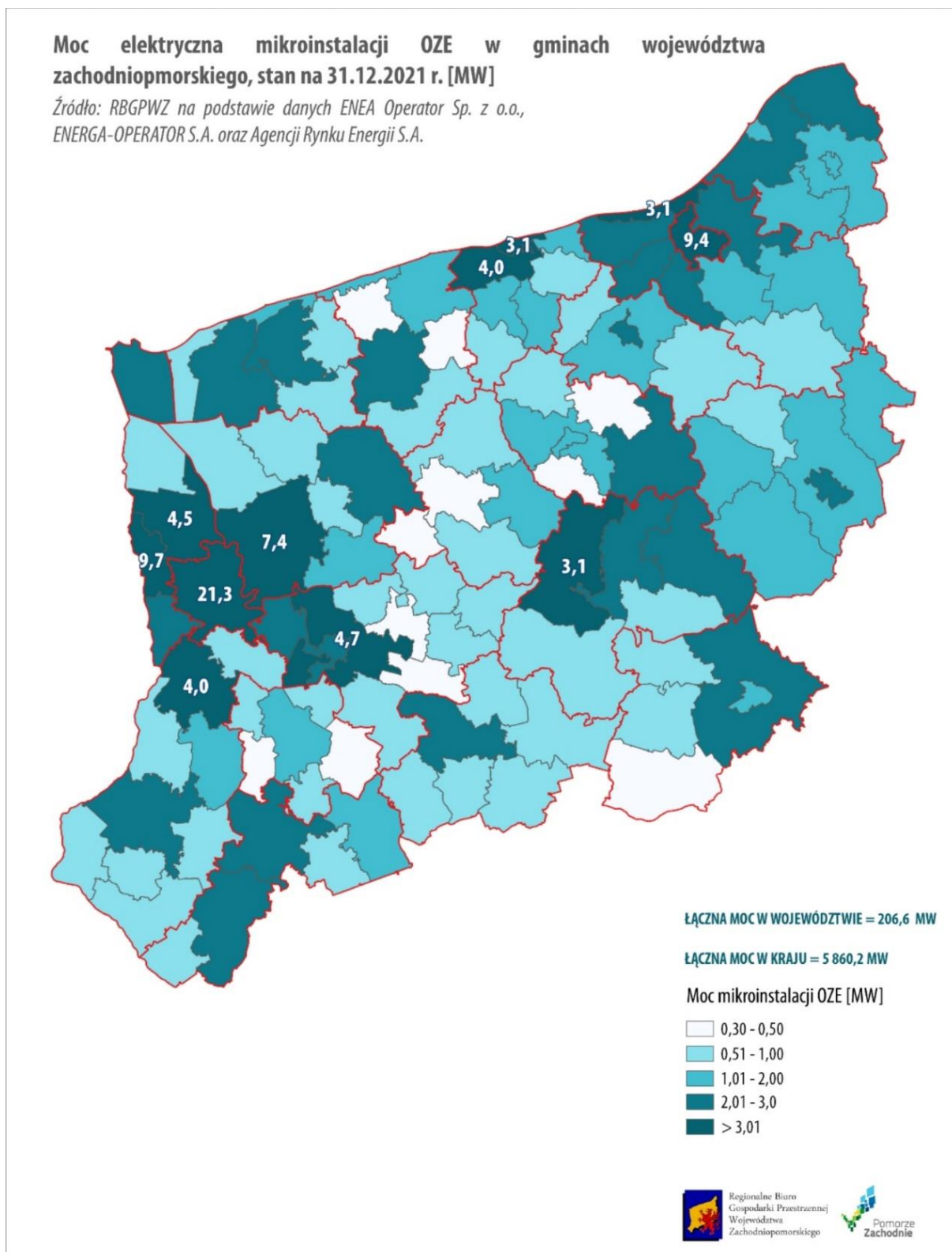
Energetyka wiatrowa. W powiecie kamieńskim występują jedne z najlepszych warunków rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce. Według stanu na dzień 31.12.2021 r. funkcjonowały 4 farmy wiatrowe o łącznej mocy 170,8 MW. Największa z nich, o mocy 74,58 MW, zlokalizowana jest na terenie gminy Świerżno, dwie dalsze w gminie Wolin (Jagniątkowo - 34,24 MW i Zagórze - 30 MW) i czwarta w gminie Kamień Pomorski (32 MW).

Ryc. 78. Moc elektryczna instalacji powyżej 50 kW w gminach województwa zachodniopomorskiego, stan na 31.12.2021 (MW).



Źródło: RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z „Karty charakterystyki energetycznej województwa zachodniopomorskiego, 2021 r.”

Ryc. 79. Moc elektryczna mikroinstalacji OZE w gminach województwa zachodniopomorskiego, stan na 31.12.2021 (MW).



Źródło: RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z „Karty charakterystyki energetycznej województwa zachodniopomorskiego, 2021 r.”

Energia słoneczna. Dane IMGW wskazują, że warunki nasłonecznienia w Polsce nie wykazują dużych różnic, a istotne znaczenie mają inne czynniki, w tym lokalizacja wpływająca na naturalne chłodzenie, zwłaszcza w okresie największego nasłonecznienia i możliwość przyłączenia do sieci elektroenergetycznej. W powiecie kamieńskim na dzień 31.12.2021 r. zlokalizowane były w Kamieniu Pomorskim 2 małe instalacje fotowoltaiczne o mocy ok. 1 MW każda oraz 1 047 mikroinstalacji fotowoltaicznych o łącznej mocy 7,8 MW, w tym 323 w gminie Wolin (2,4 MW), 302 w gminie Kamień Pomorski (2,1 MW), 142 w gminie Dziwnów (1,2 MW), 114 w gminie Golczewo (0,8 MW), 88 w gminie Świerzno (0,6 MW) i 78 w gminie Międzyzdroje (0,6 MW).

Energetyka geotermalna. Powiat kamieński nie zalicza się do obszarów perspektywicznych dla poszukiwania i ujmowania wód termalnych, a tym samym rozwoju geotermii głębokiej. Taka ocena jest efektem działań podjętych przez Państwowy Instytut Geologiczny wspólnie z Ministerstwem Klimatu i Środowiska oraz Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a polegających na udostępnieniu opinii na temat wielkości potencjału geotermalnego w poszczególnych gminach. Tak jak w całym kraju możliwe jest jednak wykorzystanie złóż niskotemperaturowych umożliwiającą wykorzystanie tej energii w instalacjach typu „pompa ciepła” służących do ogrzewania domków jednorodzinnych oraz większych obiektów. Takie wykorzystanie naturalnej energii jest aktualnie preferowanym kierunkiem rozwoju w ciepłownictwie.

Bioenergetyka. Na terenie powiatu kamieńskiego biomasa, głównie leśna, wykorzystywana jest jako źródło ogrzewania, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Inną możliwością wykorzystania biomasy jest wytwarzanie biogazu. Należy jednak pamiętać, że możliwość efektywnej ekonomicznie produkcji biogazu warunkowana jest zdolnością do zapewnienia lokalnej podaży odpowiedniej ilości ulegających biodegradacji substratów, takich jak odpady z produkcji zwierzęcej lub roślinnej, przemysłu drzewnego lub spożywczego, czy też osadów z oczyszczalni ścieków lub metanu ze składowisk odpadów. Na dzień dzisiejszy takich możliwości nie zdiagnozowano. Należy też wspomnieć o potencjalnej uprawie biomasy na cele energetyczne, przy czym zapowiedzi te ze względu na koszty oraz zapotrzebowanie na wodę nie wydają się być rozwiązaniem perspektywicznym.

Energetyka wodna. W powiecie kamieńskim nie ma warunków do powstania małych elektrowni wodnych.

Ryc. 80. Partnerstwo powiatu kamieńskiego – infrastruktura techniczna.

Rysunek na następnej stronie. Źródło: Opracowanie RBGPWZ w Szczecinie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, czerwiec 2020 r.

AWIA

Międzyzdroje

Dziwnów

Rewal

Karnice

Kamień Pomorski

Świerżno

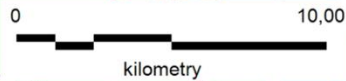
Wolin

Golczewo

Przybiernów

arpno

Stepnica



INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Elektroenergetyka

istniejące	projektowane	
		elektroenergetyczne linie przesyłowe 400kV, 220kV
		elektroenergetyczne linie dystrybucyjne 110kV
		stacje elektroenergetyczne 110/15kV, 220/110kV, 400/220/110kV
		elektrownie i elektrociepłownie elektrownia szczytowo-pompowa

Odnawialne źródła energii (OZE)

istniejące	projektowane	
		elektrownie wiatrowe
		instalacje biogazowe
		farmy fotowoltaiczne - powyżej 0,75 MW
		małe elektrownie wodne - powyżej 50 kW

Gazownictwo

istniejące	projektowane	
		gazociągi wysokiego ciśnienia (gaz wysokometanowy) Dn > 500, Dn 500, Dn < 500
		stacje gazowe (gaz wysokometanowy)

Gospodarka odpadami

	instalacje do przetwarzania bioodpadów
	składowiska odpadów komunalnych

Gospodarka wodno-ściekowa

istniejące	
	ujęcia wody o wydajności powyżej 100m ³ /h
	oczyszczalnie ścieków dla aglomeracji powyżej 100 000 RLM / od 10 000 do 100 000 RLM / poniżej 10 000 RLM

Wskazane uwarunkowania rozwoju wymiaru środowiskowo-przestrzennego obszaru PPK:

- pogarszająca się sytuacja w odniesieniu do ładu przestrzennego i lokalnego środowiska przyrodniczego;
- dostępność komunikacyjna obszaru w obu wymiarach zewnętrznym i wewnętrznym zachowuje korzystną tendencję zmian;
- bogactwo walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszaru PPK płynie z zasobów biologicznych, hydrologicznych i rzeźby terenu.
- bogate dziedzictwo kulturowe;
- położenie obszaru partnerstwa daje możliwość wykorzystania atrakcji turystycznych lub rekreacyjno-wypoczynkowych obszaru w ofercie jednodniowej lub weekendowej skierowanej do mieszkańców Szczecina;
- położenie partnerstwa umożliwi dostęp mieszkańców obszaru partnerstwa do usług i miejsc pracy oferowanych w aglomeracji szczecińskiej;
- rozkład przestrzenny miast pełni funkcje ośrodków usługowych, zaspokajających potrzeby mieszkańców;
- występują zasoby dyspozycyjne zbiornika wód podziemnych;
- występują złoża gazu ziemnego i ropy naftowej, piasków i żwirów, wapieni i margli oraz torfu;
- specyfiką obszaru jest ruch sezonowy wpływający na obciążenie transportowe dróg, ruch wzrośnie jeszcze bardziej po ukończeniu ostatniego odcinka S3 (Świnoujście-Dargobądz-Troszyn) oraz uruchomieniu tunelu drogowego w Świnoujściu;
- występują jedne z najlepszych warunków rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce;
- geotermia - możliwe jest wykorzystanie złóż niskotemperaturowych umożliwiających wykorzystanie tej energii w instalacjach typu „pompa ciepła” służących do ogrzewania domków jednorodzinnych oraz większych obiektów;
- biomasa, głównie leśna, wykorzystywana jest jako źródło ogrzewania, zwłaszcza na obszarach wiejskich;
- brak warunków do powstania małych elektrowni wodnych.

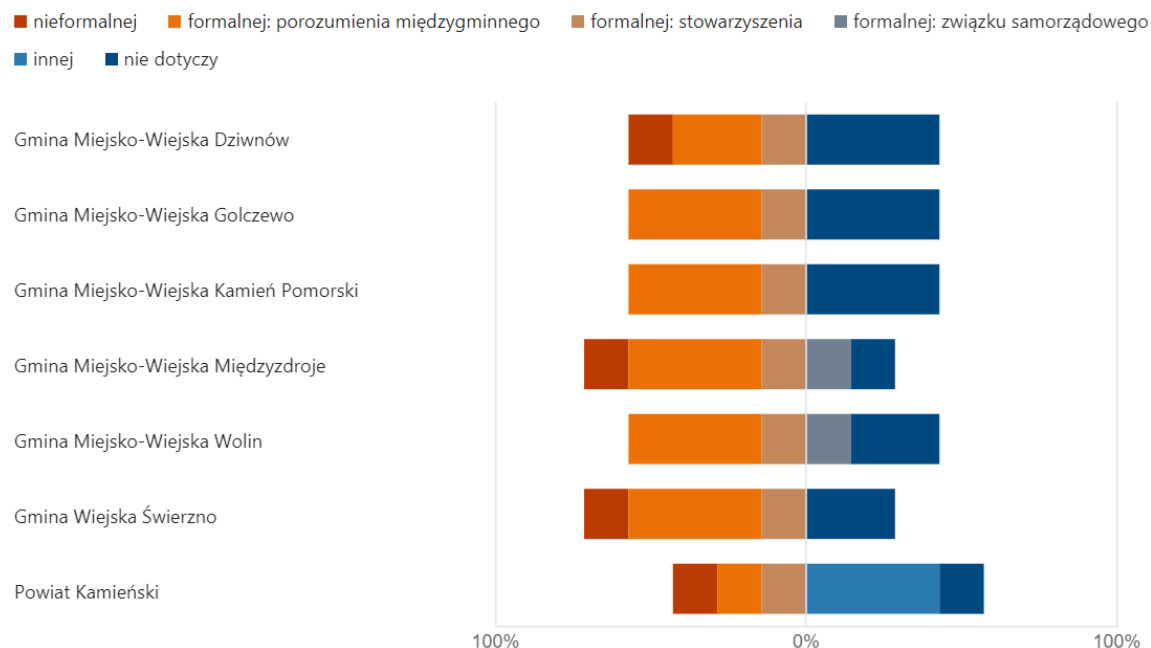
3.5. Zdolność instytucjonalna Partnerstwa powiatu kamieńskiego

Zawiązanie Partnerstwa powiatu kamieńskiego wynika w dużej mierze z dotychczasowej wieloletniej współpracy jednostek samorządu terytorialnego w licznych sformalizowanych i nieformalnych formułach (ryc. 81):

- ➔ **Celowego Związku Gmin R-XXI** – prowadzącego instalację przetwarzania odpadów komunalnych dla 32 gmin województwa zachodniopomorskiego. Misją CZG R-XXI jest ochrona środowiska poprzez zagospodarowanie odpadów komunalny w sposób racjonalny, optymalny i zgodny z prawem³⁹.
- ➔ **Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Partnerstwo w rozwoju”** – stowarzyszenie gmin Dziwnów, Golczewo, Kamień Pomorski, Międzyzdroje, Świerzno i Wolin. LGD podejmuje działania mające na celu tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, odnowa i rozwój wsi, różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, małe projekty. Celem nadrzędnym LGD jest podejmowanie wszelkich inicjatyw na rzecz szeroko rozumianego rozwoju obszarów wiejskich.
- ➔ **Lokalnej Grupy Działania „Rybacka Lokalna Grupa Działania Pomorza Zachodniego”** - współpracę podjęły gminy Dziwnów, Świerzno, Gołczewo, Rewal, Karnice, Płoty. Realizowane cele to rozwój przedsiębiorczości na obszarze, wzmocnienie potencjału turystycznego obszaru, aktywizacja społeczności rybackiej
- ➔ **Lokalna Grupa Rybacka “Zalew Szczeciński”** – współpraca samorządów gmin Świnoujścia, Międzyzdrojów, Wolina i Stepnicy oraz rybaków w zakresie rybołówstwa morskiego, rybactwa śródlądowego, akwakultury, przetwórstwa.
- ➔ **Związek Gmin Wyspy Wolin** – gospodarka komunalna, kanalizacja sanitarna.

³⁹ <https://www.czg.nowogard.pl/>

Ryc. 81 Formuła organizacyjna współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego obszaru PPK.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety FORMS.

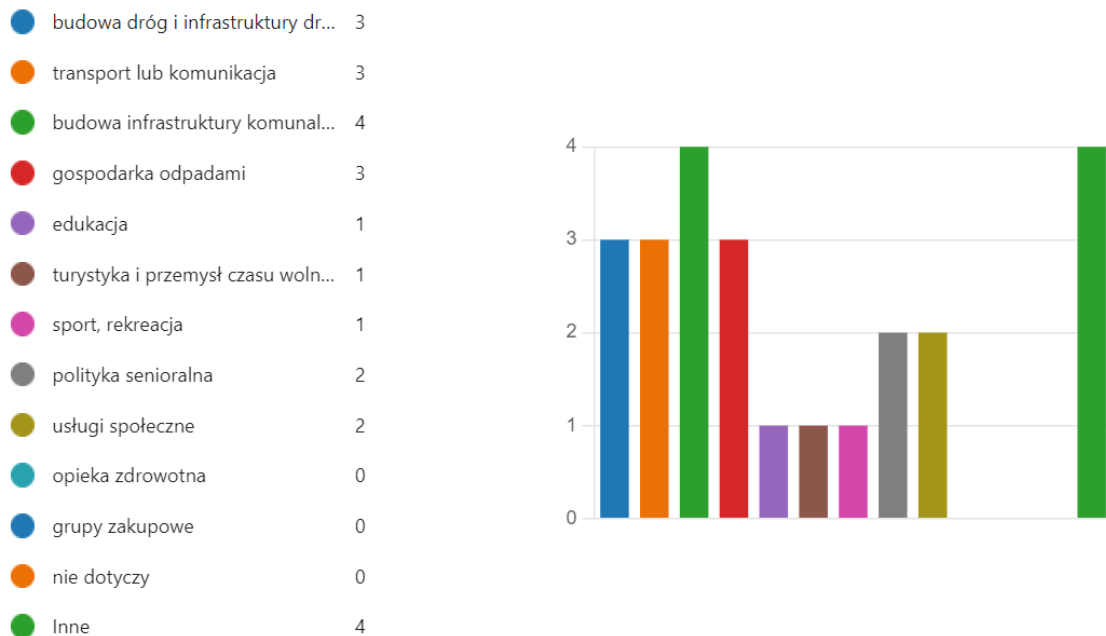
Obszary tematyczne podejmowanych działań obejmują: budowę infrastruktury komunalnej, transport lub komunikacja, budowa dróg i infrastruktury drogowej, gospodarka odpadami, polityka senioralna usługi społeczne (ryc. 82).

Projektami realizowanymi w ramach współpracy były np.:

- współfinansowanie inwestycji drogowych (np. modernizacja drogi w miejscowości Gostyń) oraz wydarzeń kulturalnych;
- wspólna realizacja projektów Rozwój ścieżek rowerowych (Dziwnów, Wolin, Międzyzdroje);
- Transport na życzenie – gminy Golczewo, Międzyzdroje i powiat kamieński;
- Schronisko dla zwierząt – gmina Golczewo, powiat kamieński;
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji gminy Kamień Pomorski, Międzyzdroje - zagospodarowanie odpadów po ściekowych;
- „polsko-szwedzkie dni przedsiębiorczości - identyfikacja i analiza możliwych do wykorzystania dobrych praktyk mieszkańców oraz przedsiębiorców szwedzkich i polskich w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulinarnego dla

utworzenia innowacyjnego wiejskiego produktu lokalnego oraz przekazanie dobrych praktyk w zakresie prowadzenia, rozwoju i marketingu istniejących przedsiębiorstw.

Ryc. 82. Zakres tematyczny podejmowanej współpracy.

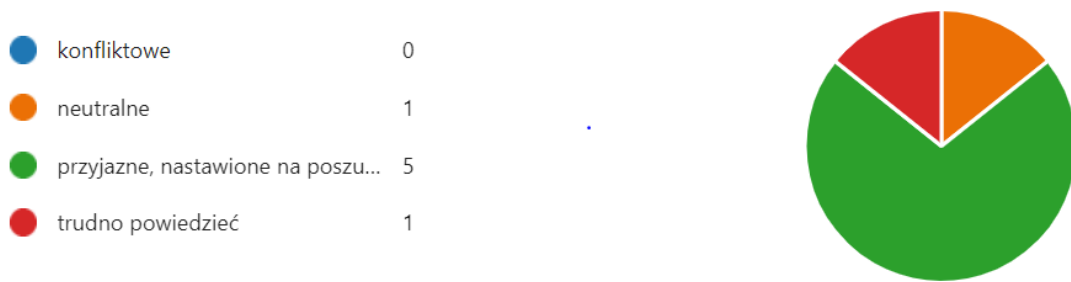


Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety FORMS.

Ocena poziomu współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru Partnerstwa powiatu kamieńskiego jest dość wysoka, średnia ocena ogólnej atmosfery wynosi 3.86 (skala 5.00). Wpływ na nią miały takie czynniki jak zaangażowanie, doświadczenie oraz profesjonalizm i otwartość pracowników JST na wzajemną pomoc. W tożsamy sposób zostały ocenione wzajemne relacje wójtów i burmistrzów obszaru PPK (ryc.83). Podejmowane działania w ramach Partnerstwa powiatu kamieńskiego postrzegane są jako ważne, ale nie priorytetowe. Do kluczowych korzyści ze współpracy zaliczono:

- możliwość realizacji zadań przekraczających możliwości jednej gminy np. transport publiczny z gmin do miasta powiatowego;
- wymianę doświadczeń i poglądów, połączenie potencjałów Partnerów;
- zwiększenie jakości usług publicznych oraz dostępu do tych usług;
- współpraca zwiększa bezpieczeństwo publiczne i ogranicza koszty realizacji zadań publicznych;
- możliwość rozwiązywania wspólnych problemów;
- pozyskiwanie środków finansowych na wspólnie zdefiniowane cele;
- wzmacnianie atrakcyjności obszaru PPK dla mieszkańców i turystów.

Ryc. 83. Ocena relacji wójtów/burmistrzów wchodzących w skład Partnerstwa.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety FORMS.

Tabela 28. Liczba pracowników zatrudnionych w urzędach gmin PPK.

	LICZBA PRACOWNIKÓW ZATRUDNIONYCH OGÓŁEM		
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Gmina miejsko-wiejska Dziwnów	35	34	31
Gmina miejsko-wiejska Golczewo	56	58	58
Gmina miejsko-wiejska Kamień Pomorski	46	47	48
Gmina miejsko-wiejska Międzyzdroje	56	55	56
Gmina miejsko-wiejska Wolin	78	79	81
Gmina wiejska Świerzno	29	39	34
Powiat kamieński	60	67	70
RAZEM	360	379	378

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety FORMS.

Przeprowadzona ankietyzacja pozwoliła określić także największe wyzwania z punktu widzenia współpracy w Partnerstwie, którymi były: wybór Lidera, który odpowiednio poprowadzi sprawy Partnerstwa; pogodzenie różnych interesów i znalezienie wspólnego mianownika, zdefiniowanie wspólnych priorytetów - tak aby wszyscy członkowie PPK odnaleźli w tym swój interes i chcieli do tego dołożyć środki własne; określenie inwestycji priorytetowych dla wszystkich członków Partnerstwa (a nie dla pojedynczych gmin); problemy związane z niewystarczającym zasobem kapitału ludzkiego.

3.6. Analiza powiązań funkcjonalnych

3.6.1. Metodologia określania intensywności i kierunku powiązań

Powiązania funkcjonalne mają kluczowe znaczenie dla partnerstw jednostek samorządu terytorialnego, ponieważ określają one skalę współzależności oraz potencjał i potrzeby w zakresie współpracy i koordynacji procesów rozwojowych. Z tego względu analizie powiązań funkcjonalnych w obszarze Partnerstwa poświęcono więcej uwagi. Analizę tę podzielono na trzy części, dotyczące powiązań społecznych, gospodarczych i środowiskowych. W każdej z tych części korzystano z:

- ➔ danych statystycznych z różnych źródeł (np. Główny Urząd Statystyczny, System Informacji Oświatowej, Narodowy Fundusz Zdrowia, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad),
- ➔ danych przestrzennych określających przede wszystkim zasięgi przyrodniczych obiektów powierzchniowych, liniowych i punktowych (np. Baza Danych Obiektów Topograficznych)
- ➔ danych jakościowych pochodzących z indywidualnej oceny skali powiązań, dokonywanej przez liderów Partnerstwa.

W przypadku **powiązań społecznych**, analiza objęła następujące zagadnienia:

Migracje stałe – w tym celu skorzystano z danych z tablic 2g (Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały według gminy poprzedniego i obecnego miejsca zamieszkania) zamieszczonych w bazie „Demografia” Głównego Urzędu Statystycznego. Dane te zostały najpierw przekształcone, tzn. zamieniono wartości zanonimizowane (oznaczone znakiem „#”, kodujące cyfrę „1” lub „2”) na „1” oraz zredukowane bazę o przepływy wewnątrzgminne. W ten sposób uzyskano bazę danych przedstawiających kierunki i intensywność migracji międzygminnych w okresie 2002-2020. Ponadto, żeby uchwycić dynamikę zmian w okresie ostatnich kilku lat, osobno interpretowano dane dla okresu 2015-2020. Dodatkowo, dane dla Partnerstwa powiatu kamieńskiego porównano (dla uzyskania odpowiedniego układu odniesienia) z danymi dla kilku innych powiatów województwa zachodniopomorskiego, które cechują podobne uwarunkowania, tj. powiatów choszczeńskiego, gryfickiego, łobeskiego i świdwińskiego. Migracje stałe, co warto dodać, nie generują dużej liczby regularnych przemieszczeń. Stanowią jednak miarę zawiązywania trwałych więzi terytorialnych – osoby przeprowadzające się do nowego miejsca zamieszkania utrzymują często kontakty z poprzednim miejscem zamieszkania (często bazuje to na relacjach rodzinnych i przyjacielskich).

Dojazdy do placówek oświatowych - w tym celu skorzystano z danych niepublikowanych i udostępnionych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, a

gromadzonych w ramach Systemu Informacji Oświatowej. Przedmiotem diagnozy zostały objęte dojazdy do placówek wychowania przedszkolnego, szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych z podziałem na szkoły branżowe, technika oraz licea ogólnokształcące. Okres analizy obejmuje 3 lata szkolne: 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022. Zakres czasowy jest zdeterminowany dostępnością danych (są to najnowsze możliwe do uzyskania obecnie dane) oraz ich jakością (dane dla wcześniejszych lat szkolnych, w związku z odmienną metodologią ich gromadzenia nie przedstawiają rzetelnego rozkładu powiązań).

Dojazdy do placówek medycznych – w tym celu skorzystano z danych niepublikowanych i udostępnionych przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Obejmują one przepływy w zakresie leczenia szpitalnego oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (tzw. lekarze specjaliści). Są to dwa podstawowe zagadnienia związane z powiązaniem funkcjonalnymi wykraczającymi poza granice administracyjne gminy i powiatu. Pewnym ograniczeniem danych NFZ jest brak informacji o sektorze prywatnym, co może niedoszacowywać szczególnie przepływów w zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Jednak skala tego niedoszacowania wydaje się być relatywnie niewielka.

Diagnoza kierunku i intensywności **powiązań gospodarczych** objęta z kolei analizę danych opisujących dojazdy do pracy. Są to dane publikowane przez GUS, a pochodzące z analizy zeznań podatkowych składanych przez płatników. Wniosek o dojeżdżaniu do pracy z jednej gminy do drugiej jest wyprowadzana w oparciu o kod TERYT jednostki terytorialnej, w której zarejestrowana jest działalność płatnika (pracodawcy) oraz kod TERYT zamieszkania podatnika (pracownika). Ważną uwagą jest to, że dane te pokazują powiązania dotyczące podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających 10 i więcej pracowników (brak informacji o mikroprzedsiębiorstwach i jednoosobowych działalnościach gospodarczych, które z pewnością także generują pewne przepływy międzygminne). Drugą słabością tych danych jest to, że niekiedy siedziba pracodawcy różni się od miejsca świadczenia pracy, tzn. jakaś część przedsiębiorstw może być zarejestrowana w Warszawie, a faktyczną działalność prowadzić np. w Kamieniu Pomorskim. Dane GUS pokażą w takim przypadku dojazdy do Warszawy, choć *de facto* jest to przepływ do Kamienia Pomorskiego. Mimo tych wad i niedoskonałości, w analizach przestrzennych ciągle traktuje się te dane jako najlepszą miarę powiązań. Dojazdy do pracy są bowiem największą migracją, która ma dodatkowo charakter regularny i wahadłowy. Ponadto, tego typu przemieszczenia w największym stopniu obciążają bieżącą infrastrukturę transportową.

Diagnoza **powiązań środowiskowych** objęta z kolei analizę danych udostępnianych przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii (przede wszystkim Baza Danych Obiektów

Topograficznych) oraz instytucje związane z ochroną i kształtowaniem środowiska przyrodniczego, w tym np. Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i Lasów Państwowych. Analiza powiązań środowiskowych ma doprowadzić do identyfikacji obszarów i obiektów przyrodniczych, których ochrona i kształtowanie powinny być przedmiotem współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego Partnerstwa.

3.6.2. Powiązania społeczne

Powiązania społeczne można mierzyć na kilka sposobów, a dotyczą one stałych, wahadłowych lub okazjonalnych migracji mieszkańców danego terytorium. Jednym z częściej wykorzystywanych wskaźników pokazujących intensywność i kierunki powiązań społecznych są migracje stałe (przemeldowania). Nie jest to miara pokazująca skalę stałych przepływów osób pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego. Pokazuje ona jednak trwałe i długookresowe więzi terytorialne pomiędzy obszarami. W okresie 2002-2020 z Partnerstwa powiatu kamieńskiego wyemigrowało (w ramach migracji krajowych) blisko 7,9 tys. osób. Z kolei ruch w odwrotną stronę (tj. do Partnerstwa) stanowił w tym okresie ok. 6,6 tys. Oznacza to, że łączny bilans migracyjny Partnerstwa w okresie 2002-2020 był ujemny i wyniósł ok. -1,3 tys. osób (średnioroczna strata na poziomie ok. 72 mieszkańców). Dane z ostatnich kilku lat pokazują nieco lepszą sytuację – w okresie 2015-2020 średnioroczny bilans migracyjny Partnerstwa osiągnął wynik ok. -68 osób. Do ogólnego bilansu migracyjnego Partnerstwa należy dodać przemieszczenia wewnętrzne, tj. między gminami powiatu – było ich w okresie 2002-2020 ok. 2,6 tys. Procesy migracyjne w obszarze Partnerstwa przebiegają w różnym stopniu w poszczególnych gminach. Po jednej stronie jest gmina Międzyzdroje, w której w okresie 2002-2020 bilans migracyjny był dodatni (+33). Z kolei znacznie mniej pozytywne procesy dotknęły gminy Wolin (bilans migracyjny na poziomie -350), Świerzno (-300), Golczewo (-280), Kamień Pomorski (-250) i Dziwnów (-220).

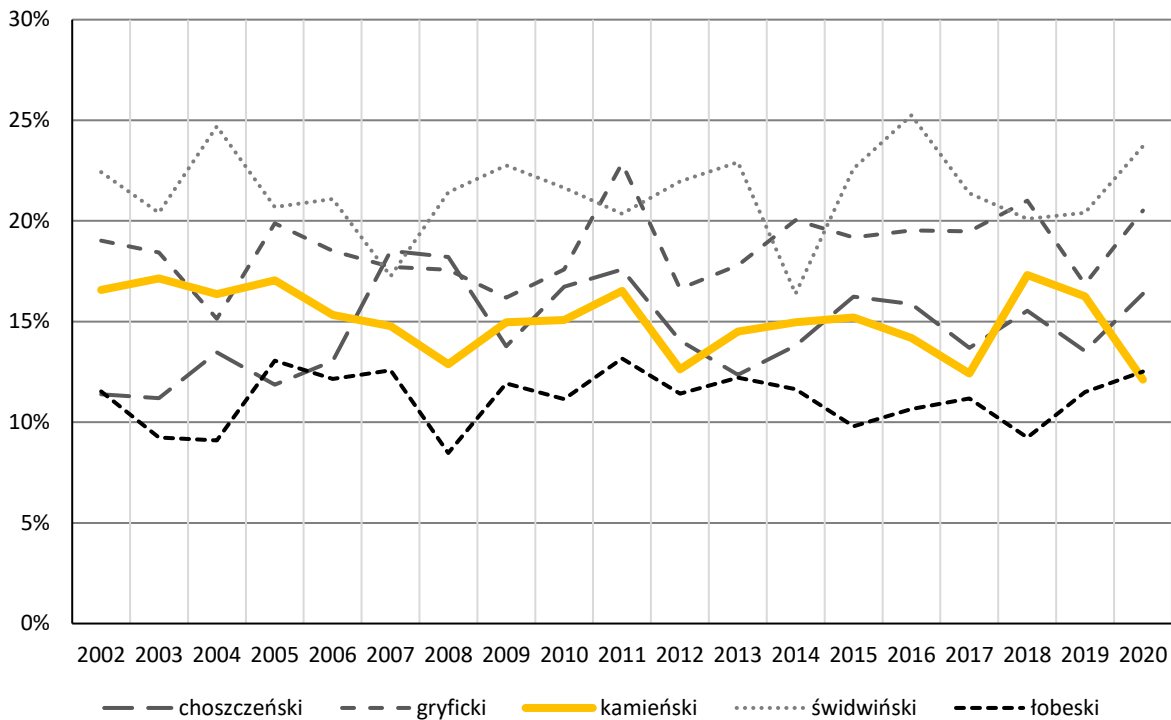
Tabela 29. Dane dotyczące kierunków i wielkości przemeldowań w gminach Partnerstwa powiatu kamieńskiego.

Lp	Gmina	Zameld. z PPK	Zameld. spoza PPK	Wymeld. do PPK	Wymeld. poza PPK	% w ramach PPK	% poza PPK
1	Świerzno	254	514	354	709	33,2%	66,8%
2	Golczewo	359	630	332	940	30,6%	69,4%
3	Kamień Pomorski	958	1651	699	2160	30,3%	69,7%
4	Dziwnów	258	745	410	817	30,0%	70,0%
5	Wolin	481	1798	557	2067	21,2%	78,8%
6	Międzyzdroje	284	1235	242	1244	17,5%	82,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tablic GUS z bazy Demografia.

Dane pokazujące kierunki przemieszczeń migracyjnych potwierdzają dużą skalę przemeldowań realizowanych poza obszar Partnerstwa (85%). Tylko ok.15% pracy migracyjnej (suma zameldowań i wymeldowań) realizowana jest w obszarze Partnerstwa. To względnie niski rezultat, utrzymujący się właściwie w całym okresie 2002-2020. Jak widać na rycinie 85, w dwóch z czterech powiatów grupy porównawczej (gryficki i świdwiński) odnotowywało wyższe wartości wskaźnika wewnątrz-powiatowej wymiany migracyjnej, a w jednym (choszczeński) bardzo podobne wartości do PPK. Najgorzej pod tym względem wyglądała sytuacja w powiecie łobeskim, w którym średnio aż 89% pracy migracyjnej to wymiana z gminami spoza powiatu. Biorący pod uwagę sytuację wewnętrzną (tab.29), najsilniej migracyjnie związane z członkami Partnerstwa są gminy Świerzno (33% przemeldowań dotyczy obszaru powiatu gryfickiego), Golczewo (31%), Kamień Pomorski (30%) i Dziwnów (30%). Z kolei najmniejszy poziom wewnątrz-powiatowego związania dotyczy gminy Wolin (tylko ok. 21% migracji wewnątrz powiatu) i Międzyzdroje (18%).

Ryc. 84. Udział przemeldowań międzygminnych dokonujących się wewnątrz powiatów w ogólnej liczbie przemeldowań - powiat kamiński na tle grupy porównawczej.

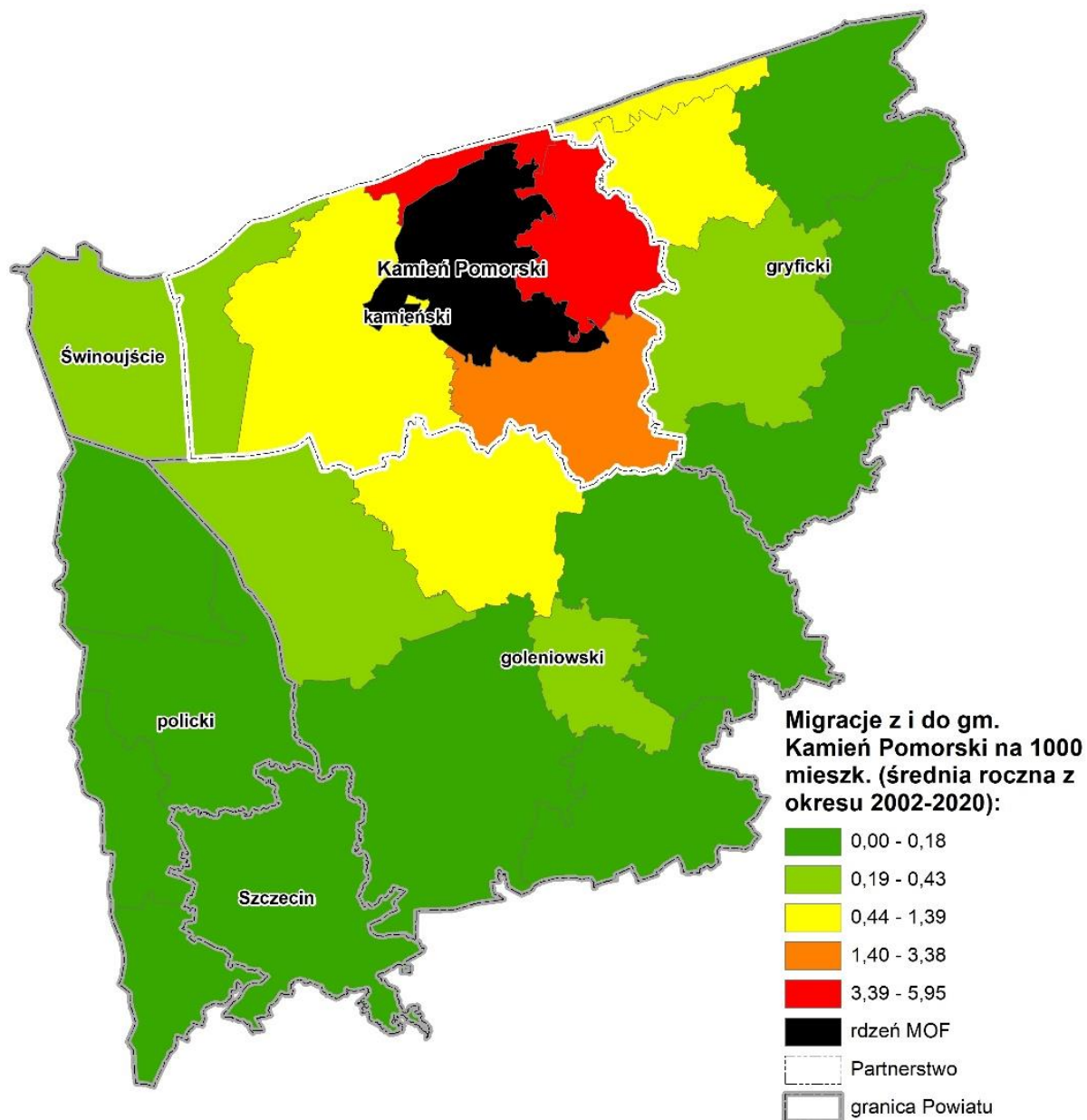


Źródło: Opracowanie własne na podstawie tablic GUS z bazy Demografia.

Analiza kierunków powiązań migracyjnych ośrodka centralnego, czyli gminy Kamień Pomorski (ryc. 86) potwierdza część wcześniej opisanych diagnoz. Najsilniej związana z głównym ośrodkiem powiatowym jest gmina Dziwnów. Średnioroczna wartość wskaźnika migracji z okresu 2002-2020 na 1000 mieszkańców wyniosła w przypadku tej gminy aż 5,95. Nieco gorszy (choć, biorąc pod uwagę generalne tendencje, również wysoki) rezultat cechuje relację gminy Kamień Pomorski z gminą Świerzno (wartość wskaźnika na poziomie ok. 5,32). Względnie wysoką wartość wskaźnika powiązania z ośrodkiem powiatowym cechuje także gminę Golczewo (3,38). Wyraźnie słabiej powiązanymi z ośrodkiem powiatowym gminami są gmina Wolin (1,39 osoby na 1000 mieszkańców) oraz Międzyzdroje (0,43). Co ciekawe, silniej od gminy Międzyzdroje powiązanymi z gminą Kamień Pomorski są np. gminy Rewal i Karnice z Powiatu Gryfickiego oraz gmina Przybiernów z Powiatu Goleniowskiego. Zestawienie tego samego wskaźnika dla krótszego okresu (2015-2020) pokazuje nieco zmieniony obraz (ryc. 87), ponieważ to gmina Świerzno ma w nim najwyższy poziom powiązań z gminą Kamień Pomorski (5,56). Nieco mniejszą wartość odnotowano dla gminy Dziwnów (4,90). Kolejne są gminy Golczewo (3,08) i Wolin (1,30). Gmina Międzyzdroje ponownie jest najslabiej powiązana z ośrodkiem powiatowym (0,41), co sprawiło, że oprócz wymienionych wcześniej trzech gmin

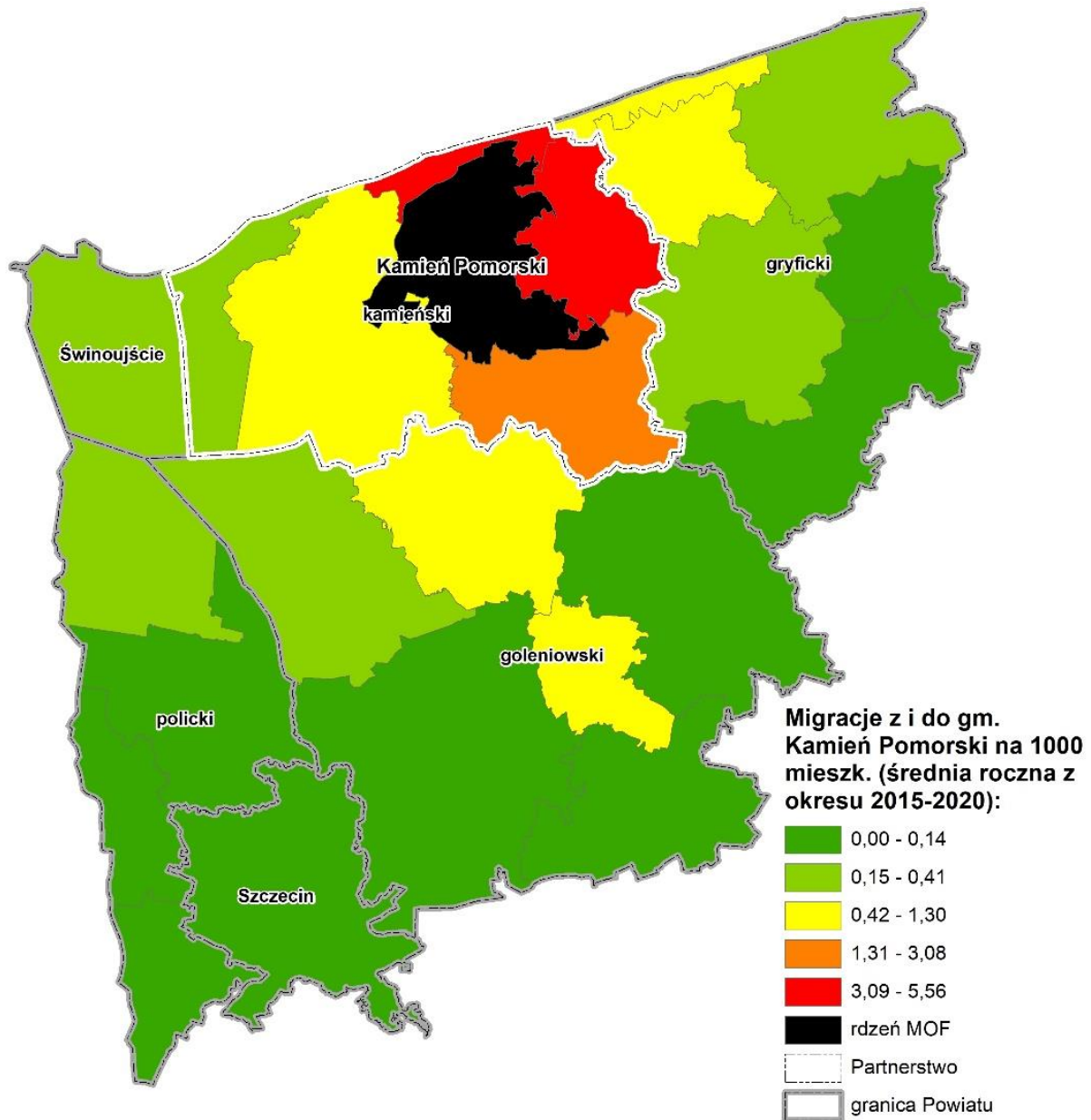
spoza Powiatu Kamieńskiego, wyższy wskaźnik powiązań z gminą Kamień Pomorski ma w ostatnich latach także gmina Osina z Powiatu Goleniowskiego.

Ryc. 85. Główne kierunki migracji stałych w okresie 2002-2020 do i z gminy Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie tablic GUS z bazy Demografia.

Ryc. 86. Główne kierunki migracji stałych w okresie 2015-2020 do i z gminy Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie tablic GUS z bazy Demografia.

Ostatnim ważnym elementem analizy kierunków i intensywności powiązań migracyjnych jest identyfikacja głównych kierunków migracji dla poszczególnych gmin Partnerstwa (tab. 30). Oprócz wspomnianej wcześniej skali przemeldowań wewnątrz powiatu, istotne znaczenie mają migracje stałe do i z Szczecina. W przypadku gmin Kamień Pomorski i Międzyzdroje ten kierunek migracji jest szczególnie istotny i stanowi ok. 17% całej pracy migracyjnej. Niewiele mniejszy odsetek cechuje gminę Dziwnów – w tym przypadku wymiana ze Szczecinem to ok. 16% całej pracy migracyjnej. W większości przypadków wartości odsetka pracy

migracyjnej ze Szczecinem budują wymeldowania z gmin Partnerstwa do Szczecina (a nie ruch odwrotny). W latach 2002-2020 gminy Partnerstwa „straciły” na rzecz Szczecina 2100 mieszkańców. Największa część z tych migracji przypadła na gminę Kamień Pomorski (ok. 670 osób) i gminę Wolin (ok. 480 osób). Szczecin jest liderem jeśli chodzi o ruch migracyjny do miast na prawach powiatu. Bardzo duży ruch migracyjny łączy gminy PPK także ze Świnoujściem (ok. 1050 osób w okresie 2002-2020). Kolejnymi miastami (choć ze znacznie mniejszą skalą migracji) są Warszawa (ok. 190 osób), Poznań (ok. 140 osób) i Wrocław (ok. 95 osób).

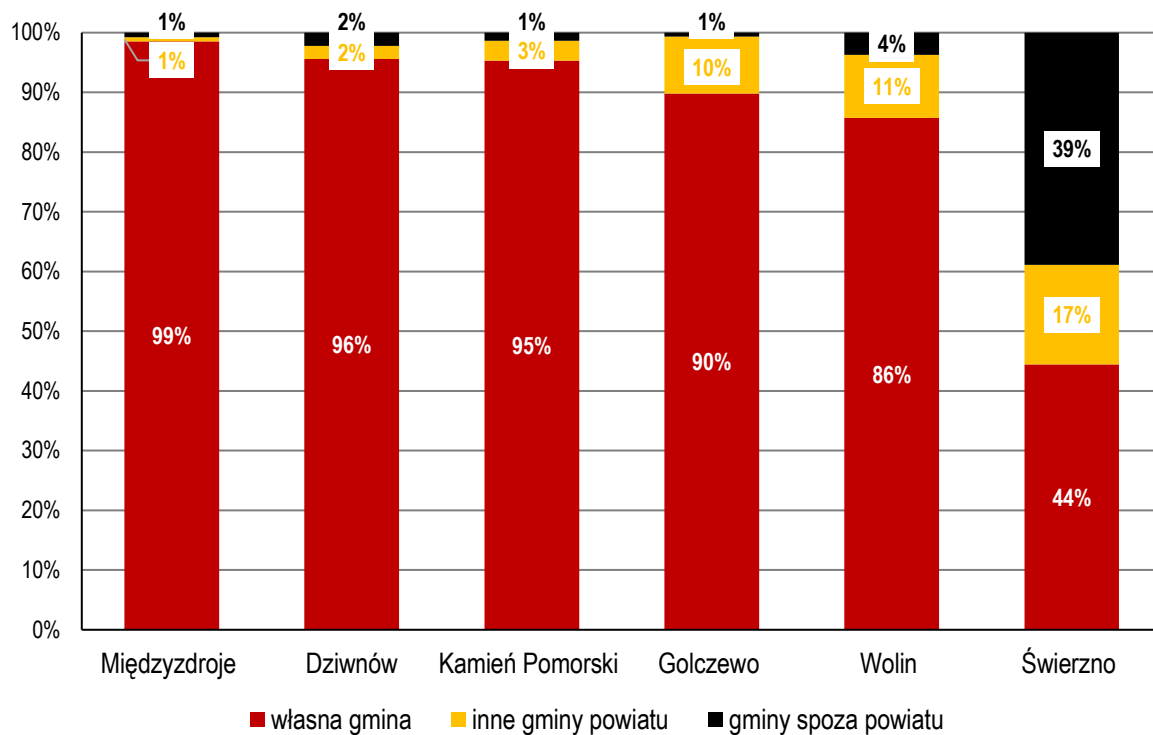
Tabela 30. Udział poszczególnych powiatowych kierunków migracji stałych dla gmin Partnerstwa powiatu kamieńskiego w okresie 2002-2020 (uwzględniono powiaty sąsiadujące z Partnerstwem oraz Szczecin).

Lp	Gmina	goleniowski	gryficki	kamieński	Szczecin	Świnoujście	inne
1	Dziwnów	2,1%	2,8%	30,0%	16,2%	2,4%	46,5%
2	Golczewo	14,7%	10,3%	30,6%	15,5%	4,2%	24,8%
3	Kamień Pomorski	5,1%	5,4%	30,3%	17,6%	4,4%	37,2%
4	Międzyzdroje	3,6%	1,2%	17,5%	17,1%	18,1%	42,5%
5	Świerzno	4,0%	20,2%	33,2%	12,5%	1,6%	28,6%
6	Wolin	9,0%	2,4%	21,2%	14,4%	19,2%	33,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tablic GUS z bazy Demografia.

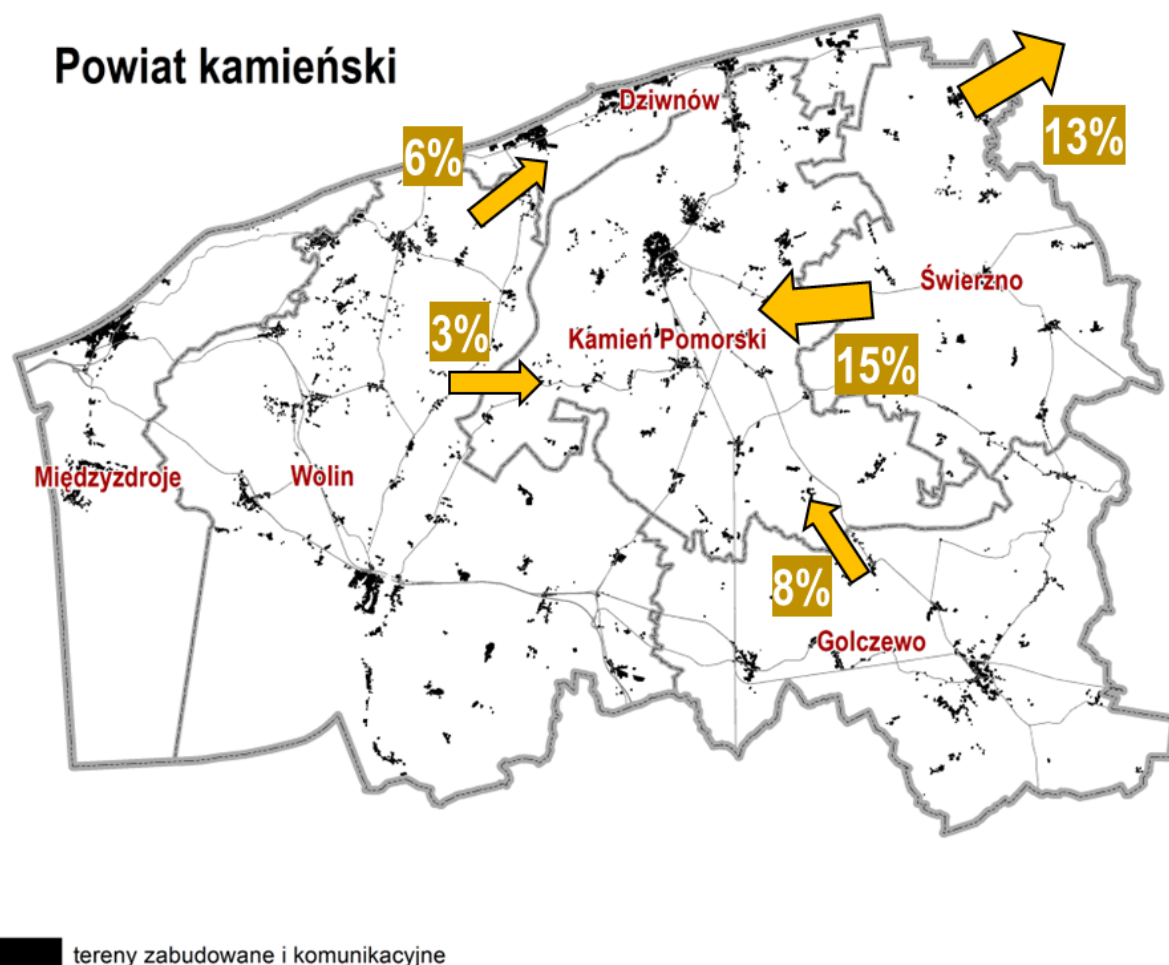
Kolejnym przykładem powiązań społecznych są **dojazdy do placówek oświatowych**. Dane z Systemu Informacji Oświatowej pozwalają prześledzić przemieszczenia międzygminne dzieci i młodzieży w ramach wychowania przedszkolnego, szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. Relatywnie niewielką skalę powiązań międzygminnych obserwujemy w przypadku korzystania z placówek wychowania przedszkolnego (ryc. 88-89). Łączna liczba dzieci, które korzystają z placówek wychowania przedszkolnego poza obszarem gminy zamieszkania wyniosła w roku szkolnym 2021/2022 ok. 100. Najwięcej przemieszczeń międzygminnych do placówek wychowania przedszkolnego dotyczy gminy Świerzno (40), Wolin (23), Kamień Pomorski (17) i Golczewo (15).

Ryc. 87. Struktura terytorialna korzystania z placówek świadczących usługi wychowania przedszkolnego przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

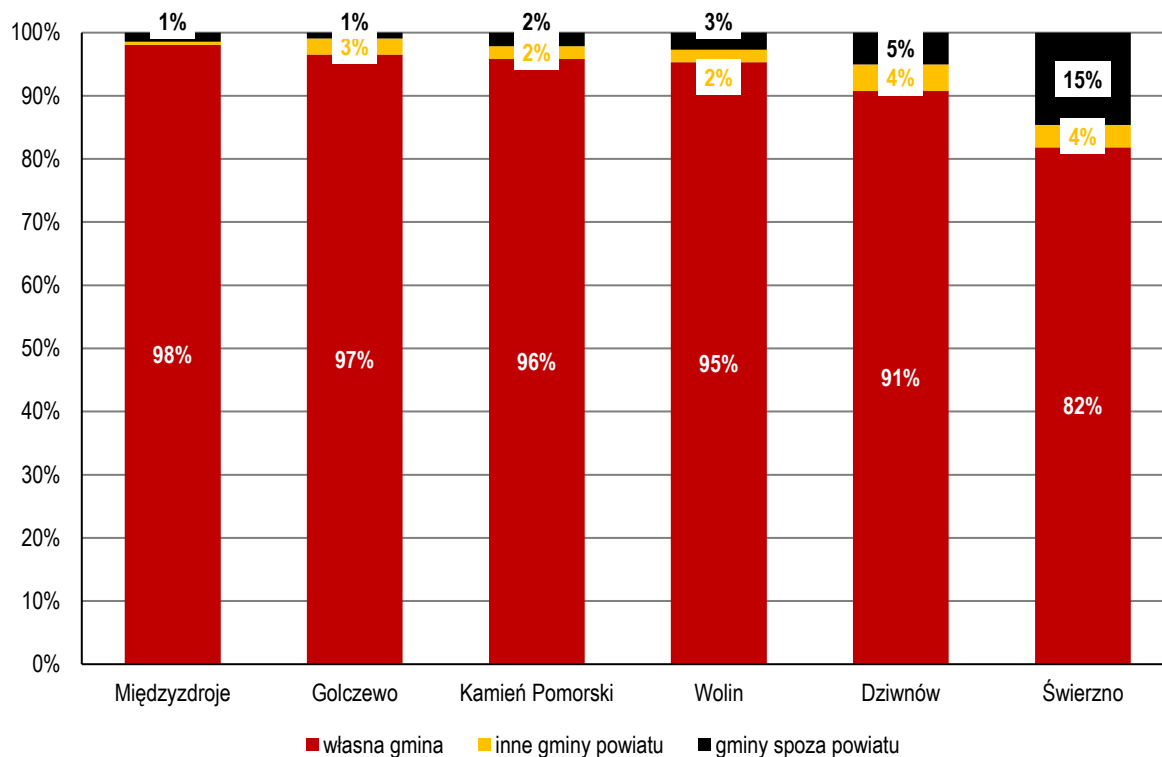
Ryc. 88. Kierunki głównych dojazdów do placówek świadczących usługi wychowania przedszkolnego, wykorzystywane przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

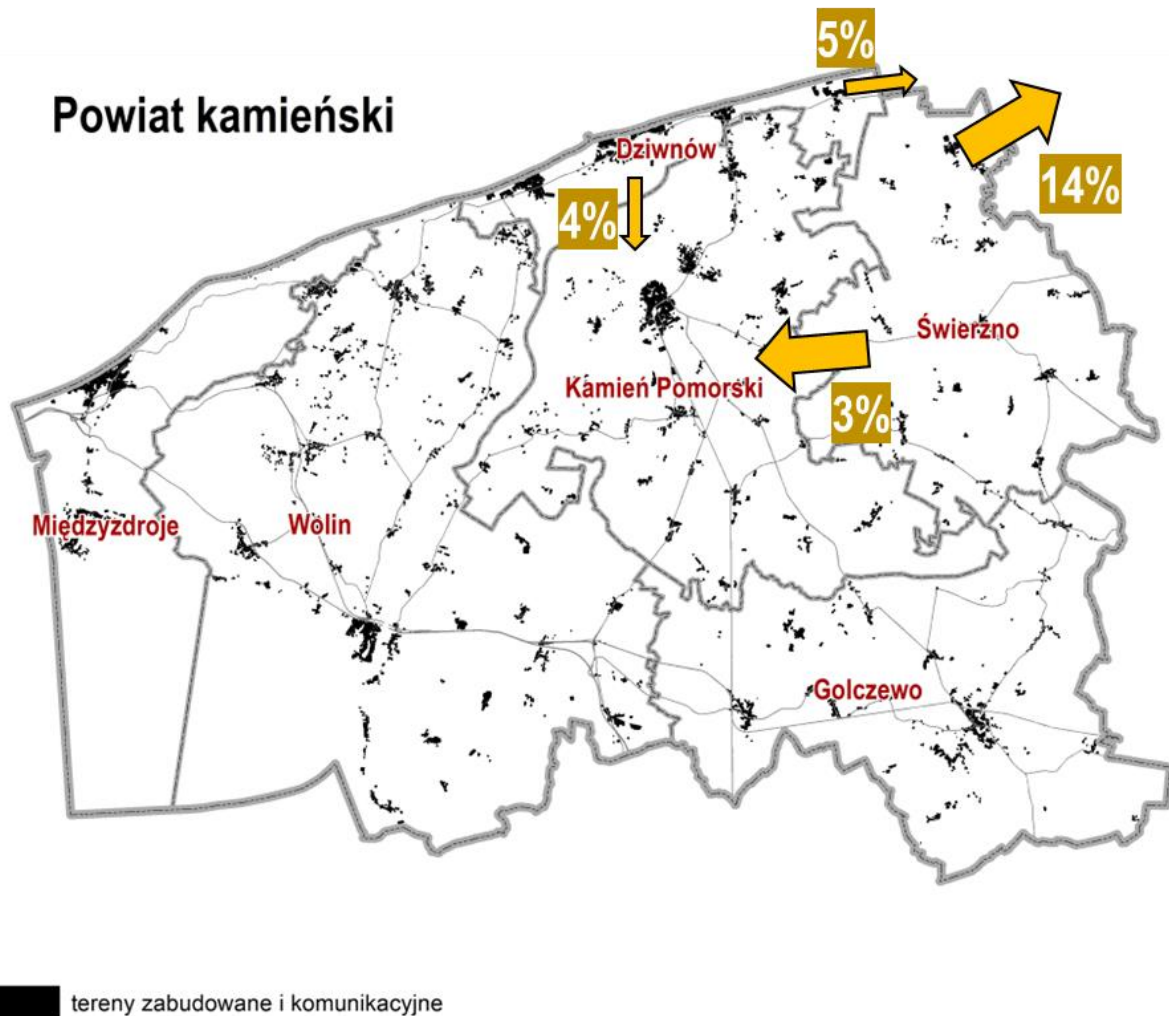
Nieco inaczej przedstawia się struktura przestrzenna dojazdów do szkół podstawowych (ryc. 90 i 91). W tym przypadku odsetek korzystania z placówek na terenie swojej gminy kształtuje się na poziomie od 82% (gmina Świerżno) do 98% (gmina Międzyzdroje). Relatywnie duży strumień migracji wahadłowych odnotowujemy między gminą Świerżno a gminą Rewal – w roku szkolnym 2021/2022 w tym kierunku dojeżdżało do szkół podstawowych ok. 50 dzieci. W sumie w ramach Partnerstwa ok. 80 dzieci dojeżdża do szkół podstawowych poza gminą swojego zamieszkania.

Ryc. 89. Struktura terytorialna korzystania ze szkół podstawowych przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

Ryc. 90. Kierunki głównych dojazdów do szkół podstawowych, wykorzystywane przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

Porównanie gmin Partnerstwa powiatu kamieńskiego z innymi powiatami grupy porównawczej (tab. 31) pozwala stwierdzić, że skala i kierunki przepływów międzygminnych w zakresie szkół podstawowych są w Partnerstwie na poziomie zbliżonym do średniej. Pewną odmiennością jest to, że w Partnerstwie odnotowuje się względnie wysoki poziom związania z gminami spoza powiatu kamieńskiego (3,6%). Dotyczy to szczególnie przepływów do gminy Rewal i Szczecina. W całości powiązań nie stanowi to jednak dużej części.

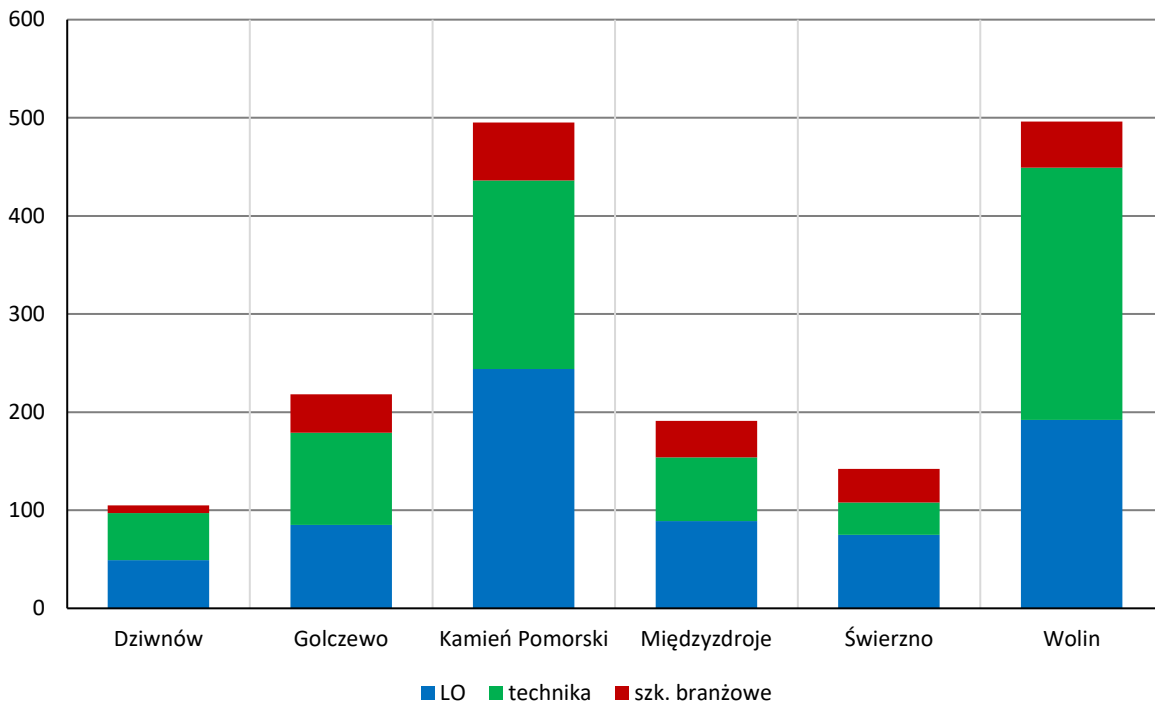
Tabela 31. Udział poszczególnych kierunków dojazdów do szkół podstawowych.

Lp	Powiat	własna gmina	inne gminy powiatu	gminy spoza powiatu
1	choszczeński	96,3%	1,7%	1,9%
2	gryficki	94,6%	3,9%	1,5%
3	kamieński	94,2%	2,2%	3,6%
4	świdwiński	91,3%	5,6%	3,1%
5	łobeski	94,2%	4,3%	1,5%
	razem	94,2%	3,6%	2,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

Szczególnie istotne z punktu widzenia analizy powiązań społecznych wewnątrz Partnerstwa są dojazdy do szkół ponadpodstawowych (szkoły branżowe I stopnia, technika i licea ogólnokształcące). Są to usługi publiczne świadczone w relatywnie małej liczbie ośrodków i ogniskujące powiązania wokół miast-rdzeni miejskich obszarów funkcjonalnych. W sumie z obszaru całego Partnerstwa do szkół ponadpodstawowych uczęszczało w roku szkolnym 2021/2022 blisko 1650 osób. Znaczna część z nich to mieszkańcy gminy Kamień Pomorski (ok. 500) i gminy Wolin (ok. 500). Znacznie mniej uczniów szkół ponadpodstawowych mieszka w gminach Golczewo (ok. 220), Międzyzdroje (ok. 190), Świerzno (ok. 140) i Dziwnów (ok. 100). Prawie we wszystkich gminach wśród wyboru typu szkoły przeważają licea ogólnokształcące (odsetek wyboru tego typu szkół waha się od 39% w gminie Golczewo i gm. Wolin do 53% w gminie Świerzno). Wyjątkiem są gminy Wolin i Golczewo – w tych przypadku więcej uczniów (odpowiednio 52% i 43%) wybrało technikum. Szkoły branżowe w przypadku każdej z gmin Partnerstwa są najrzadziej wybierane przez uczniów.

Ryc. 91. Liczba osób w gminach Partnerstwa uczęszczających w roku szkolnym 2021/2022 do szkół ponadpodstawowych z podziałem na trzy podstawowe typy szkół.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

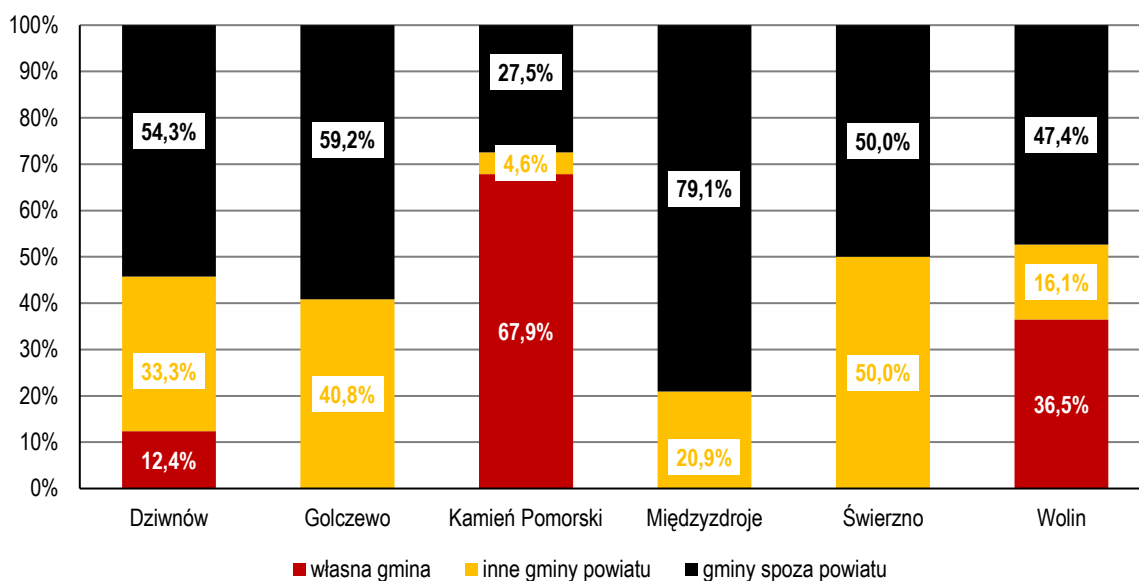
Do tej ogólnej charakterystyki populacji uczniów szkół z gmin Partnerstwa (czyli popytowej strony rynku usług edukacyjnych) trzeba jeszcze dodać informacje na temat miejsc świadczenia edukacji ponadpodstawowej w obszarze Partnerstwa (co pokazuje podażową stronę rynku usług edukacyjnych). Do szkół w całym powiecie kamieńskim w roku szkolnym 2021/2022 uczęszczało ok. 1050 uczniów. Oznacza to, że deficyt miejsc w szkołach ponadpodstawowych na lokalnym rynku edukacyjnym wynosi ok. 600 (przynajmniej tylu uczniów uczęszcza do szkół poza obszarem Partnerstwa). Deficyt ten jest największy w przypadku liceów ogólnokształcących (-290) i techników (-240), w mniejszy stopniu także w szkołach branżowych (-65).

Struktura miejsc w szkołach ponadpodstawowych w obszarze Partnerstwa wg gmin potwierdza kluczową rolę ośrodka powiatowego, czyli Kamienia Pomorskiego – w tym mieście działa ok. 88% wszystkich miejsc w szkołach branżowych I stopnia, 72% miejsc w technikach i ok. 62% miejsc w liceach ogólnokształcących. Ofertę Kamienia Pomorskiego uzupełniają szkoły z Wolina (32% miejsc w liceach ogólnokształcących, 28% w technikach i 12% w szkołach branżowych I stopnia działa w tym mieście) oraz Dziwnowa (ok. 6% miejsc w technikach działa w tym mieście).

Partnerstwo powiatu kamieńskiego jest raczej słabo wewnętrznie zintegrowane pod względem powiązań edukacyjnych na poziomie ponadpodstawowym (ryc. 93 i tab.

32) – ok. 53% uczniów uczęszcza do szkół ponadpodstawowych na terenie powiatu, co jest drugim najniższym wynikiem wśród porównywanych pięciu powiatów województwa zachodniopomorskiego (niższy odsetek odnotowany został tylko w powiecie łobeskim – ok. 51%). Rezultat ten mocno kontrastuje z relatywnie wysokim odsetkiem uczniów dojeżdżających do szkół ponadpodstawowych w granicach powiatu w przypadku powiatów świdwińskiego (76%) i gryfickiego (73%). Na tym tle pozycja szkół ponadpodstawowych z Partnerstwa powiatu kamieńskiego jak i wewnętrzna integracja gmin w obszarze wypadają co najwyżej przeciętnie.

Ryc. 92. Struktura terytorialna korzystania ze szkół ponadpodstawowych przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

Tylko w dwóch gminach Partnerstwa powiatu kamieńskiego uczniowie dojeżdżają do szkół ponadpodstawowych w większości na terenie swojego powiatu – w gminie Kamień Pomorski odsetek dojazdów wewnątrz Partnerstwa wynosi ok. 72,5%, a w gminie Wolin ok. 52,6%. Mniej więcej równy rozkład dojazdów wewnątrz i na zewnątrz Partnerstwa cechuje gminę Świerzno. Odmienną sytuację obserwujemy w gminach Dziwnów, Golczewo i Międzyzdroje. Z gminy Dziwnów relatywnie duża liczba uczniów uczęszcza do szkół w Szczecinie (31 osób) i Świnoujściu (18 osób), z gminy Golczewo do szkół w Gryficach (37 osób), Szczecinie (36 osób) i Nowogardzie (36 osób), a z gminy Międzyzdroje do szkół w Świnoujściu (112) i Szczecinie (30). Warto podkreślić szczególnie odmienną sytuację gminy Międzyzdroje, która jest powiązana ze Świnoujściem w zakresie dojazdów do szkół ponadpodstawowych mniej więcej sześć razy mocniej niż siedziba powiatu kamieńskiego.

Gmina Kamień Pomorski jest relatywnie silnie powiązana wewnętrznie (ok. 68% uczniów szkół ponadpodstawowych z tej gminy uczęszcza do miejscowych szkół). Również w gminie Wolin odsetek osób uczących się na terenie swojej gminy jest relatywnie wysoki.

Tabela 32. Struktura kierunków dojazdów do szkół ponadpodstawowych w Partnerstwie Powiatu Kamieńskiego na tle grupy porównawczej w roku szkolnym 2021-2022.

Lp	Powiat	własna gmina	inne gminy powiatu	gminy spoza powiatu
1	choszczeński	36%	29%	35%
2	gryficki	48%	24%	27%
3	kamieński	32%	21%	47%
4	świdwiński	40%	36%	24%
5	łobeski	37%	15%	49%
	razem	36%	29%	35%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

Warto jeszcze odnieść się do dojazdów uczniów z obszaru Partnerstwa do szkół ponadpodstawowych z miast otaczających powiat (tab. 33). Wyraźnie najwyższą pozycję mają w tym zbiorze szkoły w Szczecinie i Świnoujściu. Do Szczecina uczęszcza aż 111 uczniów z gminy Wolin, a łączna liczba uczniów z Partnerstwa, którzy uczą się w Szczecinie jest większa niż 300. Drugie w kolejności Świnoujście przyciąga niewiele mniej uczniów (ok. 230 osób) i ma bardzo silne powiązania szczególnie z gminą Międzyzdroje. Gminy Świerżno i Golczewo wykazują z kolei relatywnie duże powiązanie z Gryficami, w których uczy się odpowiednio 46 i 37 uczniów z tych jednostek samorządowych. Z gminy Golczewo znacząca liczba uczniów dojeżdża także do Nowogardu. Łączna liczba przemieszczeń szkolnych do sześciu najbardziej popularnych miast spoza Partnerstwa wynosi ponad 700. To relatywnie duża liczba, która stanowi potencjalny popyt na usługi transportu zbiorowego.

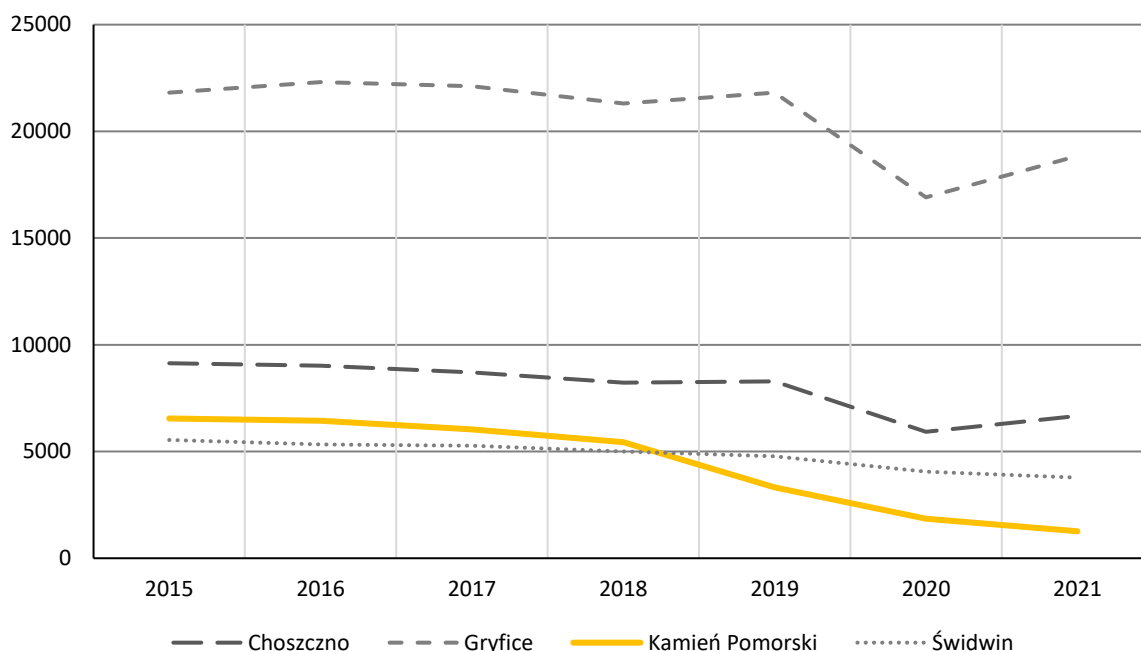
Tabela 33. Wyjazdy z gmin Partnerstwa powiatu kamieńskiego w roku szkolnym 2021/2022 do szkół ponadpodstawowych w miastach otaczających Partnerstwo.

Lp	Gmina ucznia	Szczecin	Świnoujście	Gryfice	Nowogard	Goleniów	Gościno
1	Dziwnów	31	18	1	0	0	0
2	Golczewo	36	1	37	36	8	3
3	Kamień Pomorski	84	13	9	7	0	7
4	Międzyzdroje	30	112	0	0	0	0
5	Świerzno	13	2	46	0	1	1
6	Wolin	111	87	1	0	12	11
	Razem	305	233	94	43	21	21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej.

Innym ważnym elementem systemu usług publicznych jest sektor ochrony zdrowia. Stanowi on także często przedmiot powiązań międzygminnych, dlatego zdecydowano się włączyć w zakres analiz także przemieszczenia związane ze świadczeniami leczenia szpitalnego oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Kamień Pomorski stanowił w okresie ostatnich kilku lat ośrodek leczenia szpitalnego, który niestety mocno stracił na znaczeniu (ryc. 94). Liczba udzielanych świadczeń (w 2021 r. ok. 1,3 tys.) to duże mniej, niż np. w szpitalach w Gryficach (19 tys.) lub Świdwinie (3,7 tys.). Trudności w funkcjonowaniu szpitali wygenerowała pandemia COVID-19, jednak szpital w Kamieniu Pomorski już wcześniej dość wyraźnie odczuwał trudności strukturalne. Jego znaczenie w strukturze świadczeń regionu jest niestety niewielkie i spada.

Ryc. 93. Zmiany liczby świadczeń leczenia szpitalnego w latach 2015-2021 w miastach powiatowych grupy porównawczej, w których istnieje szpital.

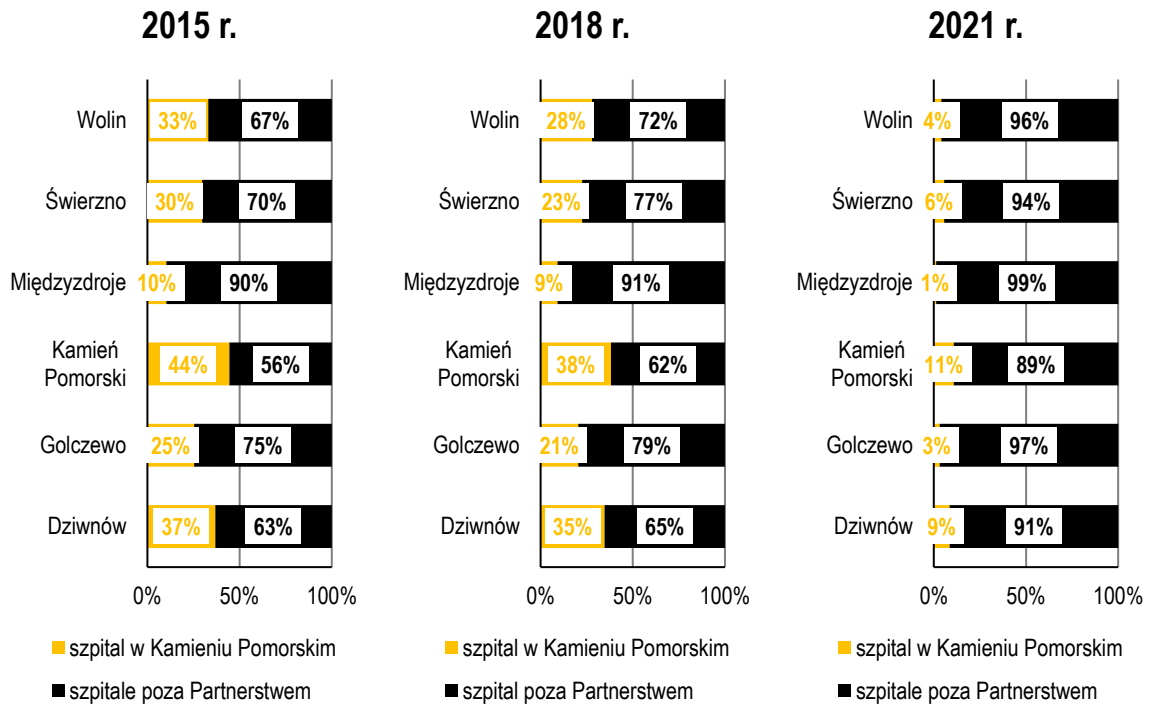


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ.

Szpital w Kamieniu Pomorskim w ostatnich latach istotnie tracił na znaczeniu wśród mieszkańców Partnerstwa (ryc. 95). W 2015 r. aż 44% świadczeń leczenia szpitalnego dla mieszkańców gminy Kamień Pomorski udzielono w mieście ich zamieszkania. W 2021 r. ten odsetek zmniejszył się do ok. 11%. W pozostałych gminach udział świadczeń udzielanych w Kamieniu Pomorskim zmniejszył się do mniej niż 10% w 2021 r. – w gminie Dziwnów jest to obecnie ok. 9%, w gminie Świerzno 6%, w gminie Wolin 4%, w gminie Golczewo 3%, a gminie Międzyzdroje 1%. Można w zasadzie uznać, że prawie wszyscy mieszkańcy Partnerstwa korzystają ze świadczeń leczenia szpitalnego poza granicami powiatu kamieńskiego. Wśród kierunków wyjazdów do szpitali przeważają (tab. 34 i 35):

- ➔ Szpital w Gryficach (wzrost w skali całego powiatu kamieńskiego z 19 do 32% - szpital pierwszego wyboru dla mieszkańców czterech z sześciu gmin Powiatu, tj. gmin Dziwnów, Golczewo, Kamień Pomorski i Świerzno),
- ➔ Szpitale w Szczecinie (wzrost w skali całego Powiatu Kamieńskiego z 27 do 29% - szpital pierwszego wyboru dla mieszkańców gminy Wolin i istotny także dla mieszkańców gminy Międzyzdroje),
- ➔ Szpital w Świnoujściu (wzrost w skali całego Powiatu Kamieńskiego z 6 do 12% - szpital pierwszego wyboru dla mieszkańców gminy Międzyzdroje, istotny także dla mieszkańców gminy Wolin).

Ryc. 94. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń leczenia szpitalnego przez mieszkańców Partnerstwa.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ.

Tabela 34. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń leczenia szpitalnego przez mieszkańców gmin Partnerstwa w 2015 r.

Lp	Gmina pacjenta	Szpital w Kamieniu Pomorskim	Szpital w Gryficach	Szpital w Szczecinie	Szpital w Świnoujściu	Szpital w Goleniowie
1	Dziwnów	36,8%	13,6%	23,8%	1,7%	1,1%
2	Golczewo	25,4%	33,3%	20,9%	1,0%	6,1%
3	Kamień Pomorski	44,5%	16,9%	25,7%	1,1%	0,6%
4	Międzyzdroje	10,3%	7,7%	32,0%	29,1%	1,1%
5	Świerzno	29,7%	38,4%	18,1%	0,7%	0,9%
6	Wolin	33,0%	13,4%	33,3%	4,9%	2,2%
	Partnerstwo	32,6%	19,0%	26,8%	5,6%	1,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ.

Zmianę roli szpitala w Kamieniu Pomorskim w regionalnym układzie powiązań widać bardzo dobrze na ryc. 96, na której przedstawiono ewolucję zasięgu powiązań ośrodka powiatowego Partnerstwa. Widać wyraźnie, że ostatnie lata to radykalne zmniejszanie zasięgu oddziaływania. Szpital w Kamieniu Pomorskim ma obecnie lokalny zasięg oddziaływania i jego rola nie wykracza poza granice powiatu kamieńskiego.

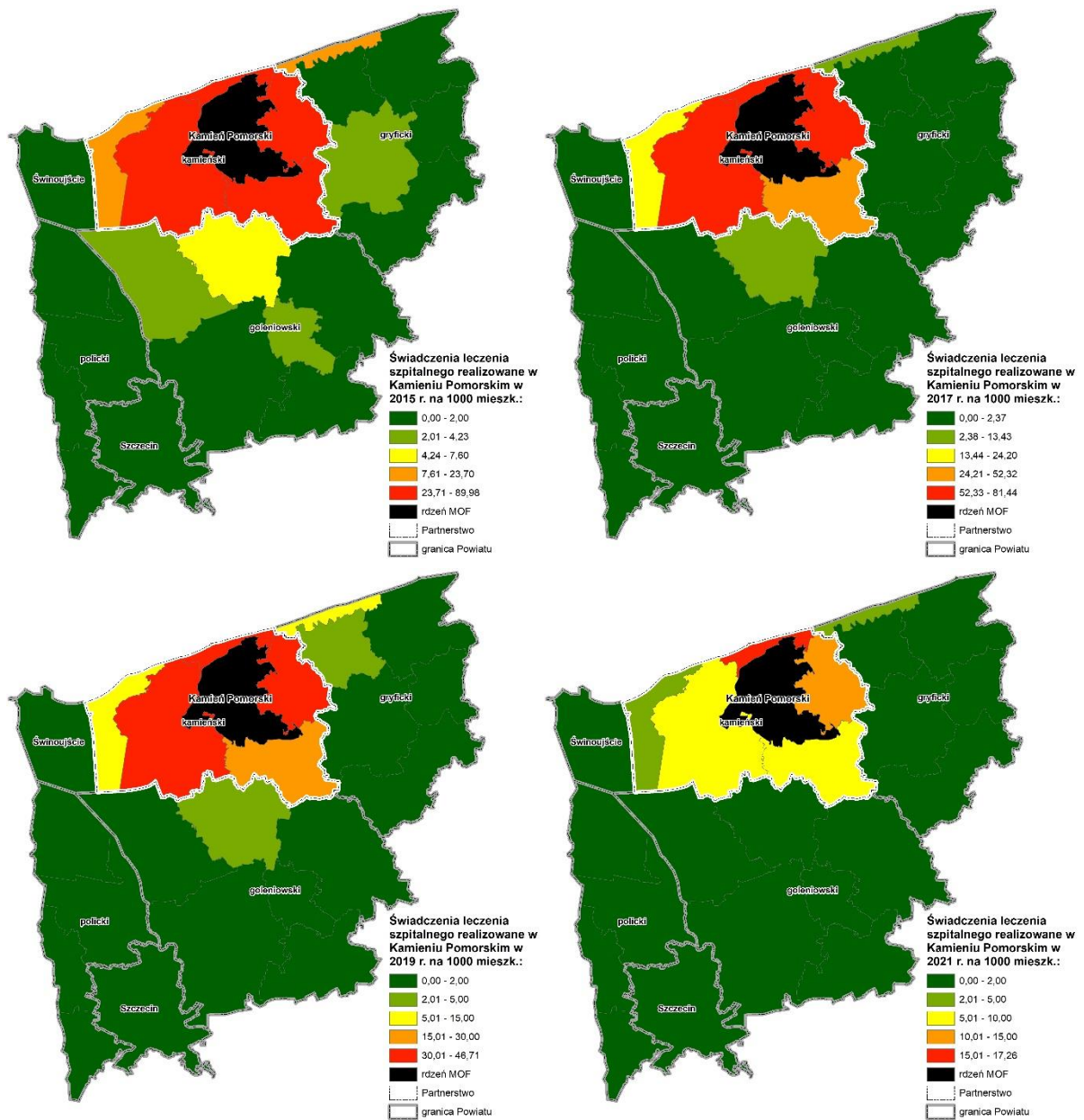
Tabela 35. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń leczenia szpitalnego przez mieszkańców gmin Partnerstwa w 2021 r.

Lp	Gmina pacjenta	Szpital w Kamieniu Pomorskim	Szpital w Gryficach	Szpitale w Szczecinie	Szpital w Świnoujściu	Szpital w Goleniowie
1	Dziwnów	8,6%	32,6%	26,8%	8,1%	2,0%
2	Golczewo	3,2%	42,1%	23,7%	2,1%	15,9%
3	Kamień Pomorski	10,8%	38,0%	28,6%	4,7%	2,8%
4	Międzyzdroje	1,3%	9,6%	32,5%	35,6%	1,9%
5	Świerzno	5,7%	59,5%	18,7%	1,4%	2,6%
6	Wolin	4,1%	21,7%	34,4%	18,9%	6,2%
	Partnerstwo	6,1%	32,1%	28,9%	12,2%	5,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ.

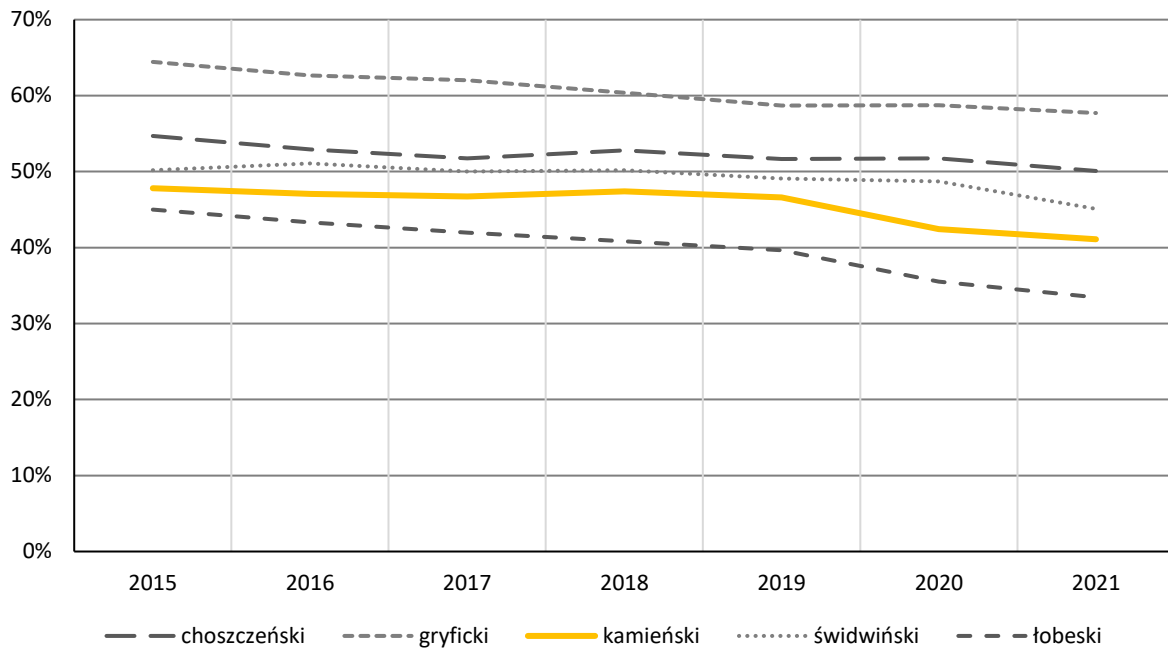
Kolejnym wskaźnikiem pokazującym skalę powiązań społecznych między gminami Partnerstwa są dojazdy do placówek świadczących usługi ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS; tzw. „lekarze specjaliści”). Dane za okres 2015-2021 pokazują ujemną dynamikę liczby świadczeń w obszarze Partnerstwa zarówno po stronie popytowej (odebrane świadczenia) jak i po stronie podażowej (udzielone świadczenia). W 2015 r. udzielono mieszkańcom obszaru Partnerstwa ok. 28 tys. świadczeń AOS. W 2021 r. był to już tylko ok. 24 tys. (spadek o blisko 15%). Są dwie główne przyczyny tego spadku. Pierwszą z nich jest zwiększanie znaczenia w AOS sektora prywatnego, który nie jest odnotowywany w danych NFZ. Drugą przyczyną są trwałe zmiany nawyków profilaktycznych i wizyt u lekarzy na skutek pandemii COVID-19. Podobny spadek obserwowany jest po stronie podażowej usług AOS – liczba udzielonych świadczeń na terenie Partnerstwa spadła z ok. 17 tys. do 13 tys. (spadek o ok. 25%).

Ryc. 95. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń leczenia szpitalnego przez mieszkańców Partnerstwa.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ.

Ryc. 96. Zmiany udziału świadczeń AOS udzielanych wewnątrz porównywanych powiatów w latach 2015-2021.

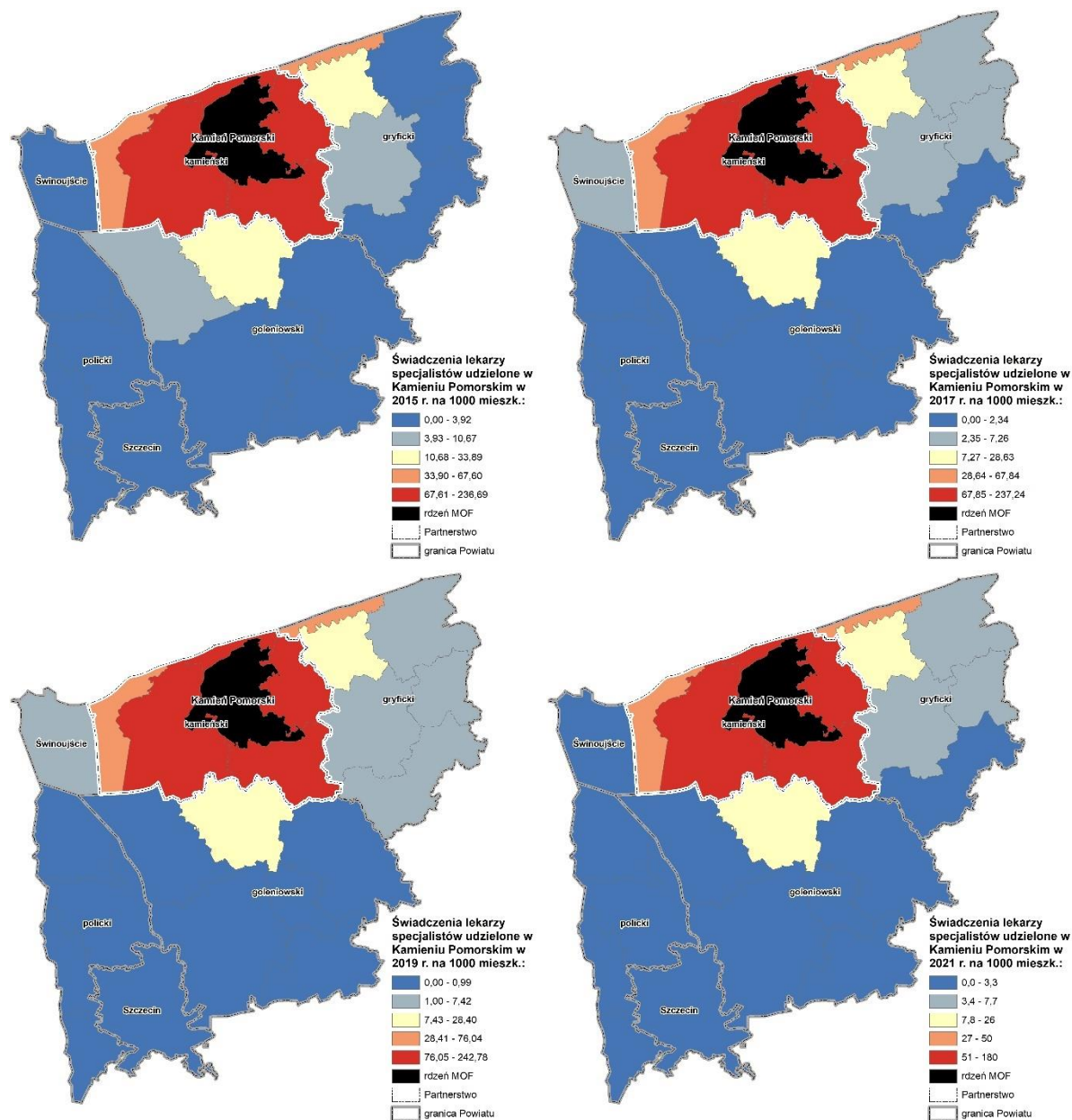


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ.

Analiza relacji między gminami Partnerstwa w zakresie dojazdów do placówek świadczących AOS pokazuje także spadek roli przepływów wewnątrz-powiatowych (ryc. 97). Spośród blisko 28 tys. świadczeń AOS z jakich skorzystali mieszkańcy Partnerstwa w 2015 r., 13,5 tys. (48%) udzielono na terenie powiatu kamieńskiego. Z kolei w 2021 r. z ok. 24 tys. świadczeń udzielonych mieszkańcom Partnerstwa tylko 9,9 tys. (41%) zrealizowano na terenie Powiatu. Spadek odsetka powiązań wewnątrz-powiatowych o ok. 7 punktów procentowych w okresie 7 lat to sygnał niepokojący, a sytuacja Partnerstwa powiatu kamieńskiego jest trudna na tle innych powiatów województwa (ryc. 98).

Kluczowym ośrodkiem świadczącym usługi AOS w Partnerstwie powiatu kamieńskiego jest miasto powiatowe. W Kamieniu Pomorskim udzielono w 2021 r. ok. 8,9 tys. z 12,7 tys. świadczeń udzielonych w całym Powiecie. Oznacza to, że Kamień Pomorski odpowiadał za ok. 71% rynku świadczeń AOS w powiecie (odsetek ten zmniejszył się niestety od 2015 r. o ok. 6 punktów procentowych). Ewolucję zasięgu oddziaływania miasta na otaczające gminy przedstawiono na ryc. 98.

Ryc. 97. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (lekarzy specjalistów) przez mieszkańców Partnerstwa.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ.

3.6.3. Powiązania gospodarcze

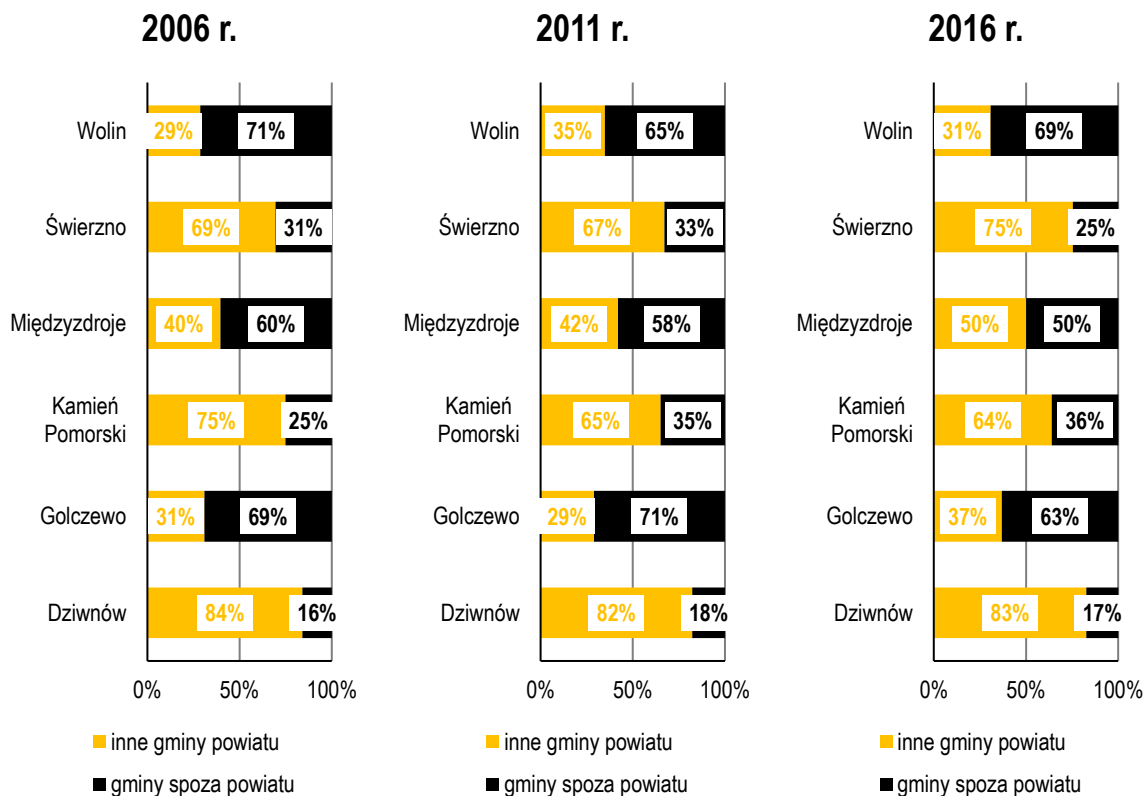
Kluczową miarą wiążącą miejskie obszary funkcjonalne są regularne dojazdy do pracy. Ich waga wynika przede wszystkim ze skali i regularności przemieszczeń. Ruch, który te przemieszczenia wywołują stwarza konieczność obsługi transportowej obszaru. Wobec negatywnych konsekwencji wykorzystania transportu indywidualnego, rodzi konieczność organizacji sprawnego transportu zbiorowego.

Według danych GUS, w 2006 r. do i z gmin Partnerstwa dojeżdżało do pracy ok. 2260 osób, z czego ok. 1100 osób tworzyło przepływy w układzie Partnerstwo-gminy poza Partnerstwem, a ok. 1160 dojeżdżało do pracy do innych gmin w ramach Partnerstwa. Udział tych dwóch ogólnych kierunków przemieszczeń pokazywał zatem nieznaczną przewagę migracji wahadłowych poza obszar powiatu kamieńskiego (51% wobec 49% ruchu wewnątrz Partnerstwa). Gminy tworzące Partnerstwo różniły się jednak istotnie w zakresie wewnętrznych powiązań rynku pracy. Najsilniej zintegrowanymi z Partnerstwem były gminy Dziwnów (84% przepływów wewnątrz powiatu), Kamień Pomorski (75%) oraz Świerzno (69%). Gdyby jednak odwołać się do bezwzględnych wartości, najwięcej przepływów wewnątrz-powiatowych generowała gmina Kamień Pomorski (ok. 390 osób), która znacząco wyprzedziła kolejne jednostki: gminę Wolin (ok. 190 osób) i Międzyzdroje (ok. 140 osób).

W 2011 r. suma dojazdów do pracy wyniosła z kolei ok. 2800 osób, czyli odnotowano wzrost międzygminnych przemieszczeń o ok. 550 osób. Struktura przepływów zmieniła się z kolei nieznacznie na korzyść przemieszczeń wewnątrz Partnerstwa (ich udział wzrósł z 49 do 50%) Wyniki badania z 2011 r. potwierdziły także część wniosków płynących z analizy danych z 2006 r., tj. silne powiązanie gmin Dziwnów (82%), Świerzno (67%) i Kamień Pomorski (65%) z pozostałymi jednostkami Partnerstwa. Nadal kluczowym generatorem ruchu na rynku pracy były gminy Kamień Pomorski, Wolin i Dziwnów.

Dane za 2016 r. potwierdzają silne związanie z Partnerstwem gmin Dziwnów (83%) i Świerzno (75%) oraz gminy Kamień Pomorski (64%). Najslabiej powiązane z Partnerstwem w zakresie rynku pracy są gminy Wolin (31%) oraz Golczewo (37%) (ryc.99).

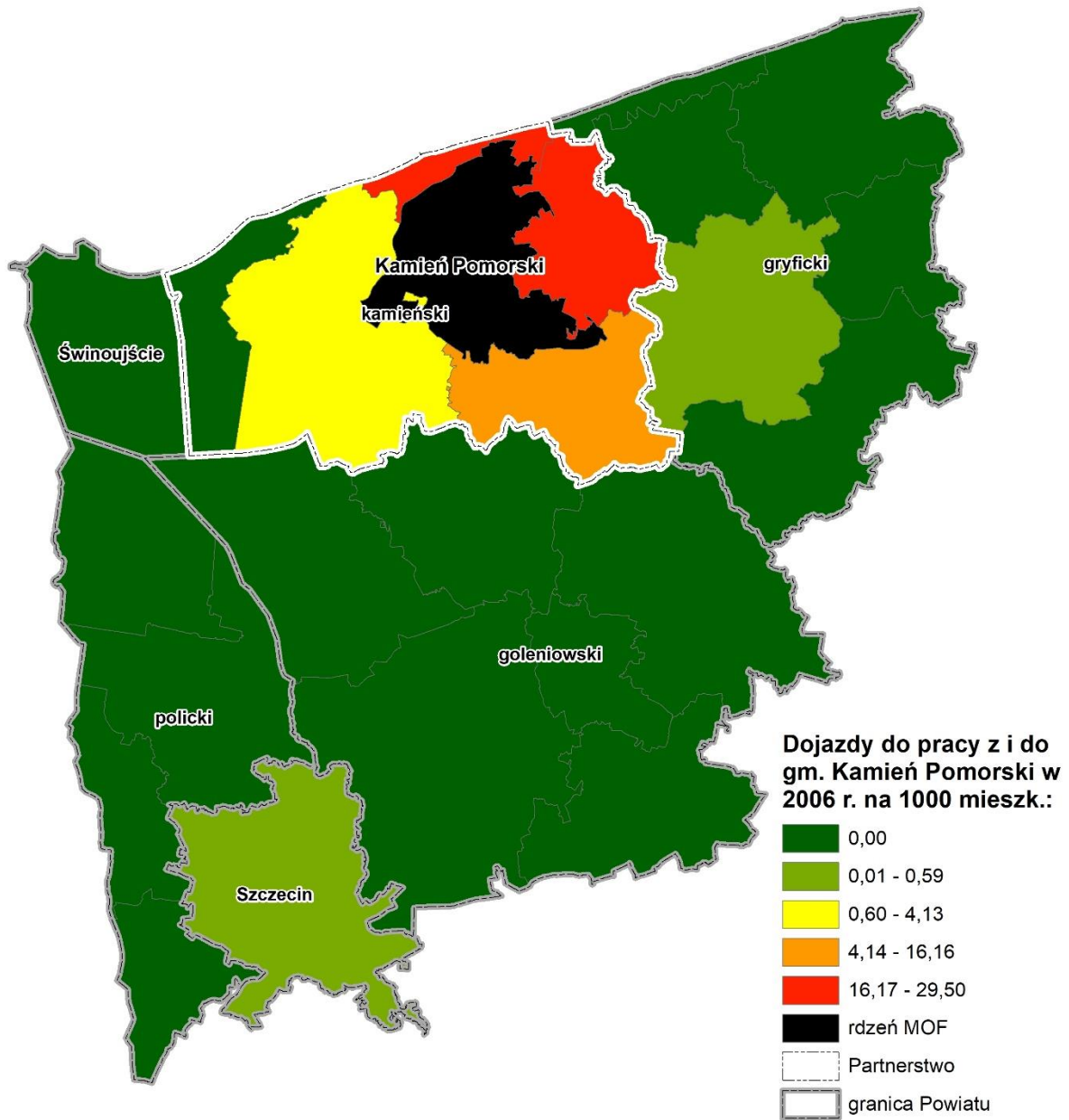
Ryc. 98. Struktura dojazdów do pracy w latach 2006, 2011 i 2016 z podziałem na dojazdy wewnętrzne obszaru Partnerstwa powiatu kamieńskiego i poza nim.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

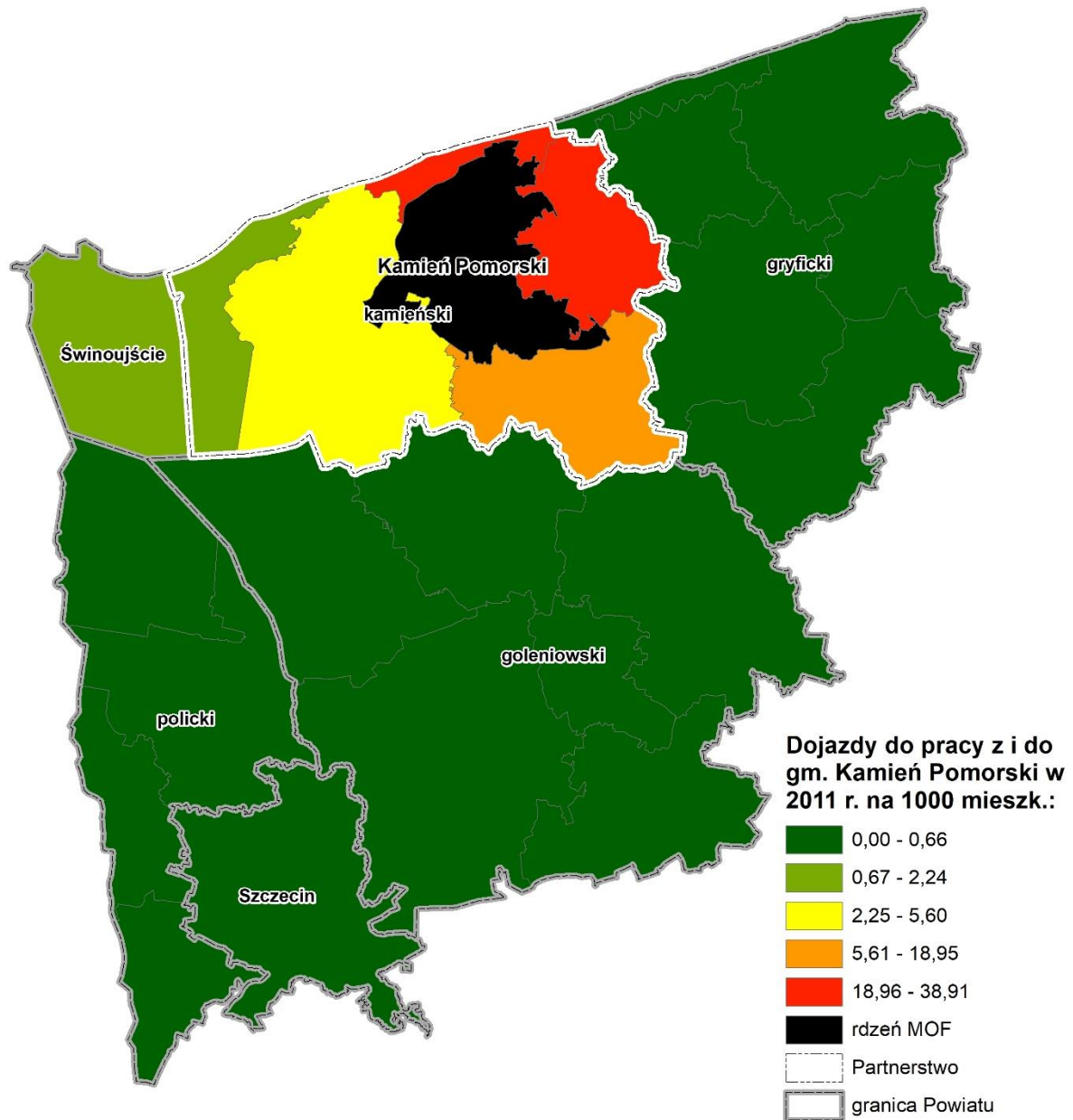
Nieznacznym zmianom w okresie 2006-2016 ulegał także zasięg oddziaływania rdzenia miejskiego obszaru funkcjonalnego Partnerstwa powiatu kamieńskiego, czyli gminy Kamień Pomorski (ryc. 100-102). Zasadniczym i kluczowym wnioskiem, który płynie z analizy zmian struktury przestrzennej dojazdów do pracy do ośrodka powiatowego jest silne związanie powiatowego rynku pracy z gminą Kamień Pomorski (tylko gminy powiatu kamieńskiego zostały w 2016 r. umieszczone w dwóch najwyższych klasach wartości wskaźnika liczby dojeżdżających do pracy do rdzenia).

Ryc. 99. Struktura przestrzenna dojazdów do pracy do i z gm. Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców w 2006 r.



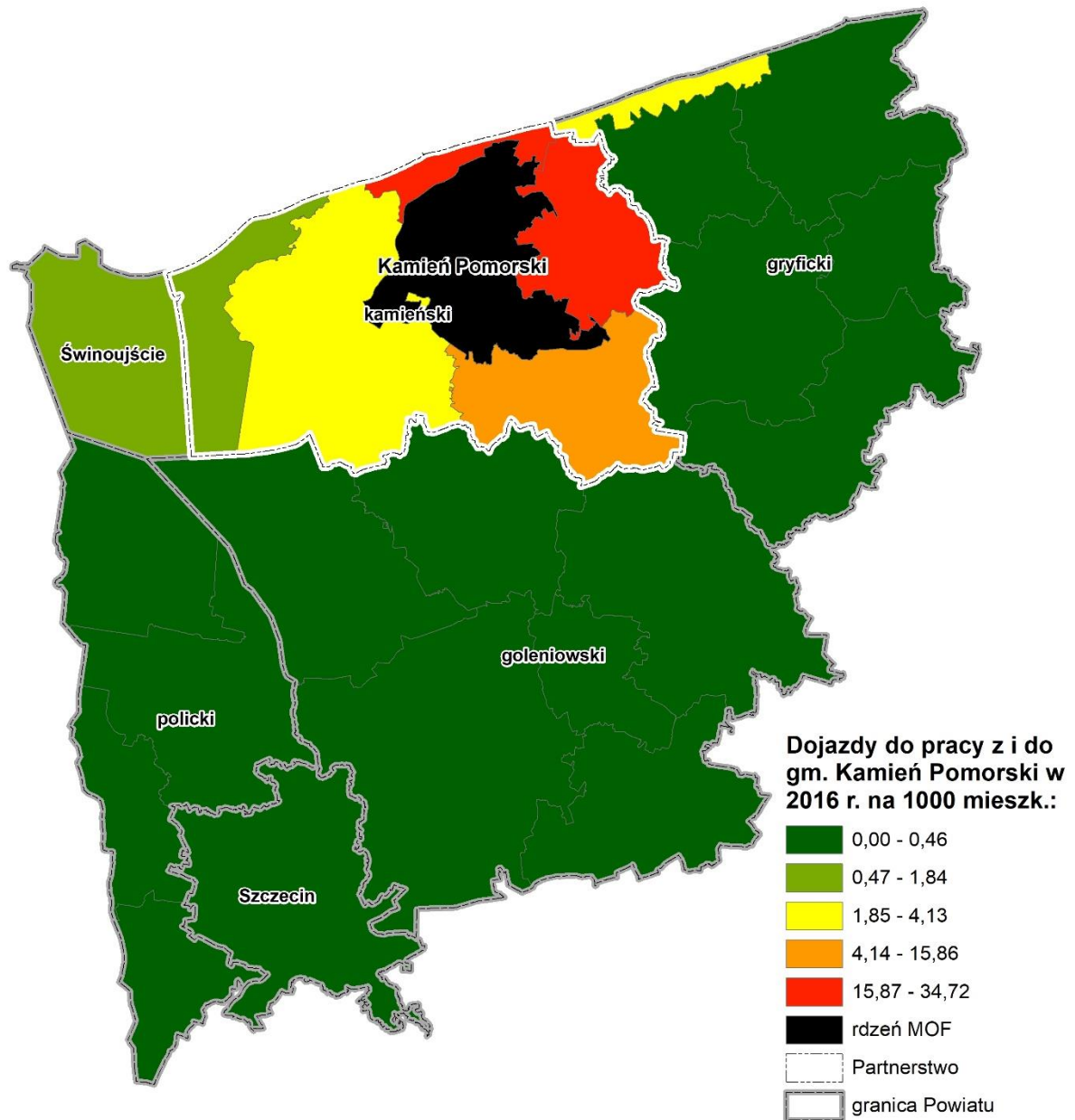
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 100. Struktura przestrzenna dojazdów do pracy do i z gm. Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców w 2011 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 101. Struktura przestrzenna dojazdów do pracy do i z gm. Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców w 2006 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

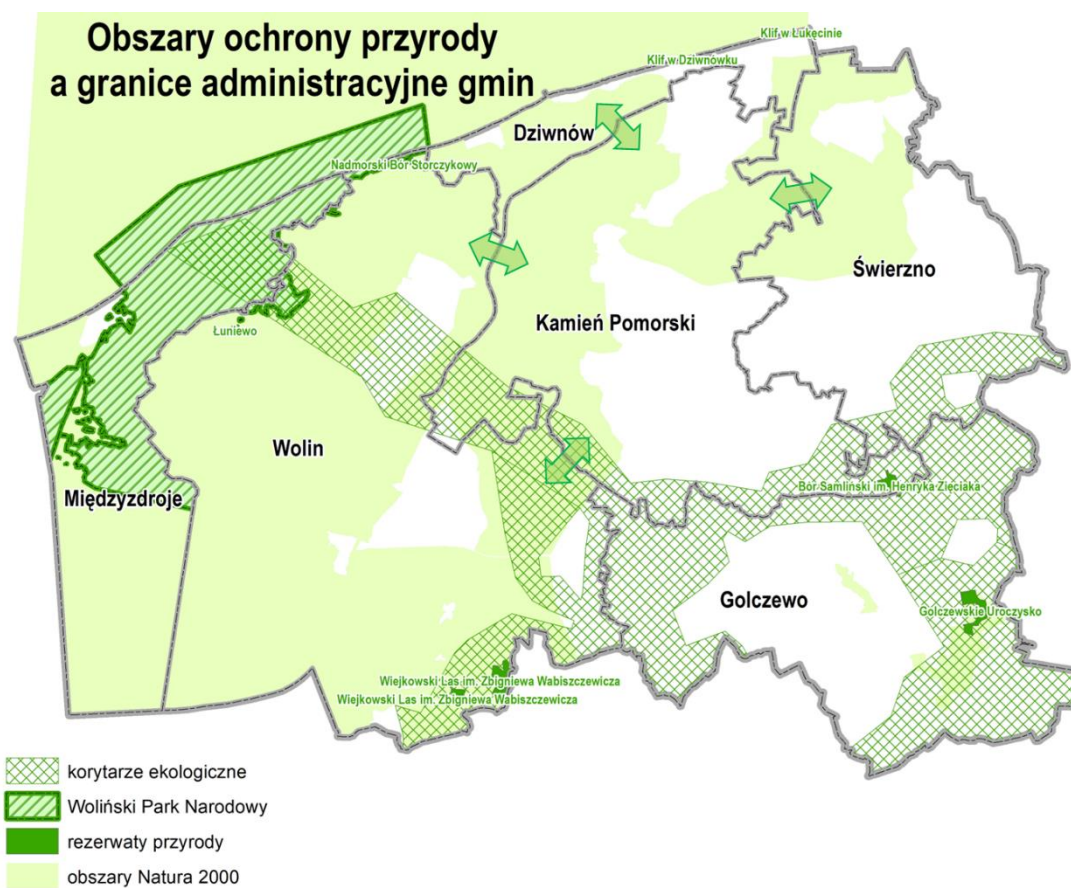
3.6.4. Powiązania środowiskowe

Obok powiązań społecznych i gospodarczych, które kształtują charakter miejskiego obszaru funkcjonalnego, ważne są także wzajemne relacje środowiskowe w obszarze Partnerstwa. Gminy powiatu kamieńskiego łączą przede wszystkim podobny profil pokrycia terenu oraz graniczenie z kluczowymi zbiornikami wodnymi, a także formy ochrony przyrody – których jest na tym terenie szczególnie dużo.

Granice administracyjne gmin Partnerstwa przecinają istniejące obszary ochrony przyrody (ryc. 103). Pierwszym z nich jest Woliński Park Narodowy, położony przede wszystkim na terenie gminy Międzyzdroje, ale także częściowo na terenie gminy Wolin. Jest to obszar, w którym chronione są najcenniejsze gatunki roślin i zwierząt z tego terenu. Ponadto, na obszarze Partnerstwa występują liczne międzygminne obszary Natura 2000 (Bagna Rozwarowskie, Zalew Kamieński i Dziwna, Ostoja Golczewska, Wolin i Uznam, Puszcza Goleniowska, Zalew Szczeciński, Delta Świny i in.) oraz inne formy ochrony przyrody (m.in. rezerваты przyrody).

Oprócz wymienionego Parku Narodowego, obszarów Natura 2000, ważne z punktu widzenia rozwoju ekosystemów na terenie Partnerstwa są dwa korytarze ekologiczne. Pierwszym z nich jest korytarz Gryfice Północny, który przechodzi od granicy gmin Świerzno i Golczewo z Powiatem Gryfickim, wzdłuż granicy między gminą Golczewo i Kamień Pomorski, w kierunku północno-zachodniej części powiatu, kończąc się na obszarze Wolińskiego Parku Narodowego. Z kolei drugi korytarz ekologiczny (Puszcza Goleniowska-Puszcza Koszalińska) położony jest w południowo-wschodniej części obszaru Partnerstwa, a w jego granicach jest m.in. Rezerwat Golczewskie Uroczysko.

Ryc. 102. Obszary ochrony przyrody w powiecie kamińskim.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGiK oraz RDOŚ.

Obok ochrony przyrody w ramach terenów prawnie chronionych ważna jest także koordynacja procesów ochrony zasobów wodnych Partnerstwa. Jest to tym bardziej istotne w okresie zmian klimatu i coraz większych skutków tych zmian dla lokalnych ekosystemów. Jednym z istotnych skutków są bowiem coraz częstsze zjawiska suszy hydrologicznej, a wobec malejącej ilości zasobów wodnych – także obniżania ich jakości wobec rosnącego stężenia substancji biogennych. Z punktu widzenia ochrony zasobów wodnych, ważna jest koordynacja procesów rozwoju w ramach zlewni jednolitych części wód powierzchniowych. Jak widać na ryc. 104 ich granice przecinają granice administracyjne gmin Partnerstwa w kilkudziesięciu punktach. Na obszarze Partnerstwa zlokalizowanych są 24 różne zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych wymagające ochrony i monitoringu. Rodzą one także konieczność współpracy w zakresie zwiększania retencji wodnej i ograniczania strat w bilansie wodnym, co jest szczególnie istotne także z punktu widzenia rozwoju rolnictwa na tym obszarze.

Ryc. 103. Granice zlewni jednolitych części wód powierzchniowych.

**Zlewnie jednolitych części
wód powierzchniowych a granice
administracyjne gmin**



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGiK oraz RDOŚ.

Podsumowanie analizy powiązań funkcjonalnych:

- Dane pokazujące kierunki przemieszczeń migracyjnych potwierdzają dużą skalę przemeldowań realizowanych poza obszar Partnerstwa (85%) przy w większości ujemnym bilansie migracyjnym, oznaczającym nadwyżkę wymeldowań w stosunku do zameldowań.
- Najsilniej związane z rdzeniem obszaru Partnerstwa (gmina Kamień Pomorski) w zakresie migracji stałych są gminy Dziwnów (wartość wskaźnika powiązań: 5,95), Świerzno (5,32), Golczewo (3,38). Z kolei najłabsze powiązania migracyjne z gminą Kamień Pomorski dotyczą gmin Wolin (1,39) oraz Międzyzdroje (0,43). Niewielkie relacje migracyjne gmin Kamień Pomorski i Międzyzdroje ulegają dodatkowemu zmniejszeniu w ostatnich kilku latach.
- Powiązania gmin Partnerstwa w zakresie dojazdów do placówek wychowania przedszkolnego i szkół podstawowych są relatywnie niewielkie. Dotyczą przemieszczeń z mniejszych do większych gmin (np. z gminy Karnice i Golczewo do gm. Kamień Pomorski). Skala przemieszczeń jest zbliżona do tej, którą obserwuje się w innych podobnych obszarach.
- Partnerstwo ma względnie słabo rozwinięty sektor szkolnictwa ponadpodstawowego, co powoduje, że ponadprzeciętnie dużo uczniów (ok. 780, czyli 47%) korzysta ze szkół ponadpodstawowych poza Partnerstwem. Ciężenia poszczególnych gmin wynikają z bliskości ośrodków kształcenia: gmina Międzyzdroje ciężą do Świnoujścia, gmina Wolin do Szczecina i Świnoujścia, gmina Świerzno do Gryfic, a gmina Golczewo do Szczecina, Gryfic i Nowogardu.
- W ostatnich latach doszło do radykalnego zmniejszenia przepływów do szpitala w Kamieniu Pomorskim w skali powiatu. Obecnie odpowiada on tylko za ok. 6% wszystkich świadczeń leczenia szpitalnego udzielanych mieszkańcom powiatu (w 2015 r. było to ok. 33%). Wobec tego, gminy Partnerstwa ciężą do innych ośrodków szpitalnych: gmina Międzyzdroje do Świnoujścia, gmina Wolin do Szczecina, gminy Dziwnów, Kamień Pomorski, Świerzno i Golczewo do Gryfic.
- Na obszarze Partnerstwa występują liczne tereny ochrony przyrody przecinające granice administracyjne. Rodzą one konieczność współpracy w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych i wykorzystywania ich do celów turystycznych i rekreacyjnych.

4. Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

4.1. Kluczowe potencjały obszaru partnerstwa

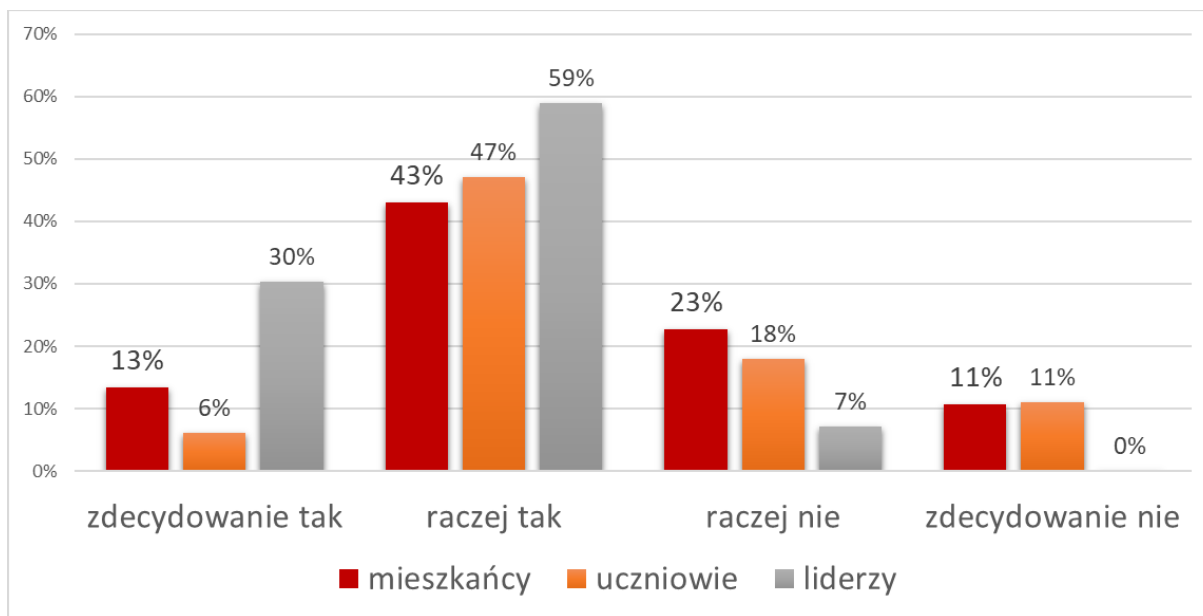
Głównym celem tego podrozdziału jest zidentyfikowanie kluczowych potencjałów rozwojowych obszaru PPK. Są nimi przede wszystkim posiadane zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynieść korzyści bezpośrednie (dochody) lub pośrednie poprzez wytworzenie wartości dodanej dla mieszkańców i interesariuszy. Lokalne zasoby występują na terenie Partnerstwa powszechnie lub jednostkowo (tylko u jednego partnera). Zasoby to wszystkie użyteczne elementy występujące na terenie Partnerstwa, potrzebne do wytworzenia wyrobu, usługi, oferty definiującej funkcje obszaru Partnerstwa (tab.36). Lokalne produkty to rzeczy materialne, zdarzenia, usługi, które są oferowane i przynoszą korzyść bezpośrednią (dochody) lub pośrednią wyrażoną przez wartość dodaną dla obszaru, dla mieszkańców, dla interesariuszy (tab.37).

Proces identyfikacji zasobów i produktów polegał na mapowaniu i rangowaniu przez Radę Partnerstwa i Grupę Roboczą z wykorzystaniem platformy internetowej SLIDO. W oparciu o ocenę możliwości ich wykorzystania w czasie teraźniejszym i w przyszłości, unikalności (dla zasobów) oraz wartości dodanej i potencjału rozwoju (dla produktów). Wskazania członków PPK oraz wyniki przeprowadzonych badań jakościowych posłużyły do zidentyfikowania potencjałów rozwojowych PPK i wskazanie najistotniejszych z nich (ryc.105, ryc.106).

Przeprowadzenie badań społecznych wśród mieszkańców, młodzieży i liderów PPK dodatkowo posłużyło do przedstawienia sposobu postrzegania obszaru jako miejsca do życia oraz wskazania jego potencjałów i deficytów rozwojowych, pozwoliło na sformułowanie wniosków w odniesieniu do najważniejszych aspektów życia mieszkańców oraz hierarchii ich potrzeb i wartości. Społeczność lokalna PPK w większości pozytywnie odnosi się do swojego otoczenia i postrzega je jako dobre miejsce do życia (ryc.104). Obszar Partnerstwa zapewnia atrakcyjne warunki życia mieszkańcom, spełnia oczekiwania większości respondentów, gdyż blisko połowa z nich ocenia go jako raczej dobre miejsce do życia i rozwoju, a najlepszym miejscem określa go kolejnych 16%.

Jakość i czystość środowiska przyrodniczego oraz atrakcyjność turystyczna postrzegane są jako kluczowe oraz niedostatecznie wykorzystane potencjały, czynniki rozwoju obszaru i poprawy, zarówno sytuacji społeczno-ekonomicznej, jak też jakości życia. Więzy rodzinne i relacje międzyludzkie mają istotne znaczenie podobnie jak jakość przestrzeni publicznej w której żyją.

Ryc. 104. Obszar PPK jako dobre miejsce do życia i rozwoju.

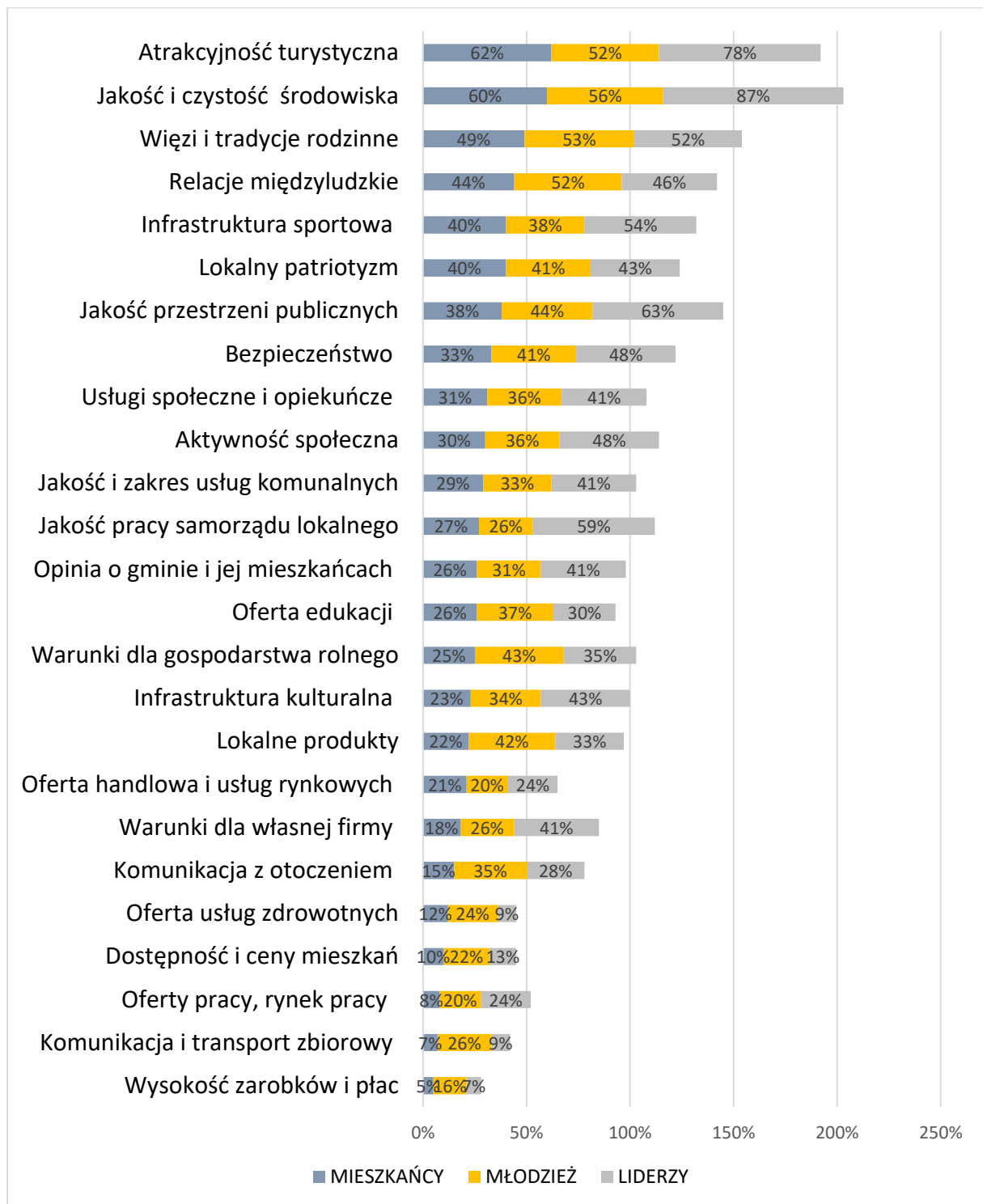


Źródło: Raport Partnerstwo powiatu kamieńskiego. Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów.

Ponad połowa młodzieży postrzega obszar PPK jako dobre miejsce do życia i rozwoju (53%). Odmienne przekonanie (zdecydowanie nie lub raczej nie) ma 28% z nich, natomiast 18% nie ma sprecyzowanego zdania. Wynika z tego, że około 30% młodych respondentów nie wiąże swojej przyszłości z obszarem PPK. Najbardziej atrakcyjnymi miejscami do życia w przyszłości są dla uczniów zagranica (27%) oraz miejscowości w innym województwie (21%). Jedynie 17% uczniów chciałoby w przyszłości pozostać w miejscu obecnego zamieszkania, czyli na obszarze Partnerstwa, kolejne 8% – w regionie, ale poza obszarem Partnerstwa. Naturalną konsekwencją powyższych wskazań są plany zawodowe młodzieży, które w dużej mierze są związane z pracą za granicą (34%) i w innym województwie (15%), jedynie 11% uczniów chce pracować w obecnym miejscu zamieszkania.

Do czynników przyczyniających się do pojawienia się chęci opuszczenia obszaru uczniowie zaliczyli: wysokość wynagrodzeń i sytuacja na rynku pracy, jak również słaby dostęp do usług zdrowotnych, skomunikowanie obszaru, dostępność i ceny mieszkań oraz oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i warunki do

Ryc. 106. Potencjały obszaru PPK.



Źródło: Raport Partnerstwo powiatu kamieńskiego. Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów.

4.2. Zasoby i produkty lokalne

Tabela 36. Kluczowe zasoby obszaru PPK.

Kluczowe zasoby obszaru PPK	Obszar
1. Morze Bałtyckie	Środowiskowe
2. Zalew Kamieński	
3. Woliński Park Narodowy	
4. Jeziora (Piaski, Ostrowo, Szczucze i Okonie, Zatorek, Martwe, Jatkowskie), rzeki (Dziwna, Niemica, Struga, Wołczemica), zатоki (Zalew Szczeciński i Kamieński, Zatoka Wrzosowska), cieśniny (Dziwna)	
5. Unikalne walory przyrodnicze i krajobrazowe w tym rezerwaty (Łuniewo i Nadmorski Bór Storczykowy, Wiejkowski Las im. Zbigniewa Wabiszczewicza, Golczewskie Uroczysko), pomniki przyrody, bagna (Rozwarowskie), jelenie błota, torfowiska (Mokrzyckie) i stone łąki, klify (Dziwnówek i Łukęcin), plaże	
6. Kompleksy leśne: lasy WPN, Pojezierze Wolińskie, rejon jez. Piaski i Ostrowo, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Mierzęciński Las;	
7. Pirs Międzywodzie	
8. Walory uzdrowiskowe: wody lecznicze (ujęcie "Józef"), solanki (Kamień Pomorski), lasy w Łukęcinie tworzące specyficzny mikroklimat sosnowy posiadający walory wspierające leczenie dróg oddechowych, borowina	
9. Czyste powietrze	
10. Dziedzictwo kulturowe np. Wikingowie - Wolin, Ewald Jurgen von Kleist - Kamień Pomorski, De cendy - Golczewo	Kulturowe
11. Cenne architektoniczne i historycznie zabudowania miejscowości: Łowno, Warnowo, Piaski (pałac z parkiem), Koniewo, Jarzębowo, Kołczewo, Ładzin, Mokrzyca Wielka, Reclaw wieś, Dobropole wieś, Mierzęcin, Wiejkowo, Siniechowo, Zagórze, Zastań, Granik, Sierosław, Korzęcin, Rekowo, Domysłów, Kodrąbek, Darzowice, Karnocice, Sułomino, Płocin, Ostromice, Troszyn, Troszynek, Niemice, Gadam w niemal każdej z miejscowości znajdują się cenne architektoniczne i historycznie zabudowania, układy zabudowy lub inne atrakcje mające potencjał turystyczny	
12. Zabytki architektoniczne (Ratusz w Wolinie, Ratusz Gotycki w Kamieniu Pomorskim, wieża zamkowa w Golczewie, mury miejskie, kościoły, pałace, dworki - Barokowy Dwór w Wolinie, Dworek von Kleista, Dwór kurii biskupiej, Zespół Dworski w Świerznie, Pałac w Stuchowie,)	
13. Zabytki sakralne (Konkatedra Najświętszej Marii Panny, św. Jana Chrzciciela i św. Faustyna biskupa w Kamieniu Pomorskim, organy konkatedry kamieńskiej – kościół parafii rzymskokatolickiej św. Ottona w Kamieniu Pomorskim, Kościół św. Mikołaja, wirydarz, Kościół pw. Chrystusa Króla w Kozielicach);	Ekonomiczne
14. Rybactwo	
15. Warunki sprzyjające rozwojowi OZE	Technologiczne i Infrastrukturalne
16. Marka gmin Międzyzdroje (perła Bałtyku) i Dziwnowa	
17. Dobra dostępność komunikacyjna drogowa i kolejowa (droga ekspresowa S3, linia kolejowa nr 401)	Technologiczne i Infrastrukturalne
18. Wodna infrastruktura komunikacyjna (porty, przystanie, tory wodne, basen jachtowy w Wolinie, most obrotowy w Wolinie na Dziwnie, most zwodzony w Dziwnowie)	
19. Transport tranzytowy - rozwój	
20. Tereny inwestycyjne (Dąbrowa, Redliny, Gostyniec, Trzebieradz, Golczewo)	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych PPK.

Tabela 37. Produkty obszaru PPK.

Produkty obszaru PPK
1. Duża atrakcyjność turystyczna: baza noclegowa i gastronomiczna
2. Infrastruktura dla turystyki aktywnej (m.in. rowerowa i sportów wodnych)
3. Szlaki żeglarskie i turystyczne (Zachodniopomorski szlak żeglarski) i turystyczne (pieszy Europejski Szlak Dalekobieżny E-9 i Międzynarodowy Szlak Rowerowy R10)
4. Baza uzdrowskowa i rehabilitacyjna - obiekty świadczące usługi rehabilitacyjne
5. Obiekty dziedzictwa kulturowego (np. latarnie morskie - Kikut, Wiatrak Holenderski, Zegar słoneczny w Dziwnówku, baszta w Kamieniu Pomorskim, brama wolińska, dworki: w Margowie, w Świerznie, von Kleista, Grodzisko w sołectwie Lubin w Międzyzdrojach)
6. Unikatowe imprezy sportowe (Festiwal Gwiazd Sportu, Regaty żeglarskie na Zalewie Kamieńskim, Golczewski Triathlon)
7. Unikatowe imprezy kultury wysokiej np. Międzynarodowy Festiwal muzyki Organowej i Kameralnej, Międzynarodowy Festiwal Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach, Międzynarodowe czwartki organowe w Międzyzdrojach)
8. Unikatowe imprezy kulturalne np. Festiwal Słowian i Wikingów, Jarmark Wikinga, Regaty na Zalewie Kamieńskim, festiwal country w Sułominie, dożynki, Święto Plonów, Festyn Rybaka, Festyn Komandosa)
9. Promenady (Międzyzdroje, Dziwnów)
10. Aleje Gwiazd w Międzyzdrojach i Sportu w Dziwnowie
11. Porty i przystanie rybackie oraz rozwinięty sektor przetwórstwa ryb
12. Mariny Kamień Pomorski, Dziwnów, Marina w sołectwie Wapnica-Międzyzdroje
13. Pole golfowe w Kołczewie
14. Rezerwat Archeologiczny „Srebrne Wzgórze”
15. Skansen Centrum Słowian i Wikingów
16. Muzeum Regionalne im. Andrzeja Kaubego w Wolinie, Muzeum Przyrodnicze Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach
17. Barokowy Dwór – „Dworek Woliński”
18. Duża atrakcyjność inwestycyjna (np. inwestor PTAK)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych PPK.

Katalog wskazanych kluczowych zasobów i produktów lokalnych opracowany został podczas warsztatów diagnostycznych z udziałem członków Partnerstwa powiatu kamieńskiego w dniu 17 sierpnia 2022 r. Wykorzystanie platformy internetowej SLIDO pozwoliło na wybór priorytetowych produktów obszaru PPK (ryc.107) do najważniejszych z nich zaliczyć możemy infrastrukturę dla turystyki aktywnej, szlaki żeglarskie i turystyczne, dużą atrakcyjność inwestycyjną, porty jachtowe oraz infrastrukturę drogową.

Ryc. 107. Kluczowe produkty lokalne o największym potencjale rozwojowym PPK.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie SLIDO.

4.3. Potencjały, wyzwania i bariery rozwoju istniejących układów urbanistycznych

Burzliwa historia terenów na obszarze Pomorza Zachodniego, odcisnęła się tragicznym piętnem na losach zamieszkujących tu przez wieki wspólnot i narodów, jak również spowodowała ogromne zniszczenia i straty w sferze kultury duchowo-materialnej. Dorobek wieków został, w znacznej mierze, utracony w wyniku działań wojennych, przemian społeczno-ekonomicznych, uległ upływowi czasu, a także ludzkiej ignorancji, czy zwykłemu barbarzyństwu.

Wiele centralnych części miast zachodniopomorskich uległo pod koniec II wojny światowej zniszczeniu. Historyczne centra miast - świadectwa ich wielowiekowej historii oraz podstawa materialnej i duchowej tożsamości – zostały częściowo lub całkowicie utracone. Odbudowa miasteczek na obszarze Pomorza Zachodniego przez wiele lat powojennych nie była priorytetem, a prowadzona, często rabunkowa, gospodarka prowadziła do dalszych strat zabytkowej substancji.

Stopniowo opieką konserwatorską obejmowano pojedyncze, uznane za najcenniejsze obiekty takie jak kościoły, ratusze, bramy lub mury obronne. Nie rozpatrywano jednak zabytkowych układów urbanistycznych jako obiektów

stanowiących nierozzerwalną całość funkcjonalno-przestrzenną. Zachowane zostały historyczne układy ulic, ale wprowadzane udogodnienia komunikacyjne, jak również zmiana charakteru zabudowy lub jej wieloletni brak powodował znaczne przekształcenia nawet tego najtrwalszego elementu zagospodarowania. Kameralne, przyjazne dla pieszych miejsca zamieniały się w rozległe skrzyżowania, a opustoszałe place lub kwartały pozbawione zabudowy zamieniały się samorzutnie w tereny zieleni. Procesy odbudowy, które następowały od lat 60-tych, przebiegały według różnych zmieniających się koncepcji, planów i stylów zabudowy.

4.3.1. Kamień Pomorski – przekształcenie historycznego układu urbanistycznego

Położony w rozlewisku cieśniny Dziwny Kamień Pomorski szczyci się ponad 1000 letnią historią. Już w IX wieku istniał tu gród obronny plemienia Wolinian chroniący drogę wodną prowadzącą nad Bałtyk. Lubeckie prawa miejskie otrzymał z rąk księcia Barnima I w roku 1274. Miasto wielokrotnie zmieniało przynależność państwową. Okresy pomyślnego rozwoju miasta przerywane były okresami klęsk, zniszczeń i regresu gospodarczego. Pod koniec II wojny światowej miasto zostało zrujnowane, prawie całkowitemu zniszczeniu uległo historyczne centrum skupione wokół rynku.

Najcenniejszym zabytkiem Kamienia Pomorskiego jest Zespół Katedralny, uznany za pomnik historii. Zespół obejmuje romańsko – gotycką katedrę pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela z unikatowymi barokowymi organami i przylegającym wirydarzem, mury obronne, pałac biskupi oraz inne zabytkowe budowle towarzyszące. Niestety nie zachowała się zabytkowa zabudowa starego miasta. Jedynie ratusz został odbudowany z zrekonstruowaną bryłą, wystrojem elewacji i wnętrzem z okresu gotyku (ryc.108).

Ryc. 108. Kamień Pomorski – historyczne centrum miasta obecnie.



Źródło: <https://www.kamienpomorski360.pl/>

Pierwsze koncepcje odbudowy Starego Miasta zakładały odtworzenie pierzejowego układu zabudowy, zastosowanie współczesnych formy architektury w budynkach o wysokościach nawiązujących do skali historycznej – 2-kondygnacyjnych, a w sąsiedztwie układu zabytkowego w budynkach do trzech kondygnacji. Kolejne plany ulegały modyfikacji pod presją potrzeb mieszkaniowych i względy konserwatorskie zeszły na plan dalszy. Nowa zabudowa systematycznie zmieniała historyczny układ przestrzenny. Powstała znacznie wyższa i luźniejsza, 4, 5 i 6-kondygnacyjna zabudowa o dosyć swobodnym, często wolnostojącym usytuowaniu. Układ pierzejowy został zachowany jedynie w sąsiedztwie historycznego rynku. Część kwartałów, m.in. od strony frontu wodnego nie zostało w ogóle odbudowanych. Głównie mieszkaniowy charakter obecnej zabudowy zahamował prawidłową ewolucję obszaru śródmiejskiego (ryc.109).

Kamień Pomorski położony jest w odległości około ośmiu kilometrów od brzegu Bałtyku, niedaleko nadmorskich miejscowości wypoczynkowych: Międzywodzie, Dziwnów, Dziwnówek, Pobierowo. Jest potencjalnym celem krótkich wypadów turystycznych. Obecna zabudowa „starego miasta”, o niskiej wartości funkcjonalnej i architektonicznej, nie stanowi atrakcji mogącej przyciągać turystów. Niezbędne są szeroko zakrojone działania rewitalizacyjne.

Ryc. 109. Zmiany struktury przestrzennej miasta Kamień Pomorski w okresie od lat 1930.



Źródło: [http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2054_\(685\)_Cammin_1929_APP_Sygn._M.top.25-1348.jpg](http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2054_(685)_Cammin_1929_APP_Sygn._M.top.25-1348.jpg), Archiwum Państwowe w Poznaniu; opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

4.3.2. Wolin – utracone historyczne centrum miasta w odbudowie

Początki osadnictwa na terenie Wolina sięgają starożytności. Wzmianka z ok. 870 r., wymienia miasto jako jedno z największych w Europie. Pod koniec IX w. stolica plemienia Wolinian stała się ważnym ośrodkiem kultury, rzemiosła i handlu. Pod koniec X w. gród osiągnął szczyt swego rozwoju – posiadał największy port na Bałtyku. W roku 1278 książę Barnim I podniósł gród do rangi miasta, na prawie lubeckim. W czasie II wojny światowej miasto zostało zniszczone w 70%, a stare miasto w 90%. Wolin został włączony do Polski, zaś jego dotychczasową ludność wysiedlono do Niemiec.

Wolin jest istotnym miejscem badań archeologicznych dotyczących osadnictwa słowiańskiego w strefie nadbałtyckiej. Z zabytkowej substancji starego miasta ocalało niewiele: układ uliczny i pojedyncze obiekty, w tym gotycka kolegiata świętego Mikołaja, neogotycki XIX wieczny ratusz i elewator zbożowy z XX w (ryc.110).

Ryc. 110. Wolin – historyczne centrum miasta obecnie.



Źródło: <https://www.wolin360.pl/>

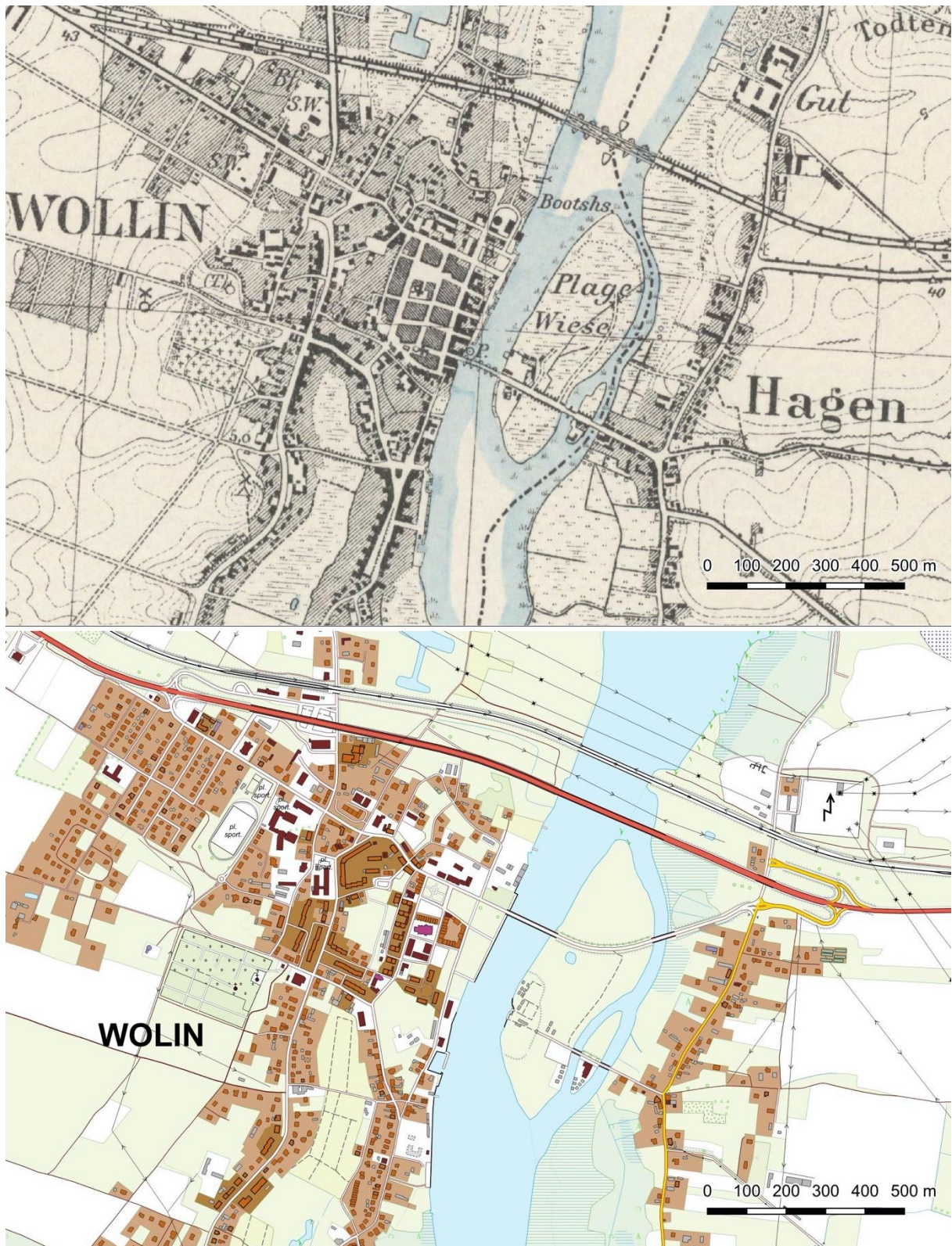
Nowa zabudowa w obrębie Starego Miasta i w jego bezpośrednim otoczeniu, która powstawała od lat 60-tych, to typowe 4-5-kondygnacyjne budynki mieszkalne i parterowe obiekty handlowe, których architektura oraz luźne usytuowanie w żaden sposób nie nawiązują do historycznego układu urbanistycznego, niszcząc go i zacierając. Większość wolińskiej starówki pozostaje jednak nadal nieodbudowana,

co stwarza wyjątkową okazję na właściwe wykorzystanie tego najcenniejszego w mieście terenu.

W 2008 r. władze Wolina podjęły starania, aby na fundamentach dawnych kamienic zrekonstruowano budynki. Prace archeologiczne prowadzone na pierwszych wytypowanych kwartałach dawnej zabudowy (pomiędzy rynkiem i rzeką Dziwną) zostały zakończone. Archeolodzy odsłoniли dawny układ ulic i piwnice, które były zasypane gruzem i ziemią, dalsze prace projektowe i budowlane przebiegają podobnie jak przy odbudowie szczecińskiej starówki. I podobnie jak w Szczecinie, Elblągu i innych miastach, których odbudowa rozpoczęła się dziesiątki lat po zniszczeniach wojennych, architektura nowych budynków jest repliką lub nawiązuje bezpośrednio do stylu historycznej zabudowy, bądź twórczo go interpretuje.

Nasycenie nowej zabudowy usługami stwarza szansę na przywrócenie Staremu Miastu nie tylko formy, ale również centralnej roli historycznego śródmieścia. Jak wskazują przykłady z historii, każda odbudowa jest także okazją do poprawienia, udoskonalenia odbudowywanej substancji, przystosowania jej do nowych potrzeb i nowych technologii (ryc.111).

Ryc. 111. Zmiany struktury przestrzennej miasta Wolin w okresie od lat 1930.



Źródło: http://maps.mapywig.org/m/German_maps/series/025K_TK25/2153_Wollin_1941_A_PP_Sygn._M.top.25-1355.jpg, Archiwum Państwowe w Poznaniu; opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

4.3.3. Dziwnów – nadmorski kurort z szansami na uzdrowisko

Dziwnów po raz pierwszy został wymieniony w dokumencie z 1243 roku. We wczesnym średniowieczu wiódł tędy ważny szlak handlowy łączący Zalew Szczeciński z Bałtykiem. W XIII w. Dziwna uległa zapiaszczeniu i straciła swoje znaczenie handlowe. W latach 1820–30 zaczęli napływać do Dziwnowa pierwsi kuracjusze, co zapoczątkowało rozwój miejscowości jako kąpieliska morskiego. Odkrycie w 1896 roku źródeł solankowych przyczyniło się do budowy łaźni solankowych i borowinowych. Obecnie solanki nie są eksploatowane.

Ryc. 112. Dziwnów – centrum miasta obecnie.



Źródło: <https://www.dziwnow360.pl/>

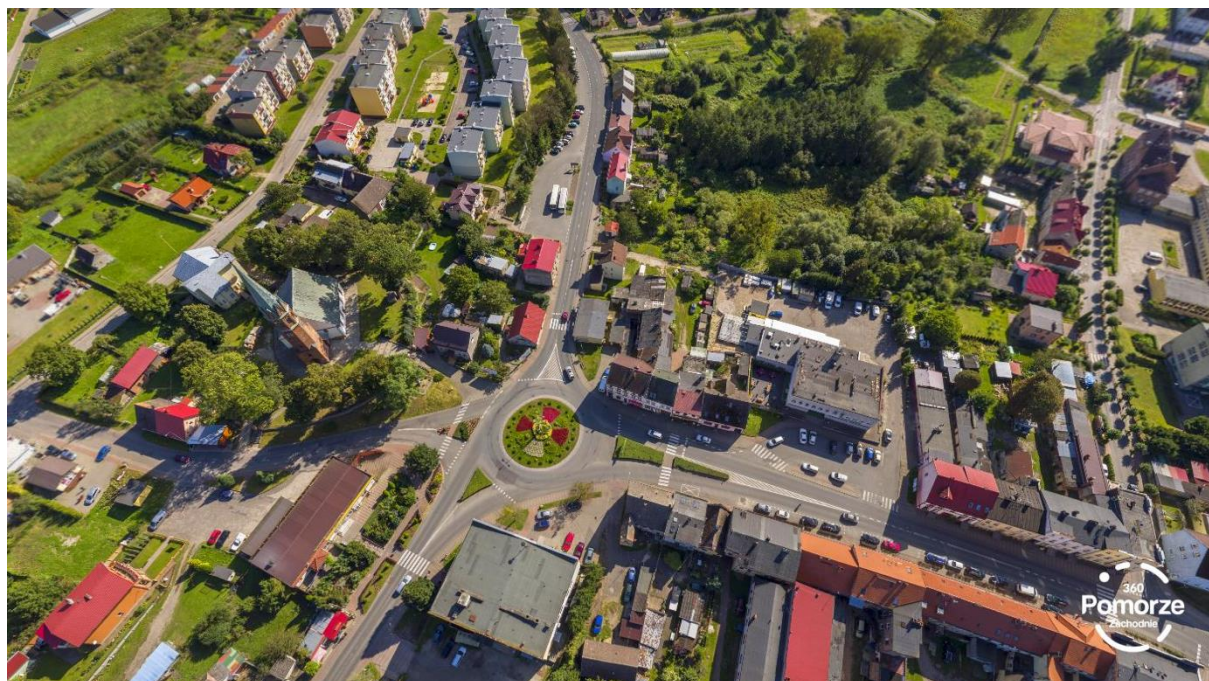
Dziwnów Dolny, Dziwnów Górny i Dziwna połączyły się w jedną miejscowość, której 1 stycznia 2004 roku nadano prawa miejskie. Obecnie Dziwnów jest jedną z najpopularniejszych miejscowości turystycznych z szansami na rozwój funkcji uzdrowiskowych (ryc.112).

4.3.4. Golczewo – miasteczko na rozdrożu

Golczewo jest położone pomiędzy dwoma jeziorami Okonie i Szczucze, przez które przepływa rzeka Niemica. Główna zabudowa Golczewa mieści się na wschodnich brzegach obu jezior. Od IX wieku istniała tu twierdza dawnego państwa Wolinian i sukcesywnie rozbudowywany zamek. Zamek uległ zniszczeniu w XVIII, pozostała tylko wieża zamkowa. Podczas działań wojennych w 1945 roku zniszczeniu uległo 40

procent zabudowy miasta. Miejscowość została włączona do Polski. Jej dotychczasowych mieszkańców wysiedlono do Niemiec. Golczewo uzyskało prawa miejskie w 1990 r.

Ryc. 113. Golczewo – historyczne centrum miasta obecnie.



Źródło: <https://www.golczewo360.pl/>

Zabytki Golczewa są nieliczne. Obok ruin zamku z wieżą obronną to kościół z XV w. z dobudowaną w XIX w., górującą nad miastem wieżą oraz zabudowa ryglowa z XVIII-XIX w przy ul. Zwycięstwa. Nowa zabudowa nie nawiązuje ani skalą, ani stylem do historycznej zabudowy miasta. Także rozwiązania komunikacyjne nakierowane na płynność ruchu samochodów deprecjonują walory miasteczka – miasto przecięte jest drogami wojewódzkimi DW 106 i DW 108, które łączą się w formie przeskalowanego ronda w samym sercu miasteczka (ryc.113).

4.3.5. Zabytkowe układy urbanistyczne i ruralistyczne – potencjały i wyzwania

Dwa spośród miast Partnerstwa, Kamień Pomorski i Wolin, mają rodowód prehistoryczny i średniowieczną metrykę (nadanie praw miejskich w drugiej połowie XIII w.) Pierwotne osady, a późniejsze miasta pełniły rolę grodów obronnych. O wyborze miejsca ich lokalizacji decydowały naturalne walory obronne, które do dzisiaj są czytelne w nadwodnym, nadrzecznym położeniu, dodając obu miastom wyjątkowych walorów krajobrazowych.

Kamień Pomorski i Wolin należą do wielu miast Pojezierza Zachodniopomorskiego o zachowanym czytelnym średniowiecznym rozplanowaniu układu ulicznego, ale poważnie zniszczonych wskutek działań wojennych II WŚ. Zniszczeniu uległy historyczne, średniowieczne centra miast – świadectwa ich wielowiekowej, burzliwej historii oraz podstawa materialnej i duchowej tożsamości. Przetrwwały jedynie pojedyncze, najwartościowsze obiekty (kościół, ratusze), oraz nieliczne niewielkie budynki. Realizacje zabudowy mieszkaniowej z lat 60-70. XX w. w znacznym stopniu, nieodwracalnie przekształciły historyczne zespoły, degradując ich formę i funkcję - głównych ogólnomiejskich przestrzeni publicznych i usługowych.

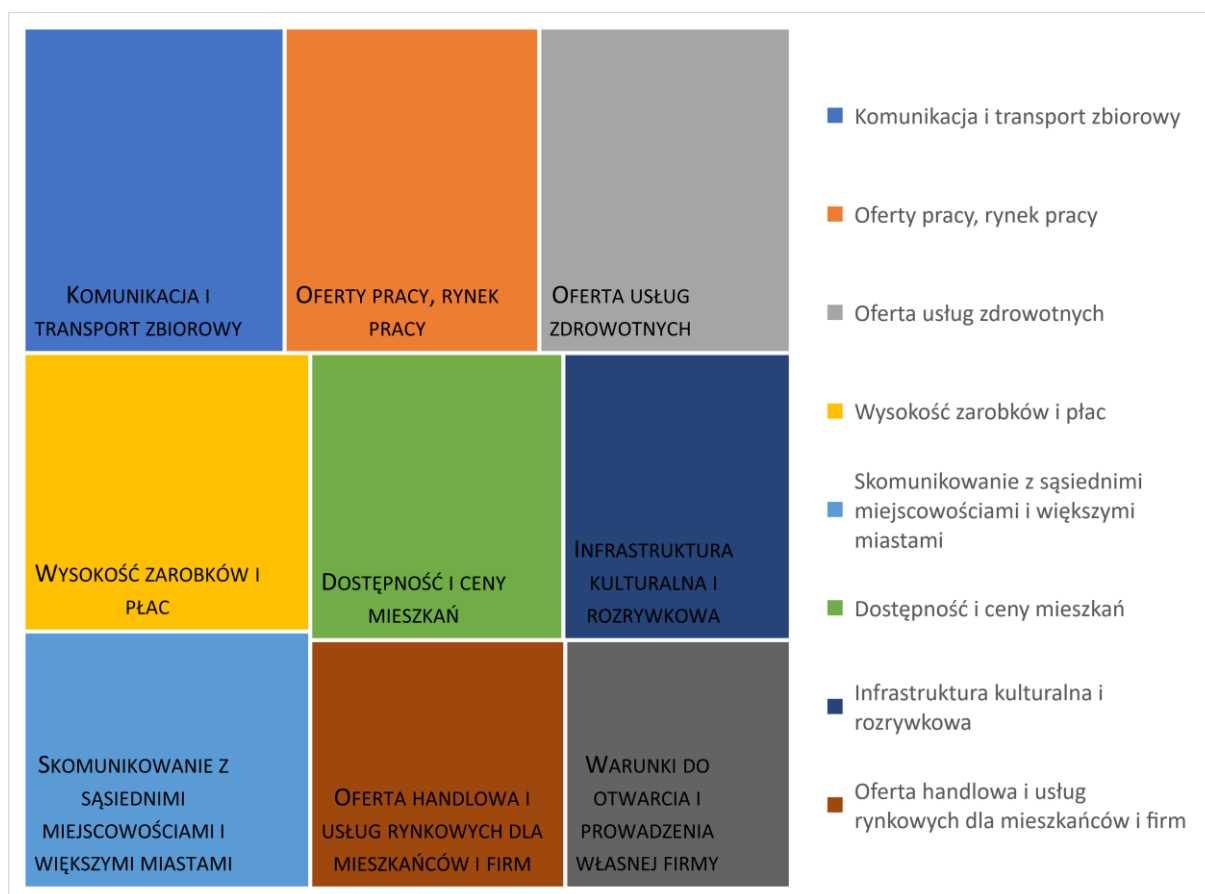
Dziwnów, Międzyzdroje i Golczewo to miejscowości o średniowiecznym rodowodzie, ale miasta o metryce współczesnej. Dziwnów otrzymał prawa miejskie w 2004 r., Międzyzdroje uzyskały prawa miejskie w 1945 r., utraciły w 1972 r. i ponownie odzyskały w 1984 r., nie jest pewne czy Golczewo posiadało prawa miejskie, po wojnie uzyskało je w 1990 r. Rozwój nadmorskich gmin i miasteczek: Dziwnowa i Międzyzdrojów jest bardzo szybki i nakierowany głównie na turystykę. Paradoksalnie zagrożeniem dla rozwoju może być utrata atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej obszarów z przesadnie rozwiniętą funkcją turystyczną, degradującą środowisko przyrodnicze i standard życia mieszkańców.

W krajobrazie ruralistycznym Partnerstwa, podobnie jak na całym Pomorzu Zachodnim przeważają wsie średniowieczne, najczęściej typu placowego (owalnice czy mniej liczne okolnice lub wsie zaułkowe), o cechach sięgających czasów ich założenia. Są to wsie z zachowanym owalnym lub wrzecionowatym placem, na którym zazwyczaj wznoszono kościół i inne obiekty użyteczności publicznej. Najstarsze układy ruralistyczne na obszarze Partnerstwa reprezentuje wieś zaułkowa Jaroszewo (gm. Kamień Pomorski). Miejscowości wiejskie również, obok walorów przyrodniczych i urokliwego krajobrazu kulturowego, stanowią o turystycznej i osiedleńczej atrakcyjności obszaru.

4.4. Kluczowe problemy i potrzeby rozwojowe

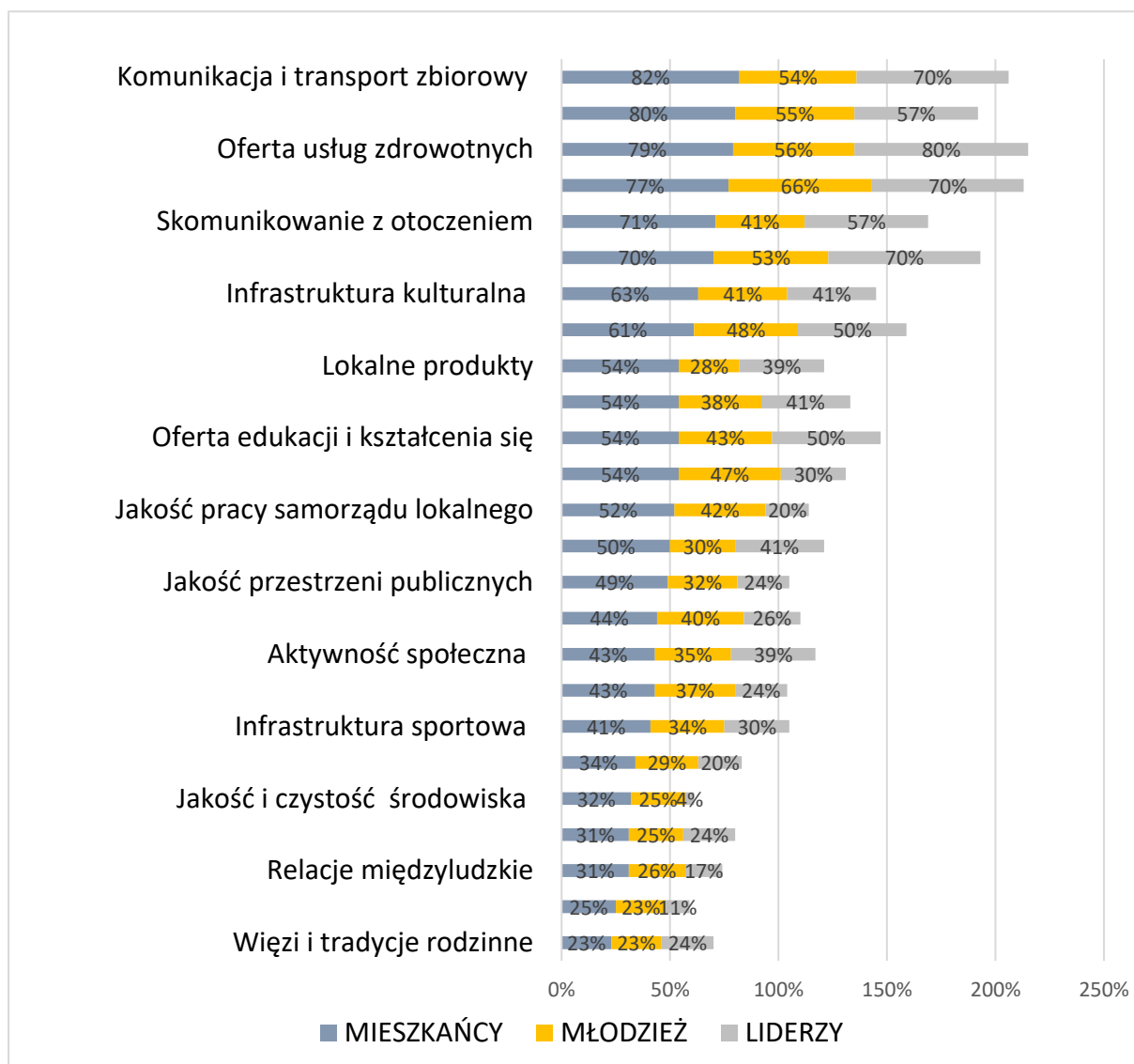
Badania społeczne wykazały, że największe deficyty obszaru PPK wskazywane przez mieszkańców to komunikacja i transport zbiorowy, rynek pracy, oferta usług zdrowotnych, wysokość płac, skomunikowanie z sąsiednimi miejscowościami i większymi miastami oraz dostępność i ceny mieszkań (ryc.114). W zależności od grupy respondentów istota problemów różni się, wskazując deficyty gmin w obszarze PPK, liderzy skoncentrowali się kolejno na: ofercie usług zdrowotnych, wysokości zarobków i płac, komunikacji i transporcie publicznym, dostępności i cenach mieszkań, ofercie i rynku pracy, skomunikowaniu z sąsiednimi miejscowościami i większymi miastami możliwości kontynuacji nauki i kształcenia, ofercie handlowej i usług rynkowych dla mieszkańców i firm (ryc.115).

Ryc. 114. Kluczowe deficyty obszaru PPK.



Źródło: Raport Partnerstwo powiatu kamieńskiego. Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów.

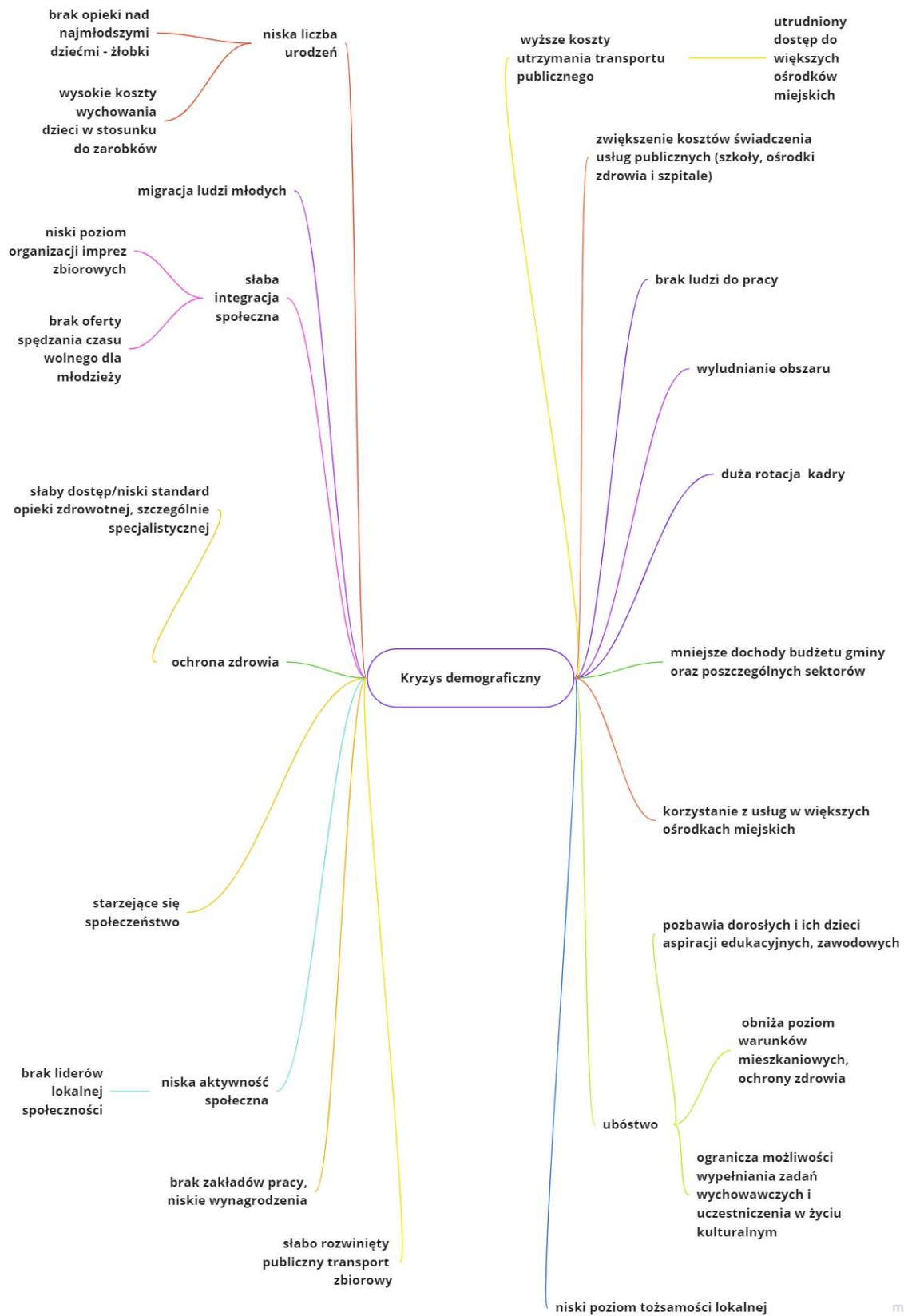
Ryc. 115. Deficyty obszaru PPK.



Źródło: Raport Partnerstwo powiatu kamieńskiego. Raport z badań mieszkańców, młodzieży i liderów.

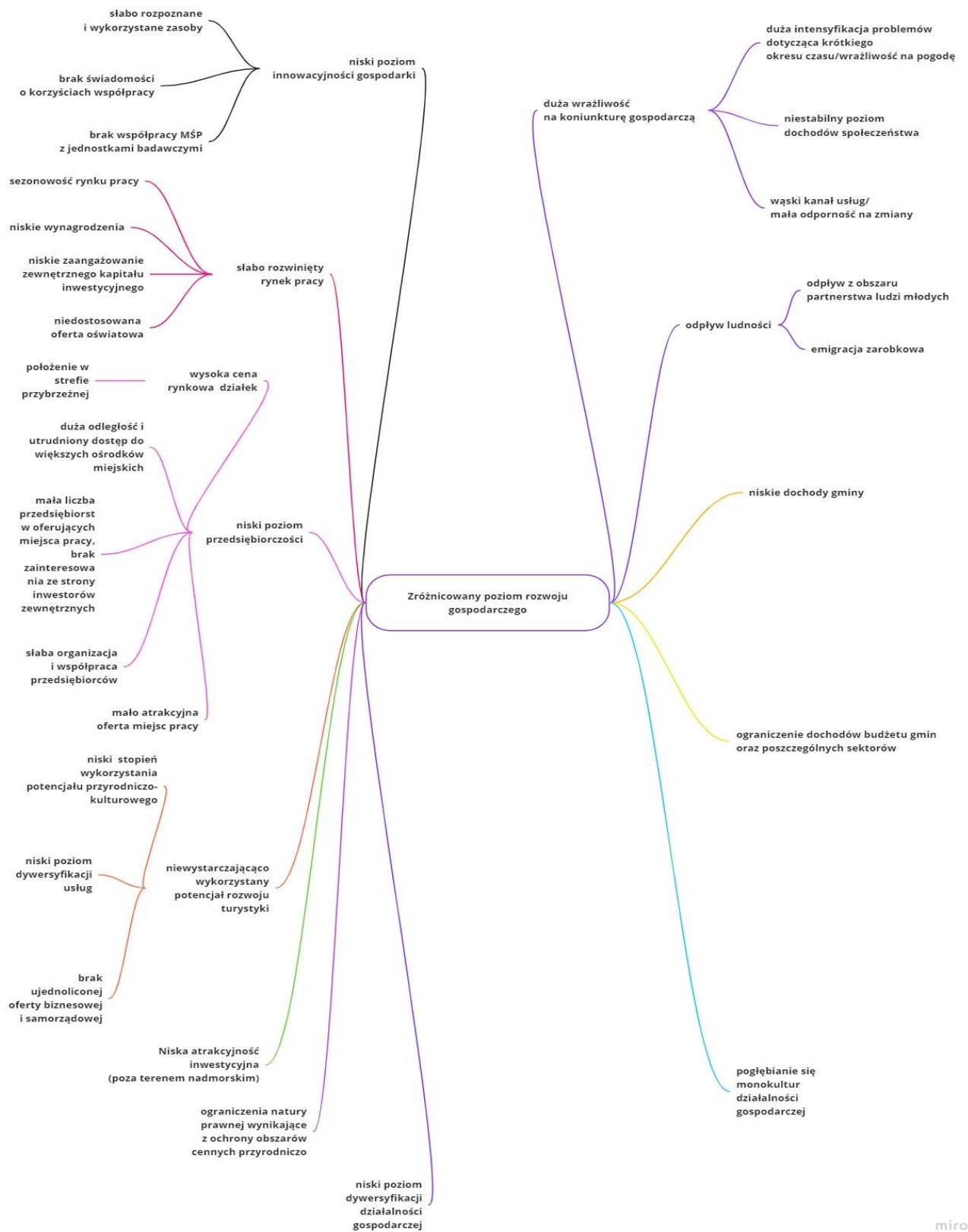
Przeprowadzona analiza jakościowa i ilościowa obszaru PPK pozwoliła na zidentyfikowanie kluczowych barier rozwojowych. Zostały one pogrupowane w trzech obszarach tematycznych według założeń: przyczyna – problem – skutek (ryc. 116-118). Wskazane poniżej 3 obszary: *kryzys demograficzny, zróżnicowany poziom rozwoju gospodarczego, brak zrównoważonego wykorzystania potencjału przyrodniczo-kulturowego* nawiązują do najistotniejszych problemów PPK, jakimi są *starzenie się ludności i wyludnianie obszaru* oraz ich skutki dla rynku pracy i usług publicznych; pozostałe nawiązują natomiast do potrzeby zapewnienia zrównoważonego wykorzystania bogatego potencjału przyrodniczo-kulturowego.

Ryc. 116. Kryzys demograficzny obszaru PPK – drzewo problemów.



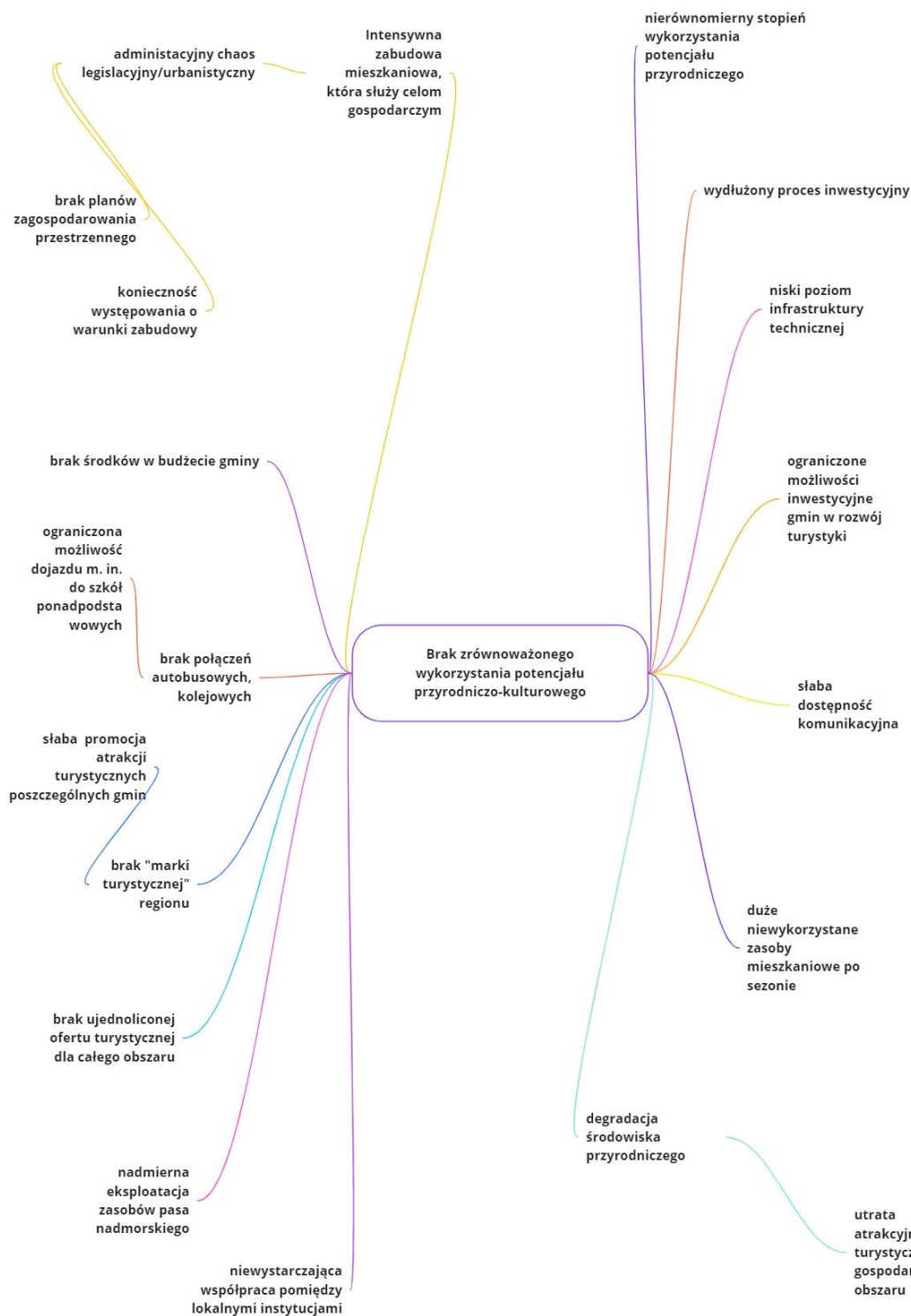
Źródło: Opracowanie własne ZMP na podstawie prac warsztatowych z Grupą Roboczą (Miro).

Ryc. 117. Zróżnicowany poziom rozwoju gospodarczego PPK – drzewo problemów.



Źródło: Opracowanie własne ZMP na podstawie prac warsztatowych z Grupą Roboczą (Miro).

Ryc. 118. Brak zrównoważonego wykorzystania potencjału przyrodniczo-kulturowego obszaru PPK – drzew problemów.



miro

Źródło: Opracowanie własne ZMP na podstawie prac warsztatowych z Grupą Roboczą (Miro).

4.5. Czynniki rozwoju (analiza SWOT)

Powszechnie stosowanym narzędziem służącym do syntezy przeprowadzonego procesu diagnostycznego jest analiza SWOT, która pozwala na zobrazowanie wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwojowych obszaru⁴⁰. Polega ona na zidentyfikowaniu mocnych stron (strengths), słabych stron (weaknesses), szans (opportunities) i zagrożeń (threats):

- ➔ **Mocne strony** – atut, przewaga, zasoby obszaru Partnerstwa, które mogą przyspieszyć tempo i poziom jego rozwoju,
- ➔ **Słabe strony** – obecne na obszarze Partnerstwa problemy, bariery, które mogą spowolnić tempo jego rozwoju,
- ➔ **Szanse** – istniejące w otoczeniu szanse korzystnej zmiany, z których Partnerstwo może skorzystać i dzięki którym może przyspieszyć tempo i poziom rozwoju,
- ➔ **Zagrożenia** – istniejące w otoczeniu okoliczności niekorzystnej zmiany dla Partnerstwa, które mogą spowolnić jego tempo rozwoju.



Macierz SWOT została sformułowana w oparciu o przeprowadzone analizy statystyczne i jakościowe oraz warsztaty diagnostyczne z udziałem członków Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej PPK.

⁴⁰ Parysek J., 1997. Podstawy gospodarki lokalnej. Wydawnictwo Naukowe UAM

4.5.1. Czynniki endogeniczne

MOCNE STRONY

- ➔ Cenne i unikalne obszary przyrodnicze (WPN, Natura 2000, Zalew Szczeciński, Zalew Kamieński)
- ➔ Nadmorskie położenie stanowiące podstawę budowania konkurencyjności turystycznej Partnerstwa
- ➔ Złoża surowców naturalnych (m.in. piaski, margle, torfy)
- ➔ Walory uzdrowiskowe oraz lecznicze wód i lokalnego mikroklimatu (w tym status uzdrowiska w Kamieniu Pomorskim)
- ➔ Silny sektor usług noclegowych i gastronomicznych na rynku turystycznym
- ➔ Korzystne warunki do rozwoju energetyki opartej o źródła odnawialne (OZE)
- ➔ Infrastruktura rekreacyjno-turystyczna (porty i przystanie jachtowe, pole golfowe, droga rowerowa wzdłuż wybrzeża)
- ➔ Duża wartość dziedzictwa kulturowego i ranga działalności kulturalnej i sportowej (Festiwal Słowian i Wikingów w Wolinie, festiwal country w Sułominie, Festiwal gwiazd Międzyzdroje, Festiwal sportu Dziwnów, koncerty organowe Kamień Pomorski, Golczewski Triathlon)
- ➔ Istotne w skali kraju węzły drogowe i kolejowe (S3, linia kolejowa do Świnoujścia)
- ➔ Potencjał rozwoju rolnictwa, rybactwa i leśnictwa (wielofunkcyjność)

SŁABE STRONY

- ➔ Niekorzystne procesy demograficzne (ujemny przyrost naturalny i saldo migracji oraz zmiany w strukturze wieku)
- ➔ Problemy lokalnego rynku pracy, tj. wysokie bezrobocie, niedopasowanie oferty miejsc pracy do kompetencji pracowników oraz sezonowość zatrudniania i szara strefa
- ➔ Niski poziom aktywności gospodarczej w zakresie średnich i dużych przedsiębiorstw (w tym przetwórstwa rolno-spożywczego)
- ➔ Niski poziom dochodów mieszkańców i zróżnicowany poziom dochodów jednostek samorządu terytorialnego
- ➔ Niska dostępność usług i placówek medycznych świadczących leczenie szpitalne i opiekę specjalistyczną
- ➔ Niska dostępność/jakość szkolnictwa ponadpodstawowego
- ➔ Dezintegracja funkcjonalna wschodniej i zachodniej części powiatu w związku z małą liczbą połączeń drogowych przez cieśninę Dziwnę
- ➔ Słabo rozwinięty system transportu publicznego i infrastruktury transportu zeroemisyjnego (w tym system dróg rowerowych)
- ➔ Niski poziom aktywności obywatelskiej przy względnie dobrej ofercie wsparcia działalności społecznej

4.5.2. Uwarunkowania zewnętrzne

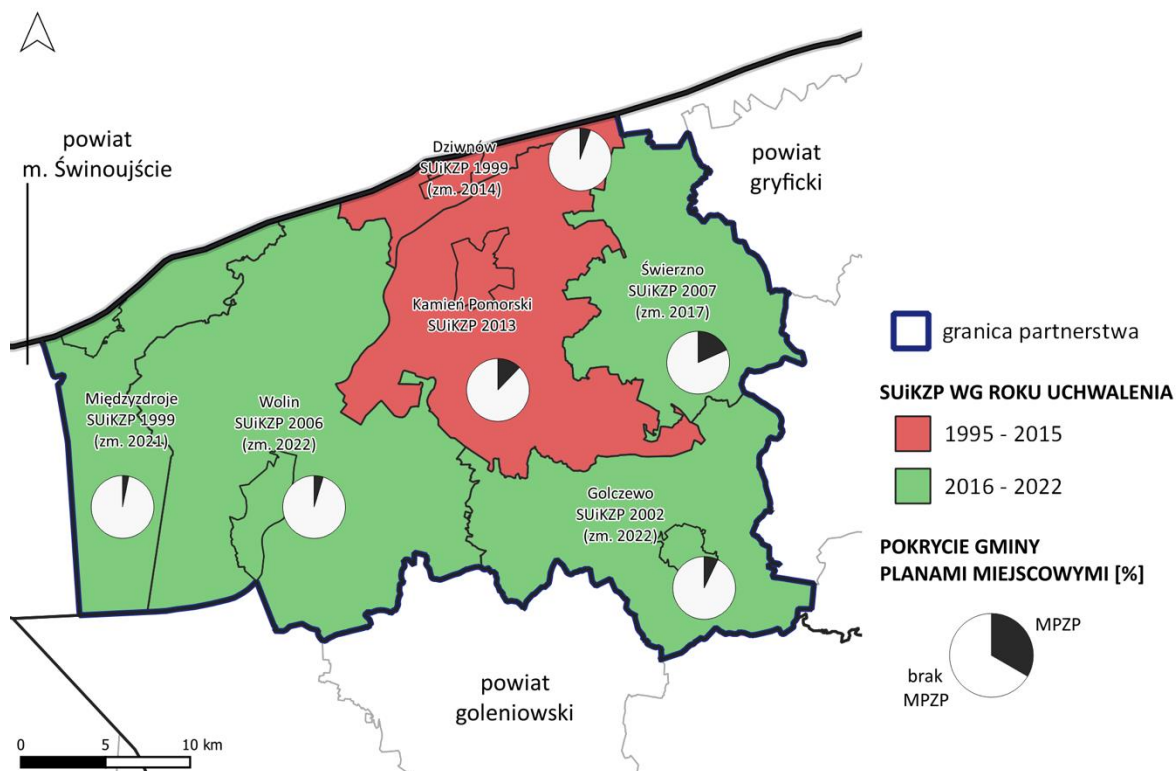
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">➔ Położenie blisko zachodniej granicy i możliwość wykorzystania potencjału rynku w Niemczech, Danii i Szwecji➔ Rozbudowa S3 i budowa tunelu w Świnoujściu➔ Nowe narzędzia marketingowe umożliwiające tworzenie i wspólną promocję atrakcyjnych produktów turystycznych (zabytki, pomniki przyrody, szlaki, historie miejsc)➔ Wzrost popytu na usługi uzdrowiskowe➔ Środki unijne wynikające z regionalnych i krajowych programów operacyjnych➔ Zwiększanie świadomości ekologicznej, w tym zainteresowania żywnością ekologiczną i zdrowym stylem życia wśród społeczeństwa	<ul style="list-style-type: none">➔ Wchłanianie lokalnego potencjału ludzkiego przez ośrodki metropolitalne i regionalne➔ Silna pozycja konkurencyjna sąsiednich ośrodków powiatowych (Świnoujście, Gryfice, Goleniów)➔ Wzrost cen paliw i energii, a tym samym kosztów funkcjonowania gospodarki i usług publicznych➔ Ograniczenia natury prawnej ograniczające rozwój gospodarczy (m.in. limity połowowe ryb, farmy wiatrowe)➔ Zmiany podatkowe ograniczające autonomię finansową jednostek samorządu terytorialnego i obniżające ich dochody własne➔ Wzrost napięć społecznych w związku z konfliktami międzynarodowymi➔ Recesja lub spowolnienie gospodarcze w skali globalnej➔ Zmiany klimatu i związane z nimi konsekwencje dla środowiska przyrodniczego i lokalnej gospodarki

4.6. Polityka przestrzenna gmin obszaru partnerstwa, zapotrzebowanie na nowe tereny rozwojowe

4.6.1. Stan opracowań planistycznych (SUiKZP, MPZP)

Samorządy gminne, wskazując kierunki rozwoju gmin w studiach uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego oraz ustalając przeznaczenie terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, znacznie przeszacowują zapotrzebowanie na tereny pod nową zabudowę lub w ogóle nie biorą pod uwagę takiego kryterium. Zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadzona w 2015 r. nałożyła obowiązek sporządzenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę w przypadku opracowywania nowego studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gminy lub w przypadku zmiany studium dotychczas obowiązującego. W gminach Dziwnów i Kamień Pomorski nie dokonano weryfikacji założeń rozwojowych studiów pod kątem przeznaczenia terenów pod nową zabudowę. W pozostałych gminach studia były zmieniane po 2015 r., należy zatem zakładać, że w tych gminach sporządzono wymagany bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę (ryc. 119).

Ryc. 119. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz pokrycie obszarów gmin planami miejscowymi.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od samorządów partnerstwa.

W czterech gminach pokrycie planami jest bardzo niskie: Międzyzdroje 3,2%, Wolin 4,7 %, Dziwnów 5,5%, Golczewo 7,2%, co oznacza, że warunki zabudowy i zagospodarowania terenów w większości przypadków nie wynikają z ustaleń planów miejscowych, a są określane indywidualnie w drodze decyzji administracyjnej (tab.38). Decyzja o warunkach zabudowy nie musi uwzględniać ustaleń studium, a zatem ustalenia studium mogą być praktycznie ignorowane przy prowadzeniu bieżącej polityki przestrzennej na terenie tych gmin. W dwóch pozostałych: Kamień Pomorski i Świerzno pokrycie planami jest na poziomie kilkunastu procent.

Niskie pokrycie planami miejscowymi może jednak przerodzić się w atut gmin, jeśli te zechcą dokonać korekty studiów zgodnie z bilansem terenów pod nową zabudowę. Ewentualne ograniczenie terenów pod nową zabudowę w zaktualizowanych studiach gmin lub w planach ogólnych, które mają zastąpić studia, nie rodzi bowiem skutków finansowych w przypadku, kiedy nie są one jednocześnie wyznaczone w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 38. Pokrycie gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

gmina	powierzchnia gminy	liczba MPZP	powierzchnia MPZP ogółem	udział powierzchni pokrytej planami w ogólnej powierzchni gminy/jednostki
	[ha]	[szt.]	[ha]	[%]
Dziwnów	3 949	30	216	5,5
Golczewo	17 531	8	1 265	7,2
Kamień Pomorski	20 854	19	2 537	12,2
Międzyzdroje	11 607	25	367	3,2
Świerzno	14 013	7	2 564	18,3
Wolin	32 762	87	1 528	4,7
Partnerstwo	100 716	176	8 477	8,4

Źródło: www.bdl.stat.gov.pl, dane za 2020 r.

4.6.2. Zwartość / rozproszenie zabudowy

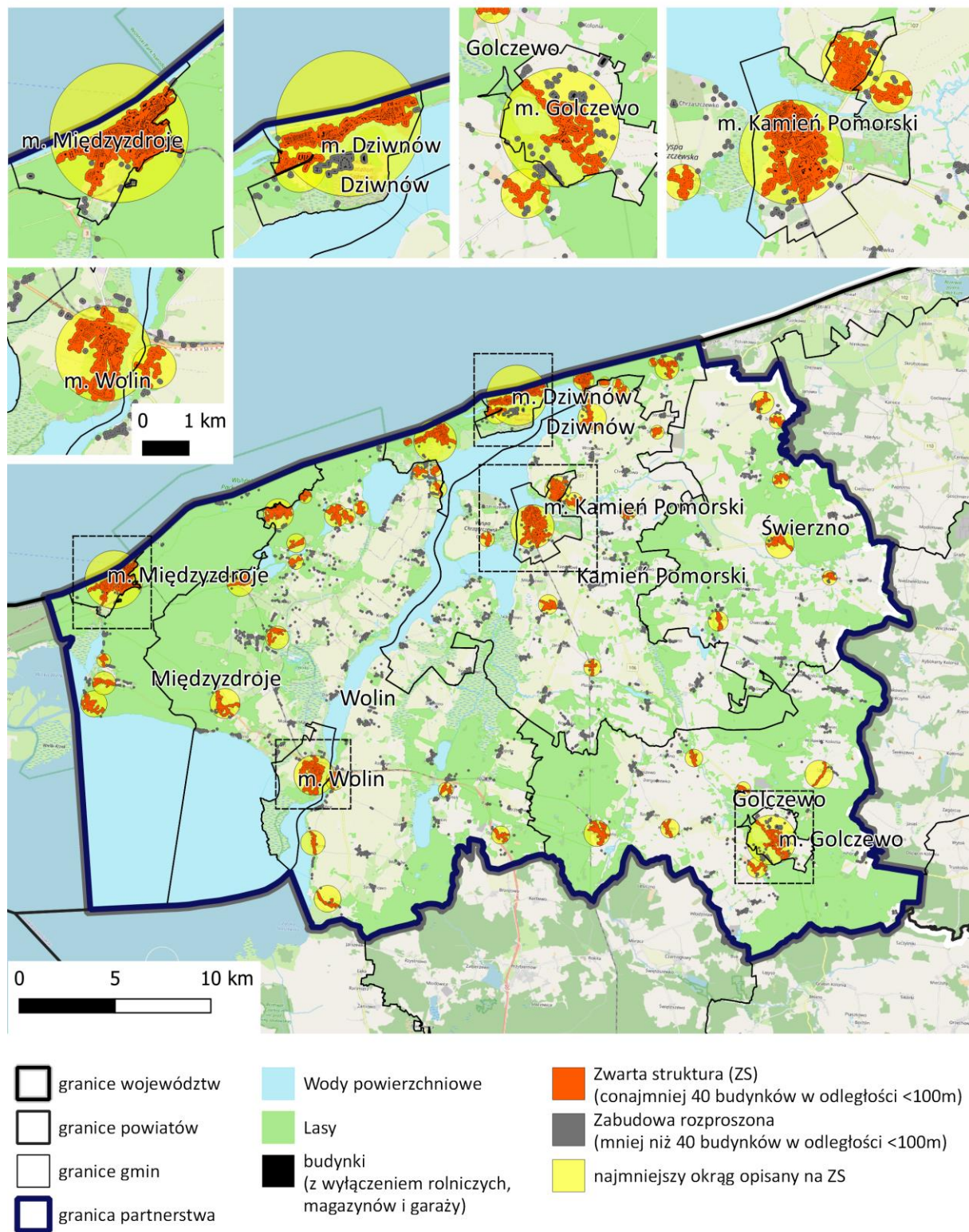
Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w przypadku sytuowania nowej zabudowy należy dążyć do lokalizowania jej na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w szczególności poprzez uzupełnianie istniejącej zabudowy. Brak jest jednak definicji lub ustalonej metodyki wyznaczania takich obszarów. W praktyce planistycznej przyjmuje się, że obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej to tereny o wysokim stopniu zwartości zabudowy, wyposażone w układ dróg (ulic) oraz w niezbędną infrastrukturę społeczną i techniczną w takim zakresie, że zlokalizowanie na tych obszarach nowej zabudowy nie wymaga istotnych inwestycji infrastrukturalnych.

Zwartość / rozproszenie zabudowy

Ryc. 120⁴¹).

⁴¹ Założenie powyższe jest zgodne z zapisami projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z uproszczeniem procesu inwestycyjno-budowlanego (wersja z dnia 14.11.2017 r.), która ostatecznie nie została uchwalona. Projekt ustawy za minimalny stopień zwartości struktury funkcjonalno-przestrzennej uznawał możliwość wpisania obszaru zabudowanego w teren wyznaczony przez obrys prowadzony w odległości od 50 do 100 m od zewnętrznych krawędzi skrajnych budynków na tym terenie o ile jest na nim zlokalizowanych co najmniej 40 budynków, niebędących budynkami o funkcji pomocniczej, w szczególności budynkami gospodarczymi lub garażami.

Ryc. 120. Zwartość / rozproszenie zabudowy.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDOT10k.

4.6.3. Maksymalne zapotrzebowanie na tereny zabudowy mieszkaniowej

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakłada obowiązek weryfikacji ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin pod kątem potrzeb i możliwości rozwoju, w tym obowiązek sporządzenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę. Przygotowywana zmiana przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁴² określa szczegółowo sposób obliczania zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową oraz obliczania chłonności terenów niezabudowanych i luk w zabudowie - w nowym planie ogólnym, który ma zastąpić studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Zgodnie z projektem rozporządzenia określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, bierze się pod uwagę (§ 5 ust. 2): prognozowaną, przyszłą liczbę mieszkańców gminy w perspektywie 20 lat; przyszły standard zamieszkiwania wyrażony powierzchnią użytkową mieszkań w gminie na jednego mieszkańca, z założeniem, że standard ten będzie się poprawiał w ciągu kolejnych 20 lat w tempie zgodnym z trendem wyznaczonym z okresu ostatnich 10 lat.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminach Partnerstwa, wyrażone w powierzchni użytkowej mieszkań i w liczbie mieszkańców (dla których należy przewidzieć nowe mieszkania) przedstawiono na ryc. 122 oraz w tab.39.

Jako okres perspektywiczny do analiz przyjęto rok 2040. Prognozowana liczba mieszkańców obszaru Partnerstwa zgodnie z prognozami GUS⁴³ w 2040 r. wyniesie około 41,8 tys. osób, zaś wskaźnik standardu zamieszkiwania około 50 m²/mieszkańca. Dla takich wielkości zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową ogółem wyniesie 2,1 mln m² PUM.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową wyniesie około 386 tys. m² PUM, dla około 6,5 tys. osób.

⁴² Projekt z dnia 20.04.2022 r. rozporządzenia w sprawie ustaleń planu ogólnego gminy oraz sposobu dokumentowania procedury przygotowania i uchwalenia planu ogólnego gminy do projektu ustawy z dnia 22.04.2022 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

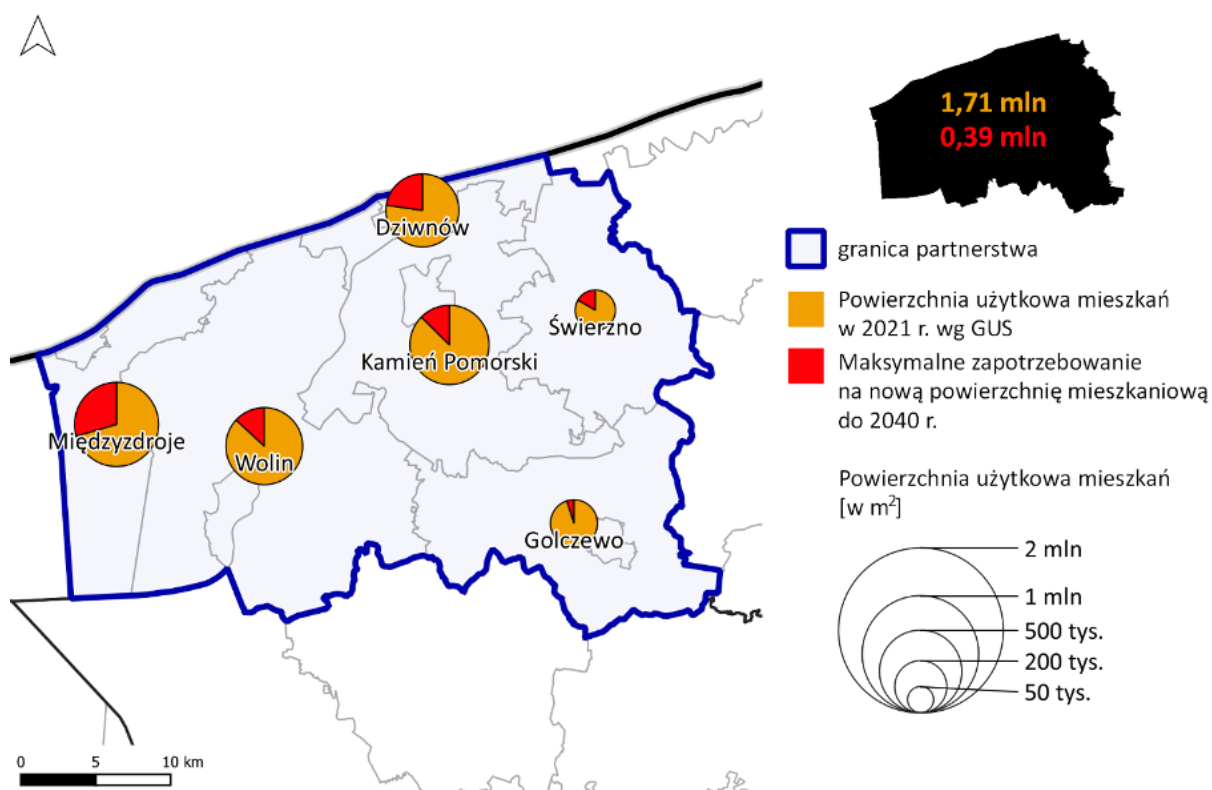
⁴³ Liczbę ludności na 2040 r. wg gmin oszacowano na podstawie *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*, GUS, 2017. Dłuższe prognozy GUS np. do 2050 r. (najnowsze z 2014 r.) dotyczą obszaru całych powiatów. Wg stanu na wrzesień 2022 r. nie istniały bardziej aktualne prognozy statystyki publicznej wg agregacji gminnej.

Tabela 39. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w obszarze Partnerstwa Powiatu Kamieńskiego do 2040 r.

Gmina	Powiat	Liczba ludności			Standard zamieszkiwania (PUM/mieszkańca)		Powierzchnia użytkowa mieszkań		Zapotrzebowanie na nową zabudowę	
		w osobach			m ² /osobę		m ² (ogółem)		w osobach	w PUM (m ²)
		2021 r.	2030 r.	2040 r.	2020 r.	2040 r.	2020 r.	2040 r.	do 2040 r.	
(w wiejska (m) miejska (m-w) miejsko-wiejska)										
Dziwnów (m-w)	kamieński	3882	3569	3281	76,9	119,5	303100	392108	745	89008
Golczewo (m-w)	kamieński	5824	5439	5079	26,5	32,1	155076	163050	248	7974
Kamień Pomorski (m-w)	kamieński	14047	13244	12487	28,4	37,0	403786	462015	1574	58229
Międzyzdroje (m-w)	kamieński	6331	6240	6150	57,4	84,6	367040	520316	1812	153276
Świerżno (w)	kamieński	4194	4081	3971	23,7	30,1	99659	119528	660	19869
Wolin (m-w)	kamieński	12020	11399	10810	31,3	40,3	378502	435646	1418	57144
Partnerstwo Powiatu Kamieńskiego		46298	43972	41779	37	50	1707163	2092664	6457	385501

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z geoportal.gov.pl.

Ryc. 121. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w obszarze Partnerstwa powiatu kamieńskiego do 2040 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z geoportal.gov.pl.

5. Wnioski i podsumowanie

Diagnoza uwarunkowań społeczno-gospodarczo-przestrzennych Partnerstwa powiatu kamieńskiego pozwoliła zidentyfikować kluczowe potencjały, problemy i główne potrzeby rozwojowe z uwzględnieniem przestrzennych uwarunkowań środowiskowo-infrastrukturalnych obszaru. Analiza jakościowa i ilościowa wykazała znaczne wewnętrzne zróżnicowanie.

Położenie oraz potencjał przyrodniczo-kulturowy nadmorskiej części obszaru, stanowi o jego unikatowości i dużej konkurencyjności na tle kraju. Obszar ten boryka się jednak z wieloma problemami w sferze społecznej, którym należy przeciwdziałać.

Zdiagnozowane uwarunkowania rozwojowe, sieci powiązań i zależności wewnątrz Partnerstwa, a także zdefiniowany wpływ kluczowych determinant rozwoju (wewnętrznych i zewnętrznych), umożliwi wskazanie kierunków strategicznej interwencji na rzecz rozwoju, umożliwiając tym samym wzmocnienie kluczowych potencjałów oraz niwelowanie zdiagnozowanych wcześniej barier i problemów.

Obszar PPK stoi przed istotnymi wyzwaniami w każdym z przeanalizowanych wymiarów:

- społecznym: wyludnianie się obszaru wynikające ze znacznego spadku liczby mieszkańców i starzejącej się ludności, problemy związane ze szkolnictwem zawodowym, systemem usług zdrowotnych i opiekuńczych;
- gospodarczym: zróżnicowany poziom rozwoju gospodarczego i wynikająca z niego potrzeba pobudzenia rozwoju przedsiębiorczości, niekorzystne uwarunkowania na rynku pracy;
- środowiskowo-przestrzennym: konieczność zachowania zrównoważonego sposobu wykorzystania bogactwa przyrodniczo-kulturowego, zapewnienia lepszej dostępności komunikacyjnej.

→ SFERA SPOŁECZNA



Niekorzystne skutki zmian demograficznych

Szybki spadek liczby młodych mieszkańców i starzejące się społeczeństwo obszaru PPK wymusza zasadnicze zmiany w zakresie dostępności do usług publicznych oraz profilu infrastruktury niezbędnej do ich realizacji.

Istnieje **potrzeba prowadzenia spójnej i racjonalnej polityki prorodzinnej przeciwdziałającej niskiemu przyrostowi naturalnemu** oraz dostosowującej system edukacji do zmieniających się uwarunkowań demograficznych.

Deficyt siły roboczej na atrakcyjnych rynkach pracy dużych miast będzie wzmacniał **odpływ młodych ludzi**. Wysokie ceny na rynku mieszkaniowym w pasie nadmorskim, wynikające z dużej atrakcyjności terenów pod rozwój funkcji turystycznej uniemożliwiają młodym ludziom zakup nieruchomości (lokalii mieszkalnych), przyczyniając się do migracji poza obszar partnerstwa. Pogłębia to znacząco deficyt pracowników związany z brakiem zastępowalności starszych roczników odchodzących masowo na emerytury. W związku z tym w Partnerstwie powinny być podejmowane działania zmierzające zarówno do stworzenia atrakcyjnych warunków do zakupu własnego mieszkania z myślą o osobach młodych, jak i umożliwiające aktywne starzenie się, ograniczające wykluczenie oraz marginalizację osób starszych.



Polityka społeczno-gospodarcza obszaru PPK w najbliższych dekadach powinna uwzględniać **starzenie się ludności**, które wynika z jednej strony z **niskiej dzietności** (ma swoje źródło w zmianie modelu rodziny, zamożności społeczeństwa i aktywności zawodowej kobiet), a z drugiej z coraz wyższego poziomu ochrony zdrowia i opieki społecznej skutkującym wydłużaniem się przeciętnej długości trwania życia.

Obserwowane w ostatnich latach natężenie oraz skala problemów ludnościowych i społecznych wymagają ze strony władz lokalnych podjęcia **działań w kierunku dostosowania do zachodzących zmian infrastruktury publicznej i przeznaczenia na ten cel znacznych środków finansowych**. Należy skupić się na **zapewnieniu dostępności do odpowiedniego poziomu usług opieki medycznej, usług opiekuńczych** (np. domów opieki, domów dziennego pobytu, ośrodków opieki wytchnieniowej), **usług edukacyjnych, usług transportu zbiorowego**.

Sytuacja demograficzna obszaru ma wpływ zarówno na uwarunkowania społeczne, jak i gospodarcze, dlatego jej zmiana zdeterminuje i wyznaczy główne zadania i działania polityki społeczno-gospodarczej PPK.

→ SFERA GOSPODARCZA



Wzmocnienie rozwoju gospodarczego z uwzględnieniem skutków zmian demograficznych

Poziom rozwoju gospodarczego w całym obszarze PPK **jest niski** i wykazuje trend spadkowy. Widoczne są także dysproporcje rozwojowe między poszczególnymi jednostkami samorządu terytorialnego. Gminy nadmorskie rozwijają się szybciej niż pozostała część Partnerstwa.

Rozwój gospodarczy w obszarze PPK odbywa się w tradycyjnych sektorach gospodarki. **Mikroprzedsiębiorstwa stanowiące siłę napędową gospodarki**, w znacznej części związane są z **działalnością usługową na rzecz sektora turystyki**. Występuje jednak **niski poziom aktywności gospodarczej w zakresie średnich i dużych przedsiębiorstw (w tym przetwórstwa rolno-spożywczego)**, a potencjał lokalnej przedsiębiorczości jest niewykorzystany.

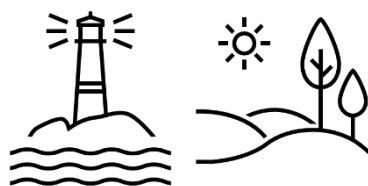
Cechą charakterystyczną jest wielofunkcyjność obszaru ze względu na poziom rozwoju **turystyki, rolnictwa, leśnictwa i rybactwa**. Występują **złoża kopalin naturalnych**, ale przede wszystkim **korzystne warunki do rozwoju energetyki opartej o źródła odnawialne (OZE)** sprzyjające nawiązaniu partnerskiej współpracy gmin (spółdzielnie energetyczne, klastry, partnerstwo samobilansujące się energetycznie) w tym zakresie.

Widoczne są **problemy lokalnego rynku pracy, czyli wysokie bezrobocie, mało atrakcyjne oferty pracy oraz sezonowość zatrudnienia i szara strefa**. Dlatego **poziom dochodów mieszkańców i jednostek samorządu terytorialnego jest stosunkowo niski**.

Brak nowych pracowników wydaje się najpoważniejszym problemem przed jakim stoi lokalna gospodarka PPK. Dlatego utrzymanie potencjału siły roboczej powinno z jednej strony opierać się na wykorzystaniu szans rozwojowych płynących z rosnącego odsetka obcokrajowców na obszarze PPK, poprzez zapewnienie im atrakcyjnych warunków do osiedlenia się i wysokiego poziomu usług oraz stworzenie warunków do zachowania wysokiej aktywności osób starszych na rynku pracy.

Budowanie zróżnicowanej i nowoczesnej gospodarki obszaru PPK wymaga określenia wspólnych potrzeb i priorytetów rozwoju gospodarczego. Wsparcie integracji i współpracy sektora gospodarczego przyczyni się do zapewnienia jego długoterminowego, zrównoważonego rozwoju i dobrobytu mieszkańców.

➔ SFERA ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNA



Rozwój zielonej gospodarki uwzględniający zrównoważony model korzystania z bogactw przyrodniczo-kulturowych

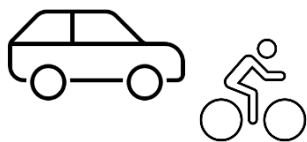
Cenne i unikalne obszary przyrodnicze obszaru PPK oraz jego nadmorskie położenie stanowią podstawę budowania konkurencyjności turystycznej. Dodatkowo **walory uzdrowiskowe oraz lecznicze wód i lokalnego mikroklimatu wraz z istniejącą infrastrukturą** zapewniają rozwój turystyczno-rekreacyjny. Atrakcyjną formą rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnej gospodarki jest zatem sektor usług turystycznych, który oferuje elastyczną formę prowadzenia zróżnicowanej działalności wodno-lądowej.

Istniejące uzdrowisko w Kamieniu Pomorskim stanowi niewykorzystany potencjał, który wzmocniony prawdopodobnym rozwojem funkcji uzdrowiskowych w gminie Dziwnów, mógłby stanowić koło zamachowe rozwoju usług wspomagających rozwój funkcji turystyczno-uzdrowiskowej całego obszaru (agroturystyka i ekoturystyka w gminach o profilu rolniczym). Istnieje również potrzeba rozwijania dóbr i usług turystycznych oraz działań podejmowanych w ramach turystyki społecznej, której uczestnikami w okresie poza sezonem są w dużej mierze seniorzy.

Wynika z tego, że dostępność infrastruktury komunikacyjnej i turystycznej, bogata oferta turystyki zdrowotnej stanowią istotny czynnik rozwojowy dla obszaru PPK. Walorom środowiskowym towarzyszą **również walory dziedzictwa kulturowego**. Dlatego istnieje **potrzeba zachowania zrównoważonego sposobu wykorzystania bogactwa przyrodniczo-kulturowego**. Wspólny i spójny marketing, sieciowanie usług turystycznych i tworzenie nowych produktów turystycznych to jedynie niektóre z potencjalnych działań mających na celu zachowanie **silnego sektora usług noclegowych i gastronomicznych** na obszarze PPK.

Budowanie marki „PPK” opartej na współpracy funkcjonalno-przestrzennej pomiędzy gminami, z uwzględnieniem wartości uzdrowiskowych, kulturowych i przyrodniczych może stanowić istotny impuls rozwojowy.

W obszarze PPK występuje sezonowość popytu turystycznego. Zbyt duża liczba turystów krajowych i zagranicznych w okresach wzmożonego ruchu może skutkować przeciążeniem obszaru i wystąpieniem licznych zagrożeń dla jego ekosystemu. Należy wziąć również pod uwagę zagrożenie dla gmin nadmorskich wynikające z rozwoju turystyki opartej o zewnętrznych inwestorów, siłę roboczą, usługi i produkty. Konsekwencją tego zjawiska będzie pogłębienie rozwarstwienia społecznego i ekonomicznego, wzrost cen na rynku nieruchomości, kosztów życia. Pojawia się zatem potrzeba zaangażowania lokalnych zasobów, pracowników, firm w sektor turystyczny w celu jego zniwelowania.



Dość dobra dostępność komunikacyjna obszaru PPK wynikająca z przebiegu drogi ekspresowej S3 oraz linii kolejowej do Świnoujścia **nie znajduje swojego odzwierciedlenia w dobrze rozwiniętym systemie transportu publicznego**.

Bardzo istotnym problemem Partnerstwa jest **dezintegracja funkcjonalna wschodniej i zachodniej części powiatu w związku z naturalną barierą komunikacyjną jaką stanowi Cieśnina Dziwny**. Skutkuje to wyraźnym ciężeniem gmin Międzyzdroje i Wolin do Świnoujścia i Szczecina. Z kolei wschodnia część powiatu z siedzibą w Kamieniu Pomorskim ma problemy z organizowaniem ponadlokalnych usług publicznych (szpital, szkoły ponadpodstawowe), co wywołuje ciężenie tych gmin do Gryfic i częściowo także Goleniowa.

W celu odciążenia ruchu kołowego należy wziąć pod uwagę przedłużenie linii kolejowej z Kamienia Pomorskiego do Dziwnowa.

Istnieje konieczność większej integracji komunikacyjnej Partnerstwa, zapewnienia wysokiego stopnia dostępności do usług transportu publicznego oraz infrastruktury transportu zeroemisyjnego (w tym systemu dróg rowerowych, szczególnie w gminach o profilu rolniczym). Poprawa stanu infrastruktury transportowej łączącej miejsca zamieszkania z miejscami pracy przyczyni się do zwiększenia jakości życia lokalnej społeczności. W jej opinii istotny problem dotyczący obszaru Partnerstwa stanowi również niekontrolowane rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej na obrzeżach i poza granicami miast, chaotyczna i rozproszona zabudowa generuje wyższe koszty budowy, usług i eksploatacji dla samorządów.

6. Wykazy i spisy

A. Spis rycin

Ryc. 1. Pokrycie terenu PPK.....	14
Ryc. 2. Położenie i szablon konturowy obszaru PPK.	15
Ryc. 3. Układ drogowy Partnerstwa powiatu kamieńskiego.....	16
Ryc. 4. Obszary funkcjonalne w strukturze przestrzennej województwa zachodniopomorskiego.....	18
Ryc. 5. Specjalna Strefa Włączenia (2021 r.).	20
Ryc. 6. Obszar Funkcjonalny Strefa Przybrzeżna.....	21
Ryc. 7. Obszary koncentracji działań szczególnych IPPON.....	22
Ryc. 8. Ogólny wskaźnik rozwoju obszaru PPK w latach 2016-2020.....	25
Ryc. 9. Ogólny wskaźnik rozwoju w gminach PPK w 2020 r.....	26
Ryc. 10. Ogólny wskaźnik rozwoju PPK w obszarach tematycznych w latach 2016-20.....	27
Ryc. 11. Wskaźnik ogólny rozwoju dla poszczególnych gmin PPK (2020 r.).	28
Ryc. 12. Społeczny wskaźnik rozwoju obszaru PPK w latach 2016-2020.....	29
Ryc. 13. Społeczny wskaźnik rozwoju gmin PPK w 2020 r.	30
Ryc. 14. Społeczny wskaźnik rozwoju w gminach PPK w 2020 r.....	31
Ryc. 15. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2010 – 2020.....	32
Ryc. 16. Gęstość zaludnienia w gminach PPK (2020r.).....	33
Ryc. 17. Struktura płci i wieku ludności obszaru PPK w 2020 r.....	34
Ryc. 18. Ludność wg ekonomicznych grup wiekowych w PPK w latach 2011 - 2021.....	35
Ryc. 19. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wiekowych w PPK do 2030 r.....	36
Ryc. 20. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.....	36
Ryc. 21. Starość demograficzna w gminach PPK w 2021 r.....	37
Ryc. 22. Prognozowany odsetek ludności w wieku 65+ w 2030 r.....	37
Ryc. 23. Przyrost naturalny w latach 2011-2021 w obszarze PPK.....	38
Ryc. 24. Łączny efekt migracji i przyrostu naturalnego w PPK w latach 2011 - 2020.....	40

Ryc. 25. Wpływ przyrostu naturalnego na zastępowalność pokoleń.	41
Ryc. 26. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa.	44
Ryc. 27. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych.	46
Ryc. 28. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury w gminach PPK w 2020 r.	47
Ryc. 29. Wydatki na oświatę w obszarze PPK w latach 2011-2020 (mln zł).	52
Ryc. 30. Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją obszaru PPK w latach 2011-2020.	54
Ryc. 31. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2020 r.	56
Ryc. 32. Średnia wielkość mieszkań - powierzchnia użytkowa na mieszkanie w 2020r.	56
Ryc. 33. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2020 r.	57
Ryc. 34. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2020 r.	57
Ryc. 35. Aktywność obywatelska mieszkańców Partnerstwa powiatu kamieńskiego w latach 2011-2020.	59
Ryc. 36. Struktura wydatków na ochronę zdrowia w PPK (zł) w 2020 r.	61
Ryc. 37. Gospodarczy wskaźnik rozwoju obszaru PPK w latach 2016-2020.	64
Ryc. 38. Gospodarczy wskaźnik rozwoju gmin obszaru PPK w 2020 r.	65
Ryc. 39. Gospodarczy wskaźnik rozwoju gmin PPK w 2020 r.	66
Ryc. 40. Wskaźnik rozwoju gospodarczego PPK w obszarach w latach 2016 - 2020.	67
Ryc. 41. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki PPK 2016-2020 – budżet.	68
Ryc. 42. Konkurencyjność podmiotów gospodarczych obszaru PPK w latach 2011-2021.	69
Ryc. 43. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki PPK 2016-2020 – podmioty gospodarcze.	70
Ryc. 44. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminach PPK, kraju i regionie w latach 2011 i 2021.	71
Ryc. 45. Liczba podmiotów gospodarczych obszaru PPK w sekcjach PKD w latach 2011-2021.	72
Ryc. 46. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w obszarze PPK w latach 2011-2020. ...	74
Ryc. 47. Struktura inwestycji m ² /1000 mieszkańców obszaru PPK w latach 2010-2020.	75
Ryc. 48. Struktura inwestycji działalności gospodarczej m ² /1000 mieszkańców.	76
Ryc. 49. Stopa bezrobocia w województwie zachodniopomorskim (05.2022 r.).	81

Ryc. 50. Łączna liczba ubezpieczonych (emerytalno-rentowe w 2021 r.).	82
Ryc. 51. Obywatele Ukrainy w województwie zachodniopomorskim – zatrudnienie.	83
Ryc. 52. Rynek pracy wg pracodawców (lokalnych) obszaru PPK.	84
Ryc. 53. Aktywność ekonomiczna podatników (liczba podatników) obszaru PPK ze względu na źródło dochodów w latach 2015-2020.	84
Ryc. 54. Struktura ubezpieczonych wg. sekcji PKD i pracujących PPK w 2021 r. (%)	85
Ryc. 55. Atrakcyjne sektory gospodarki – młodzież PPK.	86
Ryc. 56. Atrakcyjność miejsc pracy dla młodzieży PPK.	87
Ryc. 57. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto mieszkańców PPK, kraj, region w latach 2011-2021.	90
Ryc. 58. Sytuacja materialna mieszkańców PPK 2011-2020.	91
Ryc. 59. Struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków pozabudżetowych.	97
Ryc. 60. Powiat kamieński - ZUS vs KRUS w latach 2019-2021 (tys.).	106
Ryc. 61. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.	107
Ryc. 62. Miejsca noclegowe w obszarze PPK na 1000 ludności w latach 2011-2021.	109
Ryc. 63. Udzielone noclegi w obszarze PPK na 1000 ludności w latach 2011-2021.	110
Ryc. 64. Noclegi udzielone turystom krajowym i zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na 10 tys. mieszkańców w latach 2011-2021.	110
Ryc. 65. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych obszaru PPK w latach 2011-2021.	111
Ryc. 66. Pozycja powiatów wg syntetycznego wskaźnika rozwoju funkcji turystycznej (2019).	112
Ryc. 67. Wskaźnik rozwoju obszaru PPK w wymiarze środowiskowo-przestrzennym w latach 2016-2020.	114
Ryc. 68. Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju gmin PPK (2020 r.).	115
Ryc. 69. Wymiar środowiskowo - przestrzenny zróżnicowanie wewnętrzne obszaru PPK.	116
Ryc. 70. Wskaźnik rozwoju środowiskowo-przestrzennego PPK w obszarach w latach 2016-2020.	117
Ryc. 71. Sieć miast w otoczeniu partnerstwa wg liczby ludności.	118
Ryc. 72. Rozkład wielkościowy miast w Partnerstwie i w otoczeniu.	119
Ryc. 73. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Kamieniem Pomorskim a wybranymi większymi miastami.	120

Ryc. 74. Dostępność czasowa do usług w wybranych miastach PPK i w otoczeniu Partnerstwa.	121
Ryc. 75. Partnerstwo powiatu kamieńskiego – ochrona i kształtowanie środowiska.	124
Ryc. 76. Partnerstwo powiatu kamieńskiego – zabytki i krajobraz kulturowy, gospodarka.	127
Ryc. 77. Partnerstwo powiatu kamieńskiego – komunikacja i transport.....	132
Ryc. 78. Moc elektryczna instalacji powyżej 50 kW w gminach województwa zachodniopomorskiego, stan na 31.12.2021 (MW).....	135
Ryc. 79. Moc elektryczna mikroinstalacji OZE w gminach województwa zachodniopomorskiego, stan na 31.12.2021 (MW).....	136
Ryc. 80. Partnerstwo powiatu kamieńskiego – infrastruktura techniczna.	138
Ryc. 81. Formuła organizacyjna współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego obszaru PPK.....	142
Ryc. 82. Zakres tematyczny podejmowanej współpracy.	143
Ryc. 83. Ocena relacji wójtów/burmistrzów wchodzących w skład Partnerstwa.....	144
Ryc. 84. Udział przemeldowań międzygminnych dokonujących się wewnątrz powiatów w ogólnej liczbie przemeldowań - powiat kamieński na tle grupy porównawczej.	149
Ryc. 85. Główne kierunki migracji stałych w okresie 2002-2020 do i z gminy Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców.	150
Ryc. 86. Główne kierunki migracji stałych w okresie 2015-2020 do i z gminy Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców.	151
Ryc. 87. Struktura terytorialna korzystania z placówek świadczących usługi wychowania przedszkolnego przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.	153
Ryc. 88. Kierunki głównych dojazdów do placówek świadczących usługi wychowania przedszkolnego, wykorzystywane przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.....	154
Ryc. 89. Struktura terytorialna korzystania ze szkół podstawowych przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.	155
Ryc. 90. Kierunki głównych dojazdów do szkół podstawowych, wykorzystywane przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.	156
Ryc. 91. Liczba osób w gminach Partnerstwa uczęszczających w roku szkolnym 2021/2022 do szkół ponadpodstawowych z podziałem na trzy podstawowe typy szkół.....	158

Ryc. 92. Struktura terytorialna korzystania ze szkół ponadpodstawowych przez mieszkańców Partnerstwa w roku szkolnym 2021/2022.	159
Ryc. 93. Zmiany liczby świadczeń leczenia szpitalnego w latach 2015-2021 w miastach powiatowych grupy porównawczej, w których istnieje szpital.	162
Ryc. 94. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń leczenia szpitalnego przez mieszkańców Partnerstwa.	163
Ryc. 95. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń leczenia szpitalnego przez mieszkańców Partnerstwa.	166
Ryc. 96. Zmiany udziału świadczeń AOS udzielanych wewnątrz porównywanych powiatów w latach 2015-2021.	167
Ryc. 97. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (lekarzy specjalistów) przez mieszkańców Partnerstwa.	168
Ryc. 98. Struktura dojazdów do pracy w latach 2006, 2011 i 2016 z podziałem na dojazdy wewnątrz obszaru Partnerstwa powiatu kamieńskiego i poza nim.	170
Ryc. 99. Struktura przestrzenna dojazdów do pracy do i z gm. Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców w 2006 r.	171
Ryc. 100. Struktura przestrzenna dojazdów do pracy do i z gm. Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców w 2011 r.	172
Ryc. 101. Struktura przestrzenna dojazdów do pracy do i z gm. Kamień Pomorski na 1000 mieszkańców w 2006 r.	173
Ryc. 102. Obszary ochrony przyrody w powiecie kamieńskim.	175
Ryc. 103. Granice zlewni jednolitych części wód powierzchniowych.	176
Ryc. 104. Obszar PPK jako dobre miejsce do życia i rozwoju.	179
Ryc. 105. Kluczowe potencjały obszaru PPK.	180
Ryc. 106. Potencjały obszaru PPK.	181
Ryc. 107. Kluczowe produkty lokalne o największym potencjale rozwojowym PPK.	184
Ryc. 108. Kamień Pomorski – historyczne centrum miasta obecnie.	186
Ryc. 109. Zmiany struktury przestrzennej miasta Kamień Pomorski w okresie od lat 1930.	187
Ryc. 110. Wolin – historyczne centrum miasta obecnie.	188
Ryc. 111. Zmiany struktury przestrzennej miasta Wolin w okresie od lat 1930.	190
Ryc. 112. Dziwnów – centrum miasta obecnie.	191
Ryc. 113. Golczewo – historyczne centrum miasta obecnie.	192
Ryc. 114. Kluczowe deficyty obszaru PPK.	194

Ryc. 115. Deficyty obszaru PPK.	195
Ryc. 116. Kryzys demograficzny obszaru PPK – drzewo problemów.	196
Ryc. 117. Zróżnicowany poziom rozwoju gospodarczego PPK – drzewo problemów.	197
Ryc. 118. Brak zrównoważonego wykorzystania potencjału przyrodniczo-kulturowego obszaru PPK – drzew problemów.	198
Ryc. 119. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz pokrycie obszarów gmin planami miejscowymi.	202
Ryc. 120. Zwartość / rozproszenie zabudowy.	205
Ryc. 121. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w obszarze Partnerstwa powiatu kamieńskiego do 2040 r.	207

B. Spis tabel

Tabela 1. Powierzchnia i liczba ludności gmin obszaru PPK (2021 r.).	13
Tabela 2. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców – powiaty województwa, region, kraj. ..	39
Tabela 3. Usługi wychowawcze dla dzieci w wieku 0-6 w obszarze PPK w latach 2011- 2020.	49
Tabela 4. Usługi edukacyjne i kształcenia zawodowego obszaru PPK w latach 2011- 2020. ..	51
Tabela 5. Usługi publiczne w obszarze PPK w latach 2016-2020.	62
Tabela 6. Podmioty obszaru PPK według wielkości zatrudnienia w latach 2011-2020.	73
Tabela 7. Inwestycje ogółem w obszarze PPK w latach 2010-2020.	75
Tabela 8. Ogólny obraz rynku pracy obszaru PPK w latach 2016-2020.	78
Tabela 9. Dostępność i jakość siły roboczej obszaru PPK w latach 2016-2020.	79
Tabela 10. Dostosowanie popytu i podaży na lokalnym rynku pracy w latach 2015-2020.	80
Tabela 11. Obcokrajowcy na lokalnym rynku pracy.	82
Tabela 12. Aktywność ekonomiczna mieszkańców w latach 2015 - 2020.	88
Tabela 13. Liczba podatników według struktury dochodów i dochody w latach 2015-2020. ..	89
Tabela 14. Dochody ogółem i własne na 1 mieszkańca w gminach należących do PPK w latach 2011-2021.	94
Tabela 15. Finanse lokalne PPK sytuacja ogólna w latach 2015-2021.	95

Tabela 16. Zmiana wysokości i struktury dochodów, wydatków, poziomu zadłużenia obszaru PPK w latach 2015-2021.	96
Tabela 17. Zrównoważenie elementów budżetu PPK w latach 2015 – 2020.	99
Tabela 18. Potencjał finansowy PPK w latach 2022-2030.....	100
Tabela 19. Rolnicy indywidualni i przedsiębiorstwa rolne – liczebność obszar PPK.....	102
Tabela 20. Indywidualne gosp. rolne wg. wielkości, struktura (%) w 2020 r.....	102
Tabela 21. Udział rolników indywidualnych w rolnictwie gminy PPK - % liczebności.	102
Tabela 22. Rolnictwo vs działalność pozarolnicza w obszarze PPK – liczebność.	103
Tabela 23. Rolnictwo i działalność pozarolnicza w obszarze PPK – struktura (%).	103
Tabela 24. Rolnictwo w gospodarce gmin obszaru PPK (% liczebności).	104
Tabela 25. Przedsiębiorstwa wg. PKD, Sek. A, Działy 01, 02, 03 obszar PPK - struktura (%).	105
Tabela 26. Ubezpieczeni w KRUS w obszarze PPK - wg. płci w 2020 r.....	105
Tabela 27. Ubezpieczeni w KRUS w obszarze - grupy wiekowe wg. płci - struktura % 2020 r.	105
Tabela 28. Liczba pracowników zatrudnionych w urzędach gmin PPK.....	144
Tabela 29. Dane dotyczące kierunków i wielkości przemeldowań w gminach Partnerstwa powiatu kamieńskiego.	148
Tabela 30. Udział poszczególnych powiatowych kierunków migracji stałych dla gmin Partnerstwa powiatu kamieńskiego w okresie 2002-2020 (uwzględniono powiaty sąsiadujące z Partnerstwem oraz Szczecin).	152
Tabela 31. Udział poszczególnych kierunków dojazdów do szkół podstawowych.....	157
Tabela 32. Struktura kierunków dojazdów do szkół ponadpodstawowych w Partnerstwie Powiatu Kamieńskiego na tle grupy porównawczej w roku szkolnym 2021-2022.	160
Tabela 33. Wyjazdy z gmin Partnerstwa powiatu kamieńskiego w roku szkolnym 2021/2022 do szkół ponadpodstawowych w miastach otaczających Partnerstwo.....	161
Tabela 34. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń leczenia szpitalnego przez mieszkańców gmin Partnerstwa w 2015 r.	164
Tabela 35. Struktura terytorialna korzystania ze świadczeń leczenia szpitalnego przez mieszkańców gmin Partnerstwa w 2021 r.	165
Tabela 36. Kluczowe zasoby obszaru PPK.	182
Tabela 37. Produkty obszaru PPK.....	183
Tabela 38. Pokrycie gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.....	203

Tabela 39. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w obszarze Partnerstwa Powiatu Kamieńskiego do 2040 r.	207
--	-----

